

ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİ

ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİ

ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİDE FARKLI YAKLAŞIMLAR

- Çatışma Eksenli Yaklaşımlar
- Uzlaşma Merkezli Yaklaşımlar
- İnşacı ve Rasyonel Tercih Yaklaşımı
- Feminist Yaklaşım

ÜNİTE

2

KÜRESEL ZENGİNLİK VEYA REFAHIN GELİŞİMİ VE GÖSTERGELERİ

- Büyüme, Gelişme ve Refah
- 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri
- Sermaye, Teknoloji ve Coğrafya
- Beşeri Sermaye, Sosyal Sermaye ve Yönetişim
- Küresel Göstergeler ve İndeksler

ÜNİTE

4

KÜRESEL SORUNLAR VE KRİZLER

- Küresel Tehditler ve Sorunlar
- Bölgesel ve Küresel Nitelikli Ekonomik Krizler
- Nitelikli Ekonomik Krizler
- 2008-2009 Küresel Ekonomik Krizi

ÜNİTE

6

HUKUK VE ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİ

- Uluslararası Hukuki Düzenlemelerin Ekonomik Temeli
- Ulusal ve Uluslararası Kuralların İlişkisi
- Uluslararası Hukukun Temel Alanları
- Uluslararası Ekonomik Düzenin Evrimi ve Temel İlkeleri
- Uluslararası Ekonomik Düzenin Temel İlkeleri

ÜNİTE

8

TEMEL KAVRAMLAR

- Sosyal Bilimlerde Uzmanlaşma ve Çıkarısama Yanılgıları
- Aynı Bilim Alanında Farklı Yaklaşımların Ortaya Çıkış Sebepleri
- Aynı Bir Bilim Alanı Olarak Uluslararası Politik Ekonomi
- Uluslararası Politik Ekonomide Analiz Düzeyleri
- Uluslararası Politik Ekonominin Çalışma Alanları

ÜNİTE

1

KÜRESELLEŞME

- Hangi Küreselleşme?
- Ekonomi, Siyaset ve Kültür Alanında Küreselleşme
- Küresel Değişimin Dinamikleri
- Küreselleşmenin Geleceği

ÜNİTE

3

KÜRESEL PARA VE EKONOMİ SİSTEMİ

- Döviz Kuru Sistemleri ve Altın Standardı
- IMF ve Uluslararası Ödemeler Sisteminde IMF'nin Rolü
- Ödemeler Bilançosu, Bretton Woods Sistemi ve Esnek Kur Sistemi
- Bretton Woods Sisteminin Yıkılması: Esnek Döviz Kuru Sistemi

ÜNİTE

5

EKONOMİLERİN YÜKSELİŞ VE DÜŞÜŞÜ

- Tarihsel Süreç İçinde Ülkelerin Yükseliş ve Düşüşü
- Dünya Ekonomisinde Dördüncü Sanayi Devrimi
- Tasarrufların Uluslararası Politik Ekonomideki Rolü
- Yeni Nesil Göstergelere Göre Ülkelerin Durumu

ÜNİTE

7

KAVRAM PANOSU

Öğretmen Diyor ki! Bu ünite de; sosyal bilimlerde uzmanlaşma ve çıkarısama yanılırları, uluslararası politik ekonomi, çalışma alanı, farklı yaklaşımların ortaya çıkış sebepleri ve uluslararası politik ekonomide analiz düzeyleri anlatılmaktadır.

Önceki Sınavlarda Çıkan Soru Adedi	
Ara Sınav	Dönem Sonu
5	1 - 2

SOSYAL BİLİMLERDE UZMANLAŞMA VE ÇIKARSAMA YANILGILARI

Bilim alanları sürekli artmaktadır. Çok karmaşık sosyal gerçekliği bilimin konusu haline getirebilmek soyutlama yapmayı, soyutlama da sosyal gerçekliğin bazı özelliklerini dışta bırakmayı veya önemsiz görmeyi getirmektedir. Bu da aynı sosyal gerçekliğin farklı biçimlerde ele alınmasına ortam oluşturmaktadır.

SOYUTLAMANIN DIŞLAMA ETKİSİ

Varlıklara ve ilişkilere karşılık gelmek üzere belirli ortak özelliklerine göre soyutlama yapılarak kavramlar üretilir. Soyutlama, çoğu durumda zorunlu olarak, işaret ettiği sosyal gerçekliğin unsurlarının tüm özelliklerini kapsamaz, kapsayamaz. Birey ve topluluklar da sahip oldukları sabit özellikler veya davranışlar bakımından fiziksel varlıklar gibi tıpatıp birbirine benzemezler. Birey dediğiniz deneyi kastettiğinizi bilirsiniz ama bütün bireylerin biyolojik özellikler, inanç, kültür, değer, davranış ve tutum bakımından birbirinden farklıdır. Bu yüzden sosyal gerçeklikle ilgili yaptığınız her soyutlama, aslında o kategoriye ait belirli baskın özelliklerin tasvirinden ibarettir. Baskın özelliklerin tasviri de diğer özelliklerin göz ard edilmesi demektir.

Sosyal Gerçeklik; Sosyal bilimin konusunu oluşturan tutum, değer, davranış ve ilişki dâhil olmak üzere her şey.

Ceteris Paribus; Çok sayıda faktörün az ya da çok etkisinin olduğu bilinen bir süreçte tek bir faktörün etkisini anlamak ve açıklamak için diğer etkileyici koşulların hiç değişmediğini varsayma.

TERKİP VE BÖLME YANILGILARI

Sosyal bilimlerde analiz konusu olarak seçtiğimiz sosyal gerçeklikler, çoğu zaman onlar hakkında da bilgi edinmek istediğimiz daha küçük parçaların bir araya gelmesinden oluşur. Analiz birimlerinin birisi diğerinin alt kümesi olarak kendine özgü özellikler taşıyabilir. Her bir birim düzeyinde analiz ettiğinizde geçerli olan sonuç, o birimi oluşturan alt birimlerin hepsi için, ya da içinde yer alıp oluşturduğu üst birimler için geçerli olmayabilir. Sosyal bilimlerde çıkarım yaparken genelde bu bağlamda iki yönlü mantık hatalarına rastlarız. Bunlar;

Bölme Yanılgısı; Bir bütün için geçerli olan bir yargının, o bütünün her bir parçası için de geçerli olduğu sonucuna varma.

Terkip Yanılgısı; Bir bütünü oluşturan alt birim veya bireyler için tek tek doğru ya da geçerli olanın, birey ya da alt birimlerin tümü için de aynı geçerliliğe sahip olacağını düşünme.

Bu iki yanılgı bazı durumlarda çok açık bazılarında ise fark edilmesi oldukça zor biçimde ortaya çıkar. Aşağıdaki örnekleri düşünelim:

- > *Kadınlar erkeklerden uzun yaşar, bu demektir ki annem babamdan sonra ölecek.*
- > *Yiyecek yardımı yapılan ailenin tüm fertleri eskisine göre daha iyi besleniyor (öz- üvey, kız-erkek, büyük-küçük, okula giden-tarlada çalışan, iştahlı-iştahsız...).*
- > *Kadınlar erkeklerden daha az geliri işlerde çalışır, o zaman kızım oğlumdan daha az kazanıyor (kazanacak).*

- Doktorlar iş yoğunluğunu protesto için yürüyüş yaptı, bu demektir ki aile doktorumuz da çok yoğun mesai yapıyor.
- İşyerindeki yemekler, sağlığa uygunluk bakımından her yıl ödül alıyor, o zaman bu yemekler benim sağlığım için de çok uygun.
- Karşıdaki iki evden biri diğerinden daha küçük, o zaman küçük evin mutfağı da diğerinkinden daha küçüktür.
- Küreselleşme dünya üretimini artırdığına göre tüm ülkeler giderek daha zenginleşir.
- Bütün ülkelerde silahlanma artıyor, o zaman bütün ülkeler kendilerini daha iyi savunacak hale geliyor.
- Dünyada hegemon bir güç oluştuğunda, uluslararası ilişkiler daha bir düzene kavuştuğu için her ülke daha çok güvende olur.

Bölme yanılığının tersi de mümkündür. Bazen tek tek her bir birey için geçerli olan durumların, o bireylerden oluşan bütün için geçerli olmaması durumu da ortaya çıkabilir. Aşağıdaki örneklere bakalım.

- Dört adet üçgen bir araya gelirse yeni şekil üçgen olmayabilir.
- Bir eşya satın aldığı anda duyulan mutluluk, aynı eşyayı herkes satın aldığı anda duyulmayabilir.
- Gelirini tüketmeyen bireyin serveti artarken, gelirini harcamayan toplumun milli serveti artmaz, tersine azalır.
- Bir kalabalık içinde ayağa kalkan birisi, önünü oturanlara göre daha iyi görebilir ancak herkes ayağa kalkınca hiç kimse önündekini öncekine göre daha iyi göremez.
- Beş dakika önce yola çıktığınızda yoğun trafiğe takılmadan işyerine gidebilirsiniz. Ama işe giden herkes aynısını yaparsa beş dakika erken çıkmak yoğun trafiğe takılmamak için hiçbir işe yaramaz.
- Bir öğrenci grubu içindeki her öğrenci, diğerlerinden ayrı olarak, belirli bir ek puan alırsa başarı sıralamasındaki yeri değişebilir. Ancak tüm öğrenciler aynı ek puanı alırlarsa, herkesin puanı yükselmesine karşın başarı sıralaması değişmez.
- Pazarda aynı malı satan yan yana tezgâhlardan biri fiyatı düşürürse satışını artırır ancak tezgâhların hepsi fiyat düşürürse hiç biri tek başına fiyat indirdiği zamanki kadar satış miktarını artıramaz.
- Bir ülke gümrük vergilerini artırarak ekonomisinin büyümesine sebep olabilir ama tüm ülkeler bunu yaparsa dünya ekonomisi küçülür.

Terkip yanılığı; bir bütünün değişik parçalarını konu edinen bilimlerin yöntem ve kavramlarının, bütünü açıklamada da kullanılması halinde aynı geçerliliğe sahip olamayabileceğini ima eder.

Ölçek büyüdükçe terkip yanılığı da büyüyebilir. İşte uluslararası ekonomik ve sosyal ilişkilerin, ulus içi ilişkileri açıklayan kavram ve yaklaşımlarla her zaman açıklanamamasının önemli sebeplerinden biri de bu terkip yanılığıdır. Çünkü ülke düzeyinde geçerli bir açıklama, ülkeler arası ilişkileri açıklamada geçerli olmayabilir.

UZLAŞMA VE DENGELİ VEYA ÇATIŞMA VE BASKI

Farklı sosyal bilimlerde aynı konuyu ele alırken kullanılan terminoloji ve bakış açısına göre farklılaşan birçok yaklaşım bulunur. Bu eksenlerden biri, bilimin konusu olan sosyal gerçekliği, onu oluşturan unsurlar arasında uzlaşma eğiliminin baskın olduğu varsayımı ile ele alan uzlaşma veya denge yaklaşımıdır.

Denge yaklaşımı, ekonomi, sosyal ve siyasal olayları incelerken bütünün parçaları arasındaki işbölümünün yararları ve bu yararın ortaya çıkarılması için sağlanan uzlaşmayı merkeze alır.

İkinci yaklaşım ise sosyal gerçekliğin ağırlıklı olarak çatışma üzerine oturduğunu varsayar. Buna göre kit kaynaklar üzerinde hâkimiyet kurmak için yarışma sosyal gerçekliğin en temel hakikatidir. Bu da farklı güçleri olan taraflar arasında çatışma ve mücadeleyi zorunlu kılar. Sosyal gerçekliği anlamak, bu yaklaşıma göre, çatışmaların oluşum ve gelişimini anlamaktan ibarettir. Başta Marksizm olmak üzere sosyal bilimlerdeki radikal yaklaşımların çoğu bu gruba girer.

Aslında hem uzlaşma ve denge hem de çatışma ve mücadele değişik oranlarda tüm sosyal gerçekliklerde gömülü olarak mevcuttur. Uzlaşma veya denge bir nevi “terbiye edilmiş güç” anlamındadır.

POZİTİF VEYA NORMATİF BİLGİ

Normatif 'olması gereken'i, pozitif de sadece 'olan'ı konu edinen bilgilere denir. Bilimsel yaklaşımın "olması gerektiği düşünölenleri" değil de "olanları" konu edinmesi arzu edilir. Yani bilim daha çok sosyal gerçekliğe ilişkin normatif (kural koyucu) değil, pozitif (betimsel) bir yaklaşım sergiler.

Örneğin "Bu evin kirası 1000 TL'dir" bir pozitif betimlemedir. Ama "bu evin kirası azdır (artırılması gerekir) veya çoktur (düşürölmesi gerekir)" normatif bir ifadedir.

Normatif ifadeler sadece olanı betimlemez onun istenen bir durum olup olmadığına ilişkin ilave bir yargı da içerir.

AYNI BİLİM ALANINDA FARKLI YAKLAŞIMLARIN ORTAYA ÇIKIŞ SEBEPLERİ

Bu farklılık gerekçelerini odaklanma, sosyokültürel ortam ve ideolojik farklılık, bireysel rekabet ve farklılıkların abartılması, katı bilimsellik ölçütünün olmayışı olmak üzere dört ana başlık altında inceleyebiliriz.

UZMANLAŞMA VE ODAKLANMA

Bilimsel disiplinlerin çoğalmasına yol açan bu durum, aynı zamanda her bir bilim dalı içindeki farklı yaklaşımların ortaya çıkmasının da ana sebeplerinden biridir. Her yaklaşım açıklanmaya çalışılan konunun, diğer yönlerinin açıklama konusu sosyal gerçekliğin tümü üzerindeki etkilerini göz ardı ederek yalnızca bir yönüne odaklanır. Aynı dönemde etkili olduğu düşünölen faktörlerin kişiden kişiye (araştırmacıdan araştırmacıya) farklılaşması, hem de zaman içinde faktörlerin rolünde meydana gelen değişiklikler, aynı disiplin içinde birçok yeni yaklaşımın ortaya çıkmasına neden olur.

SOSYOKÜLTÜREL ORTAM VE İDEOLOJİK FARKLILIK

Bilim insanları ve düşünürler de görüşlerini bir sosyal, kültürel ve siyasal ortamda oluşturdukları ve ifade ettikleri için farklı ortamlarda farklı görüşlerin ileri sürölmesi gayet normaldir. Bir araştırmacı, düşünür veya bilim insanı bir yaklaşım ortaya koyarken sahip olduğu dünya görüşünün temel parametrelerinden kendisini soyutlayamaz ve esasen soyutlamaya çalışması da çok fazla bir anlam ifade etmez.

İçinde yaşanan dünya ile üretilen düşünce arasında tam bir nedensellik ilişkisinin kurulması, kültürel determinizm anlamına gelir ki bu, çoğu zaman, aynı ortamlarda yetişen düşünürlerin niçin farklı düşündüklerini anlamamızı kolaylaştırmak yerine zorlaştırabilir.

Bir alandaki egemen bilim paradigmasını savunanlar, kendi bakış açılarının ideolojik önyargı veya varsayımlardan arındırıldığı varsaydıkları için bunun mümkün ve gerekli olduğunu savunurken, yerleşik düzeni sorgulama eğilimde olanlar ise ideolojik farklılıkların sosyal gerçekliğin içine gömölü olduğunu düşündükleri için, ideoloji ve dünya görüşlerinden beslenen farklı yaklaşımların uzlaştırılmasının mümkün olmadığını ileri sürerler.

BİREYSEL REKABET VE FARKLILIKLARIN ABARTILMASI

Bir sosyal disiplin içinde açıklama yelpazesinin genişlemesinin nedenlerinden bir diğeri, düşünür veya teorisyenlerin kendi teorilerinin önemini artırmak, dikkat ve taraftar çekebilmek için ileri sürdükleri yeni görüş ve teorilerini, mevcut teorilerden aşırı zorlamalarla farklılaştırarak sunmaya çalışmalarıdır.

Nüanslarla farklılaşan düşünürler, aralarında çok radikal farklılıklar varmış gibi birbirlerini eleştirmek, birbirine tümüyle zıt görüşler ileri sürüyormuş intibasını uyandıran tartışmalar yapmaktadırlar. Bu tutumun ortaya çıkmasında da iki sebebin etkili olduğu söylenebilir:

Birincisi bilim insanları ve düşünürler de buldukları toplumda yaptıkları işlerle bir iktidar alanı oluştururlar. Her birinin sosyal veya entellektüel gruplar olarak taraftarları ve karşıtları vardır.

İkinci sebep daha pragmatik gerekçelerle ortaya çıkar. Özellikle günümüzde bilimin ürettiği akademik camianın kuralları arasında özgünlük ve farklılık önemli yer tutar.

KATI BİLİMSELLİK ÖLÇÜTÜNÜN OLMAYIŞI

Sosyal bilimlerde bilimsellik ölçütleri konusunda çok önemli ilerlemeler olmuş olsa da, bir teorinin "doğru" veya "yanlış" kabul edilebilmesine dair ölçütlerin neler olduğu konusunda bilim adamları arasında, tam bir uzlaşmanın sağlanmamış olması, farklı hatta birbirine tamamen zıt görüşlerin, bilimsellik iddiasından vazgeçmeden birlikte varlıklarını sürdürmesine zemin hazırlamaktadır.

AYRI BİR BİLİM ALANI OLARAK ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİ

İktidar, Siyaset Bilimi ve Ekonomi Siyaset bilimi siyasi denilen tutum, davranış ve kurumları konu edindir. “Siyasi” dendiğinde de, bir şekilde güç kullanımının içinde yer aldığı, durum (iktidar, muhalefet, isyan gibi), süreç (propaganda, seçim, savaş gibi) ve kurumlar (devlet, hükümet, siyasi parti gibi) akla gelir.

İKTİDAR/GÜÇ

Birey yahut bireyler topluluğunun kendi istekleri doğrultusunda, rızaları olup olmadığına bakmaksızın diğer insanların davranışlarını etkileyebilme, yönlendirebilme veya denetleyebilmesi.

SİYASET BİLİMİ

Siyasal iktidarın nasıl oluşturulduğu, biçimlendirildiği ve bölüştürüldüğünü inceleyen başta devlet olmak üzere siyasal kurumların kuruluşu, gelişimi, amaçları, işleyişleri ve bunlar arasındaki ilişkilerin yanı sıra, siyasal katılım, siyasal değişim, siyasal önderlik ve siyasal kararların analizlerini de içine alan çalışma alanı.

EKONOMİ/İKTİSAT

Kıt kaynakların sınırsız veya sürekli genişleyen insan isteklerini karşılamada nasıl kullanılacağını inceleyen bilim dalı.

- > “fiyatı düşen malın talebi artar” kuralı (talep yasası) olarak ifade edilir. Daha teknik bir tabiri tercih edecek olursak “bir malın talep miktarı ile fiyatı arasında negatif bir ilişki vardır” diyebiliriz.
- > Fiyatı yükselen maldan, kar marjları artacağı beklentisiyle, üreticiler daha çok üretmek isterler. Bu da (arz yasası) olarak ifade edilir. Arz ile talebin kesişmesiyle de piyasa dengesi oluşur.

Refahın bölgesel, uluslararası, kıtalararası boyutlarını konu edindiğimizde, iktisadın bir alt uzmanlık alanı olan uluslararası iktisat disiplini ile karşılaşırız. Uluslararası iktisat, ülkelerin birbirleriyle olan ekonomik ilişkilerini konu edindir. Ülkelerarası mal ve hizmet, para, sermaye veya işgücü hareketlerinin bağlı olduğu kurallar, bu konulardaki sistemler incelenir.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER, ULUSLARARASI EKONOMİ VE ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİ

Uluslararası ilişkiler disiplini, siyaset biliminin kavram ve yöntemlerini ulusların veya uluslararası aktörlerin birbiriyle olan ilişkilerini çözümlemek için kullanır ve bu yüzden “güç” kullanımı odaklı bir bilim alanıdır.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER

Siyaset biliminin kavram ve yöntemlerini geliştirerek ulusların veya uluslararası aktörlerin birbiriyle olan ilişkilerini anlamak ve açıklamak için kullanan bilim dalı.

Ulus içi aktörler ile uluslararası aktörlerin ölçek ve motivasyon ve karar süreçlerinin farklılığı önce ekonomi alanında uluslararası iktisat, siyaset alanında da uluslararası ilişkiler adlarında bağımsız bilim alanlarının ortaya çıkmasına, ardından da her iki alanı bir şekilde harmanlayan disiplinler arası nitelikte uluslararası politik ekonomi adıyla yeni bir disiplinin oluşmasına yol açmıştır.

ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİ

Politik ekonomi, siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler ve biraz da sosyolojinin bir şeklide kesiştiği bir bilim alanı.

DİSİPLİNLER ARASI ÇALIŞMA VE ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİ

Sürekli uzmanlaşma ayrıntılara hâkim olmayı, daha dar bir alanda daha derin bilgi sahibi olmayı gerektirir. Hızla gelişen bilimsel bilgi için bu bir nevi zorunluluk haline gelmiştir. Finansal krizlerin süreçleri, aktörleri, sonuçları, kısa ve uzun dönem etkileri bakımından farklılaşan çalışmalar yapacaklardır. Her bir bilim alanında odaklanılabilecek bazı soruları şöylece formüle edebiliriz:

Antropoloji: Günümüzde yaşayan ve geçmişte yaşamış farklı insan toplulukları bugünkü finansal krize karşılık gelecek kıt kaynakların dağılımında karşılaştıkları sorunlarla nasıl baş etmeye çalışmışlardır? Bu baş etme çabaları onların değer, kural ve kurumlarını nasıl şekillendirmiştir?

Siyaset bilimi: Bir ülkede finansal krizin ortaya çıkma sürecinde, krizin yönetiminde ve kriz sonrasında toplum içinde güç dağılımı nasıl değişir? Hükümetlerin krizin yol açtığı başlıca sorunlara (örneğin işsizlik sorununa) çözüm için önerileri nasıl ve niçin farklılaşır?

Karşılaştırmalı siyaset: Farklı siyasal sistemlerde finansal krizlerin ortaya çıkmasının sebepleri ve sonuçları aynı mıdır? Farklıysa bu farklılığın ortaya çıkmasında, siyasal kültür, siyasal kurumlar, ülkenin uluslararası sistemdeki konumu gibi faktörlerin etkileri nasıl ortaya çıkar?

Sosyoloji: Kriz yaşayan topluluğun içindeki sınıflar (üst, orta veya alt gelir grupları), gruplar(farklı etnik ve dini kökenliler, göçmenler), kesimler (kadınlar, evliler, çocuklar, yaşlılar, hastalar) krizden nasıl etkilenir?

Uluslararası iktisat: Finansal kriz doğrudan yabancı yatırımları veya ülkelerin dış ticaret hacimlerini nasıl etkiler, niçin?

Uluslararası ilişkiler: Finansal kriz, ülkeler arasındaki mücadeleyi ne yönde etkileyecek? Bu kriz, büyük devletlerin askeri harcamaları üzerinde nasıl bir etkiye bulunacak? Terör örgütlerine verilen gizli destekler bundan nasıl etkilenecek?

Sosyal psikoloji: Finansal krizlerden sonra bu krizlerden etkilenenlerin etkilenmeyen bireylere bakışlarında bir değişiklik, işe ve toplum düzenine bakışta kalıcı tutum farklılıkları ortaya çıkar mı?

İktisat: Krizle irtibatlı veriler kullanılarak finansal krizlerin sebepleri ve sonuçları konusunda tüm finansal krizleri açıklayacak bazı eğilimler bulmak mümkün müdür?

Çalışma ekonomisi: Finansal kriz çalışma koşulları üzerinde kısa, orta ve uzun vadede ne tür etkiler yapar? İşverenler, sendikalar ve çalışanların konumlarında ne tür değişiklikler olur?

Tarih: Krizler hangi tarihsel dilimlerde ve hangi diğer olaylarla birlikte meydana gelmektedir?

ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİDE ANALİZ DÜZEYLERİ

BİREYSEL DÜZEY

Ülkelerin kaderlerini etkileyen kararları genelde siyasi liderler verir. Her bir liderin çok farklı, çoğunlukla da açıkça bilinmeyen, faktörlerin etkisi altında karar verdiğini tahmin edebiliriz.

Sosyal bilimlerde örnek olay incelemesi, bir kurumsal problemin veya araştırma konusunun seçilen bir örnek özelinde incelenmesi; öne sürülen hipotezin seçilen bir örnek olayla karşılaştırılması veya örnek olaydan yola çıkarak asıl araştırma konusunun test edilmesi amacıyla yapılan çalışmalara denir.

Ülke liderlerinin kritik konulardaki kararlarında zaman zaman ülkenin benimsediği genel politikaların yanında liderlerin siyasal ve ideolojik duruşları, kişilik yapılarının etkileri üzerinde de durulur.

DEVLET DÜZEYİ

Birey düzeyinden ülke düzeyine analizi genişlettiğinizde, uluslararası ilişkileri düzenleyen kararların alınmasında ülke içinde ve dışındaki çıkar ve baskı gruplarının, ülkede yerleşik siyasal kültürün, siyasal kurumların işleyişinin ve karar süreçlerinin şeffaflık düzeyinin bu kararları nasıl etkilediği ele alınır. Burada tek tek karar veren bireylerin öznel durumundan ziyade o bireyleri çevreleyen koşullar irdelenir.

DEVLETLERARASI DÜZEY

Bir ülkenin şu veya bu gerekçe ile oluşan ulusal düzeydeki kararları, hem o ülkenin diğer ülkelerle hem de üçüncü ülkelerin kendi aralarındaki ilişkilerini etkiler. Bu yüzden bazen iki ülke arasındaki ilişkileri anlamak için üçüncü ülkeler arasındaki ilişkilere bakmak gerekir.

KÜRESEL DÜZEY

Ülkelerin gidişatını etkileyen en kapsayıcı ve genel analiz küresel düzeyde yapılan analizdir. Ülkelere kararlarını baskı ve çıkar grupları, liderlerin kişilik özellikleri, diğer ülkelerin kararları yanında doğrudan bir ülke veya merkez tarafından karşılaştırılmayan küresel ölçekte gerçekleşen süreçler de etkiler.

2010 yılında Arap Baharını başlatan Tunuslu Muhammed Bouazzi ile 1989 yılında Çin'in Başkenti Pekinin ortasındaki Tiananmen meydanında tankların önünü çıkan kim olduğu bile hala bilinmeyen "tank adam" arasındaki benzerlik bir bireyin dünyayı değiştirebilecek etkiye sahip olmasıdır.

ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİNİN ÇALIŞMA ALANLARI

ENERJİ, ÇEVRENİN KORUNMASI VE KİRLİLİK

Çevre dostu teknolojilerin geliştirilmesi, kimyasal atıkların toprak, akarsu, deniz veya atmosfere salınmaması, atmosfer tabakasından süzülen güneş ışınlarının insanlar üzerinde negatif etkilere yol açmasına sebep olan sera gazlarının atmosfere salınmaması, geniş kitlelerin temizlik ve tarımsal ilaçlamada kullanılan kimyasalların verdiği zararlardan korunması, sadece ülke ölçeğinde alınacak kararlar ile başarılabilecek durumda değildir. Ses ve görüntü kirliliğinin önlenmesi, yerel çevre temizliği kısmen yerel tedbirler ile sağlanabilir iken, ticarete konu olan tarımsal ürünler veya göçmen kuşlar yoluyla ülkeden ülkeye taşınabilecek bazı virüslerin verebileceği zararlar (kuş gribini hatırlayalım), atmosfer veya okyanusların kirlenmesi gibi sorunlar ülkelerin tek başlarına alacakları tedbirlerle tümüyle engellenemez.

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR VE ÇOK ULUSLU ŞİRKETLER

Bir ülke vatandaşları tarafından başka ülkelerin borsasında işlem gören şirketlerin hisselerinin satın alınmasını ifade eden portföy yatırımları (dolaylı yabancı yatırım) dışında kalan ve bir veya birden fazla uluslararası yatırımcının, tamamına sahip olarak veya yerli bir veya bir kaç firma ile ortaklık halinde gerçekleştirdiği yatırımlardır.

- Doğrudan yabancı yatırımın bir ülkeye gitmesi sadece kısa dönemli kâr beklentilerinin değil, ülkenin hukuk düzenine olan güven, enerji, diğer ara mallar ve işgücü maliyetleri başta olmak üzere üretim ve ulaştırma maliyetlerinin uygunluğu, üretim yerlerinin kara, hava veya deniz ulaşımına yakınlığı gibi birçok faktöre bağlıdır.
- Doğrudan yabancı yatırımlarının bir ülkeye akması yatırımcıların o ülkeye olan güvenini gösterir.
- Ülkeye güven ise sadece ekonomik gerçeklerle oluşmaz, ekonomik şartların uygunluğu yanında siyasal ve hukuki koşulların da uygun olması gerekir.
- Bu nedenlerle ülkelerin uluslararası alandaki güvenilirlik karnesinde doğrudan yabancı sermaye miktarları bir gösterge olarak kullanılır.
- Doğrudan yabancı yatırımların artması bir yandan ülke ve ekonomiye yabancıların güvenini gösterirken öte yandan da ulus devletlerin kendi istedikleri gibi kararlar vermelerini zorlaştırarak örtük biçimde de olsa ulus devlet egemenliğine sınırlama getiren yeni bir sistem ortaya çıkarmaktadır.

KÜRESELLEŞME, ULUSLARARASI FİNANS VE TİCARET

Küreselleşmenin dinamikleri, aktörleri ve gelişim seyri ulus devletlerinin konumunu derinden etkilediği için, ulus devletlerin davranış biçimlerini inceleyen araştırmacıların zihninde küreselleşme sürekli bir temel çalışma alanı statüsündedir.

Uluslararası ticaret: Uluslararası ticaret özünde ülkeler arasında iyi ilişkilerin varlığını gözetir. Ticaretin gelişmesi diğer ilişkilerin de gelişmesine zemin hazırlar. Bu yüzden ticaret serbestliği genelde ülkeler arasında karşılıklı gönüllülük esasına dayalı ilişkilerin artmasına katkı sağlar.

Uluslararası finans: Uluslararası ticareti mümkün kılan ödeme yöntemleri, para ve kredi ilişkileri, döviz kurlarının değişimi ve bu alandaki rejimlerin ülkeler arasındaki ilişkilerde önemli etkisi vardır. Ülkelere kredi verilip verilmeyeceği devlet dışı kredi kuruluşlarının verdiği notlarla ayarlandığı için alana yeni aktörler çıkmaktadır. Bazen bu derecelendirme kuruluşları ülke ekonomilerine sermayenin yönelmesinde ulus devlet aktörlerinden daha etkili olabilmektedir. Bu da uluslararası finans sisteminin aktörlerini dikkate almadan analiz yapılmasını zorlaştırmaktadır.

GÜVENLİK VE HEGEMONYA

Güvenlik: Geleneksel güvenlik çalışmaları devlet ve askeri güvenlik odaklıdır. Ancak güvenlik giderek askerlerin ulusal sınırları korumasından çok daha geniş bir içerik kazanmıştır. Nükleer sızıntılar, kimyasal veya biyolojik silahlar geleneksel silahlardan daha korkutucu olmaya başlamıştır. Ayrıca güvenlik ulusal güvenlik olarak sadece devletlerin değil, beşeri güvenlik olarak devlet dışı küresel aktörlerin de önemli kaygıları arasına girmiştir.

Hegemonya: Uluslararası ilişkiler, ağırlıklı olarak ulus devletlerin gücüne göre şekillenir. Tarihin her döneminde güç itibarıyla öne çıkan devletler bulunur. Tarih boyunca ülkelerin birbirlerine karşı güç kullanımını meşru kılan en önemli gerekçe güvenlik olmuştur.

KALKINMA VE TEKNOLOJİ

Kalkınma Stratejisi: Ülkelerin kalkınma ve refah seviyelerini yükseltmek için izleyecekleri yöntemler diğer ülkelerle çatışmalarına yol açabilir. Ülkesindeki üreticileri dışarıdan gelecek ucuz malların fiyat rekabetinden koruma için bazı ara veya nihai mallara vergi ya da kota konması, mallarına vergi veya kota konan ülkelerin aleyhine sonuçlar doğurur.

Kalkınma stratejilerinde herhangi bir ülkenin değil tüm insanların ortak malı olan (okyanuslar, uzay, atmosfer gibi) alanların kullanımında uluslararası orta malların trajedisi denen durum ortaya çıkar. Bilindiği üzere orta malların trajedisi, ortak kullanılan nesnelere sahihsiz, bakımsız ve ilgisiz kalma veya aşırı kullanım sonucu kısa süre sonra yok olma durumuna gelmesini ifade eder. Bu durum herhangi bir ülkenin kontrolünde olmayan kaynaklar için de geçerlidir.

Teknoloji: Teknolojinin gelişiminde en önemli itici sektörlerden biri kuşkusuz savunmadır. Askeri amaçlı ihtiyaçlar birçok teknolojik buluşun nüvesini oluşturur. Günümüzde teknolojik gelişmeler bütün alanlarda itici güç durumundadır. Bu yüzden ulusların yükseliş ve düşüşü, coğrafi bölgelerin önem düzeylerinin değişmesi, uluslararası ilişkilerin seyri teknolojik gelişmelerle yakından ilgilidir. Teknoloji üretemeyen ülkeler, modern dünyada lider olma iddialarını hiçbir zaman gerçekleştiremezler. Teknolojide dışarıya bağımlı olmamak, ihtiyaç duyduğu teknolojileri kendisi üretmek, sadece ekonomik alanda hızlı başarı elde etmek için değil saygın bir ulusal kimlik inşasında da iyi bir ideal durumundadır.

ULUSLARARASI YARDIMLAR

Bireyler arasındaki yardım özünde insani ve sosyal bir olgudur. Ama devletlerin diğerlerine yaptığı yardımlar çoğu zaman politik bir araç olarak görülür. Bir ülkeye mali yardım, teknik yardım adları altında yapılan yardımlar sadece bir insani yardım olarak kalmaz, yardımın niteliği ve büyüklüğüne göre yardım edene bağımlılık yaratır.

AÇIKLAMALI SORULAR

1. Aşağıdakilerden hangisi bireylerin biyolojik özellikler, inanç, kültür, değer, davranış ve tutum bakımından birbirinden farklı olmasını ifade eder?

- A) Bölme yanılığı
- B) Soyutlamanın dışlama etkisi
- C) Diyalektik çözümleme
- D) Terkip yanılığı
- E) Analiz yanılığı

AÇIKLAMA

Soyutlama, çoğu durumda zorunlu olarak, işaret ettiği sosyal gerçekliğin unsurlarının tüm özelliklerini kapsamaz, kapsayamaz. Bireylerin biyolojik özellikler, inanç, kültür, değer, davranış ve tutum bakımından birbirinden farklıdır.

YANIT: B

2. Bir bütünü oluşturan alt birim veya bireyler için tek tek doğru ya da geçerli olanın, birey ya da alt birimlerin tümü için de aynı geçerliliğe sahip olacağını düşünmek aşağıdaki yanılığardan hangisine sebep olur?

- A) Bölme yanılığı
- B) Soyutlama hatası
- C) Diyalektik çözümleme
- D) Terkip yanılığı
- E) Analiz yanılığı

AÇIKLAMA

Terkip Yanılığı; Bir bütünü oluşturan alt birim veya bireyler için tek tek doğru ya da geçerli olanın, birey ya da alt birimlerin tümü için de aynı geçerliliğe sahip olacağını düşünme.

YANIT: D

3. Sosyal bilimlerde çıkarım yaparken genelde bu bağlamda iki yönlü mantık hatalarına rastlarız. Aşağıdakilerden hangisi buna örnek olamaz?

- A) Kadınlar erkeklerden uzun yaşar, bu demektir ki annem babamdan sonra ölecek.
- B) Kadınlar erkeklerden daha az gelirli işlerde çalışır, o zaman kızım oğlumdan daha az kazanıyor (kazanacak).
- C) Doktorlar iş yoğunluğunu protesto için yürüyüş yaptı, bu demektir ki aile doktorumuz da çok yoğun mesai yapıyor.
- D) İşyerindeki yemekler, sağlığa uygunluk bakımından her yıl ödül alıyor, o zaman bu yemekler benim sağlığım için de çok uygun.
- E) Dört adet üçgen bir araya gelirse yeni şekil de üçgen olmalıdır.

AÇIKLAMA

Dört adet üçgen bir araya gelirse yeni şekil de üçgen olmayabilir.

YANIT: E

4. Aşağıdakilerden hangisi ekonomi, sosyal ve siyasal olayları incelerken bütünün parçaları arasındaki işbölümünün yararları ve bu yararın ortaya çıkarılması için sağlanan uzlaşmayı merkeze alır?

- A) Denge yaklaşımı
- B) Çatışma yaklaşımı
- C) Baskı yaklaşımı
- D) Benzetim yaklaşımı
- E) Terkip yaklaşımı

AÇIKLAMA

Denge yaklaşımı, ekonomi, sosyal ve siyasal olayları incelerken bütünün parçaları arasındaki işbölümünün yararları ve bu yararın ortaya çıkarılması için sağlanan uzlaşmayı merkeze alır.

YANIT: A

5. Normatif ‘olması gereken’i, pozitif de sadece ‘olan’ı konu edinen bilgilere denir. Buna göre aşağıdakilerden hangisi normatif bir ifadedir?

- A) Gelişmiş ülkelerde gelir dağılımı daha eşitlikçidir
- B) Gelir dağılımı dünya genelinde gittikçe bozulmaktadır
- C) Sosyal yardımlar gelir dağılımındaki denge-sizlikleri gidermektedir
- D) Gelir dağılımının düzeltilmesi gerekir
- E) Az gelişmiş ülkelerde gelir dağılımı gelişmiş ülkelere göre daha bozuktur

AÇIKLAMA

Normatif ifadeler sadece olanı betimlemez onun istenen bir durum olup olmadığına ilişkin ilave bir yargı da içerir.

YANIT: D

6. Aşağıdakilerden hangisi sosyal gerçekliğe ilişkin “betimsel” bir yaklaşım sergiler.

- A) Negatif
- B) Normatif
- C) Pozitif
- D) Reaktif
- E) Diyalektik

AÇIKLAMA

Sosyal gerçekliğe ilişkin pozitif (betimsel) bir yaklaşım sergiler.

YANIT: C

7. Aşağıdakilerden hangisi aynı bilim alanında farklı yaklaşımların ortaya çıkış sebeplerinden biri değildir?

- A) Uzmanlaşma ve odaklanma
- B) Sosyokültürel ortam ve ideolojik farklılık
- C) Bireysel rekabet ve farklılıkların abartılması
- D) Katı bilimsellik ölçütünün olmayışı
- E) Küresellik karşıtlığı

AÇIKLAMA

Aynı bilim alanında farklı yaklaşımların ortaya çıkış sebepleri, odaklanma, sosyokültürel ortam ve ideolojik farklılık, bireysel rekabet ve farklılıkların abartılması, katı bilimsellik ölçütünün olmayışı olmak üzere dört ana başlık altında inceleyebiliriz.

YANIT: E

8. Birey yahut bireyler topluluğunun kendi istekleri doğrultusunda, rızaları olup olmadığına bakmaksızın diğer insanların davranışlarını etkileyebilme, yönlendirebilme veya denetleyebilmesini açıklayan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Siyaset Bilimi
- B) İktidar/Güç
- C) Ekonomi/İktisat
- D) Uluslararası İlişkiler
- E) Uluslararası Politik Ekonomi

AÇIKLAMA

İktidar/Güç: Birey yahut bireyler topluluğunun kendi istekleri doğrultusunda, rızaları olup olmadığına bakmaksızın diğer insanların davranışlarını etkileyebilme, yönlendirebilme veya denetleyebilmesi.

YANIT: B

9. Kıt kaynakların sınırsız veya sürekli genişleyen insan isteklerini karşılamada nasıl kullanılacağını inceleyen bilim dalı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Siyaset Bilimi
- B) İktidar/Güç
- C) Ekonomi/İktisat
- D) Uluslararası İlişkiler
- E) Uluslararası Politik Ekonomi

AÇIKLAMA

Ekonomi/İktisat: Kıt kaynakların sınırsız veya sürekli genişleyen insan isteklerini karşılamada nasıl kullanılacağını inceleyen bilim dalı.

YANIT: C

10. Kriz yaşayan topluluğun içindeki sınıflar, gruplar, kesimlerin krizden nasıl etkilenmediği hangi bilim alanında ele alınmalıdır?

- A) Antropoloji
- B) Siyaset bilimi
- C) Sosyoloji
- D) Sosyal psikoloji
- E) İktisat

AÇIKLAMA

Sosyoloji: Kriz yaşayan topluluğun içindeki sınıflar (üst, orta veya alt gelir grupları), gruplar (farklı etnik ve dini kökenliler, göçmenler), kesimler (kadınlar, evliler, çocuklar, yaşlılar, hastalar) krizden nasıl etkilenir.

YANIT: C

11. Aşağıdakilerden hangisi uluslararası politik ekonomide analiz düzeylerinden biri değildir?

- A) Bireysel düzey
- B) Devlet düzeyi
- C) Devletlerarası düzey
- D) Küresel düzey
- E) Siber düzey

AÇIKLAMA

Uluslararası politik ekonomide analiz düzeyleri;

- Bireysel Düzey
- Devlet Düzeyi
- Devletlerarası Düzey
- Küresel Düzey

YANIT: E

12. Aşağıdakilerden hangisi uluslararası politik ekonominin çalışma alanlarından biri değildir?

- A) Enerji
- B) Çevrenin Korunması ve Kirlilik
- C) Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve Çok Uluslu Şirketler
- D) Kamulaştırma
- E) Küreselleşme Uluslararası Finans ve Ticaret

AÇIKLAMA

Kamulaştırma, uluslararası politik ekonominin çalışma alanlarından biri değildir.

YANIT: D

13. Aşağıdakilerden hangisi ortak kullanılan nesnelere sahip, bakımsız ve ilgisiz kalma veya aşırı kullanım sonucu kısa süre sonra yok olma durumuna gelmesini ifade eder?

- A) Hegemonya
- B) Kalkınma Stratejisi
- C) Orta malların trajedisine
- D) Teknolojik gerilim
- E) Terkip sendromu

AÇIKLAMA

Orta malların trajedisine, ortak kullanılan nesnelere sahip, bakımsız ve ilgisiz kalma veya aşırı kullanım sonucu kısa süre sonra yok olma durumuna gelmesini ifade eder.

YANIT: C

14. Aşağıdakilerden hangisi doğrudan yabancı yatırım için söylenemez?

- A) Doğrudan yabancı yatırımların bir ülkeye akması yatırımcıların o ülkeye olan güvenini gösterir.
- B) Ülkeye güven sadece ekonomik gerekçelerle oluşmaz, ekonomik şartların uygunluğu yanında siyasal ve hukuki koşulların da uygun olması gerekir.
- C) Ülkelerin uluslararası alandaki güvenilirlik karnesinde doğrudan yabancı sermaye miktarları bir göstergenin kullanılır.
- D) Doğrudan yabancı yatırımların artması ulus devletlerin kendi istedikleri gibi kararlar vermelerini zorlaştırarak örtük biçimde de olsa ulus devlet egemenliğine sınırlama getiren yeni bir sistem ortaya çıkarmaktadır.
- E) Doğrudan yabancı yatırımın bir ülkeye gitmesi sadece kısa dönemli kâr beklentilerine bağlıdır.

AÇIKLAMA

Doğrudan yabancı yatırımın bir ülkeye gitmesi sadece kısa dönemli kâr beklentilerinin değil, ülkenin hukuk düzenine olan güven, enerji, diğer ara mallar ve işgücü maliyetleri başta olmak üzere üretim ve ulaştırma maliyetlerinin uygunluğu, üretim yerlerinin kara, hava veya deniz ulaşımına yakınlığı gibi birçok faktöre bağlıdır.

YANIT: E

15. Aşağıdakilerden hangisi uluslararası orta malların trajedisine örnek olamaz?

- A) Uzaya atık bırakılması
- B) Okyanusların kirlenmesi
- C) Ozon tabakasının delinmesi
- D) Kelaynakların neslinin tükenmesi
- E) Atmosferin kirlenmesi

AÇIKLAMA

"Kelaynakların neslinin tükenmesi" uluslararası orta malların trajedisine örnek olamaz.

YANIT: D

ÇÖZÜMLÜ SORULAR

1. Sosyal bilimin konusunu oluşturan tutum, değer, davranış ve ilişki dâhil olmak üzere her şeyi ifade eden kavram aşağıdakilerden hangisidir?
 - A) Terkip yanılığısı
 - B) Ceteris paribus
 - C) Sentez yanılığısı
 - D) Kavramsallaştırma
 - E) Sosyal gerçeklik
2. Bir bütün için geçerli olan bir yargının, o bütünü her bir parçası için de geçerli olduğu sonucuna varılamayacağını ifade eden kavram aşağıdakilerden hangisidir?
 - A) Bölme yanılığısı
 - B) Soyutlama hatası
 - C) Diyalektik çözümleme
 - D) Terkip yanılığısı
 - E) Analiz yanılığısı
3. Bazen tek tek her bir birey için geçerli olan durumların, o bireylerden oluşan bütün için geçerli olmaması durumu da ortaya çıkabilir. Aşağıdakilerden hangisi buna örnek olamaz?
 - A) Bir eşya satın aldığı anda duyulan mutluluk, aynı eşyayı herkes satın aldığı anda duyulmayabilir.
 - B) Gelirini tüketmeyen bireyin serveti artarken, gelirini harcamayan toplumun milli serveti artmaz, tersine azalır.
 - C) Bir kalabalık içinde ayağa kalkan birisi, önünü oturanlara göre daha iyi görebilir ancak herkes ayağa kalkınca hiç kimse önündekini öncesine göre daha iyi göremez.
 - D) Beş dakika önce yola çıktığınızda yoğun trafiğe takılmadan işyerine gidebilirsiniz. Ama işe giden herkes aynısını yaparsa beş dakika erken çıkmak yoğun trafiğe takılmamak için hiçbir işe yaramaz.
 - E) Bir kalabalık içinde ayağa kalkan birisi, önünü oturanlara göre daha iyi görebilir bu durumda hepsi ayağa kalkınca herkes önündekini öncesine göre daha iyi görebilir.

MURAT YAYINLARI

4. Aşağıdakilerden hangisi bir bütünü değişik parçalarını konu edinen bilimlerin yöntem ve kavramlarının, bütünü açıklamada da kullanılması halinde aynı geçerliliğe sahip olamayabileceğini ima eder?
 - A) Bölme yanılığısı
 - B) Soyutlama hatası
 - C) Terkip yanılığısı
 - D) Diyalektik çözümleme
 - E) Analiz yanılığısı
5. Aşağıdakilerden hangisi bir nevi “terbiye edilmiş güç” anlamındadır?
 - A) Çatışma ve Baskı
 - B) Uzlaşma veya denge
 - C) Uyum ve entegre
 - D) Sorun veya çözüm
 - E) Baskı veya bahane
6. Sosyal gerçekliğe ilişkin “kural koyucu” yaklaşım aşağıdakilerden hangisidir?
 - A) Pozitif
 - B) Negatif
 - C) Normatif
 - D) Reaktif
 - E) Diyalektik
7. “fiyatı düşen malın talebi artar” kuralı (talep yasası) olarak ifade edilir. Fiyatı yükselen maldan, kar marjları artacağı beklentisiyle, üreticiler daha çok üretmek istemeleri de (arz yasası) olarak ifade edilir. Arz ile talebin kesişmesiyle aşağıdakilerden hangisi oluşur?
 - A) Piyasa dengesi
 - B) Marjinal fiyat
 - C) Reel piyasa
 - D) Tekel piyasası
 - E) Rekabet piyasası
8. Finansal krizlerden sonra bu krizlerden etkilenenlerin etkilenmeyen bireylere bakışlarında bir değişiklik, işe ve toplum düzenine bakışta kalıcı tutum farklılıkları ortaya çıkar mı? Sorusuna cevap arayan bilim aşağıdakilerden hangisidir?
 - A) Antropoloji
 - B) Siyaset bilimi
 - C) Sosyoloji
 - D) Sosyal psikoloji
 - E) İktisat

9. Bir ülke vatandaşları tarafından başka ülkelerin borsasında işlem gören şirketlerin hisselerinin satın alınmasını ifade eden kavram aşağıdakilerden hangisidir?
- A) Portföy yatırımı
B) Reel yatırım
C) Marjinal yatırım
D) Entelektüel yatırım
E) Serbest yatırım
10. Aşağıdakilerden hangisi portföy yatırımları dışında kalan bir veya birden fazla uluslararası yatırımcının, tamamına sahip olarak veya yerli bir veya bir kaç firma ile ortaklık halinde gerçekleştirdiği yatırımlardır?
- A) Reel yatırım
B) Marjinal yatırım
C) Doğrudan yabancı yatırım
D) Entelektüel yatırım
E) Serbest yatırım
11. Uluslararası politik ekonominin çalışma alanlarından olan enerji, çevrenin korunması ve kirlilik ile ilgili değildir?
- A) Ticarete konu olan tarımsal ürünler veya göçmen kuşlar yoluyla ülkeden ülkeye taşınabilecek bazı virüslerin verebileceği zararların engellenmesi
B) Geniş kitlelerin temizlik ve tarımsal ilaçlamada kullanılan kimyasalların verdiği zararlardan korunması
C) Çevre dostu teknolojilerin geliştirilmesi, kimyasal atıkların toprak, akarsu, deniz veya atmosfere saliverilmemesi, atmosfer tabakasından süzülen güneş ışınlarının insanlar üzerinde negatif etkilere yol açmasına sebep olan sera gazlarının atmosfere saliverilmemesi
D) Ses ve görüntü kirliliğinin önlenmesi, yerel çevre temizliği kısmen yerel tedbirler ile sağlanabilmesi
E) Başka ülkelerin borsasında işlem gören şirketlerin hisselerinin satın alınmasını sağlamak
12. Geleneksel güvenlik çalışmaları aşağıdakilerden hangisine odaklıdır?
- A) Devlet ve askeri
B) Eğitim
C) Sanayi
D) Ulaştırma
E) Teknoloji
13. "Enflasyonu asgari yüzde beşe çekmek gerekir" ifadesi ise toplum için faydalı bir durumu ortaya koyma amacıyla ileri sürülen 'olması gereken'e dair nasıl bir ifadedir?
- A) Negatif
B) Pozitif
C) Reaktif
D) Normatif
E) Diyalektik
14. Ülkelerin kalkınma ve refah seviyelerini yükseltmek için izleyecekleri yöntemlere ne ad verilir?
- A) Hegemonya
B) Kalkınma Stratejisi
C) Güvenlik
D) Uluslararası Yardımlar
E) Küreselleşme
15. Aşağıdakilerden hangisi uluslararası politik ekonomide analiz düzeylerinden biri değildir?
- A) Bireysel düzey
B) Devlet düzeyi
C) Devletlerarası düzey
D) Küresel düzey
E) Kamusal düzey

ÇÖZÜMLÜ SORULAR
YANITLARI

1. **E** Sosyal Gerçeklik; Sosyal bilimin konusunu oluşturan tutum, değer, davranış ve ilişki dâhil olmak üzere her şey.
2. **A** Bölme Yanılgısı; Bir bütün için geçerli olan bir yargının, o bütünün her bir parçası için de geçerli olduğu sonucuna varma.
3. **E** Bir kalabalık içinde ayağa kalkan birisi, önünü oturanlara göre daha iyi görebilir ancak herkes ayağa kalkınca hiç kimse önündekini öncekine göre daha iyi görmez.
4. **C** Terkip yanılgısı; bir bütünün değişik parçalarını konu edinen bilimlerin yöntem ve kavramlarının, bütünü açıklamada da kullanılması halinde aynı geçerliliğe sahip olamayabileceğini ima eder.
5. **B** Aslında hem uzlaşma ve denge hem de çatışma ve mücadele değişik oranlarda tüm sosyal gerçekliklerde gömülü olarak mevcuttur. Uzlaşma veya denge bir nevi "terbiye edilmiş güç" anlamındadır.
6. **C** Sosyal gerçekliğe ilişkin normatif (kural koyucu) anlamına gelir.
7. **A** Arz ile talebin kesişmesiyle de piyasa dengesi oluşur.
8. **D** Sosyal psikoloji: Finansal krizlerden sonra bu krizlerden etkilenenlerin etkilenmeyen bireylere bakışlarında bir değişiklik, işe ve toplum düzenine bakışta kalıcı tutum farklılıkları ortaya çıkar mı? Sorunu araştırır.

MURAT YAYINLARI

9. **A** Bir ülke vatandaşları tarafından başka ülkelerin borsasında işlem gören şirketlerin hisselerinin satın alınmasını ifade eden portföy yatırımlardır.
10. **C** Doğrudan yabancı yatırım; portföy yatırımları dışında kalan ve bir veya birden fazla uluslararası yatırımcının, tamamına sahip olarak veya yerli bir veya bir kaç firma ile ortaklık halinde gerçekleştirdiği yatırımlardır.
11. **E** Başka ülkelerin borsasında işlem gören şirketlerin hisselerinin satın alınmasını sağlamak enerji, çevrenin korunması ve kirlilik ile ilgili değil, portföy yatırımı ile ilgilidir.
12. **A** Geleneksel güvenlik çalışmaları devlet ve askeri güvenlik odaklıdır.
13. **D** "enflasyonu asgari yüzde beşe çekmek gerekir" ifadesi ise toplum için faydalı bir durumu ortaya koyma amacıyla ileri sürülen 'olması gereken'e dair normatif bir ifadedir.
14. **B** Kalkınma Stratejisi: Ülkelerin kalkınma ve refah seviyelerini yükseltmek için izleyecekleri yöntemleridir.
15. **E** Uluslararası politik ekonomide analiz düzeyleri;
 - Bireysel Düzey
 - Devlet Düzeyi
 - Devletlerarası Düzey
 - Küresel Düzey

Öğretmen Diyor ki! Bu ünite; çatışma eksenli yaklaşımlar, uzlaşma merkezli yaklaşımlar, inşacı ve rasyonel tercih yaklaşımı ve feminist yaklaşım anlatılmaktadır.

Önceki Sınavlarda Çıkan Soru Adedi	
Ara Sınav	Dönem Sonu
5	1 - 2

ÇATIŞMA EKSENLİ YAKLAŞIMLAR

1. KLASİK MERKANTİLİST VE NEOMERKANTİLİST YAKLAŞIMLAR

Merkantilizm, Latince tüccar anlamına gelen merkant kelimesinden türetilen, ilk ortaya çıktığı haliyle devletin zenginliğini ticaret yoluyla biriktirilen değerli madenlerle ilişkilendiren yaklaşımları nitelendirmek için kullanılmıştır.

Geniş anlamıyla, 16. ve 17. yüzyıllarda Avrupa'da feodalizmin çözüldüğü ve yerine mutlakiyete dayalı milli devletlerin kurulduğu dönemlerde etkili olmuş;

- *Bir ülkenin siyasal ve ekonomik gücünün başlıca kaynağının altın, gümüş vb. değerli madenler olduğunu*
- *Ülkenin zenginleşmesi ve güçlenmesinin dış ticaret dengesinin fazla vermesine bağlı bulunduğunu*
- *Dolayısıyla ihracatın teşvik edilerek ithalatın kısıtlanması*
- *Müdahaleci ve yerel ekonomiyi dışa karşı korumacı bir dış ticaret politikası izlenmesi gerektiğini savunan yaklaşımlara merkantilizm denir.*

Merkantilizmin;

- *Fransa'da uygulanan biçimine **Kolbertizm***
- *Almanya ve Avusturya'da uygulanan biçimine **Kameralizm***
- *İngiltere ve İspanya'da uygulanan biçimine ise **Bulyonizm** denmektedir.*

Merkantilizm: Bir ülkenin veya devletin gücünün ana göstergesinin elindeki değerli madenler olduğunu, bu yüzden devletin dış ticaret fazlası vererek sürekli bu servet ve güç kaynaklarına sahip olmasını gerektiğini savunan görüş.

Güçü korumanın birinci yöntemi, merkantilistlere göre, diğer ülkelerle yapılacak ticarete, başka ülkelere bağımlılığı azaltmak, iç pazarlarını geliştirmek ve kendi kendine yeter durumda olabilmek için ithalata ağır vergiler koymak, buna karşın ülkeye altın gümüş girişini sağlayacak ihracatı teşvik ve kolaylaştırıcı politikalar izlemek gerekir. Bütün ülkeler için geçerlidir.

Güçü korumanın ikinci yöntemi, güçlü bir ordu kurmak ve bu yolla sömürgeler bularak oralardan, güçlü bir devlet olabilmek için gerekli harcamaları karşılayacak değerli madenler veya hammaddeler getirmektir.

MERKANTİLİST YAKLAŞIMIN İLKELERİ

Ulus Merkezilik

- *Merkantilistlerin odak noktası, bireylerin değil devletin veya toplu olarak ulusun zenginleşmesinin yollarını ortaya koymaktır.*
- *Bir ülkenin zenginleşmesi başka ülkelerin aleyhine işleyebilir.*

- Bu nedenle uluslararası ekonomik ilişkileri, çoğu zaman, uyum değil, çatışma şekillendirir.
- Bu savaş, bir tür değerli maden, yani para savaşıdır.
- Bu savaşta başarılı olmanın yolu güçlü bir orduya sahip olmaktan geçer.
- Merkantilistlere göre fazla nüfus hem ordu için gerekli, hem düşen ücretler sayesinde dış ticaret avantajı sağladığı için ülke yararınadır.
- Ulusal zenginliğe doğrudan veya dolaylı katkı sağlayacak her şey faydalıdır.

Müdahalecilik

Bir ulusun ve devletin çıkarları ancak devletin güçlü olması ile sağlanabilir. Ülke içinde kişisel çıkarın ülke çıkarına öncelenmemesi; ulusal çıkarın da diğer uluslarınkinin önünde tutulabilmesi, devletin ekonomiye doğrudan müdahalesini gerektirir.

- İç gümrüklerin kaldırılması
- Dış ticaretin kontrol edilmesi
- İç pazarların genişletilmesi
- Sanayileşmenin teşviki
- Kolonilerle olan ilişkilerin düzenlenmesi
- Köprü, liman, yol ve benzeri altyapı yatırımlarının yapılması
- Malî yapının düzenlenmesi ancak devlet müdahalesi ile mümkün olur. Bu yüzden devlet aktif olarak ekonomide rol almaktadır.

Değerli Metal Sevgisi

Kaynağı ne olursa olsun zenginlik parasal değerlerle ifade edilebilir. Ulusal harcamaların finansmanında kullanıma ve uzun ömürlü saklanabilirlik nitelikleri göz önüne alındığında altın ve gümüş o dönemde serveti değer kaybına yol açmadan ve geçerli ortak birimlerle ifade edebilen en temel araçlardır. Bu yüzden merkantilistler altın ve gümüş biriktirmeyi en önemli ekonomik faaliyet ve zenginlik kaynağı olarak görmüştür.

Sömürgecilik

Tarihte ilk defa sistemli bir biçimde, devletlerin sömürgecilik faaliyetleri içine katılmasının, daha da ileri gidilerek korsanlığın bile meşru sayılabileceğinin dile getirilmesi merkantilistler sayesinde mümkün olmuştur.

Merkantilistlere göre, yeni maden yatakları bulma, dış ticarete fazla verme veya başka toplumları sömürgeleştirme yoluyla da olsa ulus devletin bekası için gerekli olduğu ölçüde altın ve gümüş temini saygıdeğerdir.

Sömürgecilik, yeni madenler yanında hammadde, profesyonel meslek erbabı işgücü, üretim maliyetlerini düşürmeye yardımcı olacak köleler ve üretilmiş malları satacak yeni pazarlar da sağlayacaktır.

Günümüzde, serbest ticaretin dünya refahını artırdığı gerekçesiyle dış ticaretin önünde açıktan engel oluşturan ithal ürünlerden ilave vergi alınması (tarife) veya miktar kısıtlamaları (kota) öngören düzenlemeleri yasaklayan veya kısıtlayan devletlerin imza koyduğu uluslararası anlaşmalar bulunmaktadır.

Neomerkantilizm: Ağırıklı olarak tarife dışı engellerle ulusal ekonomileri diğer ekonomilere karşı korumayı amaçlayan politika taraftarlığı. Tarife dışı engellerin başında miktar sınırlamaları gelmektedir.

İthalatı zorlaştırma ve ihracatı kolaylaştırma amaçlı olarak yapılan düzenlemeler;

- Üretim ve tüketimde ulusal sağlık ve güvenlik standartları oluşturma
- Gümrük işlemlerini karmaşık ve ağır işler hale getirme, bu yolla ithalatçıları yıldırma
- Belirli alanlardaki ithalatı belli ulusal mercilerden alınacak özel belgelere bağlı hale getirme ve o belgelerin alınmasını bilerek zorlaştırma
- İthalatçılara ayrıntılı olarak ürünlerin menşeyini belgeleme yükümlüğü getirme, böylece fiilen ithalatı geciktirme veya imkânsız hale getirme
- Yabancı ürünlerle rekabet eden işletmelere yüksek vergi indirimi uygulama
- İhracatçı şirketlerin vergi borçlarını erteleme
- İhraç mallarına vergi iadesi getirme
- Desteklenmek istenen sektörler için ucuz kredi temin etme
- Yurt içi üretime ucuz enerji desteği sağlama
- İşçilik maliyetlerinin bir kısmının devletçe üstlenilmesi
- Bazı nihai malların üretiminde tamamen veya belirli oranlarda yerli ara malı kullanma mecburiyeti getirme

Bu gibi düzenlemelerin temel amacı ülke içi üretimi desteklemek veya ithalatı tamamen engelleme- se de zorlaştırmak suretiyle dış ticaret ilişkilerini ülke lehine çevirmektir.

Tarife dışı engellerin kullanılmasının başka bir nedeni de misilleme yapmak veya karşı tarafa zarar vermek olabilir. Yani yabancı ürünlere getirilen kısıtlama, o malları üreten firmaların menşei ülkelere po- litik sebeplerle yaptırım uygulamak amacı da taşıyabilir.

Hem ilk dönemlerde hem de günümüzde korumacılık politikasının en önemli gerekçelerinden biri bebek endüstri tezidir. Bebek endüstri tezinin göre, gelişmekte olan ülkelerin bazı ürünlerinin imalatında potansiyel olarak karşılaştırılmalı üstünlük söz konusu olabilir.

Bebek Endüstri Tezi

Pazara yakınlık, hammadde veya işçilik bakımından potansiyel olarak karşılaştırılmalı üstünlüğü ol- duğu düşünülen bir endüstrinin başlangıçta aynı alanda gelişmiş piyasalarla rekabet edememesine karşı geçici bir süre korunması halinde zamanla gelişmiş ülkelerdeki aynı sektörlerle rekabet edebile- ceğini savunan yaklaşımdır.

2. MARKSİZM

1818-1883 yılları arasında yaşayan Karl Marks geliştirdiği kavram ve yaklaşımıyla sadece sosyal bilimlerde değil, kendisinden sonra oluşan her türlü entelektüel faaliyetler üzerinde büyük etkide bulun- muş bir düşündürüdür. Özünde maddeci ontoloji, diyalektik epistemoloji bulunan birçok yaklaşım doğrudan veya dolaylı biçimde Marks'tan etkilenmiştir.

3. MADDECI ONTOLOJİ VE DİYALEKTİK EPİSTEMOLOJİ

Maddeci Ontoloji: Marksist düşüncenin varlık anlayışının temelini, tarihsel materyalizm oluşturur. Tarihsel materyalizm, maddeci varlık anlayışının tarihe uyarlanmasıdır.

Diyalektik Epistemoloji: Doğa, toplum ve düşüncenin kendi içlerinde taşıdıkları iç çelişkinin doğal bir sonucu olarak sürekli hareket ve değişim halinde bulunmalarıdır. Diyalektik mantık ise, tez, anti-tez ve sentezden oluşan bir üçlemedir.

- *Tez, bir olay, olgu yahut sürecin olumlanmasıdır.*
- *Anti-tez ise tezin olumsuzlanmasıyla elde edilir.*
- *Sentez, tez ile anti-tezin çatışmasıyla oluşur ve sentez yeni bir tez olarak anti-tezini içinde taşıya- rak doğar. Bu süreç devrimin esasını oluşturur.*

Üretim Tarzı: Marksın materyalist toplum çözümlemesini sunduğu teorik çerçevenin temel taşıını oluşturur. Buna göre her biri kendine özgü özellikleri olan ve toplumsal evrimin bir aşamasını gösteren dört üretim tarzı vardır. Bir üretim tarzı, üretim güçleri ve üretim ilişkileri olmak üzere iki unsurdan mey- dana gelir.

Üretim güçleri, bir toplumun var olabilmesi için gerekli maddi üretimin yapılabilmesinde rol alan üre- tim araçları (toprak, hammadde, makine vs) ile bu araçları kullanabilecek teknik bilgi, üretim tecrübesi ve iş alışkanlıklarına sahip insan emeğine denmektedir.

Üretim ilişkileri ise üretim sürecinde ortaya çıkan mülkiyet ve iş ilişkileridir.

4. SOSYAL DEĞİŞİM VE SINIF ÇÖZÜMLEMESİ

Marksizm, temel özellikleri itibarıyla sadece bir iktisat teorisi değil, kapsayıcı bir toplum teorisi- dir. Bu bakış açısında insanlar tek tek bireyler olarak değil, sosyal sınıflar olarak ele alınırlar. Kişinin mensup olduğu sınıfı belirlemek için, ikisi nesnel biri de öznel olmak üzere üç ölçüt önerilmektedir.

- *Birinci ölçüte göre, kişilerin sınıfsal konumlarını üretim süreci içindeki yerleri belirler. Sınıfsal ko- numu belirleyen ikinci nesnel unsur, insanların üretim araçlarıyla olan mülkiyet ilişkileridir.*
- *Sınıfsal konumun belirlenmesinde kullanılan subjektif unsur ise mensup olduğu sınıfın bilincinde olup olmamaktır.*

5. LENİN VE EMPERYALİZM

Marksın öngörüsü, işsiz sanayi ordusunun ücretlerin yükselmesini önleyici etkisi ve giderek emeğin yarattığı katma değerın kapitalist ellerde birikmesi sonucu, üretilen malların büyük kısmı elde kalarak ve kapitalist sistemin kendi iç dinamikleri ile kimsenin çok fazla bir şey yapmasına gerek kalmadan çö- keceği yönündeydi.

Ona göre kapitalist ülkelerin zengin sınıfı, emek üzerinden elde ettikleri artık değerlerin bir kısmını kendi ülkelerindeki işçilerin yaşam koşullarını iyileştirmelerine ayırırken, sömürü ilişkilerini üçüncü dünya ülkelerine kaydırarak devrimin gelişmiş ülkelerde gecikmesine yol açmışlardır.

Ona göre, bir ülkenin başka ülkeleri sömürmesi anlamına gelen bu emperyalizm, beklenen işçi devrimini iki yönden geciktirmiştir.

- İlk olarak gelişmiş ülkelerdeki işçi sınıfı, sendikal yollarla yapılan iyileştirmelerle kendilerine verilen sus payları nedeniyle, zincirlerinden çok daha fazla şeye sahip oldukları için isyan etmeme eğilimine girmişlerdir.
- İkincisi, iç pazarlarda sömürü ile biriktirilen artı değerlerin değerlendirilebileceği başka ülkelere yönelinmiştir.

6. BAĞIMLILIK TEORİSİ

Az gelişmişliğin Gelişmesi Tezi: Andre Gunder Frank'ın Latin Amerika ülkelerindeki incelemelerinden hareketle geliştirdiği ve az gelişmişlik durumunun kendiliğinden ortaya çıkmadığını, gelişmiş ülkelerin kaynaklarına el koyması yoluyla oluşturulduğunu, geri kalmış ülkelerin dünya kapitalizminin gelişmesine paralel olarak, uzun yıllardan bu yana dünya işbölümüyle bütünleşmiş olmalarına bağlayan yaklaşım.

Singer-Prebish Tezi: Dış ticarete gelişmiş ülkelerin gelirleri artarken az gelişmiş ülkelerin ihraç ürünleri olan tarımsal ürünlere olan talepleri aynı hızda artmamasına karşılık az gelişmiş ülkelerin gelirleri yükseldikçe sanayileşmiş ülkelere ithal ettikleri endüstriyel ürünlere olan taleplerinin daha hızla yükselmesi nedeniyle dış ticaret hadlerinin uzun dönemde az gelişmiş ülkeler aleyhine, gelişmiş ülkeler lehine bir seyir izlemesi.

7. DÜNYA SİSTEMİ TEORİSİ

Küresel düzeyde ülkeler arasındaki eşitsizliğin nedenlerini açıklamaya çalışan etkili düşünürlerden biri Immanuel Wallerstein'dir. Wallerstein dünyada gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki karşılıklı veya tek tarafı kalıcı bağımlılığa işaret eden bağımlılık teorisinin ana fikrini koruyarak yeni bir terminoloji ile ifade eden dünya ekonomi sistemi teorisini geliştirmiştir.

Dünya Ekonomi Sistemi: Ülke içinde burjuvazi (sömüren) ve proleter (sömürülen) ilişkisi gibi uluslararası alanda da merkez (çevre ve yarı çevre ülkelerini sömüren), yarı çevre (merkez ülkeler tarafından sömürülen, çevre ülkelerini sömüren) ve çevre (hem merkez hem de yarı çevre ülkeleri tarafından sömürülen) olmak üzere üç grup ülke arası ilişkilerden oluşan kapitalist dünya ekonomi sistemi.

UZLAŞMA MERKEZLİ YAKLAŞIMLAR

1. LİBERALİZM

Kamu otoritesinin ekonomik, sosyal, dinsel gibi süreçlere müdahale etmesine, ya da bu süreçlere kendi istediği doğrultuda yön vermek yönündeki girişimlerine karşı çıkılması gerektiğini ileri süren görüş.

İktisadi liberalizm: Devletin ekonomiye müdahale etmemesi yahut iktisadi hayatın yönlendirilmesine yönelik devlet müdahalesinin asgari düzeyde tutulması gerektiğini; arz-talep mekanizması ya da fiyat mekanizmasıyla piyasanın iktisadi ve sosyal açıdan en yararlı sonuçları üreteceğini; özel sektörün önünü açmak gerektiğinin bir vezir ifadesi olarak da bırakınız yaparsınız, bırakınız geçsinler (laissez faire, laissez passer) ilkesini savunan öğretidir.

Siyasal liberalizm: kamu otoritesinin toplumu oluşturan bireylerin yaşamlarını yönlendirmelerine karışmaması, sosyal hayatın biçimlenmesinde belirleyici rol oynamaması gerektiğinin, en iyi hükümetin, en az hükmeden hükümet olduğunun savunulmasıdır.

2. TOPLUMSAL ARKA PLAN

18. yüzyılın yarısından sonra hem ticaret hem de sanayide bu iki ülkeye göre üstün konuma geldiği görülmektedir. 18. yüzyılın son çeyreğinde İngiltere'de makineleşmenin ortaya çıkması, büyük imalat-haneleri ortaya çıkarmıştır. Buna paralel olarak üretim artmış, uluslararası ticarete büyük bir gelişme görülmeye başlamıştır. Tarımdaki çöküş sonucu tarımsal alanlarda çalışan işsizler ordusunun şehirlerle göç etmesi hem sanayi üretimine ucuz emek sağlamış, hem de muazzam bir tüketici kesim oluşturarak görülmemiş bir hızla sanayi üretiminin artmasına neden olmuştur.

3. BİREYSEL VE TOPLUMSAL ÇIKARI UYUMLULAŞTIRAN GÖRÜNMEZ EL

Ekonomide liberal yaklaşım, temelde kişisel özgürlük, özel mülkiyet ve bireysel girişime dayalı bir bakış açısı getirmiştir. Bu yaklaşımın temel unsurları;

Doğal Düzen ve Görünmez El: Başta Adam Smith olmak üzere liberal iktisatçılar da, bir doğal düzenin varlığına inanmaktadırlar. Bu düzenin temeli, kişisel çıkara dayanmaktadır. Herkesin kendi çıkarını gözetmesiyle görünmez bir el genel çıkarın korunmasını sağlayacaktır.

Bireycilik ve Çıkar Uyumu: Liberaller iktisadi hayatta çıkar-uyum birlikteliğini vurgulayarak her bireyin kendi çıkarları peşinde koşmakla topluma verebileceği en büyük hizmeti yerine getireceğini savunurlar.

Tam İstihdam: Liberaller, mal ve faktör piyasalarında fiyat mekanizmasının düzgün işlemesi durumunda ekonominin kendiliğinden tam istihdama varacağını ve tam istihdama ulaşmış bir ekonominin de en yüksek gelir düzeyine kendiliğinden ulaşacağını savunurlar.

Devlet Müdahalesi: Liberaller, ekonominin işleyişinde en temel unsurun rekabet olduğunu ileri sürerek tam rekabet ortamının sağlanması durumunda devletin ekonomide aktif bir aktör değil, işlemlerin mevcut hukuki kural ve normlara uygun yapılıp yapılmadığını denetleme işlevini yerine getiren iyi bir denetçi olması gerektiğini savunmaktadırlar. Dolayısıyla devlet, asli görevleri olan savunma, adalet ve güvenlik dışındaki işleri piyasaya bırakmalı, iktisadi alanda da rekabeti sağlayıcı düzenlemelerin dışında herhangi bir işe karışmamalıdır. En iyi devlet en az yöneten devlettir.

İş Bölümü: Adam Smith, işbölümü üzerinde önemle durmakta ve bu sayede emeğin veriminin artırdığını ifade etmektedir. Refah, ancak tüketicilerin faydalanabileceği malların artmasıyla sağlanabilir. Bu da, ancak iyi bir işbölümü ve uzmanlaşma ile gerçekleştirilebilir.

Adam Smith tarafından geliştirilen,

Mutlak Üstünlük: Ülkelerdeki mutlak maliyetlerin farklılığı nedeniyle uluslararası serbest ticaretin, ticarete katılan her ülke için yararlı olması.

İngiliz iktisatçı David Ricardo tarafından geliştirilen,

Mukayeseli/Karşılaştırmalı Üstünlük: Sadece mutlak olarak maliyetlerin farklılaşması değil karşılaştırmalı olarak da maliyetlerdeki farklılığın, uluslararası serbest ticareti, ticarete katılan her ülke için yararlı hale getirmesi.

4. KEYNESÇİ YAKLAŞIM

Büyük Buhran: Amerikan hisse senedi piyasasında başlayıp önce Amerikan ekonomisinin ardından da dünya ekonomisinin durgunluğa girdiği 1929 yılından başlayıp on yıllık dönem boyunca yaşanan ekonomik sıkıntılar.

New York Borsası ve ardından bankaların çöküşünün nedenleri

- Gelir ve servet dağılımındaki eşitsizlikler
- Şirketlerin mali yapıları arasındaki dengesizlikler
- Bankaların mali yapılarındaki bozulmalar
- Dış ödemeler dengesindeki açıklar
- Ekonomi yönetimindeki tecrübesizlikler
- Uluslararası borçların kararsız yapısı
- Tedavül aracı olarak altın standardında ısrar edilmesi

ABD Başkanı Franklin Roosevelt'in ekonomiyi durgunluktan çıkarabilmek için aldığı önlemler;

- Talep artışını sağlamaya yönelik olarak ücretlerin arttırılması
- Spekülasyonların önlenmesi
- İhracat artışı için kur ayarlaması
- Üretimin arttırılması için teşvikler
- İstihdam olanaklarının geliştirilmesi
- İşsizlik ödeneklerinin verilmesi ve kamu hizmetlerinin arttırılması

Say Yasası: Kısaca her arz kendi talebini yaratır olarak ifade edilen ve bir üretim sırasında üretime katkıda bulunan faktör sahiplerine yapılan ödemelerin o malın satın alınmasını sağlayacak miktarda gelir meydana getirdiğini ifade eden kural.

Para Aldanması: Nominal-reel ayırımına dikkat edilmemesinden, paranın satınalma gücündeki değişimin bilincinde olmadan kaynaklanan aldanma. Örneğin, insanlar, ücretlerde meydana gelecek bir indirime şiddetle karşı çıkarken, parasal ücretler aynı kaldığı halde fiyatlar genel düzeyinin yükseltilmesi sonucu reel ücretlerindeki azalmaya karşı daha az duyarlı olurlar.

5. MODERNLEŞME TEORİSİ

Toplumların gelişmelerinin, gelişmiş ülkelerin keşfettiği yöntemleri izleme dışında bir yolunun olmadığını savunan görüş.

Modernleşme: Sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel vb. alanlarda gelişmiş ve sanayileşmiş Batı toplumlarının sahip olduğu yapı, kurum, değer ve sistemlere sahip olmak amacı ile yapılan tüm düzenlemeler.

Siyasal modernleşme: Eşit ve genel oy, siyasal parti ve parlamento, karar mekanizmalarına katılım gibi demokrasinin temel kurum ve ilkelerinin siyasal alanda egemen kılınması

Kültürel modernleşme: Okur-yazarlık oranının yükselmesi, ulusal ve laik ideolojilerin egemen hale getirilmesi

Sosyal modernleşme: Kapitalist üretim tarzının yerleştirilmesine ekonomik modernleşme; kentleşme ve altyapı hizmetlerinin yaygınlaştırılması, haberleşme teknolojilerinin geliştirilmesi ve geleneksel otorite ilişkilerinin çözülmesi ile ortaya çıkan durum

Rostow'un modeli üretimde tarıma dayalı, yönetim yetkisinin toprak sahiplerinin elinde bulunduğu, dikey hareketliliğin sınırlı, hiyerarşik toplumsal yapının egemen olduğu geleneksel toplumdan başlayan bir değişim sürecidir. Devamında, hazırlık, kalkış, olgunluk aşamalarından geçerek kitlesel tüketim aşamasına ulaşılır.

6. HEGEMONYACI İSTIKRAR TEORİSİ

Bu yaklaşıma göre, dünya sistemi içinde ülkelerin başka ülkeleri de ilgilendiren konularda kararlar alırken "oyunun kurallarını" bilmeleri ve ona göre davranmaları için, sistemin kurallarını koyan ve onlara uyulmasını sağlayan aktörlere ihtiyacı vardır.

Hegemon Devlet: Diğer güçlü ülkelerin de kendilerine yarar sağlayacağını umarak uluslararası sisteme uyabilecekleri bir düzen oluşturabilme gücü ve iradesi olan devlet.

Hegemonyacı İstikrar Teorisi: Uluslararası ekonomik sistemde güçlü bir devletin varlığının sisteme istikrar getireceği, bu istikrar sayesinde diğer ülkelerin ekonomik büyüme ve kalkınma için stratejiler geliştirebilmelerine uygun ortam hazırlayarak onların da yararına olacağını ileri süren teori.

Bu yaklaşıma göre bir devletin uluslararası sistemde hegemon devlet olabilmesi için aşağıdaki üç koşulun bir şekilde bir araya gelmesi gerekir:

1. *Uluslararası sisteme yaptırım gücü olan kurallar koyabilme yeteneğine sahip olma*
2. *Uluslararası sistemde hegemon olmayı isteme*
3. *Sistemin içindeki diğer büyük aktörlere de yarar sağlayacak bir sistemi taahhüt etme.*

Hegemon olabilecek güçte bir ekonomi olabilmek için aşağıdaki özelliklere sahip olması beklenir.

- > *Hammadde kaynaklarına kolay ulaşma*
- > *Üretim için gerekli sermayenin büyük oranda kontrolünü elinde tutma*
- > *İhraç ve ithal ürün hacminin yüksekliği nedeniyle geniş pazarlara hâkimiyet sağlama*
- > *Katma değeri yüksek ürünlerde karşılaştırmalı olarak üstünlük sahibi olma*
- > *İşgücüne görece yüksek ücret ödeyebilecek bir işgücü piyasasına sahip olma*
- > *Görece yüksek kâr oranına sahip olma*
- > *Öncü teknoloji geliştirebilme*

Uluslararası Kamusal Mal: Oluşturulduğunda, oluşturma maliyetine katılıp katılmadığına bakılmaksızın her ülkenin ilave bir ödeme yapmadan yararlanabildiği sermaye, mal ve hizmetlerin serbest dolaşımını sağlayan kurum ve kurallar ile temiz hava ve güneş gibi ulusal kimliğine bakılmaksızın kullanılmak isteyen herkese açık mallar.

7. YENİ ULUSLARARASI İŞ BÖLÜMÜ TEORİSİ

Dünya üzerinde ana aktörlerin ulus devletler olmadığı; hammadde, ucuz işgücü ve pazara uzaklığa göre coğrafi yer seçimi yapan ve dünya üretiminde gittikçe ağırlığını artıran, maliyetleri düşürmek için üretim merkezlerini gelişmiş ülkelere daha az gelişmiş bölgelere doğru kaydıran uluslararası firmaların önderliğinde yeni bir üretim süreci olduğunu ileri süren teori.

İNŞACI VE RASYONEL TERCİH YAKLAŞIMI

1. İNŞACI YAKLAŞIM

İNşacılık temelinde, sosyal gerçekliğin, o gerçekliğe tekabül ettiği varsayılan somut maddi olgulardan ayrı bir gerçeklik oluşturduğu fikrine dayanır.

Sosyal Gerçekliğin İnşası

Bilgi konusu olanın “ne” olduğu, “amacı” ve “ne olacağına” ilişkin kavram, değer ve fikirler kümesidir. Örneğin karşınızda duran “silahlı” adamın ne yapabileceğine dair fikirleriniz, onunla ilişkilerinizin nasıl olacağını belirler. Onun yanında taşıdıklarının başka bir şey değil de “silah” olduğunu bilmeniz bir sosyal inşadır. Hangi tür aletlere “silah” dendiği bir sosyal inşadır. Bu “silah” ile ne tür bir mücadele yapılabileceği, ona karşı nasıl savunulacağına dair tüm bilgiler birer inşadır.

Uluslararası Alanda İnşa Edilen Sosyal Gerçekler

Normatif Yapılar: İnşacı yaklaşıma göre, uluslararası ilişkilerde normatif unsurlar, maddi unsurlardan daha önemlidir. Örneğin savunma ve güvenlik sistemlerinde asker sayısı, sahip olunan silahlar, teknolojik savaş aletleri, lojistik, gıda stoku gibi maddi yapılar kuşkusuz önemlidir. Ancak tüm bunları etkili kılacak olan savunma ve güvenlik konusundaki bilgi, tasarım, organizasyon gücü, askerlerin morali, kamuoyunun dost ve düşmanlarla olan ilişkiler konusundaki bilgi ve tutumdur. İnşacı yaklaşımda olanları farklı kılan, uluslararası alanda normatif yapıların etkisini de kabul etmeleri değil, (bu idealizmin zaten söylediği bir şeydir) onu birincil faktör olarak görmeleridir.

Karşılıklı Etkileşim: İnşacılar göre, dışımızda bir maddi dünya olduğu doğrudur. Ama onu anlamamızı sağlayan ve anlamlı kılan, fikirler ve eylemlerden edinilen deneyimlerin zenginliğidir. Aktörlerin kimlik ve karar süreçleri ile onları inşa eden yapılar karşılıklı etkileşimle oluşur.

Öznel Arası Sosyal Gerçeklik: Bireylerin zihinlerinde kavram veya duygu olarak var olanlar değil, karar birimi oluşturan bireyler arasında ortaklık kazanan fikir, değer, norm ve kurallar, uluslararası ilişkileri ve uluslararası toplu eylemi şekillendirir.

Kimlik: İnşacılar göre, küresel veya ulusal aktörlerin konum ve çıkarları sahip oldukları kimliklerle belirlenir. Uluslararası ilişkilerde ulusal kimlik, kararların oluşturulması, alınması ve sonuçlardan etkilenmesinde en büyük faktörlerden biridir.

2. RASYONEL TERCİH YAKLAŞIMI

Rasyonel Tercih: Alternatifleri olan konularda olası tüm seçeneklerin sıralanması, her birinin maliyet ve getirilerinin hesaplanması ve buna bağlı olarak en uygun kararın verilmesi durumunu ifade eder.

Oyun Kuramı ve Rasyonel Tercih

Sosyal bilimlerde çıkarları çatışan rakiplerin, karşılıklı olarak rasyonel davranacakları varsayımı altında, seçebilecekleri muhtemel tercihlerden, içinde buldukları durumu dikkate alarak en uygun olanlarını seçmelerini sağlayacak analizler oyun kuramı çerçevesinde tartışılır.

Rasyonel tercih yaklaşımı, ülkelerin kararlarını çözümlerken, olası seçeneklerin ve her bir seçeneğin avantaj ve dezavantajlarının neler olduğunu ortaya koyarak aktörlerin verdikleri kararların arkasındaki gerekçeleri anlamayı kolaylaştıran bir analitik araç sunar.

Elitlerin Durumu

Rasyonel seçim modelinde ülkeleri adına karar veren elitlerin durumu özel bir yer tutar. Çünkü ülkeler adına karar verilirken bu kararlar tüzel kişilik olarak bizzat ülkeler tarafından değil, o ülkeler adına bazı şahıslar tarafından verilir.

FEMİNİST YAKLAŞIM

Feminizm başlangıçta kadın-erkek eşitliğini sağlamayı amaçlayan kadın hakları savunuculuğu olarak ortaya çıkmış, sosyal bilimlerin tüm alanlarından felsefeye kadar geniş bir yelpazede mevcut bilgilere yeniden bakışı bazen mümkün bazen de zorunlu kılan kavram ve yaklaşımlar getirmiştir.

Kadın Niçin Önemlidir?

Kadın önemlidir, çünkü insanlığın yarısını oluşturuyor. Ekonomik ve sosyal olarak üretilen değerlerin kabaca yarısını kadınlar üretir. Feminist yaklaşım, güç temelli ilişkilere özellikle de savaşa, kadınların daha baskın olduğu karar süreçlerinde erkeklere oranla daha zor karar verileceğini ileri sürer. Çünkü kadınlar sorunları şiddet kullanarak çözmeye daha az eğilimlidir ve savaşlardan sonra tüm ülkelerde kadınlar genelde daha büyük yıkımlar ve zorluklar yaşamaktadırlar.

Uluslararası Kararların Kadınlar Aleyhine Yanlı Etkileri

Feministler, bütün toplumlarda benzeşen toplumsal cinsiyet rolleri ile hak ve statülerin farklılığı nedeniyle, uluslararası ölçekte alınan bir kararın, çoğunlukla az ya da çok bölge, ülke, şehir, hanehalkı ve birey düzeylerine inildikçe erkek ve kadınları farklı biçimde etkilediğine işaret etmektedirler.

Uluslararası Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal Cinsiyet: Kültürel olarak kadın ve erkeklere özgü olarak tanımlanan özellik, tutum ve davranışlar.

Uluslararası ilişkilerin analizi bağlamında toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl etkileri olabileceğine bakalım;

Güç, güç erkeksi olarak tasavvur edilir. Güçlü erkek genelde olumlu bir özelliktir. Devletin de güç kullanımının “kadın” gibi değil “erkek” gibi olması istenen bir durumdur.

Vatan, üzerinde egemenlik kurulan toprak parçasıdır. Egemenlik ve savaşa daha çok erkeksi, vatan ise kadınsı özellikler atfedilir. Yani vatan “korunacak” olandır, tıpkı kadın ve çocuk gibi.

Egemenlik, geniş anlamda belirli bir toprak parçası üzerinde söz geçirebilme, istediğini yaptırabilme gücünü ifade eder.

Güvenlik; Egemenlik gibi güvenlik bağlamında da kadınlar güvenliği “sağlanacak” (pasif) erkekler de güvenliği “sağlayacak” (aktif) toplumsal cinsiyet rollerine göre yetişirler.

Savaş, bütün toplumlarda genelde erkek işi olarak bilinir. Çünkü savaş aşırı güç gösterme biçimidir.

Küreselleşme ve Toplumsal Cinsiyet

Feministler, toplumun devamı için ne kadar hayati ve vazgeçilemez olursa olsun bu enformel ekonomik faaliyetler, parasal değerlerle ifade edilen resmi ekonomide de pek görülmediği, bu yüzden milli gelir hesaplarında da göz ardı edildiği için, kadının emeğinin, neredeyse tüm sonuçlarıyla birlikte ekonomik analizin ilgisiz dışında kaldığını ileri sürerler.

Küresel şirketlerin cinsiyetçi etkileri

Büyük küresel firmalar üretimlerini dünyanın maliyet avantajı sunacak bölgelerine kaydırmaktadırlar. Üretim merkezlerinin çevre ülkelerine kayması kadınları iki yönden etkilemektedir. Bir yandan kadınlar, sosyal güvencenin düşük, esnek çalışmanın yaygın ve sonuçta ücretlerin daha az olduğu hizmet sektöründe çalışmaya itilmektedir. Diğer yandan da, bazı gelişmekte olan ülkeler özelinde konuya bakıldığında, birçok bölgede ulus üstü veya çok uluslu şirketlerin üretim merkezlerini çevre ülkelere kaydırması nedeniyle daha önce hiç ücretli işe ulaşamayan kadınlar için bu durum önemli bir fırsat penceresi ve ekonomik özgürlük aracı olarak görülmektedir.

Oy kullanmanın etkileri

Ulusal düzeyde oy kullanan kadınların kendilerine güvenli iş sağlayacak politikalar/politikacılar lehine oy kullanmaları, dönem sonunda onlara hesap verecek olan hükümetlerin de uluslararası yükümlülük altına girecek kararlarda bunu dikkate almaları beklenir.

Ulusal harcama bütçesinin sektörel dağılımı

Başta eğitim ve sağlık olmak üzere kadınların ağırlıklı olarak çalıştığı alanlara bütçeden aktarılan ilave kaynaklar, kadınların yaşam koşullarının iyileşmesine de katkı sağlar.

Teşvik ve vergilerin yanlılığı

Teşvik ve vergi politikaları da kadın ve erkekleri farklı etkileyebilir. Örneğin, daha çok büyük şirketlerin yararlandığı teşvik düzenlemeleri veya uluslararası mali yardımlar ağırlıklı küçük işletmelerde çalışan kadınların gelir ve yaşam koşullarının iyileşmesi üzerinde sınırlı ölçüde etkiye bulunur.

Toplumsal cinsiyet rollerinin ilave maliyetleri

Toplumsal cinsiyet rollerinin farklılığı aynı işi yapan ve aynı ücreti alan erkek veya kadına farklı hak ve sorumluluklar (ulaşım maliyeti, çalışma ortamı, giyinme veya tüketim) tanımlayarak aynı nominal gelirin bireylerin refah artışına katkısının farklılaşmasına yol açabilir.

Kadın haklarının ekonomik sonuçları

Temel haklardan olan, erkeklerle eşit olarak okula gitme, oy kullanma ve çalışma haklarının bazı dolaylı ekonomik sonuçları vardır. Örneğin, okula gitme, ücretli işlerde eşit koşullarda çalışma ve sosyal güvenceler bakımından daha gelişmiş toplumda yaşayan kadınlarda doğurganlık oranı düşmektedir.

AÇIKLAMALI SORULAR

1. Birden çok kişinin taraf olduğu ve sonuçta kazanç ve kayıpların meydana geldiği ilişkilerde pozitif, negatif ve sıfır toplamı olmak üzere üç durumdan bahsedilebilir ve oyun metaforu ile izah edilir. Buna göre pozitif toplamı oyun, toplam kazancın kayıplardan fazla olma durumunu ifade etmek için kullanılır?

- A) Ticaret
B) Şans oyunları
C) Savaş
D) Terör
E) Çatışma

AÇIKLAMA

Pozitif toplamı oyun, toplam kazancın kayıplardan fazla olma durumunu (ticaret)olarak ifade eder.

YANIT: A

2. Merkantilizm aşağıdakilerden hangisini ifade etmez?

- A) Bir ülkenin siyasal ve ekonomik gücünün başlıca kaynağının altın, gümüş vb. değerli madenler olduğunu
B) Ülkenin zenginleşmesi ve güçlenmesinin dış ticaret dengesinin fazla vermesine bağlı bulunduğunu
C) İhracatın teşvik edilerek ithalatın kısıtlanması
D) Müdahaleci ve yerel ekonomiyi dışa karşı korumacı bir dış ticaret politikası izlenmesi gerektiğini savunan yaklaşımlara merkantilizm denir.
E) İthalatın önündeki tüm engellerin kaldırılması

AÇIKLAMA

İthalatın önündeki tüm engellerin kaldırılması merkantilizm içeriğinde yer almaz. Merkantilizmde ihracatın teşvik edilerek ithalatın kısıtlanması söz konusudur.

YANIT: E

3. Bir ülkenin veya devletin gücünün ana göstergesinin elindeki değerli madenler olduğunu, bu yüzden devletin dış ticaret fazlası vererek sürekli bu servet ve güç kaynaklarına sahip olması gerektiğini savunan görüş aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Neomerkantilizm
B) Merkantilizm
C) Marksizm
D) Liberalizm
E) Keynesci Yaklaşım

AÇIKLAMA

Merkantilizm: Bir ülkenin veya devletin gücünün ana göstergesinin elindeki değerli madenler olduğunu, bu yüzden devletin dış ticaret fazlası vererek sürekli bu servet ve güç kaynaklarına sahip olması gerektiğini savunan görüş.

YANIT: B

4. Aşağıdakilerden hangisi merkantilist yaklaşımın ilkelerinden biri değildir?

- A) Ulus Merkezilik
B) Müdahalecilik
C) Değerli Metal Sevgisi
D) Sömürgecilik
E) Bireycilik

AÇIKLAMA

Bireycilik merkantilist yaklaşımın ilkelerinden biri değil, liberalizmin ilkelerinden biridir.

YANIT: E

5. Bir ulusun ve devletin çıkarları ancak devletin güçlü olması ile sağlanabilir. Devletin ekonomiye doğrudan müdahalesini gerektiren unsurlardan biri değildir?

- A) İç gümrüklerin kaldırılması
B) Dış ticaretin kontrol edilmesi
C) İç pazarların daraltılması
D) Sanayileşmenin teşviki
E) Köprü, liman, yol ve benzeri altyapı yatırımlarının yapılması

AÇIKLAMA

Devlet iç pazarların daraltmak için değil genişletmek için müdahale eder.

YANIT: C

6. Aşağıdakilerden hangisi ağırlıklı olarak tarife dışı engellerle ulusal ekonomileri diğer ekonomilere karşı korumayı amaçlayan politika taraftarlığı olarak ifade edilir?
- A) Neomerkantilizm
B) Merkantilizm
C) Marksizm
D) Liberalizm
E) Keynesci Yaklaşım

AÇIKLAMA

Neomerkantilizm: Ağırlıklı olarak tarife dışı engellerle ulusal ekonomileri diğer ekonomilere karşı korumayı amaçlayan politika taraftarlığı.

YANIT: A

7. Aşağıdakilerden hangisi tez ile anti-tezin çatışmasıyla oluşur ve yeni bir tez olarak anti-tezini içinde taşıyarak doğar?
- A) Tez
B) Anti-tez
C) Sentez
D) Hipotez
E) Ortez

AÇIKLAMA

Sentez, tez ile anti-tezin çatışmasıyla oluşur ve sentez yeni bir tez olarak anti-tezini içinde taşıyarak doğar. Bu süreç devrimin esasını oluşturur.

YANIT: C

8. Aşağıdakilerden hangisi uzlaşma merkezli yaklaşımlardan biridir?
- A) Marksizm
B) Liberalizm
C) Neomerkantilizm
D) Merkantilizm
E) Emperyalizm

AÇIKLAMA

Liberalizmuzlaşma merkezli yaklaşımlardan biridir. Diğerleri çatışma eksenli yaklaşımlardır.

YANIT: B

9. Aşağıdakilerden hangisi kamu otoritesinin toplumu oluşturan bireylerin yaşamlarını yönlendirmelerine karışmaması, sosyal hayatın biçimlenmesinde belirleyici rol oynamaması gerektiğinin, en iyi hükümetin, en az hükmeden hükümet olduğunun savunulmasıdır?
- A) Siyasal liberalizm
B) İktisadi liberalizm
C) Uyumlu liberalizm
D) Neomerkantilizm
E) Emperyalizm

AÇIKLAMA

Siyasal liberalizm: kamu otoritesinin toplumu oluşturan bireylerin yaşamlarını yönlendirmelerine karışmaması, sosyal hayatın biçimlenmesinde belirleyici rol oynamaması gerektiğinin, en iyi hükümetin, en az hükmeden hükümet olduğunun savunulmasıdır.

YANIT: A

10. Aşağıdakilerden hangisi mal ve faktör piyasalarında fiyat mekanizmasının düzgün işlemesi durumunda ekonominin kendiliğinden tam istihdama varacağını ve tam istihdama ulaşmış bir ekonominin de en yüksek gelir düzeyine kendiliğinden ulaşacağını savunurlar?
- A) Neomerkantilistler
B) Merkantilistler
C) Emperyalistler
D) Liberaller
E) Marksiztler

AÇIKLAMA

Liberaller, mal ve faktör piyasalarında fiyat mekanizmasının düzgün işlemesi durumunda ekonominin kendiliğinden tam istihdama varacağını ve tam istihdama ulaşmış bir ekonominin de en yüksek gelir düzeyine kendiliğinden ulaşacağını savunurlar.

YANIT: D

11. Aşağıdakilerden hangisi ABD Başkanı Franklin Roosevelt'in ekonomiyi durgunluktan çıkarabilmek için aldığı önlemlerden biri değildir?

- A) Talep artışını sağlamaya yönelik olarak ücretlerin artırılması
- B) İhracat artışı için kur ayarlaması
- C) Üretimin artırılması için teşvikler
- D) İstihdam olanaklarının geliştirilmesi
- E) Spekülasyonların artırılması

AÇIKLAMA

Spekülasyonların artırılması değil önlenmesi gerekir.

YANIT: E

12. Hegemon olabilecek güçte bir ekonomi olabilmek için aşağıdaki özelliklere sahip olması beklenir.

- A) Hammadde kaynaklarına kolay ulaşma
- B) Üretim için gerekli sermayenin büyük oranda kontrolünü elinde tutma
- C) Katma değeri yüksek ürünlerde karşılıştırmalı olarak üstünlük sahibi olma
- D) İşgücüne görece düşük ücret ödeyebilecek bir işgücü piyasasına sahip olma
- E) Görece yüksek kâr oranına sahip olma

AÇIKLAMA

İşgücüne görece (düşük) değil (yüksek) ücret ödeyebilecek bir işgücü piyasasına sahip olması gerekir.

YANIT: D

13. Aşağıdakilerden hangisi sosyal gerçekliğin, o gerçekliğe tekabül ettiği varsayılan somut maddi olgulardan ayrı bir gerçeklik oluşturduğu fikrine dayanır?

- A) Yaratıcı yıkım
- B) İnşacılık
- C) Para aldanması
- D) Korumacılık
- E) Mutlak üstünlük teorisi

AÇIKLAMA

İnşacılık temelinde, sosyal gerçekliğin, o gerçekliğe tekabül ettiği varsayılan somut maddi olgulardan ayrı bir gerçeklik oluşturduğu fikrine dayanır.

YANIT: B

14. Kısaca her arz kendi talebini yaratır olarak ifade edilen ve bir üretim sırasında üretime katkıda bulunan faktör sahiplerine yapılan ödemelerin o malın satın alınmasını sağlayacak miktarda gelir meydana getirdiğini ifade eden kural aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Say Yasası
- B) Para Aldanması
- C) Siyasal liberalizm
- D) İktisadi liberalizm
- E) Hegemonyacı İstikrar Teorisi

AÇIKLAMA

Say Yasası: Kısaca her arz kendi talebini yaratır olarak ifade edilen ve bir üretim sırasında üretime katkıda bulunan faktör sahiplerine yapılan ödemelerin o malın satın alınmasını sağlayacak miktarda gelir meydana getirdiğini ifade eden kural.

YANIT: A

15. Aşağıdakilerden hangisi uluslararası alanda inşa edilen sosyal gerçeklerden biri değildir?

- A) Normatif yapılar
- B) Karşılıklı etkileşim
- C) Özneler arası sosyal gerçeklik
- D) Kimlik
- E) Oyun kuramı

AÇIKLAMA

Oyun kuramı uluslararası alanda inşa edilen sosyal gerçeklerden biri değildir. Rasyonel tercih yaklaşımı içinde yer alır.

YANIT: E

ÇÖZÜMLÜ SORULAR

1. Birden çok kişinin taraf olduğu ve sonuçta kazanç ve kayıpların meydana geldiği ilişkilerde pozitif, negatif ve sıfır toplamı olmak üzere üç durumdan bahsedilebilir ve oyun metaforu ile izah edilir. Buna göre sıfır toplamı oyun, kazanç ve kayıpların eşit olma durumunu aşağıdakilerden hangisi ifade eder?
 - A) Ticaret
 - B) Şans oyunları
 - C) Savaş
 - D) Terör
 - E) Çatışma

2. Merkantilizmin Almanya ve Avusturya'da uygulanan biçimine ne ad verilir?
 - A) Kolbertizm
 - B) Bulyonizm
 - C) Albertizm
 - D) Kameralizm
 - E) Alteizm

3. Merkantilistlere göre bütün ülkeler için geçerli olan gücü koruma yöntemlerinden biri değildir?
 - A) Başka ülkelere bağımlılığı azaltmak
 - B) İç pazarlarını geliştirmek
 - C) İhracata kota koymak
 - D) Kendi kendine yeter durumda olabilmek için ithalata ağır vergiler koymak
 - E) Ülkeye altın gümüş girişini sağlayacak ihracatı teşvik ve kolaylaştırıcı politikalar izlemek

4. Aşağıdakilerden hangisine göre, yeni maden yatakları bulma, dış ticarete fazla verme veya başka toplumları sömürgeleştirme yoluyla da olsa ulus devletin bekası için gerekli olduğu ölçüde altın ve gümüş temini saygıdeğerdir?
 - A) Neomerkantilizm
 - B) Merkantilizm
 - C) Marksizm
 - D) Liberalizm
 - E) Keynesci Yaklaşım

5. Aşağıdakilerden hangisi ithalatı zorlaştırma ve ihracatı kolaylaştırma amaçlı olarak yapılan düzenlemelerden biri değildir?
 - A) Yabancı ürünlerle rekabet eden işletmelere yüksek vergi indirimi uygulama
 - B) İthalatçı şirketlerin vergi borçlarını erteleme
 - C) İhraç mallarına vergi iadesi getirme
 - D) Desteklenmek istenen sektörlere ucuz kredi temin etme
 - E) Yurt içi üretime ucuz enerji desteği sağlama

6. Aşağıdakilerden hangisi tarihsel materyalizm, maddeci varlık anlayışının tarihe uyarlanmasıdır?
 - A) Bebek Endüstri Tezi
 - B) Maddeci Ontoloji
 - C) Diyalektik Epistemoloji
 - D) Singer-Prebish Tezi
 - E) Az gelişmişliğin Gelişmesi Tezi

7. Aşağıdakilerden hangisi doğa, toplum ve düşüncenin kendi içlerinde taşıdıkları iç çelişkinin doğal bir sonucu olarak sürekli hareket ve değişim halinde bulunmalarıdır?
 - A) Bebek Endüstri Tezi
 - B) Maddeci Ontoloji
 - C) Diyalektik Epistemoloji
 - D) Singer-Prebish Tezi
 - E) Az gelişmişliğin Gelişmesi Tezi

8. Az gelişmişlik durumunun, gelişmiş ülkelerin kaynaklarına el koyması yoluyla oluşturulduğunu, geri kalmış ülkelerin dünya kapitalizminin gelişmesine paralel olarak, uzun yıllardan bu yana dünya işbölümüyle bütünleşmiş olmalarına bağlayan yaklaşım aşağıdakilerden hangisidir?
- A) Bebek Endüstri Tezi
B) Maddeci Ontoloji
C) Diyalektik Epistemoloji
D) Singer-Prebish Tezi
E) Az gelişmişliğin Gelişmesi Tezi
9. Kamu otoritesinin ekonomik, sosyal, dinsel gibi süreçlere müdahale etmesine, ya da bu süreçlere kendi istediği doğrultuda yön vermek yönündeki girişimlerine karşı çıkılması gerektiğini ileri süren görüş aşağıdakilerden hangisidir?
- A) Liberalizm
B) Marksizm
C) Neomerkantilizm
D) Merkantilizm
E) Emperyalizm
10. Aşağıdakilerden hangisi ekonominin işleyişinde en temel unsurun rekabet olduğunu ileri sürerek tam rekabet ortamının sağlanması durumunda devletin ekonomide aktif bir aktör değil, işlemlerin mevcut hukuki kural ve normlara uygun yapılıp yapılmadığını denetleme işlevini yerine getiren iyi bir denetçi olması gerektiğini savunmaktadırlar?
- A) Neomerkantilistler
B) Merkantilistler
C) Emperyalistler
D) Liberaller
E) Marksistler
11. İnsanların, ücretlerde meydana gelecek bir indirime şiddetle karşı çıkarken, parasal ücretler aynı kaldığı halde fiyatlar genel düzeyinin yükseltilmesi sonucu reel ücretlerindeki azalmaya karşı daha az duyarlı olmaları aşağıdakilerden hangisi ile açıklanır?
- A) Yaratıcı yıkım
B) Sendikal mücadele
C) Para aldanması
D) Korumacılık
E) Mutlak üstünlük teorisi
12. Diğer güçlü ülkelerin de kendilerine yarar sağlayacağını umarak uluslararası sisteme uyabilecekleri bir düzen oluşturabilme güç ve iradesi olan devletlere ne ad verilir?
- A) Liberal Devlet
B) Kapitalist Devlet
C) Emperyalist Devlet
D) Hegemon Devlet
E) Marksist Devlet
13. Aşağıdakilerden hangisi alternatifleri olan konularda olası tüm seçeneklerin sıralanması, her birinin maliyet ve getirilerinin hesaplanması ve buna bağlı olarak en uygun kararın verilmesi durumunu ifade eder?
- A) Rasyonel Tercih
B) Elitlerin Durumu
C) Oyun Kuramı
D) Karşılıklı Etkileşim
E) Normatif Yapılar
14. Kültürel olarak kadın ve erkeklere özgü olarak tanımlanan özellik, tutum ve davranışlar olarak ifade edilir?
- A) Küreselleşme
B) Elitlerin Durumu
C) Oyun Kuramı
D) Rasyonel Tercih
E) Toplumsal Cinsiyet
15. Aşağıdakilerden hangisi başlangıçta kadın-erkek eşitliğini sağlamayı amaçlayan kadın hakları savunuculuğu olarak ortaya çıkmış, sosyal bilimlerin tüm alanlarından felsefeye kadar geniş bir yelpazede mevcut bilgilere yeniden bakışı bazen mümkün bazen de zorunlu kılan kavram ve yaklaşımlar getirmiştir?
- A) Feminist yaklaşım
B) Merkantilist yaklaşımın
C) Rasyonel tercih yaklaşımı
D) Liberal yaklaşım
E) Normatif yaklaşım

ÇÖZÜMLÜ SORULAR
YANITLARI

1. **B** Sıfır toplamı oyun, kazanç ve kayıpların eşit olma durumunu (şans oyunları) ifade eder.
2. **D** Merkantilizmin Almanya ve Avusturya'da uygulanan biçimine Kameralizm denir.
3. **C** Gücü korumanın birinci yöntemi, merkantilistlere göre, diğer ülkelerle yapılacak ticarette, başka ülkelere bağımlılığı azaltmak, iç pazarlarını geliştirmek ve kendi kendine yeter durumda olabilmek için ithalata ağır vergiler koymak, buna karşın ülkeye altın gümüş girişini sağlayacak ihracatı teşvik ve kolaylaştırıcı politikalar izlemek gerekir. Bütün ülkeler için geçerlidir.
4. **B** Merkantilistlere göre, yeni maden yatakları bulma, dış ticarete fazla verme veya başka toplumları sömürgeleştirme yoluyla da olsa ulus devletin bekası için gerekli olduğu ölçüde altın ve gümüş temini saygıdeğerdir.
5. **B** İthalatçı şirketlerin değil ihracatçı şirketlerin vergi borçlarını erteleme doğru ifade olur.
6. **B** Maddeci Ontoloji: Marksist düşüncenin varlık anlayışının temelini, tarihsel materyalizm oluşturur. Tarihsel materyalizm, maddeci varlık anlayışının tarihe uyarlanmasıdır.
7. **C** Diyalektik Epistemoloji: Doğa, toplum ve düşüncenin kendi içlerinde taşıdıkları iç çelişkinin doğal bir sonucu olarak sürekli hareket ve değişim halinde bulunmalarıdır.
8. **E** Azgelişmişliğin Gelişmesi Tezi: Andre Gunder Frank'ın Latin Amerika ülkelerindeki incelemelerinden hareketle geliştirdiği ve azgelişmişlik durumunun kendiliğinden ortaya çıkmadığını, gelişmiş ülkelerin kaynaklarına el koyması yoluyla oluşturulduğunu, geri kalmış ülkelerin dünya kapitalizminin gelişmesine paralel olarak, uzun yıllardan bu yana dünya işbölümüyle bütünleşmiş olmalarıyla bağlayan yaklaşım.

9. **A** Liberalizm; Kamu otoritesinin ekonomik, sosyal, dinsel gibi süreçlere müdahale etmesine, ya da bu süreçlere kendi istediği doğrultuda yön vermek yönündeki girişimlerine karşı çıkılması gerektiğini ileri süren görüş.
10. **D** Liberaller, ekonominin işleyişinde en temel unsurun rekabet olduğunu ileri sürerek tam rekabet ortamının sağlanması durumunda devletin ekonomide aktif bir aktör değil, işlemlerin mevcut hukuki kural ve normlara uygun yapılıp yapılmadığını denetleme işlevini yerine getiren iyi bir denetçi olması gerektiğini savunmaktadır.
11. **C** Para Aldanması: Nominal-reel ayırımına dikkat edilmemesinden, paranın satınalma gücündeki değişimin bilincinde olmadan kaynaklanan aldanma. Örneğin, insanlar, ücretlerde meydana gelecek bir indirime şiddetle karşı çıkarken, parasal ücretler aynı kaldığı halde fiyatlar genel düzeyinin yükseltilmesi sonucu reel ücretlerindeki azalmaya karşı daha az duyarlı olurlar.
12. **D** Hegemon Devlet: Diğer güçlü ülkelerin de kendilerine yarar sağlayacağını umarak uluslararası sisteme uyabilecekleri bir düzen oluşturabilme güç ve iradesi olan devlet.
13. **A** Rasyonel Tercih: Alternatifleri olan konularda olası tüm seçeneklerin sıralanması, her birinin maliyet ve getirilerinin hesaplanması ve buna bağlı olarak en uygun kararın verilmesi durumunu ifade eder.
14. **E** Toplumsal Cinsiyet: Kültürel olarak kadın ve erkeklere özgü olarak tanımlanan özellik, tutum ve davranışlar.
15. **A** Feminizm, başlangıçta kadın-erkek eşitliğini sağlamayı amaçlayan kadın hakları savunuculuğu olarak ortaya çıkmış, sosyal bilimlerin tüm alanlarından felsefeye kadar geniş bir yelpazede mevcut bilgilere yeniden bakışı bazen mümkün bazen de zorunlu kılan kavram ve yaklaşımlar getirmiştir.

Öğretmen Diyor ki! Bu ünite; küreselleşme, ekonomi, siyaset ve kültür alanında küreselleşme, küresel değişimin dinamikleri, küreselleşmeye yönelik yaklaşımlar ve küreselleşmenin geleceği anlatılmaktadır.

Önceki Sınavlarda Çıkan Soru Adedi	
Ara Sınav	Dönem Sonu
5	1 - 2

Küreselleşme dünyada yaşayan tüm insanların tek bir toplum, tek bir piyasa, tek bir yönetim haline gelmesine yol açacak tüm süreçlerin ortak adı, dünya görüşlerinin, fikirlerin, ürünlerin, diğer kültürel değerlerin dünya çapında değişime konu olması, her türlü yerel piyasaların dünya piyasalarıyla bütünleşme süreçlerinin genel nitelemesidir.

Küreselleşme 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra, özellikle de Sovyet Bloğunun dağılmasıyla tek kutuplu bir dünyanın ortaya çıkmasına paralel biçimde, iletişim ve ulaşım teknolojilerinin de ucuzlayarak hızla yaygınlaşması, ulusal devlet sınırlarının eski dönemlere göre daha az önemli hale gelmesi sonucu, bilim, sanat, hukuk, siyaset, kültür ve iktisadi alanlarda dünyadaki bütün ülkelerin birbirine daha çok bağımlı hale gelmeleri, ortak değer, yaklaşım ve tavırlar benimsemeye başlamaları süreci.

HANGİ KÜRESELLEŞME?

SON KÜRESELLEŞME

Yüzyıllar boyu, yaşadıkları toplumlardan kaçan, iklim değişikliğine bağlı olarak yeni yurtlar arayan veya sadece meraklarını gidermek gibi birbirinden çok farklı saiklerle yenedünyalara doğru yelken açan maceraperestler; inançlarını dünyaya yaymak için bir daha geri dönmek için gidebildiği kadar uzaklara giden din adamları; mallarını satmak ve yeni mallar satın almak için yollara düşen tacirler ile yeni topraklar fethetmek isteyen savaşçılar bugün küreselleşme dediğimiz süreci adım adım şekillendirmişlerdir. Geçmiş dönemlerin küresel hareketlerini incelediğinizde ardında ağırlıklı olarak bu maceraperestler, din adamları, tacirler ve savaşçılar çıkar.

BENZEŞTİRİCİ KÜRESELLEŞME

Dünya ölçeğinde üretim yöntemleri ve ürünlerin, tüketim kalıplarının, yönetim biçimlerinin ve inanç, değer ve kültürlerin giderek birbirine benzer hale gelmesi.

McDonaldlaşma: Küreselleşmenin bir sonucu olarak, bilinen ve en yaygın şekliyle McDonald's firması tarafından uygulanan, ancak başta eğitim, sağlık, ulaştırma, gıda, medya, eğlence, turizm, enerji olmak üzere, kitlesel tüketim talebi olan tüm alanlarda bazı mal ve hizmetlerin önceden belirlenmiş standartlara göre girdi ve çıktı özelliklerinin sıkı biçimde denetlendiği, küresel ölçekte üretilmesiyle ortaya çıkan tektipleşmedir.

Dayatmacı Küreselleşme: Küresel aktörlerin yerel unsurları kendi istekleri doğrultusunda değişmeye, dönüşmeye, bunun mümkün olmaması halinde yok olmaya zorlayan küresel eğilimler.

Farklılaştırıcı Küreselleşme: Küreselleşmenin sonuçları bakımından en çok üzerinde durulan konulardan biri, küresel değişimin aktörleri, ile yerel aktörler karşılaştığında bunun farklılıkları artırıcı etkilerinin olup olmadığıdır.

Farklılaştırıcı Küreselleşme: Küreselleşmenin yerel unsurlarla karşılaştığında onları canlandırması, küresel ölçeğe taşınması, onlarla küresel eğilimlerden farklı yeni sentezler oluşturması veya küresel ve yerelden tümüyle farklı yeni oluşumlara sebep olması.

Yerleştirme: Küreselleşmenin, bir bölgeye veya bir ülkeye hatta bir ülkenin içinde oldukça yerel coğrafyaya ait olan yerel unsurların küresel aktörlerin devreye girmesiyle canlanması ve daha değerli hale gelmesine yol açması.

Melezleşme: Küreselleşmenin bir sonucu olarak dışarıdan gelen ile yerli kültürün birbirini yok etmek yerine karşılıklı etkileşimi sonucu her ikisinden de farklı üçüncü bir kültürün oluşması.

Benzeştiren veya Farklılaştıran Küreselleşmenin Bazı Tezahürleri

Benzeştirici Küreselleşme	Farklılaştırmacı Küreselleşme
Kültür emperyalizmi	Kültürel çoğulculuk
Kültürel bağımlılık	Kültürel özgürlük
İmtiyazlı batı kültürü	Sentez yapma, melezleşme
Tek tip modernleşme	Farklı tarz modernleşmeler
Batılılaşma	Küresel karışım
Dünya medeniyeti	Küresel vatandaşlık

EKONOMİ, SİYASET VE KÜLTÜR ALANINDA KÜRESELLEŞME

1. Ekonomi

Nakliye, haberleşme ve iletişim alanındaki hızlı gelişmeler, dünyanın bir yerinde geliştirilen mal, hizmet, fikir, tutum ve davranışların başka yerlere aktarılmasını eskiye göre daha kolay ve düşük maliyetle mümkün hale getirmiştir. Özellikle internetin yaygınlaşması iletişim ve haberleşme maliyetlerini dramatik denebilecek biçimde düşürmüştür malların, fikirlerin ve tutumların dolaşımını dünya ölçeğinde tarihte hiç görülmemiş biçimde kolaylaştırmıştır.

Üretimin küreselleşmesi: Bir ürünün değişik bölümlerinin maliyet avantajlarına göre farklı ülke sınırları içinde üretilmeye başlanmasıyla ortaya çıkmıştır.

Üretimde küreselleşmeyi ortaya çıkaran faktörler;

- > Ülkelerarasında mal ve hizmetlerin hareketliliğinin önündeki engellerin kalkması
- > Hammaddeler kaynaklarına yakın yerlerde üretimin yapılmasının maliyetleri düşürmesi
- > Ürünlerin satıldığı piyasalara yakın yerlerde üretim yapmanın pazarlama maliyetlerini düşürmesi
- > Az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde işgücü maliyetlerinin düşüklüğü
- > Üretimin farklı ülkelere dağıtılması gibi yöntemlerle stok ve nakliye masraflarının azaltılması
- > Gelişmiş ülkelerde sıkı takip edilen istihdam ve üretim standartlarının, çevre dostu üretim için konan kısıtların olmadığı yerlerde üretim yapmanın firmaların maliyetlerini düşürmesi
- > Gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelerde yabancı üreticilerden alınan vergi oranlarının düşüklüğü
- > Gelişmiş ülkelerde tepki toplayan kirliliği ve ağır işçilik gerektiren üretimlerin diğer ülkelere kaydırılması
- > Tüm dünyaya hitap eden güçlü Ar-Ge merkezlerinin kurulması
- > Bölge veya ülke esaslı yaygın pazarlama ağının oluşması
- > İhtiyaçlara göre hızla değiştirilebilen esnek idari yapılanmalara gidilmesi
- > Üretimin farklı ülkelere yayılmasıyla risk dağıtımının yapılması

Finansın küreselleşmesi: Ulusal finans sistemlerinin ekonomide devlet denetimini sağlamak için koydukları faiz veya döviz işlemlerinde kontrollerin kalkması sermaye hareketlerini kolaylaştırmaktadır.

Vade, risk dağıtımı, ödeme araçları ve ödeme usulüne göre oldukça çeşitlenen finans araçları, ulus devlet otoritelerinin özellikle de merkez bankalarının para ve kredi hacmini denetim altında tutmalarını zorlaştırmaktadır.

Finans piyasalarının şeffaf ve düşük maliyetle izlenebiliyor olması, finansı uluslararası düzeyde dengeli dağıtmakta risk ve getiri dengesinin hızlıca kurulmasını sağlamaktadır.

Bu dünyadaki finans sisteminin, tek bir piyasa gibi çalışmasını sağlamakta, en hızlı küresel etki bu alanda ortaya çıkmaktadır.

Doğrudan yabancı yatırımlar (DYY): Yabancıların hisse senedi veya tahvil olarak devlete veya şirketlere sıcak para akışıyla kısa dönemli finansman sağlamak şeklinde değil, üretim yapmak üzere şirket kurmak veya mevcut şirketlerin yönetimini devralmak şeklindeki yatırımlardır.

Ticaretin küreselleşmesi: Ticaret artışında iki faktörün büyük etkisi olduğu söylenebilir. Birincisi ülkeler arasında ticareti kolaylaştıracak, malların serbest dolaşımını sağlayacak gümrük düzenlemelerinin yapılmış olmasıdır. İkinci önemli faktör ise teknolojik gelişmelerle taşıma ve haberleşme maliyetlerinin düşmesi, mal ve hizmet naklinin kolaylaşması ve ucuzlamasıdır.

Ekonomik küreselleşmede eşitlik: Ekonomik küreselleşme bütün ülkeleri aynı şekilde etkilememektedir. Tüm dünyada toptan bir refah artışı olmasına rağmen bu artıştan gelişmiş ülkeler daha fazla pay almaktadır.

2. Siyaset

Küreselleşmenin siyasal alandaki en önemli etkisi politik alana ilişkin talep ve algıların değişmesine yol açmasıdır. Küreselleşmenin siyasal alandaki ikinci etkisi, ülkeler arasındaki ikili, çok taraflı veya bölgesel diplomatik ilişkilerin hızla gelişmesidir.

Küreselleşme uluslararası düzeyde yeni bir yönetim biçimi ortaya çıkarmıştır. Bu çerçevede ulus devletlerin egemenlik gücünde zayıflamaya paralel biçimde, Birleşmiş Milletler, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Dünya Sağlık Örgütü, Uluslararası Gıda ve Tarım Örgütü, Uluslararası Çalışma Örgütü gibi, devletlerin üye olduğu resmi örgütlerin gücünde ise görece artış ortaya çıkmıştır. Yeryüzü Doktorları, Uluslararası Af Örgütü, Sınır Tanımayan Doktorlar, Kızılay, Kızılhaç, Greenpeace, gibi sivil örgütlerin faaliyetleri ve etkinlikleri de artmaktadır.

Küreselleşmeyle birlikte çözümü sadece bir ya da birkaç ülkeye bağlı olmayan dünya ölçeğinde terör, kirlilik, siber suçlar, uyuşturucu ve insan ticareti, göç, iklim değişikliği gibi sorunlara karşı duyarlılıkta artış ortaya çıkmıştır.

3. Kültür

Ekonomik ve siyasal küreselleşme bir yandan da yeni bir uluslararası kültür oluşturmuştur. Uluslararası turizmin hızla artması, bütün toplumlarda giderek daha çok sayıda bireyin medya araçlarının yanı sıra aracılar olarak başka kültürlerden olan insanlarla tanışma imkânı oluşturmuştur.

Benzer şekilde, kültürler arası alış-verişin hızlanması, sosyal ve kültürel sembollerin sınır ötesinde tanınır hale gelmesi, giyim kuşam, yemek ve eğlence başta olmak üzere ana “zevkler ve renkleri” birbirine daha çok benzer hale getirmiştir.

Küreselleşme sürecinin etkisiyle yerel kültürlerin akıbetinin ne olacağı konusunda homojenleşme, kutuplaşma ve melezleşme olarak özetlenebilecek başlıca üç görüş vardır.

Birincisi egemen uygarlığın kültürünün yerel kültürleri içinde eritip yok edeceğini, sonuçta ortaya tek boyutlu homojen bir kültürün çıkacağını öne sürmektedir.

İkinci görüş, farklı uygarlıkların özünde çatışma eğiliminde oldukları varsayımından hareketle küreselleşme sürecinin sonunda farklı uygarlıkların ortaya çıkardığı kültürlerin birbirine düşman olacağı ve dünyanın zorunlu bir kutuplaşmaya gideceğini ileri sürmektedir.

Üçüncü görüş ise küreselleşmenin farklı kültürlerden çeşitli unsurları bir araya getiren, tek başına hiçbir devlete veya uygarlığa ait olmayıp çeşitli uygarlıkların katkılarıyla ortaya çıkmış melez bir kültüre kapı aralayacağını öngörmektedir.

Önceki iki yaklaşımda, küreselleşmenin sonuçları bakımından baskın özellik karamsarlık, bu son yaklaşımın ise iyimserlik hâkimdir.

GÖRÜNMEYEN KİTANIN KEŞFİ

Dünya üzerindeki üretime, tüketime ve yeni fırsatlara ev sahipliği yapan mevcut 7 ana kıtanın görüldüğü işlevlerin büyük kısmını gören sanal internet dünyası.

Keşfedildikten sonra büyümeye başlayan ve hala büyümeye devam eden bu 8. kıta bilgisayar teknolojisi ile yaratılan internet dünyasıdır. Buna Kenichi Ohmae görünmeyen kıta adını vermektedir.

MEKÂNIN DÖNÜŞÜMÜ

Mekânın, insanların birbiriyle olan ilişkilerinde temel ortak payda olma özelliği tarihe karışmak üzeredir. Bu görünmeyen kıta sayesinde ortak iş yapmak, görüş alışverişinde bulunmak hatta dostluklar geliştirmek için fiziksel yakınlık kurmaya ihtiyaç kalmamıştır.

Yurtsuzlaşma; İnsan ve eşya hareketliliğinin önündeki engellerin azalması nedeniyle daha kolay mekân değiştirme ile internet dünyasının sunduğu imkânlar sonucu ekonomi, siyaset ve kültürel alanlarda coğrafi yer ve mesafelerin öneminin azalması.

Küreselleşmenin uzakları yakın, yakınları da uzak hale getiren bu görünmeyen kıtası üzerinde mesafeli dostluklar ile kopuk komşuluklar bütün insan topluluklarını içine almak üzeredir.

Kopuk Komşuluk: Büyük kentlerde, özellikle büyük apartman ve sitelerde uzun süre aynı mekânda ve yan yana yaşamasına rağmen yakın çevresinde bulunan insanlar hakkında çok sınırlı bilgi sahibi olma ve çok az ilişki kurma.

Mesafeli Dostluk: Maliyetleri düşen ve kolaylaşan iletişim imkanları sonucu mekan olarak çok uzaklarda olan insanlarla, en yakınındakiler gibi bazen onlardan da daha sıkı duyuğu birliği ve ilişki içinde olma.

KÜRESEL DEĞİŞİMİN DİNAMİKLERİ

Küresel değişimi, anlayış, kurum, kural ve aktörlerin karşılıklı etkileşimi sonucu ortaya çıkan çok yönlü bir süreç olarak görmek gerekir.

Bir toplumda ortaya çıkan değişim ya içsel ya da dışsal dinamiklerin baskısıyla meydana gelir. Değişimin sadece bu ikisinin birinden değil her ikisinin ortak etkisiyle de meydana gelmesi mümkündür.

İçsel Dinamikler: İçsel değişim talebi, temelde toplumların daha iyi, daha özgür ve daha güven içinde yaşama isteğinden kaynaklanır.

Değişim, Schumpeter'in nitelemesiyle, bir yaratıcı yıkım sürecidir.

Yaratıcı Yıkım: Toplumda ortaya çıkan yeniliklerin, eski teknoloji, üretim biçimi yahut mamulleri tasfiye etmeleri, yeni firmaların eski firmaları, yeni ürünlerin eski ürünleri, yeni teknolojilerin eski teknolojileri piyasadan kovması biçiminde ortaya çıkan toplumsal gelişmenin yeni ile eski arasında görülen dinamik çelişki süreci.

Dışsal Dinamikler: Değişimin dışsal dinamikleri ise bir toplumu içinde yer aldığı dünyanın diğer toplumlarının beklentilerine göre şekillendirme arzusunun sonucu olarak ortaya çıkar. Bu tür değişim baskısı, içsel taleplerle uyumuyorsa toplumlarda ciddi çatışmalara ve kurumsal meşruiyet krizlerine yol açabilir. Küreselleşme, yönetimlerin performanslarını kaba ama daha kolay karşılaştırma imkânı sunduğu için başarısızlığın kendilerinden kaynaklandığının farkında olan yönetici elitler, dışsal değişim baskılarının öncelikle kendi konularını olumsuz etkileyeceğini de fark ederler. Bu yüzden özellikle yönetici elitlerin küreselleşmeye karşı itirazlarına ihtiyatla yaklaşmak gerekir.

Değişim talebinin, hem içsel hem de dışsal dinamiklerin ortak etkisiyle meydana gelmesi, bir yandan iç çatışmaları azaltırken öte yandan sürecin hızının artmasına yol açar.

DOĞAL VEYA ÜRETİLMİŞ RİSKLER

İnsanoğlunun ürettiği kurumların en önemli özelliklerinden biri, birey ve toplum hayatını mümkün olduğu ölçüde belirli kılmak, beklenmedik olayların gerçekleşmesini önlemek ve bireyler için olası riskleri azaltmaktır. Bu amaçla sürekli yeni teknolojiler geliştirilmektedir. Ancak yeni teknolojiler, bir yandan hayatın kolaylaştırılması konusunda muazzam imkânlar sunarken, diğer yandan da tüm insanlığı tehdit eden hayati riskler ortaya çıkarmaktadır.

Doğal Risk: Fırtına, dolu, su baskını, deniz suyunun yükselmesi, iklim değişikliği, yanardağ canlanması, doğa yangınları gibi insanoğlunun oluşumuna doğrudan katkısı olmayan ve insanlığı tehdit eden tehlikeli durumlar.

Atmosfere salınan gazlar nedeniyle delinen ozon tabakasının tamiri, atıklarla kirlenen yeryüzü, okyanuslar ve atmosferin temizlenmesi, herkesin evine giren internetin güvenli hale getirilmesi, bir ülkenin tek başına başarabileceği bir iş gibi değildir.

Üretilmiş Risk: İnsanlar tarafından geliştirilen yeni ürünlerin biyolojik yapılar üzerindeki negatif etkileri, üretim artışı olarak sebep olunan çevre kirlilikleri, yapılan büyük binalar ve yeni ürünlerin insan ilişkileri üzerinde istenmeyen sonuçları gibi doğa ve insana bilinen veya tam olarak bilinmeyen olumsuz sonuçları olan müdahale sonucu insanlığı zarar veren durumlar.

KÜRESELLEŞMEYE YÖNELİK YAKLAŞIMLAR

Küreselleşme sonunda kazananları ve kaybedenleri olan engellenemez veya geri çevrilemez bir süreçtir. Küresel değişim konusunda iki uç yaklaşım vardır. Bunlardan birincisi, küreselleşmenin gelişmiş kapitalist ülkelerin çıkarları doğrultusunda dünyayı yeniden şekillendirme arzusunun bir sonucu olarak ortaya çıktığını ve çevre ülkelerini tehdit ettiğini ileri sürmektedir. İkinci yaklaşım da küreselleşmeyi, özgürleştirici ve yeni fırsatlar yaratıcı yönüne vurgu yaparak, tümüyle sınırların ortadan kalkacağı, her yönüyle yeni oyun kurallarının egemen olacağı sınırsız bir dünyaya açılan kapı olarak görmektedir.

Küreselleşmeye karşı tutumları bakımından ilgisizler, reformcular, taraftarlar ve karşı olanlar olmak üzere dört ana insan grubundan bahsedebiliriz.

İLGİSİZLER

Küreselleşme dünya ölçeğinde etkili bir süreç olmakla birlikte dünyada yaşayan herkesi aynı şekilde etkilediği ve ilgilendirdiği söylenemez. Etkilenmek ile ilgilenmek birbiriyile yakından ilişkilidir. Çünkü bir şeyden etkilenmeyen onunla ilgilenmesi de pek anlamlı olmaz.

Reformcular

- *Dezavantajlıların lehine olacak küresel hareketlerin desteklenmesi*
- *Rekabeti olumsuz etkileyecek tekelleşmeleri önleyici ve tüm ülkeleri bağlayıcı uluslararası düzenlemelerin yapılması*
- *Sadece ulusal veya uluslararası aktörlerin değil, sıradan insanların da sesinin duyulmasına imkân sağlayan sosyal medya imkânlarının genişletilmesi*
- *Çevrenin korunması*
- *Üretilmiş küresel risklerin azaltılmasına yönelik tedbirlerin alınması*

Taraftarlar

Küreselleşmeyi destekleyenlerin temel tezi, insan, mal, hizmet ve fikirlerin serbest hareketinin her zaman insanlığı yararına olduğudur. Küreselleşme bu aktörlerin faaliyet ve çabalarına göre şekillenecektir ve özünde özgürleştirici ve zenginleştiricidir.

Taraftar profildeki kesimler;

- *Açık ekonomiden yaralanan uluslararası ve ulus üstü bankalar, havayolu şirketleri, seyahat acenteleri*
- *Dünyaya mal ve hizmet satan her çeşit şirket ve işletmeler*
- *Küresel şirketlerin rekabeti sonucu, bol çeşitli ve daha ucuz mal ve hizmet tüketme imkânı elde eden tüketiciler*
- *Farklı ülkelerde çalışma imkânı bulan yüksek gelirli işlerde çalışan iyi eğitilmiş uluslararası göçmenler*

- Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü gibi dünya çapında üretimi teşvik eden organizasyonlar
- Bilimsel verilerin, kitap ve diğer yayınların, sanat ve spor ürün ve etkinliklerinin dünya ölçeğinde paylaşımının iyi bir şey olduğuna inananlar
- İnternet ortamında bilgi paylaşımıyla, görüşlerini web üzerinden dünyanın dört bir yanına yayabilenler
- Demokratikleşme ve uluslararasılaşmanın iyi bir şey olduğuna inananlar
- Ulus devletlerin veya yerel yönetimlerin, insan hakları ve temel özgürlükler konuları başta olmak üzere, katı ve otoriter uygulamalarını uluslararası kamuoyu baskısı ile değiştirip dönüştürmek isteyenler.

Karşı Olanlar

- Ulus devletlerin sunduğu statü ve gelir imkânlarından memnun olanlar, dolayısıyla tekrar ulus devletlerin güçlü egemen ülkeler haline gelmesini arzu edenler
- Ulus sınırları içinde sosyalist veya daha eşitlikçi, kolektivist politikaları hayata geçirmek isteyen sol siyasal eğilimliler
- Kendi ülkesindeki şirketleri uluslararası rekabetten korumak gerektiğine, daha pahalı veya düşük kalitede de olsa ulusal mal tüketmenin daha doğru olduğuna inananlar
- Korumacılığı savunan daha çok milliyetçi tonu ağır basan siyasal eğilimliler
- Sosyal bütünleşme, dindarlık, ulusal bütünlük veya ulusal kültürün korunması açısından yabancı kültürleri tehdit olarak görenler
- Yabancı firmalarla rekabet etmek istemeyen ulusal üreticiler

Dünyada birçok eyleme konu olan, akademik literatürde de taraftar bulan küreselleşme karşıtlığının gerekçelerini ulusal kimliğin aşınmasına tepki, elitlerin statü kaybı, kaybedenlerin isyanı olmak üzere üç ana başlıkta toplayabiliriz.

Ulusal kimliğin aşınmasına tepki: Küresel değişime karşı duruşun en yaygın kabul gören birinci nedeni, ulus-kimliğin korunması arzusudur.

Ulus devlet elitlerinin statü kaybı: Küresel değişime karşı oluşan direncin ikinci nedeni, küresel rekabet ortamında ulus-devlet elitlerinin statü kaybına uğrama korkusu taşımalarıdır.

Kaybedenlerin isyanı: Küresel değişime karşı oluşan direncin üçüncü nedeni, kaybedenlerin isyan etmesidir. Daha önce vurgulandığı üzere değişim bir yönüyle de yaratıcı yıkım getiren bir süreçtir.

KÜRESELLEŞMENİN KAYIP VE KAZANÇLARI

"İçinde bulunduğumuz dünya, ekonomik, siyasal ve kültürel yönlerden nasıl bir yöne doğru evriliyor" sorusunun en kısa cevabı, muhtemelen "hepimiz küreselleşiyoruz" biçimindedir.

Küreselleşme Kaynaklı İyi Haberler (Küreselleşmenin Kazançları)

Kişi Başına Düşen Milli Gelir: Küreselleşmeyle birlikte, hem dünya üretim ve gelirinde mutlak rakamlar itibarıyla hem de ülkeler özelinde kişi başına düşen gelire baktığınızda gözle görülür bir artış ortaya çıkmıştır.

Çocuk Ölüm Oranı: Çocuk ölümleri tüm dünyaya büyük düşüş göstermiştir. Özellikle düşük geliri ülkelerde 1960 yılında 1.000 canlı doğumda 165 olan bebek ölümleri 2000 yılında 56'ya gerilemiştir.

Ortalama Ömür: Doğuşta beklenen yaşam süresi düşük geliri ülkelerde 1960'da 40'tan 2000'de 64'e yükselmiştir.

Okuryazarlık: Okuryazarlık oranı 1960'da yüzde %16'dan 2000'de yüzde 75'e yükselmiştir.

Fakirlik/Yoksulluk: İnsanlığın fakirliğe karşı verdiği mücadele sayesinde fakirlikte, geçen 60 yılda, önceki yüzyıllarla mukayese edilmeyecek derecede bir azalma gözlenmiştir.

Sağlık ve Hijyen: Temiz suya erişim ve hijyen konularında son 50 yılda insanlık tarihinin daha önceki dönemlerinde görülmemiş oranda gelişme sağlanmıştır. Tıptaki gelişmeler sayesinde salgın hastalıklardan toplu ölümler tarihe karışmıştır.

Demokrasi ve Özgürlük: Ortalama insanlar için özgürlükler ve demokrasilerde ilerlemeler görülmüştür.

Bilgi ve Teknoloji: İnternet ve diğer günlük hayatı kolaylaştıran teknolojiler hayatın her alanına yayılmıştır.

Kültür ve Sanat: Kültür ve sanat alanında ortalama bir insan için geçmişteki bütün dönemlerden daha çok sanatsal faaliyetlere katılma veya onlardan yararlanma imkânı ortaya çıkmıştır.

Çatışma: Ülkeler arası sıcak savaşlarda azalma, sorunları görüşme ve müzakereler yoluyla çözme konusunda iyileşmeler görülmektedir.

Küreselleşme Kaynaklı Kötü Haberler(Küreselleşmenin Kayıpları)

Ulusal Egemenlik: Ülkeler arasındaki ekonomik, siyasal ve sosyal ilişkilerin iç içe geçmesi nedeniyle oluşan karşılıklı bağımlılık yüzünden ulusal egemenlik kullanan kurumlar eski güçlerini kaybetmişlerdir.

Çevre ve Kirlenme: Büyük çaplı üretim, büyük çaplı atıklar/atıklar ortaya çıkardığı için kara, deniz ve havada kısaca dünyada, önceki yüzyıllara göre çok daha fazla kirlenme ortaya çıkmıştır. Salınan sera gazları yüzünden küresel ısınma hızlanmaktadır.

Demokratik Katılım: Demokrasi ile yönetilen ülkeler artarken kişilerin siyasal karar süreçlerine katılım arzusunda bir gerileme ortaya çıkmıştır.

İşsizlik: Yeni teknolojiler işsiz sayısında artışa yol açmaktadır. Özellikle düşük vasıflı işçiler için işsizlik oranı sürekli artış göstermektedir.

Gelir Dağılımı: Mutlak fakirliğin azalmasına karşın en zengin ile en fakir arasındaki mesafe önceki yıllara göre daha da açılmış durumdadır.

Terör: Teknoloji birçok yararlı sonuçları yanında, ortak kuralları hiçe sayarak insan hayatına kasteden teröristlerin de işini kolaylaştırmış, terör örgütleri ortalama bireyin hayatını daha çok tehdit eder hale gelmiştir.

Hastalıkların Yayılması: Küreselleşmeyle birlikte oluşan yoğun ulus aşırı seyahatler yoluyla, AIDS gibi bazı hastalıklar dünyanın en ücra yerlerinden hızla dünyanın merkezine taşınmaktadır.

KÜRESELLEŞMENİN GELECEĞİ

KÜRESELLEŞMEME DİRENÇİ

Küreselleşmeye karşı etkin bir direnç oluşturabilmenin yollarından biri, küreselleşmenin genel olarak toplumun çoğunluğu için "kötü" şeyler getirdiğine inanılmasını sağlamaktır. Bunun için de sürekli küreselleşmenin olumsuz sonuçlarına dikkat çekilir.

Küreselleşmeye etkili direnç gösterebilmenin ikinci yolu, küreselleşmenin toplum bireylerine vadettiklerini, ondan daha iyi biçimde, üstelik küreselleşmenin olumsuz sonuçlarından etkilenmeden, yapabileceğini gösteren alternatifler sunmaktır.

Küreselleşmeye karşı direnç oluşturmada izlenebilecek üçüncü yol, toplumun bireylerinin isteklerinin denetlenmesi ve bu isteklerin küreselleşme sürecinin öne çıkardığının dışındaki amaçlara yönlendirilmesidir.

KARŞILIKLI BAĞIMLILIĞIN ETKİLERİ

Bağımsızlık bir toprak parçası üzerinde yaşayan bir topluluğun kendi kaderiyle ilgili konularda kendi başına, başka bir otoriteden izin veya onay almadan karar verebilecek devlet araçlarına sahip olmasıdır. Bağımlılık bunun tersi, karşılıklı bağımlılık ise tarafların kendi isteklerinin gerçekleştirilmesinin zorunlu olarak karşı tarafların belirli isteklerinin gerçekleştirilmesine bağlı olduğu ilişki türü.

Karşılıklı bağımlılık, ekonomik, çevresel, moral veya duygusal boyutlarda olabilir. Modern dönemde ülkelerin öne çıkardığı değer bağımsızlıktır. Küreselleşen dünyada ise karşılıklı bağımlılık öne çıkmaktadır.

Ekonomik güç, değişime rağmen korunabildiği sürece veya değişimle birlikte elde edilebildiği ölçüde sürekli kılınabilir.

Dünyada karşılaşılan sorunları çözmek ve ortaya çıkan yeni fırsatları değerlendirmek arzusu, ülkelerin işbirliği ihtiyacını giderek daha da artırmaktadır. Bu nedenle küresel egemen siyasal söylem, bağımsızlığa değil, işbirliğine vurgu yaparak karşılıklı bağımlılığı öne çıkarmaktadır.

BELİRSİZLİĞİN BELİRLEYİCİLİĞİ

Küreselleşme sürecinde Amerika, Almanya, Japonya veya Çin gibi baskın ülkeler, tümüyle sonuçlarının şimdiden öngörülebilir ve denetlenebilir politika üretmekten yoksundur ve geçmişte olduğundan daha çok bilinmeyen bir geleceğe doğru adım atmaktadırlar. Bu nedenle, geleceğin nasıl olacağı konusunda, sadece şimdinin baskın güçlerinin iradesi değil, o güçlerin iradeleri karşısında şimdi baskın olmayan diğer güçlerin tavırlarının ne olacağı da belirleyici etkide bulunacaktır. Çünkü küresel ekonomi, sahip olduğu yeni araçlarının hızlı hareket kabiliyeti, sınırların belirsizliği ve denetim zorluğu gibi nedenlerle daha önceki dönemlerdeki ekonomilerden çok daha fazla sürprizlere açıktır.

İŞGÜCÜ VE TEKNOLOJİNİN ROLÜ

Küreselleşme sürecinin geleceğine rengini verecek ana unsurların iş gücü ve teknolojinin konumu olduğu söylenebilir. Görüldüğü kadarı ile çok belirgin bir biçimde sermaye ve vasıflı işgücü hızla küreselleşirken, vasıfsız işgücü çok istese de küreselleşmemekte, teknoloji üretimine de bilerek ve isteyerek, hatta bu konuda koruyucu tedbirler alınarak küreselleşmemektedir.

Öncü teknolojiler geliştirerek katma değeri yüksek ürünler üretmek suretiyle refah düzeyini artıran gelişmiş ülkelerin diğer ülkeler tarafından aynen taklit edilmeleri iki nedenle zor görülmektedir.

İlki öncü teknoloji geliştirme, araştırma ve geliştirme çalışmalarına yüklü miktarda (örneğin GSYİH'nın %3'ü) yatırım yapmayı, bu düzeyde Ar-Ge yatırımı yapmak için de diğer alanlardaki temel sorunları bir ölçüde çözmüş olmayı, yani kişi başına yüksek gelir sahibi olmayı gerektirdiği için bir kısır döngü ortaya çıkmaktadır.

Az gelişmiş ülkelerin Ar-Ge'ye daha fazla kaynak ayırarak gelişmiş ülkelerin seviyesine çıkmalarının zor olmasının ikinci nedeni, mantıksal muhakememizle ilgili bir yanılsamadan kaynaklanmaktadır.

AÇIKLAMALI SORULAR

1. Aşağıdakilerden hangisi küresel aktörlerin yerel unsurları kendi istekleri doğrultusunda değişmeye, dönüşmeye, bunun mümkün olmaması halinde yok olmaya zorlayan küresel eğilimlerdir?

- A) Dayatmacı Küreselleşme
- B) Yerlileştirme
- C) Yaratıcı Yıkım
- D) Melezleşme
- E) Farklılaştırıcı Küreselleşme

AÇIKLAMA

Dayatmacı Küreselleşme: Küresel aktörlerin yerel unsurları kendi istekleri doğrultusunda değişmeye, dönüşmeye, bunun mümkün olmaması halinde yok olmaya zorlayan küresel eğilimler.

YANIT: A

2. Küreselleşmenin, bir bölgeye veya bir ülkeye hatta bir ülkenin içinde oldukça yerel bir coğrafyaya ait olan yerel unsurların küresel aktörlerin devreye girmesiyle canlanması ve daha değerli hale gelmesine yol açmasını ifade eder?

- A) Farklılaştırıcı Küreselleşme
- B) Dayatmacı Küreselleşme
- C) Yerlileştirme
- D) Yaratıcı Yıkım
- E) Melezleşme

AÇIKLAMA

Yerlileştirme: Küreselleşmenin, bir bölgeye veya bir ülkeye hatta bir ülkenin içinde oldukça yerel bir coğrafyaya ait olan yerel unsurların küresel aktörlerin devreye girmesiyle canlanması ve daha değerli hale gelmesine yol açması.

YANIT: C

3. Aşağıdakilerden hangisi üretimde küreselleşmeyi ortaya çıkaran faktörlerden biri değildir?

- A) Ülkelerarasında mal ve hizmetlerin hareketliliğinin önündeki engellerin artırılması
- B) Hammadde kaynaklarına yakın yerlerde üretimin yapılmasının maliyetleri düşürmesi
- C) Ürünlerin satıldığı piyasalara yakın yerlerde üretim yapmanın pazarlama maliyetlerini düşürmesi
- D) Az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde işgücü maliyetlerinin düşüklüğü
- E) Tüm dünyaya hitap eden güçlü Ar-Ge merkezlerinin kurulması

AÇIKLAMA

Ülkeler arasında mal ve hizmetlerin hareketliliğinin önündeki engellerin artırılması değil doğru olan engellerin kalkması olacaktır.

YANIT: A

4. Aşağıdakilerden hangisi üretimde küreselleşmeyi ortaya çıkaran faktörlerden biri değildir?

- A) Gelişmiş ülkelerde tepki toplayan kirli ve ağır işçilik gerektiren üretimlerin artırılması
- B) Tüm dünyaya hitap eden güçlü Ar-Ge merkezlerinin kurulması
- C) Bölge veya ülke esaslı yaygın pazarlama ağının oluşması
- D) İhtiyaçlara göre hızla değiştirilebilen esnek idari yapılanmalara gidilmesi
- E) Üretimin farklı ülkelere yayılmasıyla risk dağıtımının yapılması

AÇIKLAMA

Gelişmiş ülkelerde tepki toplayan kirli ve ağır işçilik gerektiren üretimlerin (artırılması) değil diğer ülkelere kaydırılması

YANIT: A

5. Aşağıdakilerden hangisi ulusal finans sistemlerinin ekonomide devlet denetimini sağlamak için koydukları faiz veya döviz işlemlerinde kontrollerin kalkması sermaye hareketlerini kolaylaştırmaktadır?
- A) Ticaretin küreselleşmesi
B) Ekonomik küreselleşmede eşitlik
C) Finansın küreselleşmesi
D) Doğrudan yabancı yatırımlar
E) Üretimin küreselleşmesi

AÇIKLAMA

Finansın küreselleşmesi: Ulusal finans sistemlerinin ekonomide devlet denetimini sağlamak için koydukları faiz veya döviz işlemlerinde kontrollerin kalkması sermaye hareketlerini kolaylaştırmaktadır.

YANIT: C

6. Aşağıdakilerden hangisi egemen uygarlığın kültürünün yerel kültürleri içinde eritip yok edeceğini, sonuçta ortaya tek boyutlu homojen bir kültürün çıkacağını öne sürmektedir?
- A) McDonaldlaşma
B) Yerileştirme
C) Küreselleşme
D) Yaratıcı Yıkım
E) Melezleşme

AÇIKLAMA

Küreselleşme, tek boyutlu homojen bir kültürün çıkacağını öne sürmektedir.

YANIT: C

7. Küreselleşmenin sonuçları bakımından aşağıdakilerden hangisinde iyimserlik hâkimdir?
- A) Homojenleşme
B) Kutuplaşma
C) Çatışma
D) Direniş
E) Melezleşme

AÇIKLAMA

Homojenleşme ve kutuplaşma küreselleşmenin sonuçları bakımından "baskın özellik" karamsarlık, melezleşmede ise "iyimserlik" hâkimdir.

YANIT: E

8. Aşağıdakilerden hangisi keşfedildikten sonra büyümeye başlayan ve hala büyümeye devam eden ve 8. kıta olarak nitelendirilen bilgisayar teknolojisi ile yaratılan internet dünyasıdır?
- A) Görünmeyen Kıtanın Keşfi
B) Mekânın Dönüşümü
C) Yurtsuzlaşma
D) Kopuk Komşuluk
E) Mesafeli Dostluk

AÇIKLAMA

Keşfedildikten sonra büyümeye başlayan ve hala büyümeye devam eden bu 8. kıta bilgisayar teknolojisi ile yaratılan internet dünyasıdır.

YANIT: A

9. İnsan ve eşya hareketliliğinin önündeki engellerin azalması nedeniyle daha kolay mekân değiştirme ile internet dünyasının sunduğu imkânlar sonucu ekonomi, siyaset ve kültürel alanlarda coğrafi yer ve mesafelerin öneminin azalması aşağıdakilerden hangisi ile ifade edilir?
- A) Görünmeyen Kıtanın Keşfi
B) Mekânın Dönüşümü
C) Yurtsuzlaşma
D) Kopuk Komşuluk
E) Mesafeli Dostluk

AÇIKLAMA

Yurtsuzlaşma; İnsan ve eşya hareketliliğinin önündeki engellerin azalması nedeniyle daha kolay mekân değiştirme ile internet dünyasının sunduğu imkânlar sonucu ekonomi, siyaset ve kültürel alanlarda coğrafi yer ve mesafelerin öneminin azalması.

YANIT: C

10. Uzakları yakın, yakınları da uzak hale getiren ve mesafeli dostluklar ile kopuk komşuluklara sebep olan aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yaratıcı Yıkım
- B) Melezleşme
- C) McDonaldlaşma
- D) Yerileştirme
- E) Küreselleşme

AÇIKLAMA

Küreselleşmenin uzakları yakın, yakınları da uzak hale getiren bu görünmeyen kıtası üzerinde mesafeli dostluklar ile kopuk komşuluklar bütün insan topluluklarını içine almak üzeredir.

YANIT: E

11. Değişimi, bir yaratıcı yıkım süreci olarak nitelendiren aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Schumpeter
- B) Adam Smith
- C) Karl Marks
- D) David Ricardo
- E) J. B. Say

AÇIKLAMA

Değişim, Schumpeter'in nitelemesiyle, bir yaratıcı yıkım sürecidir.

YANIT: A

12. Aşağıdakilerden hangisi doğal riskler arasında yer almaz?

- A) Fırtına
- B) Dolu
- C) Su baskını
- D) Faiz oranlarının yükselmesi
- E) Deniz suyunun yükselmesi

AÇIKLAMA

Doğal Risk: Fırtına, dolu, su baskını, deniz suyunun yükselmesi, iklim değişikliği, yanardağ canlanması, doğa yangınları gibi insanoğlunun oluşumuna doğrudan katkısı olmayan ve insanlığı tehdit eden tehlikeli durumlar.

YANIT: D

13. Aşağıdakilerden hangisi küreselleşmenin kazançlarından biri değildir?

- A) İşsizlik
- B) Okuryazarlık
- C) Ortalama Ömür
- D) Çocuk Ölüm Oranı
- E) Kişi Başına Düşen Milli Gelir

AÇIKLAMA

İşsizlik, küreselleşmenin kazancı değil kayıptır.

YANIT: A

14. Aşağıdakilerden hangisi küreselleşme kaynaklı kötü haberlerden biri değildir?

- A) Hastalıkların Yayılması
- B) Terör
- C) Çocuk Ölüm Oranı
- D) Gelir Dağılımı
- E) İşsizlik

AÇIKLAMA

Çocuk ölümleri tüm dünyaya büyük düşüş göstermiştir. Özellikle düşük gelirli ülkelerde 1960 yılında 1.000 canlı doğumda 165 olan bebek ölümleri 2000 yılında 56'ya gerilemiştir. Bu durum kötü bir haber değil küreselleşmenin kazançlarındandır.

YANIT: C

15. Aşağıdakilerden hangisi bir toprak parçası üzerinde yaşayan bir topluluğun kendi kaderiyle ilgili konularda kendi başına, başka bir otoriteden izin veya onay almadan karar verebilecek devlet araçlarına sahip olmasıdır?

- A) Karşılıklı bağımlılık
- B) Bağımsızlık
- C) Bağımlılık
- D) Mutlakiyet
- E) Aidiyet

AÇIKLAMA

Bağımsızlık bir toprak parçası üzerinde yaşayan bir topluluğun kendi kaderiyle ilgili konularda kendi başına, başka bir otoriteden izin veya onay almadan karar verebilecek devlet araçlarına sahip olmasıdır.

YANIT: B

ÇÖZÜMLÜ SORULAR

1. 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra, özellikle de Sovyet Bloğunun dağılmasıyla tek kutuplu bir dünyanın ortaya çıkmasına paralel biçimde, iletişim ve ulaşım teknolojilerinin de ucuzlayarak hızla yaygınlaşması, ulusal devlet sınırlarının eski dönemlere göre daha az önemli hale gelmesi sonucu, bilim, sanat, hukuk, siyaset, kültür ve iktisadi alanlarda dünyadaki bütün ülkelerin birbirine daha çok bağımlı hale gelmeleri, ortak değer, yaklaşım ve tavırlar benimsemeye başlamaları süreci aşağıdakilerden hangisidir?
 - A) Yaratıcı Yıkım
 - B) Melezleşme
 - C) McDonalddlaşma
 - D) Yerileştirme
 - E) Küreselleşme
2. Küreselleşmenin bir sonucu olarak, bilinen ve en yaygın şekilde McDonald's firması tarafından uygulanan, ancak başta eğitim, sağlık, ulaştırma, gıda, medya, eğlence, turizm, enerji olmak üzere, kitlesel tüketim talebi olan tüm alanlarda bazı mal ve hizmetlerin önceden belirlenmiş standartlara göre girdi ve çıktı özelliklerinin sıkı biçimde denetlendiği, küresel ölçekte üretilmesiyle ortaya çıkan tektipleşme aşağıdakilerden hangisidir?
 - A) McDonalddlaşma
 - B) Yerileştirme
 - C) Küreselleşme
 - D) Yaratıcı Yıkım
 - E) Melezleşme
3. Aşağıdakilerden hangisi küreselleşmenin sonuçları bakımından en çok üzerinde durulan konulardan biri, küresel değişimin aktörleri, ile yerel aktörler karşılaştığında bunun farklılıkları artırıcı etkilerinin olup olmadığıdır?
 - A) Dayatmacı Küreselleşme
 - B) Farklılaştırıcı Küreselleşme
 - C) Yerileştirme
 - D) Yaratıcı Yıkım
 - E) Melezleşme

MURAT YAYINLARI

4. Aşağıdakilerden hangisi küreselleşmenin bir sonucu olarak dışarıdan gelen ile yerli kültürün birbirini yok etmek yerine karşılıklı etkileşimi sonucu her ikisinden de farklı üçüncü bir kültürün oluşmasını ifade eder?
 - A) Dayatmacı Küreselleşme
 - B) Farklılaştırıcı Küreselleşme
 - C) Yerileştirme
 - D) Yaratıcı Yıkım
 - E) Melezleşme
5. Aşağıdakilerden hangisi benzeştirici küreselleşmenin tezahürlerinden biri değildir?
 - A) Kültür emperyalizmi
 - B) Kültürel bağımlılık
 - C) İmtiyazlı batı kültürü
 - D) Farklı tarz modernleşmeler
 - E) Tek tip modernleşme
6. sürecinin sonunda farklı uygarlıkların ortaya çıkardığı kültürlerin birbirine düşman olacağı ve dünyanın zorunlu bir kutuplaşmaya gideceğini ileri sürmektedir. Cümlesindeki boşluğa aşağıdakilerden hangisi yer almalıdır?
 - A) Küreselleşme
 - B) McDonalddlaşma
 - C) Yerileştirme
 - D) Yaratıcı Yıkım
 - E) Melezleşme
7. Aşağıdakilerden hangisi insanoğlunun oluşumuna doğrudan katkısı olmayan ve insanlığı tehdit eden tehlikeli durumları olarak ifade edilir?
 - A) Sistematik Olmayan Risk
 - B) Sistematik Risk
 - C) Doğal Risk
 - D) Üretilmiş Risk
 - E) Beta riski

8. İnsanlar tarafından geliştirilen yeni ürünlerin biyolojik yapılar üzerindeki negatif etkileri, üretim artışı olarak sebep olunan çevre kirlilikleri, yapılan büyük binalar ve yeni ürünlerin insan ilişkileri üzerinde istenmeyen sonuçları gibi doğa ve insana bilinen veya tam olarak bilinmeyen olumsuz sonuçları olan müdahale sonucu insanlığa zarar veren durumlar nasıl nitelendirilir?
- A) Sistematik Olmayan Risk
B) Sistematik Risk
C) Doğal Risk
D) Üretilmiş Risk
E) Beta riski
9. Aşağıdakilerden hangisi üretilmiş risklerden biridir?
- A) Deniz suyunun yükselmesi
B) İklim değişikliği
C) Yanardağ canlanması
D) Doğa yangınları
E) Çevre kirlilikleri
10. Aşağıdakilerden hangisi sonunda kazananları ve kaybedenleri olan engellenemez veya geri çevrilemez bir süreçtir?
- A) McDonalddlaşma
B) Küreselleşme
C) Yaratıcı Yıkım
D) Melezleşme
E) Yerileştirme
11. Özgürleştirici ve yeni fırsatlar yaratıcı yönüne vurgu yaparak, tümüyle sınırların ortadan kalkacağı, her yönüyle yeni oyun kurallarının egemen olacağı sınırsız bir dünyaya açılan kapı olarak görünmektedir?
- A) Küreselleşme
B) Yaratıcı Yıkım
C) Melezleşme
D) Yerileştirme
E) McDonalddlaşma
12. Aşağıdakilerden hangisi küreselleşmeye karşı tutumları bakımından insan grubundan biri değildir?
- A) İlgisizler
B) Reformcular
C) Taraftarlar
D) Karşı olanlar
E) Umursamazlar
13. Aşağıdakilerden hangisi küreselleşme taraftarlarından biri değildir?
- A) Açık ekonomiden yaralanan uluslararası ve ulus üstü bankalar, havayolu şirketleri, seyahat acenteleri
B) Dünyaya mal ve hizmet satan her çeşit şirket ve işletmeler
C) Küresel şirketlerin rekabeti sonucu, bol çeşitli ve daha ucuz mal ve hizmet tüketme imkânı elde eden tüketiciler
D) Yabancı firmalarla rekabet etmek istemeyen ulusal üreticiler
E) Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü gibi dünya çapında üretimi teşvik eden organizasyonlar
14. Aşağıdakilerden hangisi küreselleşmenin kayıplarından biri değildir?
- A) Ulusal Egemenlik
B) Bilgi ve Teknoloji
C) Çevre ve Kirlenme
D) Demokratik Katılım
E) Gelir Dağılımı
15. Tarafların kendi isteklerinin gerçekleştirilmesinin zorunlu olarak karşı tarafların belirli isteklerinin gerçekleştirilmesine bağlı olduğu ilişki türü aşağıdakilerden hangisidir?
- A) Karşılıklı bağımlılık
B) Bağımsızlık
C) Bağımlılık
D) Mutlakiyet
E) Aidiyet

ÇÖZÜMLÜ SORULAR
YANITLARI

1. **E** Küreselleşme 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra, özellikle de Sovyet Bloğunun dağılmasıyla tek kutuplu bir dünyanın ortaya çıkmasına paralel biçimde, iletişim ve ulaşım teknolojilerinin de ucuzlayarak hızla yaygınlaşması, ulusal devlet sınırlarının eski dönemlere göre daha az önemli hale gelmesi sonucu, bilim, sanat, hukuk, siyaset, kültür ve iktisadi alanlarda dünyadaki bütün ülkelerin birbirine daha çok bağımlı hale gelmeleri, ortak değer, yaklaşım ve tavırlar benimsemeye başlama-ları süreci.
2. **A** McDonaldlaşma: Küreselleşmenin bir sonucu olarak, bilinen ve en yaygın şekliyle McDonald's firması tarafından uygulanan, ancak başta eğitim, sağlık, ulaştırma, gıda, medya, eğlence, turizm, enerji olmak üzere, kitlesel tüketim talebi olan tüm alanlarda bazı mal ve hizmetlerin önceden belirlenmiş standartlara göre girdi ve çıktı özelliklerinin sıkı biçimde denetlendiği, küresel ölçekte üretilmesiyle ortaya çıkan tektipleşmedir.
3. **B** Farklılaştırıcı Küreselleşme: Küreselleşmenin sonuçları bakımından en çok üzerinde durulan konulardan biri, küresel değişimin aktörleri, ile yerel aktörler karşılaştığında bunun farklılıkları artırıcı etkilerinin olup olmadığıdır.
4. **E** Melezleşme: Küreselleşmenin bir sonucu olarak dışarıdan gelen ile yerli kültürün birbirini yok etmek yerine karşılıklı etkileşimi sonucu her ikisinden de farklı üçüncü bir kültürün oluşması.
5. **D** Farklı tarz modernleşmeler "benzeştirici küreselleşmenin" değil "farklılaştırıcı küreselleşme" tezahürlerinden biridir.
6. **A** farklı uygarlıkların özünde çatışma eğiliminde oldukları varsayımından hareketle küreselleşme sürecinin sonunda farklı uygarlıkların ortaya çıkardığı kültürlerin birbirine düşman olacağı ve dünyanın zorunlu bir kutuplaşmaya gideceğini ileri sürmektedir.

7. **C** İnsanoğlunun oluşumuna doğrudan katkısı olmayan ve insanlığı tehdit eden tehlikeli durumlar doğal risk olarak nitelendirilmektedir.
8. **D** Üretilmiş Risk: İnsanlar tarafından geliştirilen yeni ürünlerin biyolojik yapılar üzerindeki negatif etkileri, üretim artışı olarak sebep olunan çevre kirlilikleri, yapılan büyük binalar ve yeni ürünlerin insan ilişkileri üzerinde istenmeyen sonuçları gibi doğa ve insana bilinen veya tam olarak bilinmeyen olumsuz sonuçları olan müdahale sonucu insanlığa zarar veren durumlar.
9. **E** Çevre kirlilikleri, insanlar tarafından geliştirilen yeni ürünlerin biyolojik yapılar üzerindeki negatif etkilerinden biri olduğu için üretilmiş risklerdendir. Diğerleri doğal risktir.
10. **B** Küreselleşme sonunda kazananları ve kaybedenleri olan engellenemez veya geri çevrilemez bir süreçtir.
11. **A** Küreselleşme, özgürleştirici ve yeni fırsatlar yaratıcı yönüne vurgu yaparak, tümüyle sınırların ortadan kalkacağı, her yönüyle yeni oyun kurallarının egemen olacağı sınırsız bir dünyaya açılan kapı olarak görülmektedir.
12. **E** Küreselleşmeye karşı tutumları bakımından ilgisizler, reformcular, taraftarlar ve karşı olanlar olmak üzere dört ana insan grubundan bahsedebiliriz.
13. **D** Yabancı firmalarla rekabet etmek istemeyen ulusal üreticiler taraftar değil karşı olanlardır.
14. **B** İnternet ve diğer günlük hayatı kolaylaştıran teknolojiler hayatın her alanına yayıldığı için Bilgi ve Teknoloji küreselleşmenin kayıplarından değil kazançlarından biridir.
15. **A** Karşılıklı bağımlılık; tarafların kendi isteklerinin gerçekleştirilmesinin zorunlu olarak karşı tarafların belirli isteklerinin gerçekleştirilmesine bağlı olduğu ilişki türü.

KÜRESEL ZENGİNLİK VEYA REFAHIN
GELİŞİMİ VE GÖSTERGELERİ

Öğretmen Diyor ki! Bu ünite; büyüme, gelişme ve refah, sermaye, teknoloji ve coğrafya, beşeri sermaye, sosyal sermaye ve yönetim, küresel göstergeler ve indeksler anlatılmaktadır.

Önceki Sınavlarda Çıkan Soru Adedi	
Ara Sınav	Dönem Sonu
5	1 - 2

Zenginlik, arzulananın, değerli olanın, kısaca insanların sahip olmak istedikleri şeylerin “fazlalığı” anlamına gelir. Bu bağlamda kültürel zenginlik, doğal kaynak zenginliği, ekonomik zenginlik gibi zenginlik türlerinden bahsedebiliriz.

BÜYÜME, GELİŞME VE REFAH

Ekonomik Büyüme: Bir ekonomide üretilen mal ve hizmet miktar ve çeşitliliğinin, dolayısıyla o mal ve hizmetleri satın alacak gelir düzeyinin artması.

Ekonomik Gelişme/Kalkınma: Bir ülkede, ekonomik büyümenin yanı sıra, eğitim, sağlık, güvenlik, gelir dağılımı gibi konularda da iyileşmeler sağlanması.

Refah: Kişi başına düşen yüksek miktardaki mal ve hizmetlerin yanında, adil gelir dağılımı, özgürlük ve demokratik katılım, çevreyle uyumlu gelişme gibi kişilerin kendilerini mutlu hissetmelerini sağlayan diğer unsurların da bulunması.

Refah artışını; belirli bir gelir artışı hedefinde durmayan, ucu açık ve sonu kesin tahmin edilemeyen, bir birey ve toplum hayatını iyileştirme süreci olarak tanımlayabiliriz.

Refah düzeyi yüksek toplum dendiğinde,

- Belirli bir ekonomik zenginliğe ek olarak, çalışma ortamlarının yaratıcılığı özendirici ve yenilik dostu olması,
- Hukuk kurallarının demokratik biçimde oluşturulup herkese eşit ve adil uygulanması,
- Karar süreçlerine demokratik katılım,
- Her düzeyde iyi yönetim, eğitim kalitesi ve beşeri sermayenin gelişme durumu, beden ve ruh sağlığı, koruyucu sağlık hizmetleri, ulusal ve kişisel düzeyde güvenlik, bireysel özgürlüklerin sağlanması
- Hakların korunması, farklılıklara hoşgörü ortamı, sivil toplumun gelişmesi, bireylere destek sağlayan sosyal ağ yapıları, doğal dengenin korunması, çevre dostu kentleşme ve yapılaşma gibi birçok alanda mukayese edilen ülkelerden veya toplumlardan görece daha iyi durumda olma kastedilir.

Sürdürülebilir Kalkınma: Hem şimdi hem de gelecekteki ihtiyaç ve isteklerin daha iyi karşılanabilmesi için doğal kaynakların kullanımı, yatırımların yönetimi, teknolojik gelişme ve kurumsal değişimin birbiriyle uyumlu biçimde yürütüldüğü değişim süreci.

Aşağıdaki ilkeler gözetilerek yapılan kalkınma ancak sürdürülebilir olur.

- İnsan ve diğer canlılar için hayat kalitesinin bozulmamasına veya mevcuttan daha geriye götürülmesine yol açmamaya özen göstermek
- Tüm kararlarda hakkaniyet ve adaleti gözetmek
- Karar süreçlerine olabilecek tüm paydaşların katılımını sağlamak ve ortaklık içinde hareket etmek
- Çevreyi korumaya özen göstermek ve ekolojik kısıtlılıklara saygılı olmak, sınırları zorlamamak
- Sadece bugünkü değil gelecekteki nesilleri de düşünerek hareket etmek.

2030 SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ

- Hedef 1.** Her tür yoksulluğu, nerede olursa olsun sona erdirmek
- Hedef 2.** Açlığı bitirmek, gıda güvenliğini sağlamak, beslenme imkânlarını geliştirmek ve sürdürülebilir tarımı desteklemek
- Hedef 3.** İnsanların sağlıklı bir yaşam sürmelerini ve herkesin her yaşta refahını sağlamak
- Hedef 4.** Herkesi kapsayan ve herkese eşit derecede kaliteli eğitim sağlamak ve herkese yaşam boyu eğitim imkânı tanımak
- Hedef 5.** Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve kadınların ve kız çocuklarının toplumsal konumlarını güçlendirmek
- Hedef 6.** Herkes için suya ve temel sağlık hizmetlerine erişimi garantilemek ve su ve temel sağlık hizmetlerinin yönetimini sürdürülebilir hale getirmek.
- Hedef 7.** Herkes için erişilebilir, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerji sağlamak
- Hedef 8.** Sürdürülebilir ve kapsayıcı ekonomik kalkınmayı temin etmek, herkese tam zamanlı, üretken ve insan onuruna yakışır işlerde istihdam sağlamak
- Hedef 9.** Dayanıklı altyapı inşa etmek, sürdürülebilir ve kapsayıcı sanayileşmeyi ve yeni buluşları teşvik etmek
- Hedef 10.** Ülkelerin içinde ve aralarındaki eşitsizlikleri azaltmak
- Hedef 11.** Kentleri ve insan yerleşim yerlerini herkesi kucaklayan, güvenli, güçlü ve sürdürülebilir kılmak
- Hedef 12.** Sürdürülebilir tüketimi ve üretimi sağlamak
- Hedef 13.** İklim değişikliği ve etkileri ile mücadele için acil olarak adım atmak
- Hedef 14.** Okyanusları, denizleri ve deniz kaynaklarını sürdürülebilir kalkınma için korumak ve sürdürülebilir şekilde kullanmak
- Hedef 15.** Karasal ekosistemleri korumak, restore etmek ve sürdürülebilir kullanımını sağlamak, ormanların sürdürülebilir kullanımını sağlamak, çölleşme ile mücadele etmek, toprakların verimlilik kaybını durdurmak ve geriye çevirmek ve biyoçeşitlilik kaybını durdurmak
- Hedef 16.** Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve herkesi kucaklayan toplumları teşvik etmek, herkesin adalete erişimini sağlamak, her seviyede etkin, hesap verebilir ve kucaklayıcı kurumlar inşa etmek
- Hedef 17.** Sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklığın uygulama araçlarını güçlendirmek ve küresel ortaklığı yeniden canlandırmak

MİLLİ GELİR EKONOMİK DURUMU TAM OLARAK YANSITIR MI?

Ülkelerin zenginliğini gösteren en önemli gösterge yıllık yapılan üretim ve o üretim karşılığı elde edilen gelirdir. Ulusal düzeyde gelir ile üretim madalyonun iki yüzü gibidir. Yapılan üretim, aynı zamanda yaratılan geliri gösterir. Bu gelirin nüfusa oranı farklı ekonomileri karşılaştırmak için kullanılır. Millî gelir hesapları çok önemli objektif bir gösterge olmakla birlikte toplumun refah düzeyini tam olarak yansıtmayabilir.

TOPLUMLAR ARASINDAKİ GELİŞMİŞLİK FARKI NE ZAMAN AÇILMAYA BAŞLADI?

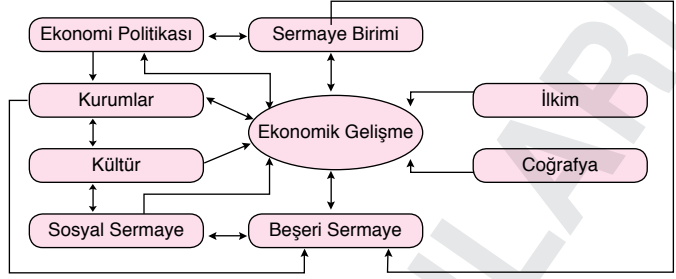
Dünya ölçeğinde 1000'li yıllardan itibaren ekonomik gelişmeye dair en kapsamlı rakamsal veriler, Angus Maddison'un OECD tarafından 2001 yılında yayınlanan The World Economy: A Millennial Perspective isimli eseridir. Bu alanda büyük ilgi gören ve epeyce de eleştirilen ama halen en derli toplu veri seti olmayı sürdüren bu eserde Maddison verilerin bir kısmını ilgili kaynaklardan derlemiş bir kısmını da geliştirdiği özel bir yaklaşımla tahmin ederek serileri tamamlamıştır. Bu bölümde yer alan 1820 irtibatlı birçok bilgi söz konusu eserden alınmıştır. Kitap, farklı ülkeler ve bölgelerle ilgili özellikle geçmiş yüzyıllara uzanan ve uzun zaman aralıklarını kapsayan ayrıntılı verilere ulaşmak isteyen araştırmacılar için önemli bir başvuru kaynağıdır.

ZENGİNLİK VE REFAHIN KAYNAKLARI

Ülke ekonomisinin gelişmesinde birçok faktörün etkili olduğu söylenebilir. Bunlar arasında en önemlileri olarak, sahip olunan sermaye birikimi, vasıflı işgücü, verimlilik, coğrafya, iklim, kültür, yeniliklere açıklık, teknoloji üretebilme kapasitesi, çalışma ve tasarruf eğilimi, hukuk sistemi, tercih edilen kalkınma politikaları ve ülkelerin siyasal sistemleri ve kurumsal yapıları sayılabilir.

EKONOMİK GELİŞMEYİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

İklimlerin birey davranışları üzerinde etkili olduğu görüşü ilk olarak Müslüman düşünür İbni Haldun tarafından meşhur Mukaddime adlı eserinde dile getirilmiştir. Daha sonra bu görüşler coğrafi yapısalcılık adıyla bir ekol haline gelmiştir.

SERMAYE, TEKNOLOJİ VE COĞRAFYA

Zenginlik ve refah birey başına daha çok mal ve hizmet üretmek demektir. Daha çok mal ve hizmet üretilmenin yolu, üretim alanında daha çok hammadde, daha çok (ya da etkili) üretim aracı, daha çok (ya da verimli) işgücü kullanmayla mümkün olur.

Fiziksel Sermaye Birikimi, hem teknolojik buluşlara paralel olarak eski üretim araçlarının yenilenmesi, yeni üretim araçlarının geliştirilmesi ve çoğaltılması, hem de talebe uygun nihai üretim için gerekli ara mal ve hammadde temini bakımından ekonomik gelişmenin en önemli itici gücüdür. Sermaye birikimi tasarrufla, tasarruf gelirlere, gelir de ancak sermaye ile artırılabilir.

Fakirliğin Kısır Döngüsü: Az gelirin az tasarrufla, az tasarrufun az yatırıma, az yatırımın da az gelire sebep olması nedeniyle fakirlikten kurtulamama.

Fakirliğin kısır döngüsü olarak görülen bu süreç, gelişmekte olan ülkelerin bir gün gelişmiş ülke haline gelme hayallerinin suya düşmesi ve az gelişmişliklerinin sürekliliğinden kurtulamama kaygısının yaygınlaşmasına yol açmaktadır.

Teknolojik Gelişme: Teknoloji, en basit biçimiyle üretim yöntemi bilgisi anlamına gelmektedir. Teknolojik gelişme, emek ve toplam faktör verimliliğindeki performans ile ölçülmektedir. Bir ekonomi, yılda ne kadar kaynağı, yeniliklere imkân sağlayacak araştırma ve geliştirme faaliyetlerine ayırırsa o ekonominin gelecekte üretilen mal ve hizmetler için diğer ekonomilere göre avantajlı duruma geleceğini söyleyebiliriz.

Gelişmiş ülkelerde bir teknolojik gelişme veya verimlilik artışı olduğu zaman bu, fiyatların değişmesi ve ücretler ile diğer faktör paylarının artmasıyla sonuçlanmaktadır. Aynı şekilde gelişmekte olan ülkelerde bir teknolojik gelişme ortaya çıktığında, sosyal güvenlik sistemlerinin ve sendikal hakların zayıf olması, tarımsal üretimde rekabetin yoğun olması gibi nedenlerle, verimlilik artışı faktör gelirlerinin artmasıyla değil, fiyatların düşmesiyle sonuçlanmaktadır.

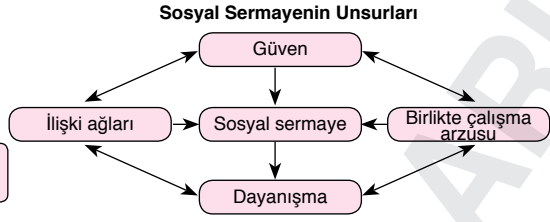
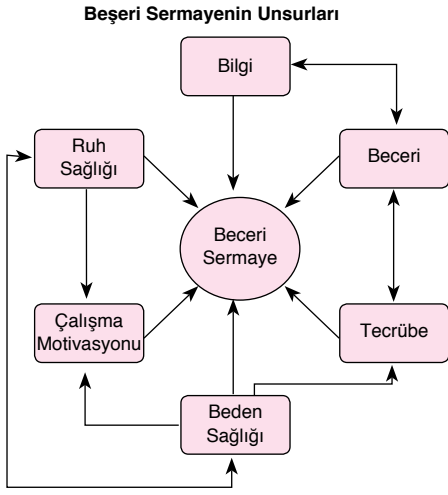
COĞRAFİ KONUM VEYA EKONOMİLERARASI ETKİLEŞİM

Diğer ekonomiler ile etkileşimin olabilmesi, ekonominin dünya üzerindeki yeri ve diğerleriyle bağlantı imkânlarına bağlıdır. Bu yüzden ulaşımın zor ve pahalı olduğu, kara, deniz, demir veya hava yolu ulaşım imkânlarının az olduğu yerlerde üretim patlamasını beklemek pek gerçekçi olmaz. Coğrafi konumun uygunluğu, diğer ekonomilere coğrafi bağlantıya uygunluk ile ilgili olduğu kadar ulaştırma teknolojisindeki konumla da yakından ilgilidir.

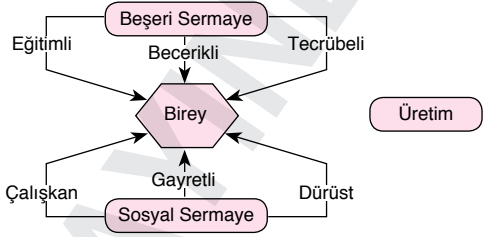
BEŞERİ SERMAYE, SOSYAL SERMAYE VE YÖNETİŞİM

Geçmiş dönemlere baktığımızda ortalama ömrün tüm dünyada şimdiki ile karşılaştırıldığında çok düşük olduğu, bireyin verimlilik döneminin çok az olduğu, bu yüzden toplumların en önemli faaliyetlerinden birinin, bir sonraki kuşak için fiziksel sermaye biriktirmekten ziyade, bir sonraki kuşağın var olmasını temin etmek olduğu görülmektedir. Gelir düzeyi düşük toplumlarda doğum oranlarının yüksek olmasının arkasındaki sebeplerden biri, bu toplumun devamlılığını sağlama güdüsüdür.

Beşeri Sermaye: İnsanın üretime katkı sağlayan eğitim, beceri, tecrübe ve düzenli çalışabilme gücünü ifade eder.

Beşeri Sermaye, Sosyal Sermaye ve Üretim İlişkisi

Çalışma motivasyonu ise hem beşeri hem de sosyal sermayenin bir unsurunu oluşturur.

Sosyal Sermaye: İnsanlar elleri altındaki üretim faktörlerini birbirleriyle anlaşarak bir araya getirir ve işbirliği yaparak mal ve hizmet üretimini gerçekleştirirler.

Sosyal Sermaye: Bireyler arasındaki ilişki ağı, formel ya da enformel kural ve güvene bağlı olarak ortak hedeflere yönelebile sonucunu oluşturan üretim imkânları. Bir toplumda sosyal sermaye bireyler arasındaki güven, dayanışma, birlikte çalışma arzusu ve bunu mümkün kılan ilişki ağlarının karşılıklı etkileşimi sonucu oluşur.

Bir toplumda üretimin ve onun sonucu olarak refahın artması, insanların eğitilmiş, tecrübeli, becerikli olmaları kadar çalışkan, gayretli ve dürüst olmalarını da gerektirir.

Beyaz Yakalı Suç: Toplumun eğitilmiş, yetenekli ve yüksek statüde kişileri tarafından işlenen, hile ve aldatma ağırlıklı suçlar.

SİYASAL, KÜLTÜREL, HUKUKİ VE KURUMSAL ORTAM

Kurumlar Önemlidir

Sosyal sermayenin oluşumu, siyasal, kültürel, hukuksal ve kurumsal faktörlerin etkin etkileşiminin bir sonucu olarak da görülebilir. Bu bağlamda, yolsuzluk, tasarruf davranışları, savunma ve askeri harcamaların boyutu, vizyon sahibi liderliğin olup olmaması da ekonomik performansı etkileyen faktörler arasında yer alır.

Yönetişim

İş süreçlerinde yer alan herkesin kabiliyetlerinin ortaya çıkarılması ve olası tüm katkılarının alınmasını sağlamaya dönük, her düzeydeki kişilerin görüşlerine önem ve değer veren, yukarıdan aşağıya doğru katı talimatlarla iş görme yerine şeffaf ve karşılıklı görüş alışverişini öne çıkarmayı amaçlayan yönetme biçimi.

Yönetişimin, işlerin şeffaflık çerçevesinde yürütülmesi ve hesap verebilirliğin artırılmasıyla mevcut sosyal sermayenin etkili biçimde kullanılmasına ve artırılmasına katkıda bulunması beklenir.

Bir topluluğun bireylerinin yeteneklerini en iyi şekilde göstermelerini sağlayacak eşit şartlar sağlayabilen, özgürlük ve zenginliği daha geniş kitlelere yaymayı özendiren kurumları kapsayıcı; tam tersine, geniş toplum kesimlerinin siyasal ve ekonomik faaliyetlere katılmalarını sınırlayan, görece daha küçük bir kesiminin yararı için diğer geniş kesimlerin önünü kapayan, bireylerin yeteneklerini kullanmalarına yeterince fırsat vermeyen kurumları da dışlayıcı olarak tanımlanmaktadır. Kısaca kitlelerin yararını daha çok gözeten kurumları kapsayıcı, elitlerin yararını daha çok gözeten kurumları da dışlayıcı olarak tanımladıklarını söyleyebiliriz.

KÜRESEL GÖSTERGELER VE İNDEKSLER

1. Kişi Başına Düşen Milli Gelir: Milli gelir hesaplarının karşılaştırılmasında birçok arka plan bilgisine ihtiyaç olmasına ve sadece gelirin bütün diğer başarı göstergelerini özetler nitelik taşıyamamasına rağmen, nesnel olması ve tüm ülkelerde hesaplanma konusunda, diğer kriterlere göre daha yerleşik yöntemlerinin olması nedeniyle kişi başına düşen milli gelir en yaygın kullanılan göstergedir.

2. Ekonomik Büyüme ve Kalkınma: Ekonomik büyüme, önceki yıla göre ekonominin mal ve hizmet miktarındaki yüzde artışı ifade eder. Brüt büyüme oranından nüfus artış hızı çıkıldığında net büyüme oranı elde edilir. Net büyüme oranı pozitifse, bu, o toplum, refah seviyesini bir önceki yıla göre artırıyor demektir.

Gayri Safi Milli Hâsıla, uyruk merkezli bir ölçü birimi olan GSMH, bir ülke vatandaşlarının bir yıl içinde, kendi ülkelerinde veya diğer memleketlerde elde ettikleri toplam kazançları ifade eder.

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, Coğrafya merkezli bir ölçü birimi olan GSYİH ise, bir ülkenin sınırları içerisinde, o ülke vatandaşlarının veya yabancıların bir yıl içinde gerçekleştirdikleri üretimi gösterir.

İki ülke insanının ekonomik performansı karşılaştırılacağı zaman uygun gösterge GSMH'dir.

GSMH> GSYİH o yıl içinde ülkeye net kaynak girdiğini

GSYİH> GSMH yabancıların o yıl içinde ülke içinde yaptıkları ekonomik faaliyetlerden elde ettikleri gelirlerin, o ülke vatandaşlarının başka ülkelere getirdiklerinden daha çok olduğunu, bu yüzden dışarıya net kaynak çıkışı olduğunu gösterir.

3. İstidam ve İşsizlik: İşsizlik, çalışma çağında ve hevesinde olan bireylerin iş bulamama durumudur. Bir ekonomide işsizlik oranının yüksekliği, ekonominin performansının pekiyi olmadığını gösterir.

İşsizlik, üretimin tam istihdam seviyesinin altında gerçekleşmesi nedeniyle birçok sorunun ortaya çıkmasına yol açar. Bunlar:

- *Toplumun tümü için üretim, gelir ve dolayısıyla refah kaybı*
- *Devlet için vergi kaybı*
- *(varsa) işsizlik ödemelerinin artması nedeniyle çalışanlar üzerinde vergi yükünde artış*
- *İşsizler ve yakınlarında ruhsal çöküntü veya 'işe yaramazlık' duygusunun oluşması*
- *Toplumsal sisteme yabancılaşma ve bunun sonucu olarak toplumsal kurallara uymama (suç işleme) eğiliminin artması*
- *Nüfusun bağımlılık oranının artması nedeniyle çalışanların reel kazançlarının azalması*

4. Dışa Açıklık ve Ekonomik Özgürlük Düzeyi: Dışa açıklık derecesi yüksek olan ekonomiler, diğer ekonomilerle sağlıklı ilişki kurabilen ekonomilerdir. Bu, aynı zamanda bir ekonominin uluslararası normlara uygun üretim yapabilme yeteneğini de ortaya koyması bakımından çok önemli bir göstergedir. Sadece mal ve hizmet mübadelesinde değil, teknoloji transferi ve sermaye girişi sağlanmasında da dışa açıklık önemli avantajlar sağlar.

GSMH'nin oranı olarak vergiler ve kamu harcamalarının yüksekliği, ekonomiye devlet müdahalesinin büyüklüğüne, dolayısıyla ekonomik özgürlük alanının daraldığına işaret eder.

Bir ekonominin ne düzeyde özgür olduğunu belirleyen kriterler;

- *Dış ticarete getirilen sınırlamalar*
- *Devlet harcamalarının ve vergilerin GSMH içindeki payının az veya çok olması*
- *Sözleşmelerin işlerlik kazanabilmesi için mahkemelerin karar alma hızı ve alınan kararların yaptırım gücü*
- *Çalışma hayatına ilişkin düzenlemeler*
- *Sermaye hareketleri ve bankacılık faaliyetleri üzerindeki kısıtlamalar*
- *Kayıt dışı ekonominin boyutları*

5. Gelir Dağılımı: Servetin sınırlı sayıda kişinin elinde toplandığı ekonomilerde, hem toplumsal barışı korumak zorlaşmakta hem de ekonominin büyüme istikrarı tehlikeye girmektedir. Gelir dağılımında eşitsizliğin ölçümünde Gini katsayısı yaygın kullanılan göstergelerden biridir.

Gini Katsayısı: Sıfır ile bir arasında değişen ve sıfıra yaklaştıkça nüfusun yüzde oranları ile gelirin elde edildiği yüzdelik dilimlerin daha çok örtüştüğünü, bire yaklaştıkça da gelir dağılımının bozulduğunu ifade eden bir katsayı.

6. Beşeri Kalkınma: Ortalama yaşam süresi, okuma yazma oranı ve kişi başına düşen milli gelirden oluşan bir karma göstergedir.

7. Fiyat İstikrarı: Fiyat istikrarı içinde, mal ve hizmetlerin fiyatlarındaki artış oranı, yani enflasyonun yanı sıra, döviz kuru ve faiz oranları da önemli yer tutar. Enflasyon, ülke parasının mal ve hizmet alımında değerini ne düzeyde koruduğunu, döviz kuru, ülke parasının diğer ülke paraları karşısında nasıl bir değere sahip olduğunu, faiz ise yatırım için sermaye temininin maliyet durumunu gösterir.

8. Küresel Karşılaştırma İndeksleri: Her bir ülkenin gelir düzeyi, gelir dağılımı, eğitim, hukuk, sağlık ve siyasal sisteminin değişik olması, yaşam memnuniyetini etkileyen, iklim, çevre, kültürel koşulların farklı olması tüm ülkelerin bir arada değerlendirilmesini alabildiğine zorlaştırmaktadır.

AÇIKLAMALI SORULAR

1. Aşağıdakilerden hangisi refahı sağlayacak unsurlardan biri değildir?

- A) Kişi başına düşen yüksek miktardaki mal ve hizmetlerin varlığı
- B) Adil gelir dağılımı
- C) Özgürlük ve demokratik katılım
- D) Çevreyle uyumlu gelişme
- E) Kişi başına düşen yurtiçi hâsılanın düşük olması

AÇIKLAMA

Refah: Kişi başına düşen yüksek miktardaki mal ve hizmetlerin yanında, adil gelir dağılımı, özgürlük ve demokratik katılım, çevreyle uyumlu gelişme gibi kişilerin kendilerini mutlu hissetmelerini sağlayan diğer unsurların da bulunması.

YANIT: E

2. Hem şimdi hem de gelecekteki ihtiyaç ve isteklerin daha iyi karşılanabilmesi için doğal kaynakların kullanımı, yatırımların yönetimi, teknolojik gelişme ve kurumsal değişimin birbiriyle uyumlu biçimde yürütüldüğü değişim sürecine ne ad verilir?

- A) Refah
- B) Ekonomik Büyüme
- C) Sürdürülebilir Kalkınma
- D) Fiziksel Sermaye Birikimi
- E) Teknolojik Gelişme

AÇIKLAMA

Sürdürülebilir Kalkınma: Hem şimdi hem de gelecekteki ihtiyaç ve isteklerin daha iyi karşılanabilmesi için doğal kaynakların kullanımı, yatırımların yönetimi, teknolojik gelişme ve kurumsal değişimin birbiriyle uyumlu biçimde yürütüldüğü değişim süreci.

YANIT: C

3. Aşağıdakilerden hangisi 2030 sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden biri değildir?

- A) Her tür yoksulluğu, nerede olursa olsun sona erdirmek
- B) Herkesi kapsayan ve herkese eşit derecede kaliteli eğitim sağlamak ve herkese yaşam boyu eğitim imkânı tanımak
- C) Açlığı bitirmek, gıda güvenliğini sağlamak, beslenme imkânlarını geliştirmek ve sürdürülebilir tarımı desteklemek
- D) Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve kadınların ve kız çocuklarının toplumsal konumlarını güçlendirmek
- E) Yaşlıların sağlıklı bir yaşam sürmelerini ve yaşlıların refahını sağlamak

AÇIKLAMA

Sadece yaşlıların değil tüm insanların sağlıklı bir yaşam sürmelerini ve tüm insanların yaşlarının her evresinde refah içinde yaşamalarını sağlamak gerekir.

YANIT: E

4. Aşağıdakilerden hangisi ekonomik gelişmeyi etkileyen faktörlerden biri değildir?

- A) Ekonomi politikası
- B) Sermaye birikimi
- C) Beşeri sermaye
- D) Din
- E) İklim

AÇIKLAMA

Din ekonomik gelişmeyi etkileyen faktörlerden biri değildir.

YANIT: D

5. Az gelirin az tasarrufa, az tasarrufun az yatırıma, az yatırımın da az gelire sebep olması nedeniyle fakirlikten kurtulamaya ne ad verilir?

- A) Fakirliğin kısır döngüsü
- B) Fiziksel sermaye birikimi
- C) Sermaye birikimi
- D) Refah kıtlığı
- E) Sürdürülemeyen kalkınma

AÇIKLAMA

Fakirliğin Kısır Döngüsü: Az gelirin az tasarrufa, az tasarrufun az yatırıma, az yatırımın da az gelire sebep olması nedeniyle fakirlikten kurtulamama.

YANIT: A

6. Aşağıdakilerden hangisi insanın üretime katkı sağlayan eğitim, beceri, tecrübe ve düzenli çalışabilme gücünü ifade eder.

- A) Sosyal sermaye
- B) Fiziksel sermaye
- C) Teknik sermaye
- D) Beşeri sermaye
- E) Özsermaye

AÇIKLAMA

Beşeri Sermaye: İnsanın üretime katkı sağlayan eğitim, beceri, tecrübe ve düzenli çalışabilme gücünü ifade eder.

YANIT: D

7. Aşağıdakilerden hangisi hem beşeri hem de sosyal sermayenin bir unsurudur?

- A) Çalışma motivasyonu
- B) İlişki ağları
- C) Bilgi
- D) Beceri
- E) Dayanışma

AÇIKLAMA

Çalışma motivasyonu ise hem beşeri hem de sosyal sermayenin bir unsurunu oluşturur.

YANIT: A

8. Aşağıdakilerden hangisi bireyler arasındaki ilişki ağı, formal ya da enformel kural ve güvene bağlı olarak ortak hedeflere yönelebile sonuca oluşan üretim imkânlarıdır?

- A) Fiziksel sermaye
- B) Teknik sermaye
- C) Beşeri sermaye
- D) Özsermaye
- E) Sosyal sermaye

AÇIKLAMA

Sosyal Sermaye: Bireyler arasındaki ilişki ağı, formal ya da enformel kural ve güvene bağlı olarak ortak hedeflere yönelebile sonuca oluşan üretim imkânları. Bir toplumda sosyal sermaye bireyler arasındaki güven, dayanışma, birlikte çalışma arzusu ve bunu mümkün kılan ilişki ağlarının karşılıklı etkileşimi sonucu oluşur.

YANIT: E

9. Toplumun eğitilmiş, yetenekli ve yüksek statülü kişileri tarafından işlenen, hile ve aldatma ağırlıklı suçlara ne ad verilir?

- A) Etnik suç
- B) Elit suç
- C) Beyaz yakalı suç
- D) Akademik suç
- E) Toplumsal suç

AÇIKLAMA

Beyaz Yakalı Suç: Toplumun eğitilmiş, yetenekli ve yüksek statülü kişileri tarafından işlenen, hile ve aldatma ağırlıklı suçlar.

YANIT: C

10. Aşağıdakilerden hangisi küresel göstergelerden biri değildir?

- A) Kişi başına düşen milli gelir
- B) Ekonomik büyüme ve kalkınma
- C) İstidam ve işsizlik
- D) Dışa açıklık ve ekonomik özgürlük düzeyi
- E) Hukukun üstünlüğü

AÇIKLAMA

Hukukun üstünlüğü küresel göstergelerden biri değildir.

YANIT: E

11. Aşağıdakilerden hangisi bir ülkenin sınırları içerisinde, o ülke vatandaşlarının veya yabancıların bir yıl içinde gerçekleştirdikleri üretimi gösterir?

- A) Ekonomik Özgürlük Düzeyi
- B) Ekonomik büyüme
- C) Gayri Safi Milli Hâsıla
- D) Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
- E) Fiyat İstikrarı

AÇIKLAMA

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, Coğrafya merkezli bir ölçü birimi olan GSYİH ise, bir ülkenin sınırları içerisinde, o ülke vatandaşlarının veya yabancıların bir yıl içinde gerçekleştirdikleri üretimi gösterir.

YANIT: D

12. Aşağıdakilerden hangisi bir ekonominin ne düzeyde özgür olduğunu belirleyen kriterlerden biri değildir?

- A) Dış ticarete getirilen sınırlamalar
- B) Devlet harcamalarının ve vergilerin GSMH içindeki payının az veya çok olması
- C) Çalışma hayatına ilişkin düzenlemeler
- D) Sermaye hareketleri ve bankacılık faaliyetleri üzerindeki kısıtlamalar
- E) Kayıtlı ekonominin boyutları

AÇIKLAMA

Kayıtlı ekonominin boyutları değil doğru ifade kayıtlı dışı ekonominin boyutları ekonominin ne düzeyde özgür olduğunu belirleyen kriterlerden biridir.

YANIT: E

13. Sıfır ile bir arasında değişen ve sıfıra yaklaştıkça nüfusun yüzde oranları ile gelirin elde edildiği yüzdelik dilimlerin daha çok örtüştüğünü, bire yaklaştıkça da gelir dağılımının bozulduğunu ifade eden bir katsayı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Gini katsayısı
- B) Beşeri kalkınma
- C) Fisher eşitliği
- D) Beta katsayısı
- E) Standart sapma

AÇIKLAMA

Gini Katsayısı: Sıfır ile bir arasında değişen ve sıfıra yaklaştıkça nüfusun yüzde oranları ile gelirin elde edildiği yüzdelik dilimlerin daha çok örtüştüğünü, bire yaklaştıkça da gelir dağılımının bozulduğunu ifade eden bir katsayı.

YANIT: A

14. Aşağıdakilerden hangisi ortalama yaşam süresi, okuma yazma oranı ve kişi başına düşen milli gelirden oluşan bir karma göstergedir?

- A) Fisher eşitliği
- B) Beta katsayısı
- C) Standart sapma
- D) Gini katsayısı
- E) Beşeri kalkınma

AÇIKLAMA

Beşeri Kalkınma: Ortalama yaşam süresi, okuma yazma oranı ve kişi başına düşen milli gelirden oluşan bir karma göstergedir.

YANIT: E

15. Aşağıdakilerden hangisi yatırım için sermaye temininin maliyet durumunu gösterir?

- A) Döviz kuru
- B) Enflasyon
- C) Faiz
- D) Swap
- E) Parite

AÇIKLAMA

Faiz, yatırım için sermaye temininin maliyet durumunu gösterir.

YANIT: C

ÇÖZÜMLÜ SORULAR

1. Aşağıdakilerden hangisini belirli bir gelir artışı hedefinde durmayan, ucu açık ve sonu kesin tahmin edilemeyen, bir birey ve toplum hayatını iyileştirme süreci olarak tanımlayabiliriz?

- A) Refah artışını
- B) Ekonomik Büyüme
- C) Sürdürülebilir Kalkınma
- D) Fiziksel Sermaye Birikimi
- E) Teknolojik Gelişme

2. Aşağıdakilerden hangisi refah düzeyi yüksek toplumlar için söylenemez?

- A) Hakların korunması
- B) Farklılıklara hoşgörü ortamı
- C) Sivil toplumun gelişmesi
- D) Doğal dengenin korunması
- E) Çok katlı blok yapılaşma

3. Aşağıdakilerden hangisi kalkınmanın sürdürülebilir olmasındaki ilkelerden biri değildir?

- A) İnsan ve diğer canlılar için hayat kalitesinin bozulmamasına veya mevcuttan daha geriye götürülmesine yol açmamaya özen göstermek
- B) Sadece bugünkü nesilleri düşünerek hareket etmek
- C) Tüm kararlarda hakkaniyet ve adaleti gözetmek
- D) Karar süreçlerine olabilecek tüm paydaşların katılımını sağlamak ve ortaklık içinde hareket etmek
- E) Çevreyi korumaya özen göstermek ve ekolojik kısıtlılıklara saygılı olmak, sınırları zorlamamak

4. Aşağıdakilerden hangisi 2030 sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden biri değildir?

- A) Herkes için suya ve temel sağlık hizmetlerine erişimi garantilemek ve su ve temel sağlık hizmetlerinin yönetimini sürdürülebilir hale getirmek.
- B) Herkes için erişilebilir, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerji sağlamak
- C) Sürdürülebilir ve kapsayıcı ekonomik kalkınmayı temin etmek, herkese tam zamanlı, üretken ve insan onuruna yakışır işlerde istihdam sağlamak
- D) Dayanıklı altyapı inşa etmek, sürdürülebilir ve kapsayıcı sanayileşmeyi ve yeni buluşları teşvik etmek
- E) Ülkelerin içinde ve aralarındaki eşitsizlikleri artırılması

5. Aşağıdakilerden hangisi 2030 sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden biri değildir?

- A) Kentleri ve insan yerleşim yerlerini herkesi kucaklayan, güvenli, güçlü ve sürdürülebilir kılmak
- B) Sürdürülebilir tüketimi ve üretimi sağlamak
- C) İklim değişikliği ve etkileri ile mücadele için acil olarak adım atmak
- D) Sürdürülebilir kalkınma için sadece yerel uygulama araçlarını güçlendirmek ve yerel ortaklığı yeniden canlandırmak
- E) Okyanusları, denizleri ve deniz kaynaklarını sürdürülebilir kalkınma için korumak ve sürdürülebilir şekilde kullanmak

6. Aşağıdakilerden hangisi ülke ekonomisinin gelişmesindeki etkili olan faktörlerden biri değildir?

- A) Yeniliklere açıklık
- B) Çalışma ve tasarruf eğilimi
- C) Vasıfsız işgücü
- D) Hukuk sistemi
- E) Tercih edilen kalkınma politikaları

7. İklimlerin birey davranışları üzerinde etkili olduğu görüşünü ilk olarak aşağıdakilerden hangisi dile getirilmiş ve daha sonra bu görüşler coğrafi yapısalcılık adıyla bir ekol haline gelmiştir?
- A) İbni Haldun
B) İbni Arabi
C) Karl Marks
D) David Ricardo
E) J. B. Say
8. Aşağıdakilerden hangisi gelişmekte olan ülkelerin bir gün gelişmiş ülke haline gelme hayallerinin suya düşmesi ve az gelişmişliklerinin sürekliliğinden kurtulamama kaygısının yaygınlaşmasına yol açmaktadır?
- A) Fiziksel sermaye birikimi
B) Sermaye birikimi
C) Fakirliğin kısır döngüsü
D) Refah kıtlığı
E) Sürdürülemeyen kalkınma
9. Aşağıdakilerden hangisi en basit biçimiyle üretim yöntemi bilgisi anlamına gelmektedir?
- A) Koordinasyon
B) Teknoloji
C) Sermaye
D) Refah
E) Lojistik
10. Aşağıdakilerden hangisiyle insanlar elleri altındaki üretim faktörlerini birbirleriyle anlaşarak bir araya getirir ve işbirliği yaparak mal ve hizmet üretimini gerçekleştirirler?
- A) Fiziksel sermaye
B) Teknik sermaye
C) Sosyal sermaye
D) Beşeri sermaye
E) Özsermaye
11. Aşağıdakilerden hangisi ekonomik gelişmeyi etkileyen faktörlerden biri değildir?
- A) Kurumlar
B) Kültür
C) İklim
D) Coğrafya
E) Etnik köken
12. Aşağıdakilerden hangisi bir toplumda bireyler arasındaki güven, dayanışma, birlikte çalışma arzusu ve bunu mümkün kılan ilişki ağlarının karşılıklı etkileşimi sonucu oluşur?
- A) Beşeri sermaye
B) Özsermaye
C) Fiziksel sermaye
D) Sosyal sermaye
E) Teknik sermaye
13. Aşağıdakilerden hangisi beşeri sermaye unsurlarından biri değildir?
- A) Güven
B) Bilgi
C) Beceri
D) Tecrübe
E) Beden sağlığı
14. Aşağıdakilerden hangisi bir ülke vatandaşlarının bir yıl içinde, kendi ülkelerinde veya diğer memleketlerde elde ettikleri toplam kazançları ifade eder?
- A) Ekonomik Özgürlük Düzeyi
B) Ekonomik büyüme
C) Gayri Safi Milli Hâsıla
D) Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
E) Fiyat İstikrarı
15. Aşağıdakilerden hangisi gelir dağılımında eşitsizliğin ölçümünde yaygın kullanılan göstergelerden biridir?
- A) Gini katsayısı
B) Fisher eşitliği
C) Beta katsayısı
D) Standart sapma
E) Varyans

ÇÖZÜMLÜ SORULAR
YANITLARI

1. **A** Refah artışını; belirli bir gelir artışı hedefinde durmayan, ucu açık ve sonu kesin tahmin edilemeyen, bir birey ve toplum hayatını iyileştirme süreci olarak tanımlayabiliriz.
2. **E** Refah düzeyi yüksek toplum dendiğinde, Hakların korunması, farklılıklara hoşgörü ortamı, sivil toplumun gelişmesi, bireylere destek sağlayan sosyal ağ yapıları, doğal dengenin korunması, çevre dostu kentleşme ve yapılaşma gibi birçok alanda mukayese edilen ülkelerden veya toplumlardan görece daha iyi durumda olma kastedilir.
3. **B** “Sadece bugünkü değil (gelecekteki nesilleri de) düşünerek hareket etmek” sürdürülebilir kalkınmanın ilkelerinden biridir.
4. **E** Ülkelerin içinde ve aralarındaki eşitsizlikleri (artırılması) değil doğru ifade (azaltılması) olmalıdır.
5. **D** Sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklığın uygulama araçlarını güçlendirmek ve küresel ortaklığı yeniden canlandırmak gerekir.
6. **C** “Vasıfsız” değil “vasıflı” işgücü olmalıdır.
7. **A** İklimlerin birey davranışları üzerinde etkili olduğu görüşü ilk olarak Müslüman düşünür İbni Haldun tarafından meşhur Mukaddime adlı eserinde dile getirilmiştir. Daha sonra bu görüşler coğrafi yapısalılık adıyla bir ekol haline gelmiştir.
8. **C** Fakirliğin kısır döngüsü olarak görülen bu süreç, gelişmekte olan ülkelerin bir gün gelişmiş ülke haline gelme hayallerinin suya düşmesi ve az gelişmişliklerinin sürekliliğinden kurtulamama kaygısının yaygınlaşmasına yol açmaktadır.
9. **B** Teknoloji, en basit biçimiyle üretim yöntemi bilgisi anlamına gelmektedir.
10. **C** Sosyal Sermaye: İnsanlar elleri altındaki üretim faktörlerini birbirleriyle anlaşarak bir araya getirir ve işbirliği yaparak mal ve hizmet üretimini gerçekleştirir.
11. **E** Etnik köken ekonomik gelişmeyi etkileyen faktörlerden biri değildir.
12. **D** Bir toplumda sosyal sermaye bireyler arasındaki güven, dayanışma, birlikte çalışma arzusu ve bunu mümkün kılan ilişki ağlarının karşılıklı etkileşimi sonucu oluşur.
13. **A** Güven “beşeri sermaye” değil “sosyal sermaye” unsurlarından biridir.
14. **C** Gayri Safi Milli Hâsıla, uyruk merkezli bir ölçü birimi olan GSMH, bir ülke vatandaşlarının bir yıl içinde, kendi ülkelerinde veya diğer memleketlerde elde ettikleri toplam kazançları ifade eder.
15. **A** Gelir dağılımında eşitsizliğin ölçümünde Gini katsayısı yaygın kullanılan göstergelerden biridir.

ARA DENEME SINAVI - 1

1. **Sosyal bilimlerde uzmanlaşma konusunda aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**
 - A) Bir alanda derinlemesine bilgi uzmanlaşmayı teşvik eder.
 - B) Yeni kavramlar yeni uzmanlık alanları oluşturur.
 - C) Uzmanlaşmada bilginin nicelik olarak çoğalması etkilidir.
 - D) Uzmanlaşma aynı konuda çelişkili bilgilerin artmasına yol açar
 - E) Uzmanlaşma sosyal gerçekliğin çok yönlülüğünün bir sonucudur.
2. **Aşağıdakilerden hangisi bir bütün için geçerli yargının, her zaman bütünün parçaları için de geçerli olduğunu sonucuna varılamayacağını ifade eder.**
 - A) Soyutlama hatası
 - B) Diyalektik çözümleme
 - C) Bölme yanılgısı
 - D) Terkip yanılgısı
 - E) Analiz yanlılığı
3. **Bir bilim alanında yaklaşım farklılıklarının olmasına aşağıdakilerden hangisinin etkisi olmaz?**
 - A) Tümevarımın zorluğu
 - B) İdeoloji
 - C) Sosyokültürel ortam
 - D) Bilim insanları arasındaki rekabet
 - E) Katı bilimsellik ölçütlerinin olmayışı
4. **Uluslararası politik ekonomi aşağıdakilerden hangisiyle en az ilişkilidir?**
 - A) Ekonomi
 - B) Siyaset bilimi
 - C) Uluslararası ilişkiler
 - D) Uluslararası iktisat
 - E) Psikoloji
5. **Aşağıdakilerden hangisi uluslararası orta malların trajedisine örnek verilemez?**
 - A) Ozon tabakasının delinmesi
 - B) Uzaya atık bırakılması
 - C) Okyanusların kirlenmesi
 - D) Aşırı avlanmayla göl balıklarının neslinin tükenmesi
 - E) Atmosferin kirlenmesi
6. **Aşağıdakilerden hangisi, dış ticarete gelişmiş ülkelerin gelirleri artarken az gelişmiş ülkelerin ihrac ürünleri olan tarımsal ürünlere olan talepleri aynı hızda artmasına karşılık az gelişmiş ülkelerin gelirleri yükseldikçe sanayileşmiş ülkelerden ithal ettikleri endüstriyel ürünlere olan talepleri daha hızlı yükselmesi nedeniyle dış ticaret hadlerinin uzun dönemde az gelişmiş ülkeler aleyhine, gelişmiş ülkeler lehine bir seyir izlemesini ifade eder?**
 - A) Singer-Prebish Tezi
 - B) Az gelişmişliğin Gelişmesi Tezi
 - C) Dünya Sistemi Yaklaşımı
 - D) Modernleşme Teorisi
 - E) Neomerkantilizm
7. **Mukayeseli üstünlüğün de ülkelerin ticaretten kazançlı olmaları için yeterli olduğunu ilk kim savunmuştur?**
 - A) Adam Smith
 - B) Immanuel Wallerstein
 - C) Karl Marks
 - D) David Ricardo
 - E) J. B. Say
8. **Aşağıdakilerden hangisi ekonomik ilişkilerde çıkar çatışmasını analizinin merkezine oturtmamıştır?**
 - A) Walt Whitman Rostow
 - B) Immanuel Wallerstein
 - C) Andre Gunder Frank
 - D) Friederich Engels
 - E) Karl Marks

9. Aşağıdakilerden hangisi uluslararası ilişkilerde inşacı yaklaşımların tezleri arasında yer almaz?

- A) Uluslararası ilişkilerde normatif unsurlar, maddi unsurlardan daha önemlidir.
- B) Dışımızdaki maddi dünyayı anlamamızı sağlayan ve anlamlı kılan, fikirler ve eylemlerden edinilen deneyimlerin zenginliğidir.
- C) Uluslararası ilişkileri şekillendiren, karar birimini oluşturan bireyler arasında ortaklık kazanan fikir, değer, norm ve kurallardır.
- D) Uluslararası ilişkilerde çıkarlar daima normlardan önce gelir.
- E) Küresel veya ulusal aktörlerin konum ve çıkarları, sahip oldukları kimliklerle belirlenir.

10. Aşağıdakilerden hangisi uluslararası ekonomik ilişkilere dönük disiplin içinde yapılan feminist eleştiriler arasında yer almaz?

- A) Uluslararası karar süreçlerinde kadının yetersiz temsili
- B) Toplumsal cinsiyetin uluslararasılaşılma çabalarının yetersizliği
- C) Uluslararası şirketlerin kararlarının kadınları nasıl etkilediğinin incelenmemesi
- D) Alanda erkek egemen bir dilin hâkim olması.
- E) Ülke yararına gözükken bazı ekonomik kararların ülkedeki kadınlar aleyhine sonuçlarının göz ardı edilmesi

11. Aşağıdakilerden hangisi bir toplumda ortaya çıkan yeniliklerin, mevcut yapılarda çatışma ve gerginlik meydana getirdiğini ifade eder?

- A) Yerileştirme
- B) Küreselleşme
- C) Yaratıcı Yıkım
- D) Melezleşme
- E) McDonaldlaşma

12. Aşağıdakilerden hangisi üretimde küreselleşmeye yol açan faktörlerden sayılmaz?

- A) Farklı ülkelerdeki vergi oranları
- B) Hammadde ve pazarlara yakın yerlerde üretimin maliyetleri düşürmesi
- C) Farklı ülkelerde işgücü maliyetlerinin farklı olması
- D) Farklı ülkelerde üretim yapmanın idari esneklik sağlaması
- E) Ülkelerin kültür ve inanç bakımından farklılaşması

13. Aşağıdakilerden hangisi üretilmiş riskler arasında sayılabilir?

- A) Deprem
- B) Sel
- C) Volkan püskürmesi
- D) Hayvan klonlanması
- E) İklim değişikliği

14. Aşağıdakilerden hangisi küreselleşmenin kayıpları arasında sayılmaz?

- A) Çevre kirliliğinde artış
- B) Siyasi katılım oranlarının gerilemesi
- C) Yoksullukta artış
- D) Düşük vasıflı işsizlikte artış
- E) Terörün artması

15. Küreselleşmenin geleceği ile ilgili aşağıdakilerden hangisi karamsar beklenti içindedir?

- A) Dünya Ticaret Örgütü
- B) Dünya Bankası
- C) Ulus üstü şirket yöneticileri
- D) Uluslararası yayıncılar
- E) Korumacılık taraftarları

16. Aşağıdakilerden hangisi daha yüksek ulusal refah düzeyini gösteren kriterler arasında yer almaz?

- A) Kişi başı güvenlik harcamalarının yüksek olması
- B) Çalışma ortamlarının yaratıcılığı özendirici ve yenilik dostu olması
- C) Hukuk kurallarının demokratik biçimde oluşturulup herkese eşit ve adil uygulanması
- D) Karar süreçlerine demokratik katılımın yüksek olması
- E) Firma ve ülke düzeyinde iyi yönetişimin olması

17. Aşağıdakilerden hangisi, kişi başına düşen milli gelir oranları aynı iki ülkenin refah düzeylerinin farklılaşmasına yol açmaz?

- A) Kentleşme düzeyi
- B) Haftalık ortalama çalışma süresi
- C) Kayıt dışı ekonomi
- D) Gelir dağılımı
- E) Ülkelerin para birimleri

18. Aşağıdakilerden hangisi beşeri sermayenin belirleyicileri arasında yer almaz?

- A) Bilgi
- B) Dürüstlük
- C) Beceri
- D) Deneyim
- E) Beden sağlığı

19. Aşağıdaki göstergelerden hangisi, genelde siyasi karar vericileri en çok endişelendirir?

- A) Faiz oranının yükselmesi
- B) Enflasyonun artması
- C) İşsizliğin artması
- D) Özgürlük indeksinde ülkenin gerilemesi
- E) Ulusal paranın döviz karşısında değer kazanması

20. Aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- A) Büyüme, gelişme ve refah eşanlımlı kelimelerdir.
- B) Sosyal sermaye beşeri sermayeyi daha verimli hale getirir.
- C) Bugünün zengin ülkeleri, tarihin ilk dönemlerinden beri hep zengin ülkeler arasında yer almışlardır.
- D) Kalkınma sürecinde çevrenin korunması bütün dönemlerde birinci öncelik verilen konu olmuştur.
- E) Sürdürülebilir kalkınmanın ana kaynağı yer atlı zenginlikleridir.

YANITLAR

1. D	6. A	11. C	16. A
2. C	7. B	12. E	17. E
3. A	8. A	13. D	18. B
4. E	9. D	14. C	19. C
5. D	10. B	15. E	20. B

ARA DENEME SINAVI - 2

1. Aşağıdakilerden hangisi, bir bütünün parçaları hakkında geçerli yargıların her zaman bütün için de geçerli olduğu sonucuna varılamayacağını ifade eder?
 - A) Ceteris paribus
 - B) Sentez yanılığı
 - C) Kavramsallaştırma
 - D) Terkip yanılığı
 - E) Soyutlama hatası

2. Aşağıdakilerden hangisi normatif bir ifadedir?
 - A) Gelişmiş ülkelerde gelir dağılımı daha eşitlikçidir
 - B) Gelir dağılımı dünya genelinde gittikçe bozulmaktadır
 - C) Gelir dağılımının düzeltilmesi gerekir
 - D) Sosyal yardımlar gelir dağılımındaki dengesizlikleri gidermektedir
 - E) Az gelişmiş ülkelerde gelir dağılımı gelişmiş ülkelere göre daha bozuktur

3. Aşağıdakilerden hangisi kıt kaynakların sınırsız veya sürekli genişleyen insan isteklerini karşılamada nasıl kullanılacağını inceleyen bir bilim dalıdır?
 - A) Ekonomi
 - B) Politik ekonomi
 - C) Siyaset bilimi
 - D) Uluslararası politik ekonomi
 - E) Uluslararası ilişkiler

4. Yıllardır parlamentoda bekleyen ve yabancıların istihdamına sınırlama getiren bir düzenlemenin seçimlere bir ay kala parlamento gündemine alınmasının gerekçeleri hangi düzeyde bir analizle en iyi açıklanabilir?
 - A) Küresel düzey
 - B) Bireysel düzey
 - C) Uluslararası düzey
 - D) Devletlerarası düzey
 - E) Devlet düzeyi

5. Aşağıdakilerden hangisi uluslararası politik ekonominin çalışma konuları arasında yer almaz?
 - A) Dış teknik yardımların sonuçları
 - B) Ülkeler arası ticaretin gelişimi
 - C) Ülkelerin kalkınmada teknoloji tercihleri
 - D) Seçim sistemlerinin gelişimi
 - E) Siber güvenlik ve gıda güvenliği

6. Aşağıdakilerden hangisi neomerkantilist uygulamalar arasında yer almaz?
 - A) Sömürgeciliği yasaklama
 - B) Ulusal sağlık ve güvenlik standartları oluşturarak yabancı ürünleri dışlama
 - C) Gümrük işlemlerini karmaşık ve ağır işler hale getirme, bu yolla ithalatçıları yıldırma
 - D) Belirli alanlardaki ithalatı belli ulusal mercilerden alınacak özel belgelere bağlı hale getirme ve o belgelerin alınmasını bilerek zorlaştırma
 - E) Yabancı ürünlerle rekabet eden işletmelere yüksek vergi indrimi, borç erteleme, vergi iadesi, ucuz kredi, ucuz enerji, ucuz işgücü desteği sağlama

7. Aşağıdakilerden hangisi liberalizmin ilkeleri arasında yer almaz?
 - A) Doğal düzen
 - B) Korumacılık
 - C) Bireycilik
 - D) Kendiliğinden tam istihdam dengesi
 - E) Kişisel çıkar-toplumsal çıkar uyumu

8. Bir ekonomide reel ücretlerin düşürülmesinin, parasal ücretlerin düşürülmesi kadar dirençle karşılaşmaması daha çok neyle açıklanmaktadır?
- A) Para aldanması
B) Yaratıcı yıkım
C) Sendikal mücadele
D) Korumacılık
E) Mutlak üstünlük teorisi
9. Aşağıdakilerden hangisi, oluşturulduğunda, oluşturma maliyetine katılıp katılmadığına bakılmaksızın her ülkenin ilave bir ödeme yapmadan yararlanabildiği mal ve hizmetleri ifade eder?
- A) İthal malları
B) İhraç malları
C) Nihai mal
D) Uluslararası kamusal mal
E) Ara mal
10. Aşağıdakilerden hangisine toplumsal cinsiyetçi rol pek atfedilmez?
- A) Vatan
B) Uzay
C) Güç
D) Egemenlik
E) Savaş
11. Küreselleşme ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?
- A) Küreselleşme hem yararlı hem de zararlı sonuçları olan bir süreçtir.
B) Küreselleşme yerel değerlerin kıymetlenmesine de yol açabilir.
C) Küreselleşme istenirse geri çevrilebilir bir süreçtir.
D) Küreselleşme insanlık tarihiyle yaşıt bir süreçtir.
E) Son küreselleşmenin farkı hızlı ve yaygın olmasıdır.
12. Aşağıdakilerden hangisi küreselleşmenin insan ilişkileri üzerindeki etkilerinden biridir?
- A) Melezleşme
B) Yerileşme
C) Sahtecilik
D) Yabancılaşma
E) Mesafeli dostluk
13. Aşağıdakilerden hangisi küreselleşmenin kazandırdıkları arasında sayılmaz?
- A) Kişi başına düşen gelirden artış
B) Ortalama ömrün uzaması
C) Okuryazarlık oranının artması
D) Gelir dağılımının iyileşmesi
E) Yoksulluğun azalması
14. Küreselleşmenin geleceği aşağıdakilerden hangisine daha çok bağlı olduğu söylenebilir?
- A) Doğal kaynaklar
B) Nüfus artış hızı
C) Teknoloji
D) Sermaye yoğunluğu
E) Uzay çalışmaları
15. Aşağıdakilerden hangisi küreselleşmenin geleceği konusunda iyimser beklenti içindedir?
- A) Ulus devletin güçlenmesini isteyenler
B) Yerli malın yabancıya üstün olduğunu düşünenler
C) Sosyalist idealleri savunanlar
D) Dışa açıklığı milli birliğe karşı tehdit olarak görenler
E) Uluslararasılaşmanın iyi bir şey olduğuna inananlar

16. Aşağıdakilerden hangisi ekonomik büyüme ile gelişme arasındaki farklılığı ortaya koyan göstergeler arasında yer almaz?

- A) Kişi başına düşen milli gelir
- B) Okulda geçirilen ortalama toplam süre
- C) Yükseköğretim okullaşma oranı
- D) Okuma yazma bilme oranı
- E) Doğum sırasında ölen anne oranı

17. Aşağıdakilerden hangisi sürdürülebilir kalkınmayı tanımlayan özellikler arasında yer almaz?

- A) İnsan ve diğer canlılar için hayat kalitesinin bozulmamasını veya mevcuttan daha geriye götürülmesine yol açmamaya özen göstermek
- B) Ekonomiye dair kararlarda hakkaniyet ve adaleti gözetmek
- C) Karar süreçlerine olabilecek tüm paydaşların katılımını sağlamak
- D) Çevreyi korumaya özen göstermek ve ekolojik kısıtlılıklara saygılı olmak
- E) Sadece bugünkü nesillerin ihtiyaçlarını gözetmek

18. Aşağıdakilerden hangisi ekonomik gelişme üzerinde etkili değildir?

- A) İklim
- B) Milliyet
- C) Kültür
- D) Sosyal sermaye
- E) Doğal kaynaklar

19. Aşağıdakilerden hangisi sosyal sermayenin belirleyicileri arasında yer almaz?

- A) Dürüstlük
- B) Güven
- C) Tecrübe
- D) İşbirliği
- E) Dayanışma

20. Aşağıdakilerden hangisi bir ekonominin özgürlük düzeyini etkilemez?

- A) Dış ticarete getirilen sınırlamalar
- B) Ülkelerin en çok kullandığı yabancı para birimleri
- C) Devlet harcamalarının ve vergilerin GSMH içindeki payının az veya çok olması
- D) Ticari mahkemelerin karar alma hızı
- E) Sermaye hareketleri ve bankacılık faaliyetleri üzerindeki kısıtlamalar

YANITLAR

1. D	6. A	11. C	16. A
2. C	7. B	12. E	17. E
3. A	8. A	13. D	18. B
4. E	9. D	14. C	19. C
5. D	10. B	15. E	20. B

Öğretmen Diyor ki! Bu ünite; ülke paralarının, değeri ve birbirine dönüştürülmesi, döviz kuru sistemleri ve altın standardı, IMF ve uluslararası ödemeler sisteminde IMF'nin rolü, ödemeler briançosu, Bretton Woods sistemi ve esnek kur sistemi anlatılmaktadır.

Önceki Sınavlarda Çıkan Soru Adedi	
Ara Sınav	Dönem Sonu
–	3 - 4

Uluslararası para ve finans sistemi; uluslararası ticaret ve yatırımların finansmanı başta olmak üzere, ülkeler arasındaki iktisadi ilişkilerin yürütülmesini mümkün kılan parasal ve finansal kurallar, araçlar ve kurumlar bütünüdür.

Bu sistemin temel kurumları Uluslar arası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası ve önceleri Tarifeler ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT), 1995'ten itibaren de Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'dür.

Küreselleşme süreci ülkeler arasındaki duvarları yıkmış, ekonomileri birbiriyle entegre hale getirmiş tir. Bugün finans piyasaları, borsalar, bankalar ve öteki para-kredi kuruluşları birbiriyle sıkı ilişkiler geliştirmiş olup, her gün trilyonlarca Dolar tutarında para 24 saat boyunca dünya üzerinde dolaşmaktadır.

ÜLKE PARALARININ DEĞERİ VE BİRBİRİNE DÖNÜŞTÜRÜLMESİ

Döviz kuru: Bir ülke parasının başka bir ülke parası cinsinden değeridir. Döviz kuru doğal olarak bir ülkenin dışarıdan aldığı her şeyin fiyatını etkilediği gibi, dışarıya sattığı her şeyin fiyatını da etkiler.

Bir ülke parasının diğer ülke paraları karşısındaki fiyatının piyasada döviz arz ve talebi tarafından serbestçe belirlendiği, döviz arz ya da talebinde meydana gelebilecek değişimlere göre düşüp yükselbildiği sisteme **esnek ya da dalgalı kur sistemi** denir.

Dalgalı kur sistemi, saf biçimiyle hiç bir ülkede uygulanamamakta, uluslararası dengeleri sarsmaya başladığında başta merkez bankaları olmak üzere çeşitli araçlarla denge döviz kurlarına müdahale edilmektedir.

Ulusal paranın yabancı paralar karşısındaki değerini kamu otoritesinin belirlediği, döviz kurlarının sabit tutularak arz ve talebe göre kurların dalgalanmasına izin verilmeyen sisteme de **sabit kur sistemi** denir.

Dünya ekonomisinde kayda değer payı olan ülkelerin paraları ile ekonomisi çok büyük olmasa da siyasal ve ekonomik açıdan istikrarlı ülkelerin paralarına daha çok güven duyulur. Bu paraların temsil ettiği ekonomilerin durumu ve paraların değeriyle ilgili risk ve belirsizlikler nispeten az olduğundan diğer ülkeler bu paraları, dış ticaretlerinin finansmanında kullanmak veya olağanüstü hallerde müracaat etmek üzere kasalarında rezerv para olarak bulundurmaya isterler.

Sağlam para: Ekonomisi güçlü ve istikrarlı ülkelerin çıkardığı, alım gücü nispeten yüksek, değeri istikrarlı paralardır. Bugün dünyada en çok müracaat edilen sağlam paralar ABD doları, Euro (AB ortak parası), Japon Yeni ve İsviçre Frangı olarak sıralanabilir. ABD Doları II. Dünya Savaşı'ndan bu yana dünya rezerv parası olarak işlev görmektedir.

Zayıf para: ABD, Kanada, AB, İngiltere, Japonya ve İsviçre dışında kalan, özellikle de iç savaş ve istikrarsızlık yüzünden ekonomisi zayıf düşen ülkelerin paralarıdır. Dünya ekonomisi içinde belirli bir ağırlığı olmayan, siyasi ve ekonomik istikrarsızlık sorunu yaşayan, uluslararası diplomaside adı pek geçmeyen ülkelerin paraları kendi sınırları dışında talep edilmez, dış ticaretin finansmanında kullanılmaz, rezerv para olarak saklanmaz.

Rezerv para: Değeri istikrarlı, başka ülkeler tarafından dış ticaretin finansmanı ve yatırım amacıyla alınıp satılan ve ülkelerin Merkez Bankası kasasında rezerv olarak tutulan paradır.

Döviz kurlarının çeşitli türlerinden söz edilebilir. Bunlardan en yaygın olarak kullanılan 3'ü :

1. Nominal döviz kuru: Bir ülke parasının başka bir ülke parasıyla bankada, döviz bürosunda değiştirildiği kurudur.

2. Reel döviz kuru: İki ülke parası arasındaki kurun ülkeler arasındaki enflasyon farkına göre yeniden ayarlanmış halidir.

3. Satınalma gücü paritesi: Ülke paralarının birbirine karşı değerinin belirli bir mal ve hizmet sepeti üzerinden satınalma gücü esas alınarak belirlenmiş olan değeridir.

Birçok uluslararası karşılaştırma satınalma gücü paritesine göre hesaplanan kur üzerinden yapılır.

PARA-GÜÇ İLİŞKİSİ

Para ile güç arasında doğrudan ve yakın bir ilişki vardır. Kendi adına para basmak bir ülke için egemenlik göstergesidir. Rezerv para sahibi olmak da o ülke için güç ve prestij işaretidir.

Devalüasyon ve Paranın Değer Kaybetmesi/Değersizleşme

Ülkeler zaman zaman siyasi gelişmelerin etkisiyle ekonomik istikrar sorunu yaşayabilirler. İhracatı teşvik etmek, döviz gelirlerini artırmak isteyebilirler. Bu tür durumlarda dış dengeyi sağlamaya yardımcı olmak üzere döviz kurunu değiştirmek, yerli paranın değerini yabancı paralar karşısında düşürmek isteyebilirler.

Devalüasyon: Para otoritesi tarafından yerli ülke parasının yabancı ülke parası karşısında değerinin düşürülmesidir. Esnek kur sisteminde; arz ve talep koşullarındaki değişimler sonucu yerli paranın değer kaybetmesi, döviz kurunun yükselmesi devalüasyon olarak değil, değer kaybı olarak isimlendirilir.

Revalüasyon: Para otoritesi tarafından yerli ülke parasının yabancı ülke parası karşısında değerinin yükseltilmesidir. Esnek kur sisteminde; arz ve talep koşullarındaki değişimler sonucunda yerli paranın değer kazanması, döviz kurunun düşmesi, revalüasyon değil, değerlendirme olarak isimlendirilir.

Devalüasyon ve revalüasyon **para otoritesinin** kararıdır; oysa paranın değer kaybetmesi veya değerlendirilmesi **arz ve talep koşullarına** bağlı olarak piyasanın kararıdır. Nominal döviz kuru yükselince bir ülkenin ihraç ettiği mallar görece ucuzlarken ithal ettiği mallar pahalıdır. Normal şartlarda dış fazla veren bir ülkenin parasının değerlendirilmesi beklenir.

Döviz kurlarındaki değişimler, ülkelerin dış ticaretini, yatırımlarını, yabancı sermaye girişlerini, cari işlemler dengesini doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen önemli bir etmendir. Döviz kurlarındaki değişim dış ülkelere seyahat edecek kişileri de etkiler. Döviz kurlarındaki değişimler bankacılar, döviz alım-satımı yapanlar ve yatırımcılar açısından turistlere kıyasla çok daha önemlidir.

Alış fiyatı ile satış fiyatı arasındaki kâr marjı düşük olsa bile, kurların oynak olduğu, yerli paranın değerinin istikrarlı olmadığı ortamlarda "dolarizasyon" ya da yerli paradan kaçış söz konusu olabilmekte, bu da döviz bürolarından döviz satın alma ve bozurma talebini artırmaktadır.

Döviz kurlarında değişmeye sebep olabilecek faktörler:

- Paranın değerlendirilmesi veya değer kaybetmesi,
- Döviz kurunun bilinçli olarak değiştirilmesi (manipülasyon),
- Bir paranın değerinin başka bir paraninkine sabitlenmiş olup olmaması,
- Faiz oranlarının değişmesi,
- Enflasyon oranında meydana gelen değişimler,
- Spekülasyon(paradan para kazanma girişimi).

1. Paranın Değerlenmesi veya Değer Kaybetmesi

Arz ve talep koşullarında meydana gelen değişimler bir paraya olan talebi artırabilir veya azaltabilir. Paraya talebin artması o parayı öteki paralar karşısında daha değerli kılar; bu şekilde bir paranın değişim fiyatının artması o paranın değerlendirilmesi demektir, bu durumda döviz kuru düşer. Tersinden, bir paraya olan talebin azalması ise o parayı yabancı paralar karşısında daha az değerli kılar, değişim değerini düşürür; böylece söz konusu para değer kaybeder, bu durumda döviz kuru yükselir. Değer kazanma ve kaybetme çift yönlü ve eşzamanlı olgulardır.

2. Döviz Kurunun Bilinçli Olarak Değiştirilmesi (Manipülasyon)

Bazen siyasi otoritenin yönlendirmesi veya doğrudan doğruya kendi inisiyatifiyle para otoritesi tarafından döviz piyasasına bilinçli olarak müdahale edilir; piyasadan döviz çekilerek döviz kurunun yükselmesi veya piyasaya döviz sürülerek döviz kurunun düşmesi sağlanabilir. Döviz piyasasına bu şekilde müdahale edilmesinin bir de arzu edilmeyen sonuçları vardır. Eğer ülke teknolojiye ve üretim için ihtiyaç duyduğu girdilerde dışa bağımlı ise, döviz kurunun yükselmesi yabancı malları daha pahalı hale getireceğinden teknoloji transferi yavaşlar, üretim için gerekli hammadde, aramalı ve yatırım malları (makine, alet, edevat vs.) ithal edilemez olur. Bu ise bir sonraki adımda yerli üretim ve ihracatı olumsuz etkiler.

3. Bir Paranın Değerinin Başka Bir Paraninkine Sabitlenmiş Olması

Bazı ülkeler, enflasyonla mücadele, fiyat istikrarı, finansal istikrar ya da ekonomik entegrasyon gibi nedenlerle kendi paralarının değerini sağlam bir paranın değerine sabitleyebilmektedir. Böyle bir durumda referans para ya da çıpa olarak kabul edilen paranın öteki paralar karşısında değeri değiştikçe, yerli paranın değeri de buna bağlı olarak değişmekte, referans para dışında kalan paralar ile yerli para arasındaki döviz kuru da otomatikman değişmektedir.

4. Faiz Oranlarının Değişmesi

Döviz kurlarını değiştiren faktörlerden biri de faiz oranları ve yatırımların getirisidir. Faiz oranları ile döviz kurları arasında bu anlamda aynı yönlü bir ilişkiden söz edilebilir.

5. Enflasyon Oranında Meydana Gelen Değişmeler

Döviz kurları enflasyon farkından etkilenir. Normal şartlar altında, öteki faktörler sabitken, bir ülkede enflasyon o ülkenin ticaret ortağı olan öteki ülkelerden yüksek ise, o ülkenin parası öteki ülke paraları karşısında enflasyon farkı kadar değer kaybeder. Enflasyon, fiyatlar genel düzeyinin artması demektir. Enflasyonu yüksek olan ülkede fiyatların yükselmesi yerli paranın alım gücünü düşürür, düşen alım gücünün döviz kuruna yansımaları döviz kurunun yükselmesi şeklinde olur.

6. Spekülasyon

Genel anlamda spekülasyon, çok sağlam temellere dayanmayan argümanlarla olay ve olguların gelişimi, yakın gelecekte neler olacağı vs. konusunda yapılan dedikodu-tahmin karışımı yorum ve değerlendirmelerdir.

İktisadi anlamda spekülasyon, bir mal veya hizmeti ucuza alıp pahalıya satarak kâr etme çabası, paradan para kazanma girişimidir.

Daha dar anlamda para ve döviz piyasaları bağlamında spekülasyon ise, ilerde fiyatının artacağı beklentisiyle bugün ucuz olduğu düşünülen dövizden alıp, bir süre bekledikten sonra fiyat beklenen seviyeye geldiğinde satma eylemidir.

Bir ülkenin hisse senedi ve hazine bonusu gibi faiz getirisi olan veya kâr payı dağıtan kıymetli kâğıtlarına yatırım amacıyla dışarıdan gelen kısa vadeli nakit yabancı sermayeye **sıcak para** adı verilmektedir. Sıcak para girişleri büyük miktarlarda olduğunda bu paranın yöneldiği piyasalarda fiyat balonları oluşmakta, herhangi bir kriz ihtimali belirlediği zaman sıcak paranın aniden ülkeyi terk etmesi balonların sönmesine, fiyatların aniden düşmesine ve döviz kurlarında ciddi dalgalanmalara yol açmaktadır.

DÖVİZ KURU SİSTEMLERİ VE ALTIN STANDARDI

Esas itibarıyla iki döviz kuru sisteminden söz edilebilir: sabit kur sistemi ve esnek kur sistemi. Esnek kur sisteminin teorik olarak tam esnek versiyonu da olmakla birlikte, pratikte daha çok “yönetimli dalgalanma,” “**kontrollü esnek kur,**” ya da “**ayarlanabilir dalgalı kur**” adıyla anılan çeşitli versiyonlarına rastlanmaktadır.

Günümüzde dünyanın hemen her ülkesinde, belki birkaç istisna dışında, uygulanan kur sistemi budur. Sabit kur sisteminde döviz kurunu **para otoritesi (Merkez Bankası)** belirler. Döviz kuru herhangi bir nedenle belirlenen seviyenin üstüne çıkma eğilimi gösterdiğinde para otoritesi piyasaya müdahale eder, döviz satarak kuru destekler. Aksine döviz kuru belirlenen seviyenin altına inme eğilimi gösterirse bu kez piyasadan döviz satın alarak kuru belirlenen düzeyde sabit tutar.

Döviz rezervinin yeterli olmadığı ülkelerde sabit kur sistemi sürdürülebilir değildir. Esnek kur sisteminde döviz kuru piyasa koşulları, yani döviz arz ve talebi tarafından belirlenir. Mal ve hizmet ihracatı, dış yatırımlardan elde edilen kârların transferi, işçi dövizleri, dış yardımlar ve turizm gelirleri başlıca döviz arzı kaynaklarıdır. Buna karşılık mal ve hizmet ithalatı, yabancıların kendi ülkelerine kâr transferi, yabancı uyruklu işçilerin döviz transferi ve dış turizm harcamaları döviz talebinin başlıca kaynaklarıdır.

Esnek kur sisteminde döviz kuru döviz piyasasında gününbirlik oluşan döviz arz ve talebi tarafından belirlenir. Döviz aşırı talep varsa döviz kuru yükselir, yabancı paraların değeri artar; aksine piyasada döviz bolluğu varsa bu defa döviz kuru düşer, yabancı paralar değer kaybederken yerli para değer kazanır. Döviz kurunu belirli bir seviyede destekleyen bir Merkez Bankası olmadığından, esnek kur sisteminde belirsizlik ve kur riski daha yüksektir.

Uygulamada hükümetler ve para otoriteleri anlaşılabilir sebeplerle **kontrollü esnek kur sistemini** tercih etmektedirler. Bu sistemde döviz piyasasına gününbirlik müdahale edilmez, döviz kurlarının belirlenmesi piyasaya bırakılmıştır; ancak kurlardaki oynama belirgin bir hal alıp, belirli bir alt veya üst limiti aşınca para otoritesi devreye girmekte, kurun tekrar belirlenen aralığa dönmesi sağlanmaktadır.

DÖVİZ KURU SİSTEMLERİNİN TARİHİ SEYRİ

Uluslararası ekonomik, ticari ve parasal ilişkilerin günümüzdekini andırır biçimde daha görünür bir boyut kazandığı dönem, 19. yüzyıldır. **19. yüzyıldan bugüne kadar dünyada başlıca üç döviz kuru sistemi kullanılmıştır:** Altın standardı, Bretton Woods sistemi ve kontrollü esnek kur sistemidir. Bunlardan altın standardı 19. yüzyılın ikinci yarısı ile I. Dünya Savaşı arasında, Bretton Woods sistemi 1944-1971 arasında yürürlükte kalmış, 1971 sonrasında da günümüz döviz kuru sistemi devreye girmiştir. Altın standardı da, Bretton Woods sistemi de esas itibarıyla sabit kur sistemi idi.

Altın standardı: I. Dünya Savaşı öncesi dönemde kullanılan, paranın altın karşılığında piyasaya sürüldüğü, dolayısıyla paranın değerinin altın fiyatına sabitlendiği sistemdir.

Sabit kur sistemi: Döviz kurunun para otoritesi tarafından belirlendiği ve desteklendiği, yerli paranın yabancı paralar cinsinden değerinin sabit olduğu sistemdir.

Esnek kur sistemi: Döviz kurunun döviz arz ve talebi tarafından piyasada belirlendiği, para otoritesinin kur garantisinin olmadığı, kurların gününbirlik değiştiği sistemdir.

A. Altın Standardı

Tarihi perspektif içinde bakıldığında ilk kayda değer döviz kuru sistemi de 19. yüzyılda ortaya çıkmış, I. Dünya Savaşı'na kadar da yürürlükte kalmıştır. Esas itibarıyla sabit kur sistemine dayalı klasik altın standardı sisteminde ülkelerin her birinin parasının değeri altın fiyatına endekslidir. Bu yüzden günümüzde hükümetlerin sıklıkla başvurduğu karşılıksız para basma o dönemde yoktur; para basımı ya da piyasaya para sürme ancak altın karşılığı yapılmaktadır.

O dönemde **Adam Smith, David Hume ve David Ricardo** gibi isimlerin öncülük ettiği klasik liberal iktisadi öğretinin öngördüğü "**otomatik denkleme mekanizması**" olarak adlandırılan ve dış ödemeleri kendi kendine düzenleyen bir mekanizma yürürlükteydi.

19. yüzyılda dünyanın siyasi, askeri ve iktisadi açıdan egemen gücü **İngiltere** idi. İngiltere çok sayıda sömürgesiyle birlikte "**üzerinden güneş batmayan ülke**" konumundaydı. Buna bağlı olarak da İngiliz Sterlini dünyanın en sağlam parasıydı.

I. Dünya Savaşı, dünyada pek çok başka şey gibi, altın standardının da sonunu getirmiştir. Bir görüşe göre altın standardının çökmesinin nedeni İngiltere'nin I. Dünya Savaşı sonunda savaş masrafları yüzünden borç veren bir ülke olmaktan çıkıp borçlu bir ülke haline gelmesi, buna bağlı olarak Sterlinin dünyanın en sağlam ve güvenilir parası olmaktan çıkması, yerini Amerikan Dolarına bırakmasıdır.

Başka bir görüş, altın standardının çöküşünü, ekonomik bakımdan önde gelen ülkelerde merkezdeki elitlerin liberal iktisadi değerlere bağlıyken, bunun aksine kamu politikasının çoğu kez işçi sendikalarının, yoksulların ve sömürgelerde para politikasını yönlendiren yabancı yatırımcıların büyüyen etkisini yansıtmaya geçişiyle irtibatlandırmaktadır.

Bazı iktisatçılar ekonominin kendi kendine dengeye geldiği yönündeki liberal iktisadi önermelerin kriz zamanlarında işe yaramadığını ileri sürmüş, altın standardının çökmüş olmasını da buna örnek göstermişlerdir. Bu görüşün öncüleri arasında **Karl Polanyi** gibi sosyalist yapısalcı ya da ve **John Maynard Keynes** gibi müdahaleci görüşleri savunan isimler yer almaktadır. Örneğin **Polanyi**, *The Great Transformation* (Büyük Dönüşüm) adlı eserinde dünyanın gidişatı ve ortaya çıkan koşullar karşısında liberal iktisadi fikirlerin artık işe yaramadığının görülmesiyle, I. Dünya Savaşı sonu itibarıyla yüz yıllık görece siyasi ve iktisadi istikrar döneminin sona erdiğini söylemektedir.

B. Bretton Woods sistemi

Bu sistemin anahtar kurumlarından biri IMF'dir. Onun ardından ödemeler bilançosu ve dış denge sorunları, Bretton Woods ve esnek döviz kuru sistemi incelenmiştir

IMF VE ULUSLARARASI ÖDEMELER SİSTEMİNDE IMF'İN ROLÜ

II. Dünya Savaşının sonlarına doğru, 1944 yılında ABD'nin Bretton Woods kentinde, uluslararası ticaret, para ve finans sistemine yeniden çeki düzen verme amacıyla Bretton Woods müzakereleri adı verilen bir dizi görüşme yapılmıştır. Bretton Woods görüşmeleri sonucunda IMF, Dünya Bankası ve sonradan DTÖ'ye dönüşecek olan GATT sistemi kurulmuştur.

55 ülke temsilcisinin katıldığı konferansın amacı savaşın yaralarını sarmak, yıkılan ekonomileri yeniden ayağa kaldırmak, Büyük Bunalım sırasında uygulanan komşuyu fakirleştiren devalüasyonlar ve korumacı dış ticaret politikalarına son vermek, istihdamı artırmak, yatırımları teşvik etmek ve nihayet, bu amaçlara hizmet edecek yeni bir uluslararası ticaret, para ve finans sistemi inşa etmektir. Savaş sonrası uluslararası ekonomik düzenin yeniden tasarlanmasında rolü olan şahsiyetlerden biri de, ünlü İngiliz iktisatçı **John Maynard Keynes**'dir.

Keynes'in fikirlerinden hareketle ortaya çıkan Keynesyen Uzlaşma devletlerin dâhilde ekonomik faaliyeti canlandırmak için piyasaya müdahale etmesine izin verirken, uluslararası alanda IMF gözetimi altında uzun vadede finansal piyasalar ve ticaretin serbestleştirilmesine yönelik politikaların tasarlanıp uygulanmasını öngörmektedir.

Bretton Woods müzakereleri sonunda bugün hâlâ küresel finans ve uluslararası ticaret sisteminin temel unsurları konumundaki üç kuruma vücut verilmiştir: Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası ve Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT)

Dünya Bankası'nın görevi; yıkılan ekonomilerin yeniden inşası ve kalkınma sorunlarıyla ilgilenmektedir. GATT'ın görevi; uluslararası ticaretin serbestleştirilmesi, bu amaçla gümrük tarifelerinin düşürülmesi ve ticareti engelleyen öteki bariyerlerin kaldırılması ve ülkeler arasında ayrımcı ticaret uygulamalarına son verilmesidir. (1995 yılında Dünya Ticaret Örgütü'ne dönüşmüştür.)

ULUSLARARASI PARA FONU (IMF)

Aralık 1945'te kuruluş 1 Mart 1947'de faaliyete geçmiş olan IMF'nin kuruluş amacı, 1930'lu yıllardaki Büyük Buhrana ve onu izleyen dünya savaşına katkıda bulunan yıkıcı ekonomik politikaların tekrarı- nı önleyecek ekonomik işbirliği için bir çerçeve oluşturmaktır. Merkezi Washington, olan IMF'nin toplam 189 üyesi vardır. IMF'ye verilen görevler, istikrarlı, düzenli işleyen bir uluslararası para ve ödemeler sisteminin tesisi ve dış ödemeler konusunda sıkıntı yaşayacak ülkelere yardım etmek suretiyle uluslararası ticaret ve yatırımların düzgün işlenmesini sağlayacak önlemlerin alınmasıdır.

IMF'nin dış ödeme kolaylığı sağlaması son tahlilde uluslararası ticaretin kolaylaştırılması, döviz kur- larında istikrar sağlanması ve ülkeler arası ilişkilerin barışçı bir zeminde devam etmesini sağlamaya yö- neliktir.

Uluslararası Para Fonu (IMF): IMF, ekonomik sıkıntı içindeki ülkelere ekonomik ve politik tavsiye- ler sunar ve finansman sağlar; aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerle işbirliği yaparak onların makro- ekonomik istikrara ulaşmalarına ve yoksulluğu azaltmalarına yardım eder.

IMF'nin üyelerine sağladığı destekler;

- Ekonomik eğilimlerin ve ülkelerarası ekonomik ilişkilerin analizlerine dayanarak hükümetlere ve merkez bankalarına politik tavsiyeler yapmak,
- Küresel, bölgesel ve bireysel ekonomi ve piyasaların takibine dayalı araştırma, istatistik, tahmin ve analizler yayımlamak,
- Ülkelerin yaşadığı ekonomik sıkıntılar, döviz darboğazı ve ödeme sorunlarını aşmasına yardımcı olmak için kredi vermek,
- Gelişmekte olan ülkelere yoksullukla mücadele etmek için imtiyazlı krediler temin etmek,
- Üye ülkelerde ekonomi yönetiminin geliştirilmesine yardımcı olmak için teknik yardım sağlamak, eğitimler vermek.
- Üye bir ülke kredi almak için IMF'ye başvurduğunda muhtemelen ekonomik bir krizin eşliğindedir veya kriz patlak vermiştir.
- IMF, üyelerine kredi verirken belli bir program dâhilinde ve belirli şartlara bağlı olarak verir.
- Kredi şartlarını üyelerin birbirinden farklı seviyelerdeki politika ve ekonomik durumlarına göre belirler. IMF ve hükümet belirli hedefleri başarmada gerekli olan programın politikaları konusunda uzlaşmaya varır.
- Krediler genel olarak program süresince belirli sayıda taksitlere bölünür ve her taksit hedeflerin yerine getirilmesine dayanır. Programlar genelde ülkenin içinde bulunduğu duruma bağlı olarak **en fazla 3 yıl sürer**, ancak gerektiğinde yeni bir programla takip edilir.
- Hükümet ekonomik programının detaylarını "**niyet mektubu**"nda IMF'nin Yönetim Kurulu'na açıklar. Şartlar değişirse bu mektuplar gözden geçirilir.
- IMF'nin mali kaynakları temelde ülkelerin bu kuruluşa üye olduklarında sermaye katkısı olarak ödedikleri para anlamına gelen kotalardan gelir. Kotalar kabaca her ülkenin ekonomisinin çapını yansıtır. Örneğin, dünyanın en büyük ekonomisine sahip olan ABD aynı zamanda IMF'deki en büyük kotaya da sahiptir. **Özel Çekme Hakkı'nın değeri**, küresel ekonomik sistemde önemli yer tutan ülkelerin para birimlerinden oluşan bir sepet esas alınarak belirlenmekte ve söz konusu sepetin bileşimi **her 5 yılda bir gözden geçirilmektedir**.

TÜRKİYE-IMF İLİŞKİLERİ

Türkiye 1947 yılında IMF'ye üye olmuştur. Türkiye zamanla dünya ile ticari ilişkilerini artırmaya başlamış ve dış dünyaya daha entegre bir hale gelmiştir. Türkiye 1960-2000 arası 40 yılda IMF ile 19 adet Stand-by düzenlemesi ile yaklaşık 38 milyar SDR tutarında bir kaynaktan yararlanmak üzere anlaşma yapmıştır. Bu anlaşmalar kapsamında 1961 yılından itibaren yaklaşık 33 milyar SDR tutarında kredi kullanmıştır. Son olarak 2002 ve 2005 yıllarında gerçekleştirilen iki Stand-by düzenlemesi ile Türkiye'ye toplam 28 milyar Dolar tahsis edilmiştir. Türkiye, en son düzenlemeden kaynaklanan IMF'e olan borcunun son kısmını 2012 ve 2013 yıllarında ödeyerek, tüm borcunu kapatmıştır.

ÖDEMELER BİLANÇOSU, BRETTON WOODS SİSTEMİ VE ESNEK KUR SİSTEMİ

Bretton Woods müzakereleri sırasında Keynes Planı yerine, savaşın yaralarının sarılması ve ekonomilerin yeniden yapılandırılmasının maliyetini daha çok borçlu ülkelerin omzuna yıkan, alacaklı ülkelere fazla bir fedakârlık istemeyen White Planı kabul edilmiştir.

BRETTON WOODS SİSTEMİ:

Altına ve Dolara Endekli Sabit Kur Sistemi

IMF rezervleri içinde %31'le en büyük paya sahip ülke olan ABD, "parayı veren düdüğü çalar" ilkesi uyarınca IMF politikalarında da belirleyici rol oynamıştır. ABD'nin yönlendirmesiyle sabit kur sistemine dayalı eski altın standardının biraz değiştirilmiş bir şekli, Bretton Woods sistemi adıyla benimsenmiştir. Yeni sistemin özü, uluslararası ödemeler sisteminin altına ve dolara endekslenerek döviz kurlarının sabitlenmesi olarak ifade edilebilir. Bretton Woods sistemi adı verilen yeni sistem esas itibarıyla yine sabit kur sistemine dayalıdır; ancak eskisine kıyasla piyasa güçlerinin etkisine daha açıktır, ama siyasi otoritenin müdahalesinden de tamamen bağımsız değildir. ABD doları 1 ons altın=35\$ üzerinden altına sabitlenmiş, öteki bütün ulusal paralar da belirli oranlar üzerinden Dolara sabitlenmiştir. Başka bir deyişle Bretton Woods sisteminde bütün paralar Dolara, Dolar ise altına endekslidir.

II. Dünya Savaşı sonrasında ABD, dünyada parasını desteklemek için kullanabileceği en büyük altın stokuna sahip ülke olarak öne çıkmıştı. O dönemde dünyadaki toplam altın rezervinin yaklaşık %40'ı ABD'nin elindeydi. Soğuk Savaş'ın başlamasıyla birlikte ABD, hegemonik güç rolü üstlenmiş, müttefiklerinin güvenliğini (NATO üzerinden) sağlamaya başlamıştır. ABD hegemonik güç olunca ABD Doları da sağlam para, en çok aranan ödeme aracı haline gelmiştir. Dolar aynı zamanda rezerv para olmuştur. Bu durum ise ABD'ye gerektiğinde Doları bir dış politika aracı ve senyoraj (para basarak gelir yaratma) kaynağı olarak kullanma imkânı vermiştir.

ÖDEMELER BİLANÇOSU/ÖDEMELER DENGESİ

Ödemeler bilançosu, ya da daha yaygın adıyla ödemeler dengesi, belirli bir dönemde bir ülke vatandaşlarının başka ülkelerin vatandaşlarıyla yaptığı bütün uluslararası iktisadi, parasal işlemlerin dökümüdür.

Ödemeler dengesinin dört ana kalemi:

- *Cari işlemler hesabı*
- *Sermaye ve finansman hesabı*
- *Rezervlerde değişme*
- *Net hata ve noksan*

Normal şartlar altında, kayıp-kaçak olmadığı ve muhasebe kayıtları doğru tutulduğu takdirde, ödemeler dengesindeki ana hesaplardan birindeki bir fazla, başka bir hesaptaki bir açıkla dengelenir. Gerçekte açığı veya fazlası olan hesaplar cari işlemler hesabı ile sermaye hesabıdır.

Cari işlemler açığı: Mal ve hizmet (dış ticaret) dengesi, yatırımlardan elde edilen kâr ve faiz kazançları dengesi ve karşılıksız transferler dengesinin negatif bakiye vermesidir. Bir ülkenin bir yılda dışardan elde ettiği gelirlerin dışarıya yapması gereken ödemeleri karşılayamaması durumudur.

CARİ İŞLEMLER HESABI

Cari işlemler üç önemli alt kalemden oluşur:

1. Mal ve hizmet ticareti dengesi (dış ticaret dengesi)

2. Yatırım ticareti dengesi: Yerli vatandaşların yurtdışındaki yatırımlarından elde ettikleri kâr ve faiz kazançlarından, yabancıların yurtiçindeki yatırımlarından elde edip ülkelerine gönderdikleri kâr ve faiz kazançlarının çıkarılmasıyla elde edilen bakiyedir.

3. Karşılıksız transferler dengesi: Yurtdışından gelen hibeler ve insani amaçlı yardımlar ile yurtdışında yaşayan vatandaşların gönderdikleri işçi dövizleri toplamından, yurtdışına gönderilen hibeler ve insani amaçlı yardımlar ile varsa yabancı uyruklu kişilerin kendi ülkelerine gönderdikleri paraların düşülmesiyle elde edilen bakiyedir.

Üçü toplanınca cari işlemler dengesine ulaşılır. Bakiyenin negatif olması cari işlemler açığı olarak adlandırılır.

Cari işlemler açığı; dışarıya yapılan ödemelerin (çıkışların) dışarıdan elde edilen gelirlerden (girişlerden) daha fazla olması demektir ve milli geliri azaltıcı etkisi vardır. Türkiye'nin cari açığının temel nedenleri: Başta enerji açığı olmak üzere hammadde, aramalı ve yatırım mallarında büyük oranda dışa bağımlılık, iç tasarrufların yetersizliğidir.

Cari işlemler fazlası: Mal ve hizmet ihracat gelirleri, dış yatırımlardan elde edilen kâr ve faiz gelirleri ve karşılıksız transfer girişlerinin muadili giderleri (ithalat harcamaları, kâr ve faiz çıkışları, transfer çıkışları) aşması durumu

SERMAYE VE FİNANSMAN HESABI

Cari açığı kapatmak üzere ülkeye net sermaye akımı varsa, yani sermaye hesabının bakiyesi pozitif ise, ülke net "borçlu" ülke konumundadır. Bunun tersine şayet sermaye hesabının bakiyesi negatifse, ülkeden net sermaye çıkışı olmuşsa, giden para yabancı ülkelerde menkul kıymetlere veya gayrimenkul yatırılacağı için ülkenin net dış varlıklarında bir artış oluyor demektir; ülke net borç veren veya alacaklı demektir.

Bu hesapta ülkeye yabancı sermaye girişleri, borçlanmalar, borç vermeler, vb. her türlü uluslararası yatırım ve sermaye akımları muhasebeleştirilir.

Bir ülkeye yabancı sermaye girişleri iki kanaldan olabilir: Doğrudan dış yatırım (DDY) ve portföy yatırımlarıdır.

a. Doğrudan yabancı sermaye yatırımları: Ülkede iş yapmak, üretim, dağıtım ve ticaret yapmak, doğal kaynakları işletmek veya gayrimenkul satın almak amacıyla gelen, istihdam yaratan, daha kalıcı olan yatırımlardır.

b. Portföy yatırımları: Ülkeler arasındaki faiz ve kâr beklentisi farklarından yararlanmak amacıyla dışarıdan gelen ve hisse senedi, devlet tahvili, hazine bonosu gibi kıymetli kağıtlara yapılan yatırımlara denir. Bu nedenle kıymetli kağıtlara yatırım amacıyla ülkeye gelen paraya sıcak para adı verilir.

REZERVLERDE DEĞİŞME

Bu hesabı **Merkez Bankası** tutar. Dış ticaret ve yatırım işlemlerinde ortaya çıkan bir açık sermaye hesabındaki fazlalıkla kapatılmıyorsa, yatırımcılar ve tacirlerin başvuracağı nihai kaynak Merkez Bankasındaki döviz rezervleridir. Rezervlerin azalması net çıkışa, rezervlerin artması ise net girişe işaret eder.

NET HATA VE NOKSAN

Ödemeler bilançosunun son denkleştirici kalemi net hata ve noksan olarak anılır. Normalde cari açık sermaye hesabı fazlasıyla dengelenir. Bu olmadığı takdirde aradaki fark rezervlerde azalma ile kapatılır. Dolayısıyla cari denge+sermaye hesabı dengesi+rezervlerde değişiminin toplamının sıfır olması gerekir. Türkiye'nin ödemeler dengesinde görülen yüksek miktarda net hata ve noksan, Suriyeli göçmenlerin getirdiği dövizler, gurbetçi işçilerimizin tatile gelirken yanlarında getirdiği dövizler veya yabancı turistlerin Türkiye'de yaptığı alışverişler sırasında satın aldıkları hediyelik eşyalar karşılığı ödedikleri, ama faturası kesilmediği için kayıtlara girmemiş olan dövizlerden kaynaklanmaktadır.

Ödemeler dengesi formülü: $CİD+SHD+\Delta R+NHN=0$

Cari işlemler fazlası veren ülkeler; Almanya, Çin, Japonya, S. Arabistan, Rusya, G. Kore.

Cari işlemler açığı veren ülkeler; Türkiye, ABD, Meksika, Brezilya, Kanada, Avustralya, Fransa, İngiltere, İtalya.

Haziran 2017 itibarıyla Çin'in 1,3 trilyon dolar, Norveç'in 954 milyar dolar, Birleşik Arap Emirlikleri'nin 828 milyar dolarlık dış yatırım fonu olduğuna işaret edilir. Bu ülkeleri Kuveyt, S. Arabistan ve Hong Kong gibi ülkeler izlemektedir. Bu fonlar, ABD gibi büyük miktarda dış açık veren ülkelerin açıklarını finanse etmek için ihtiyaç duydukları fonlardır.

ABD dış açıklarını devlet tahvili ve hazine bonusu satarak finanse edebilmekte, bunları satın alacak dış fazla da Çin ve petrol zengini ülkelerin elinde bulunmaktadır.

Dış Servet/Yatırım Fonu: Çoğunlukla cari işlemler fazlası, resmi döviz işlemleri, özelleştirme gelirleri, kamu transfer harcamaları, bütçe fazlası ve doğal kaynak ihracatı gelirlerinden oluşturulan, devlet mülkiyetindeki yatırım fonudur.

C. BRETTON WOODS SİSTEMİNİN YIKILMASI: ESNEK DÖVİZ KURU SİSTEMİ

Bretton Woods Sistemi II. Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra devreye girmiş, bir dönem başarıyla işledikten sonra 1960'lı yılların sonlarına doğru tıkanmaya başlamış, nihayet 1971 yılında da sona ermiştir.

Bretton Woods Sisteminin yıkılmasını hazırlayan başlıca sebepler:

- ABD'nin Vietnamsavaşı'nın finansmanında dahil olduğu sosyal programlar için cömertçe kamu harcamalarını artırması, parasal genişlemeye gitmesi ve bu suretle dışarıya enflasyon ihraç etmesi
- Marshall yardımları, Dünya Bankası kredileri ve NATO'nun sağladığı güvenlik şemsiyesi sayesinde Batı Avrupa ve Japonya'nın iktisaden hızla toparlanması ve ellerinde fazla miktarda Dolar birikmesi
- ABD'nin içindeki altın rezervlerinin zamanla erimesi ve parasını destekleyemez hale gelmesi.

Esnek Döviz Kuru Sistemi: Esnek döviz kuru sistemi döviz kurlarının arz ve talep koşullarına göre piyasa tarafından belirlendiği sistemdir.

Bu sistemde;

- Para otoritesinin garanti ettiği ya da desteklediği bir kur söz konusu değildir.
- Arz ve talepteki değişmeye bağlı olarak kurlar gününbirlik değişebilir.
- Döviz bolluğu olduğunda, bollaşan bir nesnenin fiyatının düşmesini öngören arz talep kanunu gereğince, dövizin fiyatı düşer, yerli para değer kazanır. Aksine döviz kıtlığı olduğunda, yine arz-talep kanunu gereğince döviz pahalılaşır, kur yükselir, yerli para değer kaybeder.

Kontrollü dalgalanma (yönetimli dalgalanma) sistemi: Pratikte döviz piyasasına hiçbir müdahalenin olmaması durumu nadirdir. Daha çok rastlanan durum, döviz ve finans piyasalarında istikrarı sağlayıp belirsizliği azaltma, böylece ekonomik canlanmaya katkı amacıyla para otoritesinin, siyasi otorite ile koordineli biçimde, döviz piyasasında aşırı dalgalanmaya müsaade etmemesi, kurların belirli alt ve üst limitler içinde dalgalanmasını sağlamasıdır.

ABD ekonomisinde baş gösteren resesyonu önlemek ve ekonomiyi canlandırmak amacıyla dönemin ABD Başkanı Nixon'un Ağustos 1971'de tek yanlı bir kararla doların altına konvertibilitesine son verildiğini açıklamasıyla sistem çökmüş oldu.

Birçok Batı Avrupa ülkesi Avrupa Ekonomik Topluluğu çerçevesinde işbirliği yapma yoluna gitmiş, bu işbirliği girişimi zamanla tek para kullanan Euro Bölgesi'ne evrilmiştir. Doların değer yitirmesinden uğradıkları zararı telafi etme gayretiyle OPEC ülkelerinin petrol fiyatlarını yüksek oranlarda artırmaları 1970'li yıllarda petrol şoklarına, buna bağlı olarak sanayileşmiş ülkelerde ekonomik durgunluk ve gelişmekte olan ülkelerde dış borç sorunlarına yol açmıştır.

AÇIKLAMALI SORULAR

1. Aşağıdakilerden hangisi uluslararası ticaret ve yatırımların finansmanı başta olmak üzere, ülkeler arasındaki iktisadi ilişkilerin yürütülmesini mümkün kılan parasal ve finansal kurallar, araçlar ve kurumlar bütünü olarak ifade edilir?
- A) Uluslararası para ve finans sistemi
B) Uluslararası hukuk sistemi
C) Uluslararası siyaset bilimi
D) Uluslararası muhasebe standartları
E) Uluslararası finansal raporlama standartları

AÇIKLAMA

Uluslararası para ve finans sistemi; uluslararası ticaret ve yatırımların finansmanı başta olmak üzere, ülkeler arasındaki iktisadi ilişkilerin yürütülmesini mümkün kılan parasal ve finansal kurallar, araçlar ve kurumlar bütünüdür.

YANIT: A

2. Aşağıdakilerden hangisi zayıf para olarak kabul edilen, dünya ekonomisinde belirli ağırlığı olmayan, siyasi ve ekonomik istikrarsızlık sorunu yaşayan ülkelerin paralarının özellikleri arasında yer almaz?
- A) Kendi sınırları dışında talep edilmez
B) Dış ticaretin finansmanında kullanılmaz
C) Rezerv para olarak saklanmaz
D) Uluslararası diplomaside adı pek geçmez
E) Alım gücü düşük olmaz

AÇIKLAMA

Zayıf para olarak kabul edilen, dünya ekonomisinde belirli ağırlığı olmayan, siyasi ve ekonomik istikrarsızlık sorunu yaşayan ülkelerin paralarının özellikleri; kendi sınırları dışında talep edilmez, dış ticaretin finansmanında kullanılmaz, rezerv para olarak saklanmaz, uluslararası diplomasi de adları pek geçmez. Alım gücü düşüktür.

YANIT: E

3. Bir ülke parasının diğer ülke paraları karşısındaki fiyatının piyasada döviz arz ve talebi tarafından serbestçe belirlendiği, döviz arz ya da talebinde meydana gelebilecek değişmelere göre düşüp yükselebildiği sisteme ne ad verilir?

- A) Sabit kur
B) Dalgalı kur
C) Çapraz kur
D) Spot kur
E) Kapanış kuru

AÇIKLAMA

Bir ülke parasının diğer ülke paraları karşısındaki fiyatının piyasada döviz arz ve talebi tarafından serbestçe belirlendiği, döviz arz ya da talebinde meydana gelebilecek değişmelere göre düşüp yükselebildiği sisteme esnek ya da dalgalı kur sistemi denir.

YANIT: B

4. İki ülke parası arasındaki kurun ülkeler arasındaki enflasyon farkına göre yeniden ayarlanmış haline ne ad verilir?

- A) Nominal döviz kuru
B) Reel döviz kuru
C) Satınalma gücü paritesi
D) Değişken kur
E) Kapanış kuru

AÇIKLAMA

İki ülke parası arasındaki kurun ülkeler arasındaki enflasyon farkına göre yeniden ayarlanmış haline "reel döviz kuru" adı verilir.

YANIT: B

5. Birçok uluslararası karşılaştırma aşağıdaki hangi kur üzerinden yapılmaktadır?

- A) Nominal döviz kuru
B) Reel döviz kuru
C) Satınalma gücü paritesi
D) Değişken kur
E) Kapanış kuru

AÇIKLAMA

Birçok uluslararası karşılaştırma satınalma gücü paritesine göre hesaplanan kur üzerinden yapılmaktadır.

YANIT: C

6. Aşağıdakilerden hangisi döviz kurlarında değişmeye sebep olabilecek faktörlerden biri **değildir**?

- A) Paranın değerlenmesi veya değer kaybetmesi
- B) Döviz kurunun bilinçli olarak değiştirilmesi
- C) Bir paranın değerinin başka bir paranınkine sabitlenmiş olup olmaması
- D) Faiz oranlarının değişmemesi
- E) Enflasyon oranında meydana gelen değişmeler

AÇIKLAMA

Döviz kurlarında değişmeye sebep olabilecek faktörler arasında faiz oranlarının değişmemesi değil aksine değişmesi yer alır. Faktörleri şöyle sıralayabiliriz:

- Paranın değerlenmesi veya değer kaybetmesi,
- Dövizkurunun bilinçli olarak değiştirilmesi (manipülasyon),
- Bir paranın değerinin başka bir paranınkine sabitlenmiş olup olmaması,
- Faiz oranlarının değişmesi,
- Enflasyon oranında meydana gelen değişmeler,
- Spekülasyon (paradan para kazanma girişi-mi).

YANIT: D

7. “Bazen siyasi otoritenin yönlendirmesi veya doğrudan doğruya kendi inisiyatifiyle para otoritesi tarafından döviz piyasasına bilinçli olarak müdahale edilir; piyasadaki döviz çekişmeleriyle döviz kurunun yükselmesi veya piyasaya döviz sürülerek döviz kurunun düşmesi sağlanabilir.”

Döviz kurunun bilinçli olarak değiştirilmesi olarak ifade edilen bu duruma ekonomide ne ad verilir?

- A) Esnek kur
- B) Enflasyon
- C) Devalüasyon
- D) Değerleme
- E) Manipülasyon

AÇIKLAMA

Döviz kurunun bilinçli olarak değiştirilmesi olarak ifade edilen bu duruma ekonomi sisteminde “Manipülasyon” adı verilir.

YANIT: E

8. II. Dünya Savaşının sonlarına doğru, uluslararası ticaret, para ve finans sistemine yeniden çeki düzen verme amacıyla yapılan müzakereler sonucunda IMF, Dünya Bankası ve sonradan DTÖ'ye dönüşecek olan GATT sistemi kurulmuştur. Aşağıdakilerden hangisi bu görüşmelere adını veren sistemin adıdır?

- A) Altın Standardı sistemi
- B) Bölgesel Kur sistemi
- C) Bretton Woods sistemi
- D) Kontrollü Esnek Kur sistemi
- E) Sabit Kur sistem

AÇIKLAMA

II. Dünya Savaşının sonlarına doğru, 1944 yılında ABD'nin Bretton Woods kentinde, uluslararası ticaret, para ve finans sistemine yeniden çeki düzen verme amacıyla Bretton Woods müzakereleri adı verilen bir dizi görüşme yapılmıştır. Bretton Woods görüşmeleri sonucunda IMF, Dünya Bankası ve sonradan DTÖ'ye dönüşecek olan GATT sistemi kurulmuştur.

YANIT: C

9. Aşağıdakilerden hangisi 19. yüzyılda ortaya çıkmış, esas itibarıyla sabit kur sistemine dayalı ülkelerin her birinin parasının değerinin altın fiyatına endekslendiği ve I. Dünya Savaşı'na kadar da yürürlükte kalmış, tarihi perspektif içinde bakıldığında ilk kayda değer döviz kuru sistemi olarak kabul edilir?

- A) Kontrollü esnek kur sistemi
- B) Bretton Woods sistemi
- C) Çarpaz kur sistemi
- D) Altın standardı
- E) Bölgesel kur sistemi

AÇIKLAMA

Tarihi perspektif içinde bakıldığında ilk kayda değer döviz kuru sistemi de 19. yüzyılda ortaya çıkmış, I. Dünya Savaşı'na kadar da yürürlükte kalmıştır. Söz konusu dönemde uygulanan döviz kuru sistemine altın standardı veya klasik altın standardı adı verilmektedir. Esas itibarıyla sabit kur sistemine dayalı klasik altın standardı sisteminde ülkelerin her birinin parasının değeri altın fiyatına endekslidir.

YANIT: D

10. Günümüzde uygulamada hükümetler ve para otoriteleri anlaşılabilir sebeplerle aşağıdaki hangi kur sistemini tercih etmektedir?

- A) Sabit kur sistemini
- B) Değişken kur sistemini
- C) Kontrollü esnek kur sistemini
- D) Analitik kur sistemi
- E) Ulusal kur sistemi

AÇIKLAMA

Günümüzde uygulamada hükümetler ve para otoriteleri ; Kontrollü esnek kur sistemini tercih etmektedirler. Bu sistemde döviz piyasasına gününbirlik müdahale edilmez, döviz kurlarının belirlenmesi piyasaya bırakılmıştır; ancak kurlardaki oynama belirgin bir hal alıp, belirli bir alt veya üst limiti aşınca para otoritesi devreye girmekte, kurun tekrar belirlenen aralığa dönmesi sağlanmaktadır.

YANIT: C

11. Aşağıdakilerden hangisi IMF'nin üyelerine sağladığı destekler arasında yer almaz?

- A) Ekonomik eğilimlerin ve ülkeler arası ekonomik ilişkilerin analizlerine dayanarak hükümetlere ve merkez bankalarına politik tavsiyeler yapmak
- B) Küresel, bölgesel ve bireysel ekonomi ve piyasaların takibine dayalı araştırma, istatistik, tahmin ve analizler yayımlamak
- C) Ülkelerin yaşadığı ekonomik sıkıntılar, döviz darboğazı ve ödeme sorunlarını aşmasına yardımcı olmak için kredi vermek
- D) Gelişmiş ülkelere yoksullukla mücadele etmek için imtiyazlı krediler temin etmek
- E) Üye ülkelerde ekonomi yönetiminin geliştirilmesine yardımcı olmak için teknik yardım sağlamak

AÇIKLAMA

Gelişmiş ülkelere değil aksine gelişmekte olan ülkelere yoksullukla mücadele etmek için imtiyazlı krediler temin etmektedir.

YANIT: D

12. Uluslararası ticaretin serbestleştirilmesi, bu amaçla gümrük tarifelerinin düşürülmesi ve ticareti engelleyen öteki bariyerlerin kaldırılması ve ülkeler arasında ayrımcı ticaret uygulamalarına son verilmesi aşağıdaki kurumların hangisinin görevidir?

- A) IMF
- B) Dünya Bankası
- C) GATT
- D) NATO
- E) Birleşmiş Milletler

AÇIKLAMA

GATT'ın görevi; uluslararası ticaretin serbestleştirilmesi, bu amaçla gümrük tarifelerinin düşürülmesi ve ticareti engelleyen öteki bariyerlerin kaldırılması ve ülkeler arasında ayrımcı ticaret uygulamalarına son verilmesidir. (1995 yılında Dünya Ticaret Örgütü'ne dönüşmüştür.)

YANIT: C

13. Aşağıdakilerden hangisi ödemeler dengesinin ana kalemlerinden biri değildir?

- A) Cari işlemler hesabı
- B) Kâr yedekleri hesabı
- C) Sermaye ve finansman hesabı
- D) Rezervlerde değişme
- E) Net hata ve noksan

AÇIKLAMA

Ödemeler dengesinin dört ana kalemi:

- Cari işlemler hesabı
- Sermaye ve finansman hesabı
- Rezervlerde değişme
- Net hata ve noksan

YANIT: B

14. Sabit kur sisteminde döviz kurunu aşağıdakilerden hangisi belirlemektedir?

- A) IMF
- B) Merkez Bankası
- C) Dünya Bankası
- D) Serbest piyasa
- E) Rakipler

AÇIKLAMA

Sabit kur sisteminde döviz kurunu Merkez Bankası (para otoritesi) belirlemektedir.

YANIT: B

15. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin cari açığının temel nedenleri arasında yer almaz?
- A) Enerji açığı
B) İç tasarruf yetersizliği
C) Enflasyonun düşük oranda gerçekleşmesi
D) Hammadde mallarında dışa bağımlılık
E) Yatırım mallarında dışa bağımlılık

AÇIKLAMA

Türkiye'nin cari açığının temel nedenleri; başta enerji açığı olmak üzere hammadde, aramalı ve yatırım mallarında büyük oranda dışa bağımlılık, iç tasarrufların yetersizliğidir.

YANIT: C

3. Ulusal paranın yabancı paralar karşısındaki değerini kamu otoritesinin belirlediği, döviz kurlarının sabit tutularak arz ve talebe göre kurların dalgalanmasına izin verilmeyen sisteme ne ad verilmektedir?
- A) Esnek kur sistemi
B) Spot kur sistemi
C) Sabit kur sistemi
D) Dalgalı kur sistemi
E) Çarpaz kur sistemi
4. Bugün dünyada en çok müracaat edilen sağlam paralardan hangisi II. Dünya Savaşı'ndan bu yana dünya rezerv parası olarak işlev görmektedir?
- A) ABD Doları
B) Euro
C) Japon Yeni
D) İsviçre Frangı
E) Rus Rublesi

ÇÖZÜMLÜ SORULAR

MURAT YAYINLARI

1. Aşağıdakilerden hangisi uluslararası para ve finans sisteminin işleyişine yön vermesi beklenen temel kurumlardan biri değildir?
- A) IMF
B) NATO
C) GATT
D) DTÖ (Dünya Ticaret Örgütü)
E) Dünya Bankası
2. Aşağıdakilerden hangisi uluslararası para ve finans sisteminin günlük hayatımıza soktuğu kavramlardan biri değildir?
- A) Devalüasyon
B) Revalüasyon
C) Paranın değer kazanması
D) Enflasyon
E) Uluslararası ticaretin finansmanı

5. Aşağıdakilerden hangisi para otoritesi tarafından yerli ülke parasının yabancı ülke parası karşısında değerinin yükseltilmesi olarak kabul edilmektedir?
- A) Devalüasyon
B) Revalüasyon
C) Enflasyon
D) Değer kaybı
E) Stagflasyon
6. Para ve güç ilişkisine ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?
- A) Devalüasyon ve revalüasyon para otoritesinin kararıdır.
B) Paranın değer kaybetmesi veya değerlendirilmesi arz ve talep koşullarına bağlı olarak piyasanın kararıdır.
C) Nominal döviz kuru yükselince bir ülkenin ihraç ettiği mallar görece ucuzlarken ithal ettiği mallar pahalıdır.
D) Normal şartlarda dış fazla veren bir ülkenin parasının değerlendirilmesi beklenir.
E) Kendi adına para basmak bir ülke için tutarlılık göstergesidir.

7. Alış fiyatı ile satış fiyatı arasındaki kâr marjı düşük olsa bile, kurların oynak olduğu, yerli paranın değerinin istikrarlı olmadığı ortamlarda aşağıdakilerden hangisi sözkonusudur?
- A) Değerleme
B) Revizyon
C) Dolarizasyon
D) Likidite sıkıntısı
E) Manipülasyon
8. Ülkeler arasındaki faiz ve getiri farkından yararlanmak amacıyla hisse senedi, tahvil ve hazine bonosu gibi kıymetli kağıtlara yatırım amacıyla gelen para aşağıdakilerden hangisidir?
- A) Sağlam para
B) Zayıf para
C) Doğrudan dış yatırım
D) Sıcak para
E) Dış borç
9. Aşağıdaki sabit kur sisteminine ilişkin ifadelerden hangisi yanlıştır?
- A) Sabit kur sisteminde döviz kurunu para otoritesi (Merkez Bankası) belirler.
B) Döviz kuru herhangi bir nedenle belirlenen seviyenin üstüne çıkma eğilimi gösterdiğinde para otoritesi piyasaya müdahale eder, döviz satarak kuru destekler.
C) Döviz kuru belirlenen seviyenin altına inme eğilimi gösterirse otorite bu kez piyasadaki döviz satın alarak kuru belirlenen düzeyde sabit tutar.
D) Döviz rezervinin yeterli olmadığı ülkelerde sabit kur sistemi sürdürülebilir değildir.
E) Sabit kur sisteminde, döviz kuru döviz piyasasında gününbirlik oluşan döviz arz ve talebi tarafından belirlenir.
10. Aşağıdakilerden hangisi döviz kurlarının değişmesine yol açan faktörlerden biri değildir?
- A) Spekülasyon
B) Küresel ısınma
C) Manipülasyon
D) Faiz oranlarında değişme
E) Enflasyon
11. Aşağıdaki ülkelerden hangisi çok sayıda sömürgesiyle birlikte "üzerinden güneş batmayan ülke" olarak kabul edilir ve 19. yüzyılda dünyanın siyasi, askeri ve iktisadi açıdan egemen gücü olarak kabul edilir?
- A) ABD
B) Portekiz
C) Rusya
D) Çin
E) İngiltere
12. Aşağıdakilerden hangisi 2.Dünya Savaşı sonrası uluslararası ekonomik düzenin yeniden tasarlanmasında önerdiği devletçi-müdahaleci reçetelerin 1970'li yıllara kadar bütün dünyada etkili olduğu ünlü iktisatçıdır?
- A) John Maynard Keynes
B) Karl Polanyi
C) Adam Smith
D) David Hume
E) David Ricardo
13. I. Uluslararası Para Fonu
II. Dünya Bankası
III. Birleşmiş Milletler
IV. Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması
- Yukarıdakilerden hangisi veya hangileri Bretton Woods müzakereleri sonunda ve bugün hâlâ küresel finans ve uluslararası ticaret sisteminin temel unsurları konusundaki kurumlardır?
- A) I ve II
B) I ve IV
C) II ve IV
D) I, II ve IV
E) II, III ve IV
14. Aşağıdaki ülkelerden hangisi cari işlemler açığı veren ülkeler arasında yer almaktadır?
- A) Brezilya
B) Avustralya
C) Türkiye
D) İtalya
E) Almanya

15. IMF ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?
- A) Üye bir ülke kredi almak için IMF'ye başvurduğunda muhtemelen ekonomik bir krizin eşliğindedir veya kriz patlak vermiştir.
- B) IMF, kredi şartlarını üyelerin birbirinden farklı seviyelerdeki politika ve ekonomik durumlarına göre belirler.
- C) Krediler genel olarak program süresince belirli sayıda taksitlere bölünür ve her taksit hedeflerin yerine getirilmesine dayanır.
- D) Programlar genelde ülkenin içinde bulunduğu duruma bağlı olarak en fazla 10 yıl sürer, ancak gerektiğinde yeni bir programla takip edilir.
- E) Hükümet ekonomik programının detaylarını "niyet mektubu"nda IMF'nin Yönetim Kurulu'na açıklar. Şartlar değişirse bu mektuplar gözden geçirilir.

6. E Kendi adına para basmak bir ülke için tutarlılık değil, egemenlik göstergesidir.
7. C Alış fiyatı ile satış fiyatı arasındaki kâr marjı düşük olsa bile, kurların oynak olduğu, yerli paranın değerinin istikrarlı olmadığı ortamlarda "dolarizasyon" ya da yerli paradan kaçış söz konusu olabilmekte, bu da döviz bürolarından döviz satın alma ve bozdurma talebini artırmaktadır.
8. D Ülkeler arasındaki faiz ve getiri farkından yararlanmak amacıyla hisse senedi, tahvil ve hazine bonusu gibi kıymetli kağıtlara yatırım amacıyla gelen paraya "sıcak para" adı verilir.
9. E Sabit kur sisteminde değil aksine, esnek kur sisteminde döviz kuru döviz piyasasında günlük olarak oluşan döviz arz ve talebi tarafından belirlenir.
10. B Döviz kurlarının değişmesine yol açan başlıca faktörler; Spekülasyon, Mani-pülasyon, Faiz oranlarında değişme ve Enflasyon sıralanabilir. Ancak, küresel ısınma döviz kurlarının değişmesine yol açan bir faktör değildir.

ÇÖZÜMLÜ SORULAR
YANITLARI

1. B Uluslararası para ve finans sisteminin işleyişine yön vermesi beklenen temel kurumlar; IMF, GATT, Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Bankası olarak ifade edilmiştir. NATO bir askeri ve güvenlik teşekkülüdür.
2. D Uluslararası para ve finans sistemi; Uluslararası ticaretin finansmanı, dış yatırımlar, sermaye akımları, döviz kuru, devalüasyon, revalüasyon, paranın değer kazanması, değer kaybetmesi ve satın alma gücü paritesi gibi bazı kavramları günlük hayatımıza sokmaktadır.
3. C Ulusal paranın yabancı paralar karşısındaki değerini kamu otoritesinin belirlediği, döviz kurlarının sabit tutularak arz ve talebe göre kurların dalgalanmasına izin verilmeyen sisteme de sabit kur sistemi denir.
4. A Bugün dünyada en çok müracaat edilen ABD Doları II. Dünya Savaşı'ndan bu yana dünya rezerv parası olarak işlev görmektedir.
5. B Revalüasyon: Para otoritesi tarafından yerli ülke parasının yabancı ülke parası karşısında değerinin yükseltilmesidir.

11. E İngiltere, çok sayıda sömürgesiyle birlikte "üzerinden güneş batmayan ülke" olarak kabul edilir ve 19. yüzyılda dünyanın siyasi, askeri ve iktisadi açıdan egemen gücü olarak kabul edilir.
12. A Savaş sonrası uluslararası ekonomik düzenin yeniden tasarlanmasında rolü olan şahsiyetlerden biri de, önerdiği devletçi-müdahaleci reçetelerin 1970'li yıllara kadar bütün dünyada etkili olduğu ünlü İngiliz iktisatçı John Maynard Keynes'dir.
13. D Bretton Woods müzakereleri sonunda bugün hâlâ küresel finans ve uluslararası ticaret sisteminin temel unsurları konumundaki üç kuruma vücut verilmiştir: Uluslararası Para Fonu : IMF, Dünya Bankası ve Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması: GATT.
14. E Cari işlemler açığı veren ülkeler; Türkiye, ABD, Meksika, Brezilya, Kanada, Avustralya, Fransa, İngiltere, İtalya olarak sıralanabilir. Cari işlemler fazlası veren ülkeler; Almanya, Çin, Japonya, S. Arabistan, Rusya, G. Kore.
15. D Programlar genelde ülkenin içinde bulunduğu duruma bağlı olarak en fazla 3 yıl sürer, ancak gerektiğinde yeni bir programla takip edilir.

Öğretmen Diyor ki! Bu ünite; küresel tehditler ve sorunlar, bölgesel ve küresel nitelikli ekonomik krizler, 2008-2009 küresel ekonomik krizi anlatılmaktadır.

Önceki Sınavlarda Çıkan Soru Adedi	
Ara Sınav	Dönem Sonu
–	3 - 4

Son 50 yıla bakıldığında, on yıllık dönemler itibariyle dünya ekonomisinde şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır:

- 1970'li yıllara Bretton Woods sisteminin çökmesi, esnek döviz kuru sistemine geçiş, OPEC'in yükselmesi ve petrol şokları damgasını vurmuştur.
- 1980'li yıllarda gelişmekte olan ülkelerin dış borç krizleri ve petrol şoklarının olumsuz etkisiyle gelişmiş ülkelerde durgunluk sorunları öne çıkmıştır. Bu dönemde Keynesyen devletçi-müdahaleci yaklaşım popülaritesini yitirmiş, özelleştirmelerin, deregülasyonların, finansal serbestleşmenin ve devleti küçültme arayışlarının öne çıktığı "neoliberal" olarak anılan serbest piyasacı anlayış egemen olmuştur.
- 1990'lı yıllar bir yandan Berlin Duvarı'nın yıkılması, SSCB'nin dağılması, sosyalist bloğun çökmesi ve Soğuk Savaşın sona ermesine tanıklık ederken, bir yandan da Türkiye, Meksika, Doğu Asya (Tayland, G. Kore, Hong Kong, Filipinler, Singapur, Malezya) ve Rusya krizlerinin birbiri ardına sökün ettiği bol krizli bir dönem olmuştur.
- 2000'li yıllarda 11 Eylül (2001) faciasına, konut edindirmeyi teşvik politikaları çerçevesinde konut sektörüne aşırı derecede fon aktarımlarına, negatif faizlere, ödeme gücü olmayan insanlar dahil tüketicilere cömertçe verilen kredilere, bununla bağlantılı olarak da emlak piyasasında fiyat balonlarına, finansal türevlerde yaşanan çılgınlıklara ve en sonunda da bugüne kadar yaşanmış krizlerin en büyüklerinden biri olan 2008-2009 küresel ekonomik krize şahit olunmuştur.
- 2010'lu yıllar ise küresel ekonomik kriz bağlamında icra edilen kurtarma operasyonlarına, piyasaları rahatlatmaya dönük genişletici para ve maliye politikalarına, zehirli varlıkların vergi mükelleflerinin sırtından temizlenmesi çabalarına tanık olduğumuz bir dönem olmuştur.

KÜRESEL TEHDİTLER VE SORUNLAR

Küresel Sorun: Tek tek ulus devletlerin sınırlarını aşmış dünya çapında sonuçlar yaratan, küresel düzeyde etkili olan çevre kirliliği, küresel ısınma, iklim değişikliği ve ekonomik kriz gibi sorunlardır.

ÜLKELERİN BOYUNU AŞAN SORUNLAR

Küresel ısınma ve kirlilik sürekli büyüyerek zamanla küresel özellik kazanmıştır. Küresel ölçekte sera etkisi yapan karbondioksit vb. gaz emisyonlarının gezegenin hazmedemeyeceği boyutlara erişmesinden dolayı yeryüzünün ısınması ve buna bağlı olarak iklimin değişmesi; buzulların erimesi, bazı bölgelerde aşırı yağışlar ve seller yaşanırken bazı bölgelerin kuraklaşması tüm ülkelerin birlikte karar alıp uygulamaları halinde çözüm sağlayabileceği küresel sorunlar arasında yer almaktadır.

2015 yılı itibariyle dünyada yetersiz beslenen insan sayısı 1990-92 dönemine göre 216 milyon azalmıştır.

Toplam 129 gelişmekte olan ülke arasında 72'si, yani durumu gözetim altında olan ülkelerin yarısından fazlası MDG'de (Milenyum Kalkınma Hedefi) öngörülen açlığı azaltma hedefine ulaşmıştır. MDG açlığı azaltma hedefinin iki göstergesi vardır: yetersiz beslenmenin yaygınlığı ve 5 yaş altı çocuklarda kilosunu normalin altında olanların oranıdır. Yetersiz beslenme oranını azaltmada anahtar bir etmen ekonomik büyümedir, ancak büyüme yoksul kesimleri de kucaklamalı ve bu kesimlerin geçim şartlarını iyileştirmeye imkân vermelidir. Bu bağlamda küçük tarımsal aile işletmelerinde verimliliğin ve gelirin artırılması, ilerlemenin en önemli anahtarlarından biridir.

Sosyal koruma, gelir güvenliği sağlayarak daha iyi beslenme, sağlık ve eğitim imkânlarına kavuşturmak suretiyle, yoksulluk, açlık ve yetersiz beslenmenin azaltılmasına doğrudan katkıda bulunmaktadır. **Sosyal koruma**, insanların kapasitesini iyileştirmek ve şokların etkisini azaltmak suretiyle, yoksulların, istihdama daha iyi erişim üzerinden, büyümeye katkıda bulunma becerisini geliştirmektedir.

DÜNYANIN KİRLENMESİ

Bugün küresel çapta yüz yüze olduğumuz ve ortak kararlarla nihai çözüm sağlanabilecek önemli sorunlardan biri de küresel kirlilik sorunudur. Çevre kirliliği büyük ölçüde sanayileşme sürecinin ve insanlığın dikkatsiz ve sorumsuz davranışlarının bir sonucudur.

Çevre Kirliliğinin dokuz ana türünden söz etmek mümkündür:

- Havakirliliği
- Gürültükirliliği
- Işıkkirliliği
- Sukirliliği
- Radyoaktifkirlilik
- Görüntükirliliği
- Toprakkirliliği
- Termalkirlilik
- Kişisel kirlilik

Hava kirliliği: havanın doğal kompozisyonunu değiştirerek, bir anlamda atmosferin kimyasını bozan her tür kirlenmenin adıdır. Hava kirliliğinin başlıca kaynakları arasında; fabrika bacalarının çıkardığı dumanlar, motorlu araçların çıkardığı egzoz dumanları, orman yangınları, volkanik patlamalar ve toprak erozyonu sayılabilir. Hava kirliliğinin zehirli dumanlar, asit yağmurları, yetersiz oksijene bağlı bitki örtüsünde bozulmalar ve astım vakalarında artışlar gibi olumsuz sonuçları bulunmaktadır.

Su Kirliliği: Kimyasal atıklar, çöpler ve bakteri içeren malzemeler gibi atıkların suya karışması sonucunda suyun kirlenmesi, kalitesi ve temizliğinin azalmasıdır.

Su kirliliğinin kaynakları arasında toprak erozyonunun yol açtığı çökelti, her türlü katı atıklar, toprak kirlenmesinin su kaynaklarına da sızması ve su kaynaklarında organik maddelerin çürümesi yer almaktadır.

Toprak Kirliliği: Tarım, bitki örtüsü veya yaban hayatının korunması gibi amaçlarla kullanılan topraktaki doğal büyümeyi engelleyip doğal dengeyi bozan her türlü kirlenmedir. Toprağı kirleten şeyler arasında zararlı atıklar, lağım sularının sızması, tarımda inorganik ilaçların aşırı kullanımı vb. yanlış uygulamalar, maden işletmeciliği, ormansızlaşma ve evlerden boşaltılan zararlı ve katı atıklar sayılabilir.

Toprak kirliliğinin yol açması muhtemel sonuçlar şunlardır: bitkilerin yeterince büyüyememesi, düşük tarımsal ürün rekoltesi, yaban hayatının gereksinim duyduğu çevre koşullarının kaybolması, su ve görüntü kirliliği, toprak erozyonu ve çölleşmedir..

Gürültü kirliliği: İnsanların çeşitli etkinliklerinin sebep olduğu ve çıkarıldığı bölgede yaşam kalitesini azaltan arzu edilmez düzeyde yüksek gürültünün varlığı olarak tarif edilebilir. Başlıca gürültü kirliliği kaynakları trafik, havalimanları, demiryolları, fabrikalar, inşaat faaliyetleri ve müzik konserleri olarak sıralanabilir.

Radyoaktif kirlilik: Çok yaygın olmasa da, ortaya çıktığı da son derece zararlı, ölümcül sonuçları olan bir kirliliktir. Verdiği zararın telafisi imkânsız olduğu için radyoaktif kirliliğe karşı katı devlet düzenlemeleri olmakla birlikte, zaman zaman bu tür çevre felaketleri ile de karşılaşabilmektedir. Sakat doğumlar, kanser, kısırlık, vb. insan ve yaban hayatı için çok zararlı sonuçları olan radyoaktif kirliliğin kaynakları arasında nükleer güç santrallerinde yaşanan kazalar ve sızıntılar, uygun olmayan nükleer atık boşaltımı ve uranyum zenginleştirme işlemleri sayılabilir.

Termal kirlilik: Uzun dönemli zararlı etkileri olan aşırı ısıdır. Termal kirliliğe yol açan kaynaklar arasında elektrik üreten güç santralleri, çarpık kentleşme, ısıyı hapseden hava kirliliği parçacıkları, ormansızlaşma ve su döngüsünü düzenleyen sıcaklığın azalması sayılabilir.

Görüntü kirliliği: En yalın tanımıyla, göze batan çirkin şeylerin yoğunluğudur. Enerji nakil hatları, inşaat bölgeleri, şantiyeler, reklam panoları ve bilbordlar, terk edilmiş binalar veya kirlenmiş boş alanlar görüntü kirliliği kaynakları arasında yer alır.

Işık kirliliği: Belirli bir alandan normalin çok üzerinde ışığın yayılmasıdır. Işık kirliliğinin kaynakları büyük kentler, ışıklı reklam panoları ile geceleri yapılan sportif vb. eğlenceye dönük etkinliklerdir. Işık kirliliği yıldızları görmeyi engeller, astronomik gözlem yapmayı ve gökyüzünü seyretmek gibi kişisel zevkleri olumsuz etkiler.

Kişisel kirlilik: Zararlı eylemler ve kötü alışkanlıklarla kişinin kendi bedenini kirlenmesi ve yaşam kalitesini düşürmesidir. Aşırı sigara, içki ve uyuşturucu kullanımı, duygusal veya fiziksel taciz, yoksulluğun damga vurduğu kötü yaşam koşulları ve zayıf insani tutumlar kişisel kirliliğin başlıca kaynaklarıdır.

KÜRESEL ISINMA VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

Küresel ısınma ve iklim değişikliği son yıllarda en çok konuşulan küresel sorunların başında gelmektedir.

Küresel ısınma 20. yüzyıl başlarından, özellikle de 1970'lerden bu yana dünya üzerinde ortalama sıcaklığın artma eğiliminde olmasını ifade etmektedir. Bunun en başta gelen sebebi sanayi devriminden beri **atmosfere salınan fosil yakıtlara** bağlı gazlardaki büyük artışlardır. İklim değişikliği ise küresel ısınma olarak tasvir edilen sıcaklık artış eğiliminin yanı sıra kutup bölgelerindeki buzulların erimesi, deniz seviyesinde yükselme, bitkilerin çiçek açma örüntüsünde sapmalar ve hava şartlarında meydana gelen aşırılıklar da bulunmaktadır.

Fosil yakıtların tüketimi başta olmak üzere, hava kirliliği ve iklim değişikliğine sebep olan sera etkisi yaratan gaz emisyonlarından büyük ölçüde sanayileşmiş ülkelerin sorumlu olduğunda kuşku yoktur. Küresel ısınmaya bağlı iklim değişikliğinin yeryüzünde yağışların dağılımını ve ısı dengesini bozacağı, bazı bölgeler kuraklık ve buna bağlı kıtlık yaşarken bazı bölgelerde aşırı yağışlar ve seller yaşanacağı tahmin edilmektedir. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) iklim değişikliği sebebiyle 2030 yılına kadar **122 milyon kişinin** aşırı yoksulluğa itilebileceği uyarısında bulunmuştur.

1970'lerden bu yana küresel çapta ki girişimler;

- 1972 tarihli "Büyümenin Sınırları" raporu
- 1972 BM Çevre Konferansı (İsveç, Stockholm)
- 1992 Rio Konferansı (Brezilya)
- 1997 Kyoto Protokolü (Japonya)
- 2000 BM Milenyum Zirvesi (ABD)
- 2002 Johannesburg Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (G.Afrika)
- 2010 Milenyum Kalkınma Hedefleri Zirvesi
- 2012 BM Rio + 20 Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Brezilya)
- 2015 Paris İklim Zirvesi (Fransa)

6-8 Eylül 2000 tarihleri arasında BM Genel Merkezi'nde, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 189 ülkenin Devlet ve Hükümet Başkanlarının katılımıyla, "yeni bir bin yılın başlangıcında" yapılan liderler zirvesinde, günümüzün en güçlü ve öncelikli küresel taahhüt belgelerinden biri olarak kabul edilen imzalanmıştır.

Bildirge'de 2015 yılına kadar gerçekleştirilmek üzere, kalkınmaya ve yoksulluğun azaltılmasına yönelik sekiz hedef belirlenmiştir:

Hedef 1: Aşırı yoksulluğun ve açlığın azaltılması

Hedef 2: Evrensel temel eğitimin sağlanması

Hedef 3: Cinsler arası eşitliğin sağlanması ve kadınların yapabilir kılınması

Hedef 4: Bebek ölümlerinin azaltılması

Hedef 5: Ana-çocuk sağlığının iyileştirilmesi

Hedef 6: HIV/AIDS, sıtma ve diğer hastalıklarla mücadele edilmesi

Hedef 7: Çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması

Hedef 8: Kalkınma için küresel bir ortaklık geliştirilmesi

Çevre ve sürdürülebilir kalkınma konusundaki girişimler içinde bir köşe taşı sayılabilecek olan **Kyoto Protokolü**, küresel iklim değişikliğiyle mücadele etmek için, BM'nin Aralık 1997'de Japonya'nın Kyoto şehrinde düzenlediği çevre toplantısında kabul edilen bir anlaşmadır. Türkiye uzunca bir süre tereddüt ettikten sonra 5 Şubat 2009 tarihinde Kyoto Protokolü'nü kabul etmiştir. Kyoto Protokolü, küresel ısınma ve iklim değişikliği konusunda birlikte mücadele etmeye yönelik uluslararası bir çerçeve anlaşmasıdır.

Protokolü imzalayan ülkeler, karbondioksit ve sera etkisi yaratan diğer gazların salınımını azaltmayı veya bunu yapamıyorlarsa emisyon ticareti yoluyla bunun bedelini ödemeyi taahhüt etmişlerdir. Protokol, ülkelerin atmosfere saldıkları karbon miktarını 1990 yılındaki düzeylere düşürmelerini öngörmektedir. 1997'de imzalanan protokol, ancak 16 Şubat 2005'te yürürlüğe girebilmiştir.

Sözleşmeye göre;

- Atmosfere salınan sera gazı miktarının %5'e çekilmesi,
- Endüstriden, motorlu taşıtlardan, ısıtmadan kaynaklanan sera gazı miktarını azaltmaya yönelik mevzuatın yeniden düzenlenmesi,
- Daha az enerji ile ısınma, daha az enerji tüketen araçlarla uzun yol alma, daha az enerji tüketen teknoloji sistemlerinin geliştirilmesi, ulaşım ve çöp depolamada çevreciliğin temel ilke olması,
- Atmosfere bırakılan metan ve karbondioksit oranının düşürülmesi için alternatif enerji kaynaklarına yönelinmesi,
- Fosil yakıtlar yerine örneğin biyodizel yakıt kullanılması,
- Çimento, demir-çelik ve kireç fabrikaları gibi yüksek enerji tüketen işletmelerde atık işlemlerinin yeniden düzenlenmesi,
- Termiksantrollerdedahaazkarbonsalanteknolojilerin devreye sokulması,
- Güneş enerjisinin teşvik edilmesi, ayrıca karbon salımı olmadığı için nükleer enerjinin ön plana çıkarılması,
- Fazla yakıt tüketen ve fazla karbon üretenlerden daha fazla vergi alınması öngörülmektedir.

Aralık 2006 tarihinde toplam 169 ülke ve devlete bağlı örgüt anlaşmaya imza atmıştır. İmza atmayan önemli ülkeler arasında ABD ve Avustralya gibi gelişmiş ülkeler yer almaktadır. Çin ve Hindistan gibi bazı ülkeler ise anlaşmaya imza atsalar bile, gelişmekte olan ülkelere tanınan ayrıcalık sayesinde karbon salınımlarını azaltmak zorunda değildiler.

- *Küresel ısınma, iklim değişikliği ve gezegenimizin geleceğiyle ilgili olarak küresel çaptaki son önemli girişim 2015 tarihinde yapılan 21. BM İklim Değişikliği Taraflar Konferansı COP21'dir.*
- *Paris İklim Zirvesi adıyla anılan ve 30 Kasım-11 Aralık 2015 tarihleri arasında Paris'te gerçekleştirilen zirve sonunda, 195 katılımcı ülkenin üzerinde uzlaştığı Paris Anlaşması, Kyoto Protokolü'nün sona ereceği 2020 sonrası için bir dizi önlem içermektedir.*
- *Anlaşmaya göre, bu yüzyılın sonu itibarıyla küresel sıcaklık ortalamasındaki artışın 2 C'nin altında tutulması öngörülmektedir. Paris Anlaşması, Kyoto Protokolü'nden farklı olarak, ülkelerin karbon emisyonlarındaki azaltım hedeflerini karbon bütçesi anlayışı ile değerlendirmelerini sağlamak ve gelişmiş ülkelerin tarihi sorumlulukları çerçevesinde, gelişmekte olan ülkelere, Yeşil İklim Fonu (GCF), Uyum Fonu (AF), En Az gelişmiş Ülkeler Fonu (LDCF) gibi mekanizmalar ile finansal kaynak aktarımı yapılması kararlaştırılmıştır. Yeşil İklim Fonu gelişmiş ülkelerden yıllık 100 milyar dolar toplamayı hedeflemektedir.*

BÖLGESEL VE KÜRESEL NİTELİKLİ EKONOMİK KRİZLER

NİTELİKLİ EKONOMİK KRİZLER

Kriz, herhangi bir konuda birdenbire meydana gelen kötüye gidiş, aniden ortaya çıkan olumsuz gelişme olarak tanımlanabilir.

1990'lar: SSCB'nin dağılması, Soğuk Savaşın sona ermesi, teknoloji (dot.com) balonu, Meksika krizi, Asya finans krizi, Rusya krizidir.

2000'li yıllar: Faizlerin düşürülmesi, NINJA krediler, finansal türevler ve emlak balonu; 2008-2009 küresel ekonomik krizi ve kurtarma operasyonlarıdır.

Ekonomik Kriz: Ekonomik göstergelerin tümünün birden veya çoğunun ciddi oranlarda bozulması, talebin daralması, işsizliğin artması, büyümenin negatife dönmesi halidir. Göstergelerin bozulma derecesine göre durgunluk, daralma ve buhran adını almaktadır. Talepte ve yatırımlarda büyük düşüş, iflasların yaygınlığı, işsizliğin artması ekonomik krizin belirtilerindedir.

Ekonomik durgunluk; reel ekonomik büyüme hızının sıfıra düşmesi veya sıfıra çok yaklaşması, yani ekonominin reel olarak büyümemesi halidir.

Daralma, ekonomik büyümenin negatif olması, reel büyüme oranının eksiye düşmesi, yani ekonominin küçülmesidir.

Ekonomik durgunluk, işsizlik ile enflasyonun bir arada bulunması haline, enflasyon (stagflasyon) adı verilir.

Buhran, ekonomik krizlerin en dehşetlisi ve derini olup, iktisadi göstergelerin tümünün çok büyük oranlarda bozulduğu bunalım durumu, kitlesel iflaslara kitlesel işsizliğin eşlik ettiği çöküş halidir.

Ekonomik krizler, reel ekonomik kriz ve finansal kriz olmak üzere ikiye ayrılabilir.

Reel Kriz: Üretim, dağıtım, istihdam, yatırım gibi reel iktisadi sektörlerde meydana gelen bir tıkanmayı ifade etmektedir.

Finansal Kriz: Finansal göstergelerin faizler, hisse senedi, bono, tahvil fiyatları vb. tümünün veya büyük çoğunluğunun birdenbire (keskin, kısa ve döngüsel) bozulmasıdır.

- *Bir kriz yalnızca patlak verdiği ülkelerle sınırlı kalmış, öteki ülkeleri etkilememişse **ulusal kriz**; yakın çevresindeki ülkeleri de etkilemişse **bölgesel kriz**; nihayet sadece yakın çevresini değil, bütün dünyayı etkiler boyutlara ulaşmışsa **küresel ekonomik kriz** adını almaktadır. 1994 Meksika ve 2001 Türkiye krizleri ulusal krize, Asya finans krizi bölgesel krize, 2008-2009 krizi ise küresel ekonomik krize örnek olarak verilebilir.*

1994 MEKSİKA KRİZİ

Küresel finans ve yatırım dönemi denebilecek yakın dönemdeki ilk ciddi krizdir. Kriz öncesinde Meksika'nın 1994'te NAFTA'ya üye olmasının kararlaştırılması iyimser bir hava yaratmış, başta Amerikan şirketleri olmak üzere dış dünyadan çok sayıda şirket ve yatırımcı Meksika'da yatırım yapmış, bu amaçla Meksika'ya emeklilik fonlarının da dâhil olduğu büyük miktarda fon akımı olmuştur.

1994 yılında yoksul bir banliyöde patlak veren isyan ve iktidar partisinin başkan adayına suikast düzenlenmesi, balayını kâbusa dönüştürmüş, siyasi istikrar konusunda beklentileri olumsuz çevirmiş, krizi tetiklemiştir. ABD ve IMF desteğiyle Meksika'nın yeniden toparlanması yıllar almıştır.

1997 ASYA FİNANS KRİZİ

Önce Tayland'da başlayıp ardından çevresindeki doğu Asya ülkelerini (Singapur, Hong Kong, Filipinler, G. Kore, Malezya, Endonezya) etkisi altına alan kriz Asya finans krizi olarak anılmaktadır.

G. Kore, Tayland ve Endonezya gibi ülkelerin paralarını Dolara sabitlemeleri (peg), Doların karşılaştığı sorunların otomatikman iç piyasaya ithal edilmesi sonucunu doğurmuştu. Kriz sürecinde yaşananlar, krize giren ülkelere yeterince güçlü bir finansal sektör gözetim ve denetim mekanizmasının olmadığını, erken uyarı sistemlerinin işlemediğini, finans sektörünün işleyişini düzenleyen kurallara uyulmadığını, ayrıca sektörün yeterince şeffaf olmadığını ortaya koymuştur.

1998 RUSYA KRİZİ

1989 yılında Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla SSCB dağılmış, sosyalist blok çökmüş, Sovyet coğrafyasında ciddi çalkantılar yaşanmış, Rusya da önemli siyasi ve iktisadi dönüşümler yaşanmıştır. 1998 yılında ekonomisi krize giren Rusya borçlarını ödeyemeyeceğini ilân etmiştir. IMF'nin Rusya'ya yardımı askıya alması beklentileri kötüleştirmiş ve krizi tetikleyici bir rol oynamıştır.

Rusya döviz rezervlerini korumak için Ağustos 1998'de şu önlemleri ilân etmiştir:

- *Yabancıların Rusya'da kısa vadeli spekülasyon işlem yapmalarının yasaklanması*
- *Rublenin 1998 sonuna kadar rDolar karşı değerinin 1\$=6-9,5 Ruble aralığında sabitlenmesi*
- *Kamunun özel kuruluşlara olan borç ödemelerinin 3 ay süreyle ertelenmesi*
- *Devlet tahvillerinin ödemelerinin ileri bir tarihe kadar dondurulması.*

Bu önlemler krizi durdurmaya yetmemiş, yabancıların panik halinde Rusya'yı terk etme gayreti borşanın çökmesi, sermaye kaçıışı ve Rublenin %33 oranında devalüe edilmesiyle sonuçlanmıştır.

2001 TÜRKİYE KRİZİ

1970'li yılların sonunda Türkiye ekonomisinde yaşanan tıkanma, içe kapanmacı ve ithal ikameci kalkınma politikalarının sonunu getirmiş, Türkiye 24 Ocak Kararları (1980) ve sonrasında yapılan bir dizi reformla dışa açık, ihracata dayalı büyüme modeline geçmişti.

1983 yılında yönetimin sivillere devredilmesinden sonra art arda reformlar yapılmış, kambiyo rejimi ve dış ticaret serbestleştirilmiş, ihracat ve döviz kazandırıcı faaliyetler teşvik edilmiş, özelleştirme süreci başlatılmış, rekabete dayalı ve dışa açık bir ekonomik sistem yerleştirilmeye çalışılmıştı. Türkiye ekonomisi 1990'lı yıllarda ne yazık ki bir dizi ekonomik krizle sarsılmıştır. Önce 1994, ardından 1998, sonra Kasım 2000 ve nihayet Şubat 2001 olmak üzere yedi yılda 4 ciddi krizle sarsılan, dünyada başka bir ülke örneği bulmak zordur. 1990'lı yıllar Türkiye'nin "**kayıp yılları**" olarak nitelendirilebilir.

Kamu finansman açığının GSYH'ya oranı %15'i bulmuş, enflasyon %69'a tırmanmış, bankaların döviz açık pozisyonları kaygı verici boyutlara ulaşmıştır. 1999 yılında yaşanan deprem felaketi de iktisadi faaliyetleri olumsuz etkilemiştir. Düşük (sabit) kur-yüksek faiz-yüksek cari açık sarmalında döviz rezervleri giderek erimiştir.

2001 krizi öncesi devasa boyutlarda cari açığa rağmen hiç de akılcı olmayan bir ısrarla sürdürülen sabit kur politikası döviz rezervlerini eritmiş, TL'ye spekülasyon atakları başlatmıştı.

Önce finans sektörünü, ardından reel sektörü vuran kriz öncesinde 80 olan banka sayısı krizden sonra 54'e düşmüş, GSYH kaybı %32'yi bulmuştur.

Cumhuriyet tarihinin en büyük ekonomik krizi olan 2001 krizi, ancak 2002 sonlarında sağlanan siyasi ve ekonomik istikrar ortamında atlatılabilmektedir.

Kindleberger'e göre; Krizlerin Ortak Gelişim Seyri Cınnet, panik ve çöküş.

FİNANSAL TÜREVLER

Bankalar veya şirketlerin başka ticari işlemlerinden doğan risklerini satabilmelerini ya da başkalarına devredebilmeleri sağlayan sözleşmeler. Örneğin, ipotekli konut kredisini veren bir bankanın, söz konusu kredinin bu krediyi alan kişi tarafından ödenmemesi riskini üçüncü şahıslara, başka finans kuruluşlarına veya hedge fonlara devretmelerini sağlayan araçtır.

Piyasanın kendi haline bırakılıp bırakılmaması gerektiği konusunda olduğu gibi kriz ortaya çıkınca nasıl hareket edilmesi gerektiği konusunda da başlıca iki yaklaşım vardır: Piyasacı görüş ve müdahaleci görüştür.

Serbest piyasacı liberaller piyasaya herhangi bir şekilde müdahale edilmemesi ve piyasanın kendi kendini düzeltmesinin beklenmesini tavsiye ederken, kumandacı-müdahaleci görüşü savunan **Keynesyenler** piyasaya derhal müdahale edilmesi, gereken likiditenin sağlanması, “batırılmayacak kadar büyük” şirketlerin kurtarılmasını tavsiye etmektedirler. Finansal krizler tarihi üzerine yaptığı kayda değer çalışmalarla tanınan iktisatçı Charles Kindleberger ise bu iki yaklaşım arasında orta yolcu bir yaklaşım önermektedir.

2008-2009 KÜRESEL EKONOMİK KRİZİ

1929 Büyük Bunalımından sonra kapitalizmin tarihindeki en büyük kriz, hiç şüphesiz 2008-2009 küresel ekonomik krizidir. ABD emlak piyasasında patlak verip kısa sürede dalga dalga bütün dünyaya yayılan, Eylül 2008’de Lehman Brothers adlı şirketin 613 milyar Dolarlık yükümlülükle batmasıyla kıvılcımın çakıldığı kriz sonucunda bankalar ve finans şirketleri batmış, işyerleri kapanmış, milyonlarca insan işsiz kalmış, birçok ülkede iktidarlar sarsılmış, hükümetler devrilmiş, insanlar sokağa dökülmüş, ekonomiler durgunluğa sürüklenmiştir. Kurtarma ve likidite sağlama operasyonları trilyonlarca doları bulmuştur.

Krizin nedenleri bağlamında yapılan tartışmalarda sıklıkla zikredilen bazı nedenler:

- ABD’nin ikiz açıklarında (bütçe açığı ve cari açık) yansımaları bulan küresel ekonomik dengesizlikler
- ABD’nin, bankaları, konut kredisi veren kuruluşlar ve diğer finans şirketlerini aşırı düzeyde ve tedbirsizce kredi dağıtmaya teşvik eden uygulama ve düzenlemeleri
- Piyasa başarısızlığını vede regülasyonların finansal kuruluşlar üzerinde yaratacağı etkiyi göz ardı ederek piyasaların her zaman etkin işleyeceğine olan inanç
- Bazı kişi ve kurumların irrasyonel, mantıksız, ahlaksız ve hatta illegal tutumları
- Küresel yönetişimin zayıflığı ve uluslararası işbirliği eksikliği.

Kriz öncesi yıllara uzanarak, 2000’li yılların başlarına göz atıldığında görülen manzara kabaca şudur: 1990’lı yılların ikinci yarısında dot.com balonu 2000’de sönmüştür; ABD, tarihinin en büyük cari açıklarını vermekte, bütçe açığı büyük boyutlardadır. Başta Çin olmak üzere dış fazla veren ülkelerden Hazine bonusu ve tahvil satarak çektiği fonlarla dış açıklarını finanse etmektedir. Üstüne bir de 11 Eylül 2001 İkiz Kulelerin vurulması faciası yaşanmış, piyasalara panik ve karamsar bir hava egemen olmuş, ekonomi daralmaya girmiştir. Dışarda ABD “terörle savaş” ilân edip Afganistan’ı işgal etmiştir; İçerde piyasaların önünü açmak, insanları rahatlatıp tüketim harcamalarını teşvik etmek ve ekonomiyi daralmadan çıkarmak amacıyla ABD Merkez Bankası FED Mayıs 2000 ile Kasım 2001 arasında tam 11 kez faiz oranlarını düşürmüştür, 2003 Haziran ayında faizler ABD’de son 45 yılın en düşük seviyesi olan %1’e düşürülmüştür. Bu, enflasyonun altında, yani negatif faiz demektir.

NINJA KREDİLER

NINJA krediler, 2008 küresel ekonomik krizinin literatüre armağan ettiği bir kavramdır. 1990’larda popüler olmuş bir animasyon filminden (Ninja Kaplumbağalar) nazireyl etüretilen NINJA krediler, geliri, işi ve varlığı olmayan, dolayısıyla geri ödeme gücü olmayan insanlara verilen kredileri ifade etmektedir. 11 Eylül 2001 faciasının yarattığı travmadan toplumu kurtarmak ve göçmenler ile alt-orta sınıfların da ev sahibi olmasını sağlamak gibi amaçlarla 2000’li yılların ilk yarısında bol bol NINJA kredi verilmiş, vadesi gelen krediler geri dönmeyince olanlar olmuştur.

2008’de bütün çıplaklığıyla ortaya çıkmış olduğu üzere, ABD’ninki normal şekilde işleyen bir piyasa ekonomisi değildir. Devlet hemen her iktisadi işlemin içine nüfuz etmiş, yol boyunca fiyat sinyallerini manipüle edip saptırmıştır. En ciddi müdahaleler de Federal Reserve tarafından uygulanan para politikalarıyla irtibatlı müdahalelerdir.

AÇIKLAMALI SORULAR

1. Aşağıdakilerden hangisi 1970'li yıllarda dünya ekonomisinde yaşanan gelişmelerden biri değildir?
- A) Bretton Woods sisteminin çökmesi
B) Esnek döviz kuru sistemine geçiş
C) OPEC'in yükselmesi
D) Berlin Duvarı'nın yıkılması
E) Petrol şokları

AÇIKLAMA

1970'li yıllara Bretton Woods sisteminin çökmesi, esnek döviz kuru sistemine geçiş, OPEC'in yükselmesi ve petrol şokları damgasını vurmuştur.

YANIT: D

2. Aşağıdakilerden hangisi küresel ölçekte sera etkisi yapan karbondioksit vb. gaz emisyonlarının gezegenin hazmedemeyeceği boyutlara erişmesinden dolayı yeryüzünün ısınması ve buna bağlı olarak ülkelerin boyunu aşan sorunlardan biri değildir?
- A) İklim değişikliği
B) Buzulların erimesi
C) Cari işlem açıkları
D) Aşırı yağışlar ve seller
E) Kuraklık

AÇIKLAMA

Küresel ölçekte sera etkisi yapan karbondioksit vb. gaz emisyonlarının gezegenin hazmedemeyeceği boyutlara erişmesinden dolayı yeryüzünün ısınması ve buna bağlı olarak iklimin değişmesi; buzulların erimesi, bazı bölgelerde aşırı yağışlar ve seller yaşanırken bazı bölgelerin kuraklaşması tüm ülkelerin birlikte karar alıp uygulamaları halinde çözüm sağlayabileceği küresel sorunlar arasında yer almaktadır.

YANIT: C

3. Aşağıdakilerden hangisi tek tek ulus devletlerin sınırlarını aşmış dünya çapında sonuçlar yaratan, küresel düzeyde etkili olan krizlerden biri değildir?
- A) Çevre kirliliği
B) Küresel ısınma
C) İklim değişikliği
D) Ekonomik kriz
E) Kültürel yıpranma

AÇIKLAMA

Tek tek ulus devletlerin sınırlarını aşmış dünya çapında sonuçlar yaratan, küresel düzeyde etkili olan krizler; çevre kirliliği, küresel ısınma, iklim değişikliği ve ekonomik kriz gibi sorunlardır. Kültürel yıpranma, daha çok ulusal bir sorun olabilir.

YANIT: E

4. Aşağıdakilerden hangisi gelir güvenliği sağlayarak daha iyi beslenme, sağlık ve eğitim imkânlarına kavuşturmak suretiyle, yoksulluk, açlık ve yetersiz beslenmenin azaltılmasına doğrudan katkıda bulunmaktadır?
- A) Sosyal koruma
B) Sosyal kalkınma
C) Sosyal proje
D) Sosyal güvenlik
E) Sosyal destek

AÇIKLAMA

Sosyal koruma, gelir güvenliği sağlayarak daha iyi beslenme, sağlık ve eğitim imkânlarına kavuşturmak suretiyle, yoksulluk, açlık ve yetersiz beslenmenin azaltılmasına doğrudan katkıda bulunmaktadır.

YANIT: A

5. Aşağıdakilerden hangisi çevre kirliliğinin ana türünden biri değildir?

- A) Hava kirliliği
- B) Su kirliliği
- C) Toprak kirliliği
- D) Sportif kirlilik
- E) Gürültü kirliliği

AÇIKLAMA

Çevre kirliliğinin 9 ana türü mevcuttur.

Bunlar;

- Hava kirliliği
- Su kirliliği
- Toprak kirliliği
- Gürültü kirliliği
- Radyoaktif kirlilik
- Termal kirlilik
- Işık kirliliği
- Görüntü kirliliği
- Kişisel kirlilik

YANIT: D

6. Sakat doğumlar, kanser, kısırlık, vb. insan ve yaban hayatı için çok zararlı sonuçları olan, nükleer güç santrallerinde yaşanan kazalar ve sızıntılar, uygun olmayan nükleer atık boşaltımı ve uranyum zenginleştirme işlemleri gibi unsurlar aşağıdaki hangi çevre kirliliğinin sonucudur?

- A) Gürültü kirliliği
- B) Termal kirlilik
- C) Toprak kirliliği
- D) Radyoaktif kirlilik
- E) Işık kirliliği

AÇIKLAMA

Sakat doğumlar, kanser, kısırlık, vb. insan ve yaban hayatı için çok zararlı sonuçları olan radyoaktif kirliliğin kaynakları arasında nükleer güç santrallerinde yaşanan kazalar ve sızıntılar, uygun olmayan nükleer atık boşaltımı ve uranyum zenginleştirme işlemleri sayılabilir.

YANIT: D

7. Aşağıdakilerden hangisi küresel ısınmanın en başta gelen sebebi olarak kabul edilmektedir?

- A) Toprak kirlenmesine bağlı oluşan erezyonlar
- B) Ülkeler arasındaki ekonomik gelir dengesizliği
- C) Atmosfere salınan fosil yakıtlara bağlı gazlardaki büyük artışlar
- D) Üretim faktörlerinin ithalata aşırı bağlı olması
- E) Enflasyon oranlarının yükselmesi nedeniyle oluşan ücret adaletsizliği

AÇIKLAMA

Küresel ısınma 20. yüzyıl başlarından, özellikle de 1970'lerden bu yana dünya üzerinde ortalama sıcaklığın artma eğiliminde olmasını ifade etmektedir. Bunun en başta gelen sebebi sanayi devriminden beri atmosfere salınan fosil yakıtlara bağlı gazlardaki büyük artışlardır.

YANIT: C

8. 6-8 Eylül 2000 tarihleri arasında BM Genel Merkezi'nde, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 189 ülkenin Devlet ve Hükümet Başkanlarının katılımıyla, "yeni bir bin yılın başlangıcında" yapılan liderler zirvesinde, günümüzün en güçlü ve öncelikli küresel taahhüt belgelerinden biri olarak kabul edilerek imzalanmış çevre protokolü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) BM Çevre Konferansı
- B) Birleşmiş Milletler Milenyum Bildirgesi
- C) RioKonferansı
- D) BMRio+20SürdürülebilirKalkınmaZirvesi
- E) Kyoto Protokolü

AÇIKLAMA

6-8 Eylül 2000 tarihleri arasında BM Genel Merkezi'nde, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 189 ülkenin Devlet ve Hükümet Başkanlarının katılımıyla, "yeni bir bin yılın başlangıcında" yapılan liderler zirvesinde, günümüzün en güçlü ve öncelikli küresel taahhüt belgelerinden biri olarak kabul edilen Birleşmiş Milletler Milenyum Bildirgesi imzalanmıştır.

YANIT: B

9. Küresel iklim değişikliğiyle mücadele etmek için, BM'nin Aralık 1997'de düzenlediği çevre toplantısında kabul edilen protokol ile ülkelerin, karbondioksit ve sera etkisi yaratan diğer gazların salınımını azaltmayı veya bunu yapamıyorsa emisyon ticareti yoluyla bunun bedelini ödemeyi taahhüt ettikleri çevre anlaşması aşağıdakilerden hangisidir?

- A) BM Çevre Konferansı
- B) Birleşmiş Milletler Milenyum Bildirgesi
- C) Rio Konferansı
- D) BM Rio+20 Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi
- E) Kyoto Protokolü

AÇIKLAMA

Küresel iklim değişikliğiyle mücadele etmek için, BM'nin Aralık 1997'de düzenlediği çevre toplantısında kabul edilen protokol ile ülkelerin, karbondioksit ve sera etkisi yaratan diğer gazların salınımını azaltmayı veya bunu yapamıyorsa emisyon ticareti yoluyla bunun bedelini ödemeyi taahhüt ettikleri çevre anlaşması Kyoto Protokolüdür.

YANIT: E

11. Aşağıdakilerden hangisi Kyoto Protokolü'nün sona ereceği 2020 sonrası için bir dizi önlem içermekte olup küresel ısınma, iklim değişikliği ve gezegenimizin geleceğiyle ilgili olarak küresel çapta ki son önemli girişim olarak kabul edilir?

- A) BM Rio+20 Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Brezilya)
- B) BM Çevre Konferansı (İsveç, Stokholm)
- C) Birleşmiş Milletler Milenyum Bildirgesi (ABD)
- D) 21. BM İklim Değişikliği Taraflar Konferansı (Paris)
- E) Milenyum Kalkınma Hedefleri Zirvesi (ABD)

AÇIKLAMA

Paris İklim Zirvesi adıyla anılan ve 30 Kasım-11 Aralık 2015 tarihleri arasında Paris'te gerçekleştirilen zirve sonunda, 195 katılımcı ülkenin üzerinde uzlaştığı Paris Anlaşması, Kyoto Protokolü'nün sona ereceği 2020 sonrası için bir dizi önlem içermektedir. Anlaşmaya göre, bu yüzyılın sonu itibarıyla küresel sıcaklık ortalamasındaki artışın 2 C'nin olabildiğince altında tutulması öngörülmektedir.

YANIT: D

10. Aşağıdaki ülkelerden hangisi Kyoto Protokolüne henüz imza atmamış ülkelerden biridir?

- A) Türkiye
- B) Fransa
- C) Almanya
- D) ABD
- E) Japonya

AÇIKLAMA

Aralık 2006 tarihinde toplam 169 ülke ve devlete bağlı örgüt anlaşmaya imza atmıştır. İmza atmayan önemli ülkeler arasında ABD ve Avustralya gibi gelişmiş ülkeler yer almaktadır. Çin ve Hindistan gibi bazı ülkeler ise anlaşmaya imza atsalar bile, gelişmekte olan ülkelere tanınan ayrıcalık sayesinde karbon salınımlarını azaltmak zorunda değildirler.

YANIT: D

12. Aşağıdakilerden hangisi gelişmekte olan ülkelerin 1980'li yıllardaki dış borç krizinden sonra yaşanan, finansal akımların oynak ve kontrolünün zor olduğu "küresel finans ve yatırım dönemi" denebilecek yakın dönemdeki ilk ciddi kriz kabul edilir?

- A) 1994 Meksika Krizi
- B) 1997 Asya Finans Krizi
- C) 1998 Rusya Krizi
- D) 2001 Türkiye Krizi
- E) 2008-2009 ABD Krizi

AÇIKLAMA

1994 Meksika Krizi, gelişmekte olan ülkelerin 1980'li yıllardaki dış borç krizinden sonrayaşanan, finansal akımların oynak ve kontrolünün zor olduğu "küresel finans ve yatırım dönemi" denebilecek yakın dönemdeki ilk ciddi kriz kabul edilir.

YANIT: A

13. Aşağıdakilerden hangisi 2008-2009 yıllarında ABD’de yaşanan ekonomik kriz ile ilgili doğru bir ifade **değildir**?

- A) 1929 Büyük Bunalımından sonra kapitalizmin tarihindeki en büyük kriz, hiç şüphesiz 2008-2009 küresel ekonomik krizidir.
- B) ABD emlak piyasasında patlak verip kısa sürede dalga dalga bütün dünyaya yayılmıştır.
- C) Eylül 2008’de Lehman Brothers adlı şirketin 613 milyar Dolarlık yükümlülükle batmasıyla kırılcımın çakıldığı kriz sonucunda bankalar ve finans şirketleri batmış, işyerleri kapanmış, milyonlarca insan işsiz kalmıştır.
- D) Kurtarma ve likidite sağlama operasyonları trilyonlarca doları bulmuştur.
- E) Keynesyenler bu krizi kapitalizmin doğasıyla açıklamaya çalışmış, bu krizin kapitalizmin son krizi kapitalizmin sonunu getirecek kriz olabileceği öngörüsünde bulunmuşlardır.

AÇIKLAMA

Keynesyenler değil Marksistler bu krizi kapitalizmin doğasıyla açıklamaya çalışmış, bu krizin kapitalizmin son krizi kapitalizmin sonunu getirecek kriz olabileceği öngörüsünde bulunmuşlardır.

YANIT: E

14. Bankalar veya şirketlerin başka ticari işlemlerinden doğan risklerini satabilmelerini ya da başkalarına devredebilmeleri sağlayan sözleşmelere ne ad verilir?

- A) Kontrollü anlaşma
- B) Finansal Türevler
- C) Ayrıcalıklı menkul kıymet
- D) Finansal risk sigortası
- E) Opsiyonlu hisse senetleri

AÇIKLAMA

Finansal Türevler : Bankalar veya şirketlerin başka ticari işlemlerinden doğan risklerini satabilmelerini ya da başkalarına devredebilmeleri sağlayan sözleşmelerdir. Örneğin, ipotekli konut kredisini veren bir bankanın, söz konusu kredinin bu krediyi alan kişi tarafından ödenmemesi riskini üçüncü şahıslara, başka finans kuruluşlarına veya hedge fonlara devretmelerini sağlayan araçlardır.

YANIT: B

15. Aşağıdakilerden hangisi geliri, işi ve varlığı olmayan, dolayısıyla geri ödeme gücü olmayan insanlara verilen kredileri ifade etmektedir?

- A) Finansal türevler
- B) Kısa vadeli krediler
- C) Yatırım kredileri
- D) Ninja krediler
- E) Geri ödemesiz krediler

AÇIKLAMA

NINJA krediler, 2008 küresel ekonomik krizinin literatüre armağan ettiği bir kavramdır. 1990’larda popüler olmuş bir animasyon filminden (Ninja Kaplumbağalar) türetilen NINJA krediler, geliri, işi ve varlığı olmayan, dolayısıyla geri ödeme gücü olmayan insanlara verilen kredileri ifade etmektedir.

YANIT: D

ÇÖZÜMLÜ SORULAR

1. Aşağıdakilerden hangisi son 50 yıla bakıldığında, on yıllık dönemler itibarıyla dünya ekonomisinde yaşanan gelişmelerden biri değildir?

- A) 1970'li yıllara Bretton Woods sisteminin çökmesi, esnek döviz kuru sistemine geçiş, OPEC'in yükselmesi ve petrol şokları damgasını vurmuştur.
- B) 1980'li yıllarda gelişmekte olan ülkelerin dış borç krizleri ve petrol şoklarının olumsuz etkisiyle gelişmiş ülkelerde durgunluk sorunları öne çıkmıştır.
- C) 1990'lı yıllar bir yandan Berlin Duvarı'nın yıkılması, SSCB'nin dağılması, sosyalist bloğun çökmesi ve bir yandan da Türkiye, Meksika, Doğu Asya ve Rusya krizlerinin birbiri ardına sökün ettiği bol krizli bir dönem olmuştur.
- D) 2009'lu yıllarda 11 Eylül faciasına, emlak piyasasında fiyat balonlarına, finansal türrevlerde yaşanan çılgınlıklara ve küresel ekonomik krize şahit olunmuştur.
- E) 2010'lu yıllar ise küresel ekonomik kriz bağlamında icra edilen kurtarma operasyonlarına, piyasaları rahatlatmaya dönük genişletici para ve maliye politikalarına tanık olduğumuz bir dönem olmuştur.

2. I. Yetersiz beslenmenin yaygınlığı
II. İlköğretime başlama yaşının düşmesi
III. 5 yaş altı çocukların kilosunun oranı

Yukarıdakilerden hangisi veya hangileri Milenyum Kalkınma Hedeflerinin (MDG) açlığı azaltma hedefinin göstergeleri kabul edilir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız III
C) I ve III
D) I ve II
E) I, II ve III

3. Aşağıdakilerden hangisi ilerlemenin en önemli anahtarlarından biri kabul edilir?

- A) Küçük tarımsal aile işletmelerinde verimliliğin ve gelirin artırılması
B) Kültürel kalkınmışlığın arttırılması
C) İklim dengesinin bozulmasının engellenmesi
D) Sportif faaliyetlerde dereceler elde edilmesi
E) Askeri savunma sisteminin dışa bağımlılığının azaltılması

4. Aşağıdakilerden hangisi insanların kapasitesini iyileştirmek ve şokların etkisini azaltmak suretiyle, yoksulların, istihdama daha iyi erişimi üzerinden, büyümeye katkıda bulunma becerisini geliştirmektedir?

- A) Sosyal koruma
B) Sosyal kalkınma
C) Sosyal proje
D) Sosyal güvenlik
E) Sosyal destek

5. Aşağıdakilerden hangisi çevre kirliliğinin ana türünden biri değildir?

- A) Radyoaktif kirlilik
B) Termal kirlilik
C) Işık kirliliği
D) Ekolojik kirlilik
E) Görüntü kirliliği

6. Aşağıdakilerden hangisi toprak kirliliğinin yol açması muhtemel sonuçları arasında yer almaz?

- A) Bitkilerin yeterince büyümemesi
B) Düşük tarımsal ürün rekoltesi
C) Yaban hayatının gereksinim duyduğu çevre koşullarının kaybolması
D) Çarpık kentleşme
E) Toprak erozyonu ve çölleşme

7. Zararlı eylemler ve kötü alışkanlıklarla kişinin kendi bedenini kirletmesi, yaşam kalitesini düşürmesi, aşırı sigara, içki ve uyuşturucu kullanımı, duygusal veya fiziksel taciz, yoksulluğun damga vurduğu kötü yaşam koşulları ve zayıf insani tutumlar aşağıdaki hangi çevre kirliliğinin kaynağıdır?

- A) Kişisel kirlilik
- B) Toprak kirliliği
- C) Hava kirliliği
- D) Su kirliliği
- E) Gürültü kirliliği

8. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) iklim değişikliği sebebiyle 2030 yılına kadar kaç kişinin aşırı yoksulluğa itilebileceği uyarısında bulunmuştur?

- A) 10 milyon kişinin
- B) 20 milyon kişinin
- C) 33 milyon kişinin
- D) 72 milyon kişinin
- E) 122 milyon kişinin

9. Aşağıdakilerden hangisi Birleşmiş Milletler Milenyum Bildirgesinde belirlenen ve 2015 yılına kadar gerçekleştirilmek üzere, kalkınmaya ve yoksulluğun azaltılmasına yönelik hedeflerden biri değildir?

- A) Aşırı yoksulluğun ve açlığın azaltılması
- B) Cinsler arası eşitliğin sağlanması
- C) Bebek ölümlerinin azaltılması
- D) HIV/AIDS, sıtma ve diğer hastalıklarla mücadele edilmesi
- E) Kalkınma için bölgesel ortaklıklar geliştirilmesi

10. Aşağıdakilerden hangisi Kyoto Sözleşmesine göre öngörülen maddelerden biri değildir?

- A) Atmosfere salınan sera gazı miktarının %5'e çekilmesi
- B) Endüstriden, motorlu taşıtlardan, ısıtmadan kaynaklanan sera gazı miktarını azaltmaya yönelik mevzuatın yeniden düzenlenmesi
- C) Fosilyakıtlar yerine örneğin biyodizel-yakıt kullanılması
- D) Fazla yakıt tüketen ve fazla karbon üretenlerden daha az vergi alınması
- E) Güneş enerjisinin teşvik edilmesi, ayrıca karbon salımı olmadığı için nükleer enerjinin ön plana çıkarılması

11. Yeşil İklim Fonu (GCF), Uyum Fonu (AF), En Az gelişmiş Ülkeler Fonu (LDCF) gibi mekanizmalar ile finansal kaynak aktarımı yapılması kararlaştırılan hatta Yeşil İklim Fonu ile gelişmiş ülkelerden yıllık 100 milyar dolar toplamayı hedefleyen çevre anlaşması aşağıdakilerden hangisidir?

- A) BM Rio+20 Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi
- B) BM Çevre Konferansı (İsveç, Stokholm)
- C) Paris İklim Zirvesi
- D) Birleşmiş Milletler Milenyum Bildirgesi (ABD)
- E) Milenyum Kalkınma Hedefleri Zirvesi (ABD)

12. Üretim, dağıtım, istihdam, yatırım gibi reel iktisadi sektörlerde meydana gelen bir tıkanmayı ifade eden kriz türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Reel kriz
- B) Finansal kriz
- C) Faktörel kriz
- D) Bölgesel kriz
- E) Mali kriz

13. Aşağıdakilerden hangisi 1997 Asya Finans Krizinin nedenleri arasında kabul edilmemektedir?

- A) Krize giren ülkelerde güçlü bir finansal sektör gözetim ve denetim mekanizmasının olmadığını
- B) Erken uyarı sistemlerinin işlemediğini
- C) Finans sektörünün işleyişini düzenleyen kurallara uyulmadığını
- D) Sektörün yeterince şeffaf olmadığını
- E) G. Kore, Tayland ve Endonezya gibi ülkelerin paralarını Japon Yen'ine sabitlemeleri

14. Krizlerin Ortak Gelişim seyri "cinnet, panik ve çöküş" diye ifade eden iktisatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Keynes
- B) Kindleberger
- C) Adam Smith
- D) K. Marx
- E) M.Friedman

15. 2001 yılında Türkiye'yi krize götüren olaylarla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Kamu finansman açığının GSYH'ya oranı %15'i bulmuş, enflasyon %69'a tırmanmış, bankaların döviz açık pozisyonları kaygı verici boyutlara ulaşmıştır.
- B) Düşük (sabit) kur-yüksek faiz-yüksek cari açık sarmalında döviz rezervleri giderek erimiştir.
- C) 2001 krizi öncesi devasa boyutlarda cari açığa rağmen hiç de akılcı olmayan bir ısrarla sürdürülen sabit kur politikası döviz rezervlerini eritmiş, TL'ye spekülasyon ataklar başlatmıştır.
- D) Cumhuriyet tarihinin en büyük ekonomik krizi olan 2001 krizi, ancak 2009 sonlarında sağlanan siyasi ve ekonomik istikrar ortamında atlatılabilmektedir.
- E) Önce finans sektörünü, ardından reel sektörü vuran kriz öncesinde 80 olan banka sayısı krizden sonra 54'e düşmüş, GSYH kaybı %32'yi bulmuştur.

ÇÖZÜMLÜ SORULAR YANITLARI

1. D 2009 'lu yıllarda değil, 2000'li yıllarda 11 Eylül (2001) faciasına, emlak piyasasında fiyat balonlarına, finansal türevlerde yaşanan çılgınlıklara ve küresel ekonomik krize şahit olunmuştur.
2. C Milenyum Kalkınma Hedeflerinin (MDG) açlığı azaltma hedefinin göstergeleri; yetersiz beslenmenin yaygınlığı ve 5 yaş altı çocuklarda kilosu normalin altında olanların oranıdır.
3. A Küçük tarımsal aile işletmelerinde verimliliğin ve gelirin artırılması, ilerlemenin en önemli anahtarlarından biri kabul edilir.
4. A Sosyal koruma, insanların kapasitesini iyileştirmek ve şokların etkisini azaltmak suretiyle, yoksulların, istihdama daha iyi erişim üzerinden, büyümeye katkıda bulunma becerisini geliştirmektedir.
5. D Çevre kirliliğinin 9 ana türü mevcuttur. Bunlar;
 - Hava kirliliği
 - Su kirliliği
 - Toprak kirliliği
 - Gürültü kirliliği
 - Radyoaktif kirlilik
 - Termal kirlilik
 - Işık kirliliği
 - Görüntü kirliliği
 - Kişisel kirlilik
6. D Toprak kirliliğinin yol açması muhtemel sonuçlar şunlardır: Bitkilerin yeterince büyüyememesi, düşük tarımsal ürün rekoltesi, yaban hayatının gereksinim duyduğu çevre koşullarının kaybolması, su ve görüntü kirliliği, toprak erozyonu ve çölleşmedir. Çarpık kentleşme, "termal kirliliğin" sonuçlarından biridir.

7. **A** Kişisel kirlilik: Zararlı eylemler ve kötü alışkanlıklarla kişinin kendi bedenini kirlilemesi ve yaşam kalitesini düşürmesidir. Aşırı sigara, içki ve uyuşturucu kullanımı, duygusal veya fiziksel taciz, yoksulluğun damga vurduğu kötü yaşam koşulları ve zayıf insani tutumlar kişisel kirliliğin başlıca kaynaklarıdır.
8. **E** Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) iklim değişikliği sebebiyle 2030 yılına kadar 122 milyon kişinin aşırı yoksulluğa itilebileceği uyarısında bulunmuştur.
9. **E** Birleşmiş Milletler Milenyum Bildirgesi ile 2015 yılına kadar gerçekleştirilmek üzere, kalkınmaya ve yoksulluğun azaltılmasına yönelik sekiz hedef belirlenmiştir. Bunlar;
- Hedef 1: Aşırı yoksulluğun ve açlığın azaltılması
- Hedef 2: Evrensel temel eğitimin sağlanması
- Hedef 3: Cinsler arası eşitliğin sağlanması ve kadınların yapabilir kılınması
- Hedef 4: Bebek ölümlerinin azaltılması
- Hedef 5: Ana-çocuk sağlığının iyileştirilmesi
- Hedef 6: HIV/AIDS, sıtma ve diğer hastalıklarla mücadele edilmesi
- Hedef 7: Çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması
- Hedef 8: Kalkınma için küresel bir ortaklık geliştirilmesi
10. **D** Fazla yakıt tüketen ve fazla karbon üretenlerden daha az değil aksine daha fazla vergi alınması öngörülmektedir.
11. **C** Paris Anlaşması, Kyoto Protokolü'nden farklı olarak, ülkelerin karbon emisyonlarındaki azaltım hedeflerini karbon bütçesi anlayışı ile değerlendirmelerini sağlamakta ve gelişmiş ülkelerin tarihi sorumlulukları çerçevesinde, gelişmekte olan ülkelere, Yeşil İklim Fonu (GCF), Uyum Fonu (AF), En Az gelişmiş Ülkeler Fonu (LDCF) gibi mekanizmalar ile finansal kaynak aktarımı yapılması kararlaştırılmıştır. Yeşil İklim Fonu gelişmiş ülkelerden yıllık 100 milyar dolar toplamayı hedeflemektedir.
12. **A** Reel kriz; üretim, dağıtım, istihdam, yatırım gibi reel iktisadi sektörlerde meydana gelen bir tıkanmayı ifade etmektedir.
13. **E** G. Kore, Tayland ve Endonezya gibi ülkelerin paralarını Japon Yen'ine değil, Dolara sabitlemeleri, Doların karşılaştığı sorunların otomatikman iç piyasaya ithal edilmesi sonucunu doğurmuştur.
14. **B** Krizlerin Ortak Gelişim seyri "cinnet, panik ve çöküş" diye ifade eden iktisatçı Kindleberger'dir.
15. **D** Cumhuriyet tarihinin en büyük ekonomik krizi olan 2001 krizi, ancak 2002 sonrasında sağlanan siyasi ve ekonomik istikrar ortamında atlatılabildiği.

Öğretmen Diyor ki! Bu ünite; tarihsel süreç içinde ülkelerin yükseliş ve düşüşü, dünya ekonomisinde dördüncü sanayi devrimi, tasarrufların uluslararası politik ekonomideki rolü ve yeni nesil göstergelere göre ülkenin durumu anlatılmaktadır.

Önceki Sınavlarda Çıkan Soru Adedi	
Ara Sınav	Dönem Sonu
–	3 - 4

Ülkelerin siyasi örgütlenme biçimleri tarihsel süreçte imparatorluk, prenslik, ulus devlet, federasyon veya bugünkü Avrupa Birliğinde olduğu gibi “gönüllü birlik” olarak sürekli değişmektedir.

TARİHSEL SÜREÇ İÇİNDE ÜLKELERİN YÜKSELİŞ VE DÜŞÜŞÜ

Bir ekonominin yükselişi veya düşüşü, bir ülkenin veya eğer sözkonusu ülke bir uygarlığı temsil ediyorsa o uygarlığın yükseliş ve düşüşü olarak da yorumlanabilir. Eski dönemlerdeki Roma İmparatorluğu, Osmanlı İmparatorluğu, Mısır İmparatorluğu, Çin İmparatorluğu, Aztek İmparatorluğu ve İnka İmparatorluğu düşüş gösteren ekonomilere örnek gösterilebilir. Yükselen ekonomiler veya ülkeler olarak ise Hollanda, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri, Güney Kore, Japonya, Almanya örnek verilebilir.

Ekonomilerin düşüşlerinde veya yükselişlerinde; toplumsal dönüşümü tetikleyen veya engelleyen katılıklar, askeri harcamaların ülkenin teknolojik gelişimi ve doğal kaynak imkânlarını genişletme üzerindeki etkisi, ülkelerin nüfus artışı hızı ve göçmen politikası, siyasi ve sosyal bakımdan toplum ve devlet modeli, serbestiyetçi veya baskılayıcı ekonomi ve siyaset modelleri, ehliyetliyakat bazlı rekabete veya kayırmacılığa dayalı organizasyon, ekonomideki insan kaynağı, doğal kaynaklar ve sermaye kaynaklarının kullanımını özendiren mekanizmaların etkinliği, “**vasat insan tuzağı**”na yakalanma durumu ile şehirleşme düzeyi gibi sosyo-politik, ekonomik ve uluslararası faktörlerin belirleyici rol oynadığı söylenebilir.

Vasat İnsan Tuzağı: Bir ülkenin karar veya icra mercii yahut mekanizmalarında görev alanların, konularını elde etmelerinde ehliyet ve liyakat yerine değişik gerekçelerle oluşturulan kayırmacılığın etkili olması sonucunda, ülkenin geleceğini çıkmaza sokmalarıdır.

ORTAÇAĞ SONA ERERKEN DÜNYADAKİ BAŞLICA EKONOMİK FAALİYET VE TİCARET BÖLGELERİ

15'inci yüzyılda dünya politik ekonomi açısından 10 bölgede gruplandırılabilir.

Birinci bölge; Kuzey ve Güney Avrupa olup, bugünkü Avrupa kıtasına karşılık gelmektedir.

İkinci bölge; Anadolu, Kuzey Afrika ve Hristiyan Güney Avrupa'yı kapsamaktadır. Kısaca Akdeniz bölgesi de denebilir.

Üçüncü bölge; Çin'den Anadolu'ya kadar olan kara ticaretini kapsayan bölgedir.

Dördüncü bölge; Dicle ve Fırat nehirlerini kapsayan bölge olan Mezopotamya bölgesi olup; bugünkü Irak'ı ve İran'ın bir kısmını kapsamakta ve Pers Körfezine kadar inmektedir.

Beşinci bölge; Mısır ve Kızıldeniz yoluyla Akdeniz ve Hint Okyanusunu birleştiren bölge olup, Kızıldeniz'in her iki yakasını kapsamaktadır.

Altıncı bölge; Arap Denizini kapsar ve Arabistan yarımadasını Hint Okyanusunun Batısı ile bağlantılandırır.

Yedinci bölge; Hindistan'ı Güneydoğu Asya'ya bağlamaktadır.

Sekizinci bölge; bu bağlantıyı Çin'i ve Güneydoğu Asya'yı içine alarak tamamlar.

Dokuzuncu ve onuncu bölgeler; Amerika kıtasıyla ilgilidir. Dokuzuncu bölge, Aztek imparatorluğuna aitken, onuncu bölge İnkâ imparatorluğu tarafından yönetiliyordu.

Üretim ve ticaret merkezleri baz alındığında, ürünlerin Çin'den Avrupa'ya akışı için dört rota mevcuttur.

Kuzey rotası, karayoluyla ürünleri Çin'den merkezi Asya üzerinden Akdeniz yoluyla Avrupa bölgesine taşır.

İkinci rota (alternatif olarak), ürünler deniz yoluyla Güneydoğu Asya, Hint Okyanusu ve sonra ya Pers Körfezi ya da Kızıldeniz yoluyla Akdeniz'e ulaşır.

Üçüncü rota, ürünleri Sahraaltı Afrika'dan Kuzey Afrika'ya ve Akdeniz'e/Avrupa'ya getirir.

Dördüncü rota, ürünleri Hint Okyanusu yoluyla Afrika'dan Orta Doğu'ya ve Asya'ya taşır.

AVRUPA RÖNESANSI VE COĞRAFI KEŞİFLER

15'inci ve 16'ncı yüzyıllarda İtalya'da başlayan Rönesans daha sonra Batı Avrupa'nın tamamına yayılmış oldu. Rönesansta Roma, Yunan, Helen ve İslam kültürlerinin önemli etkileri vardır. Ülkeler arasında hızlanan ticaret, krallıkların tebaalarına karşı nispeten hoşgörülü olmaları, ticaret yolları ve yeni keşifler yoluyla zenginliklerin Avrupa'ya akması, güney Avrupa'da birçok sanat ve mimari eserin bulunması gibi nedenlerin etkisiyle Rönesans bir kültürel devrim olarak ortaya çıkmıştır.

O dönemde zenginleşmenin temel göstergesi olarak **şehirleşme** alınabilir. Amerika kıtasının keşfiyle birlikte Avrupa'ya akan kıymetli madenler ve yeni deniz yollarının keşfi Batı Avrupa'nın bir ekonomik sıçrama yapmasında etkili olmuştur. Nitekim Avrupa'da ilk kez bu dönemde meydana gelen aşırı fiyat artışları fiyat devrimi olarak adlandırılır. Merkezi devletler, feodal sistemin yerini almaya başlamış; kent ekonomileri yükselişe geçmiş, kaynağını soylu sınıfa mensubiyetten alan saygınlık, ticaret ve zenginliğe dayanmaya başlamıştır.

Daha ziyade limanları olan gelişen şehirlerde ortaya çıkan soylu kökleri olmayan yeni zenginler, feodal yapıya ait ailelerin kızlarıyla evlilikler kurarak asalet sorununu da bir şekilde halletme yoluna gitmişlerdir. 16.yüzyılın son üçte ikilik kısmında ve daha öncesinde **İtalya** dünyanın en zengin ülkesiydi ve kişi başına gelir 1,100 Dolardı (1990 uluslararası ABD Doları cinsinden). İtalya'ya en yakın ülke olan İngiltere'de kişi başına gelir aynı dönemde 752 Dolardı. 1564 yılında **Hollanda** İtalya'yı geçti ve 1836 yılına kadar da pozisyonunu korudu. Daha sonra **İngiltere**, 19.yüzyılın son üçte ikilik kısmında liderliği aldı. 1904 yılında ABD, liderlik postuna oturdu ve bu konumu bugüne kadar da devam ediyor.

DÜNYANIN MERKEZİ AVRUPA'NIN DIŞINDAKİLER: AFRİKA, AMERİKA VE ASYA

Maddison'ın hesaplamalarına göre, M.S. 1000 yılında kişi başına düşen milli gelir Afrika'da 416 \$, Japonya'da 425 \$ ve Asya'da (Japonya hariç) 450 \$, Batı Avrupa'da 400 \$'dır. Batı Avrupa'nın kişi başına düşen milli geliri milattan sonraki ilk 500 yıl içinde 450 \$ dan 400 \$'a düşmüştür.

Türkiye, coğrafi olarak Bizans İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğunun devamı niteliğinde olduğu için, Bizans'ta 1450 yılında kişi başına düşen gelir 610 \$ iken, bir buçuk asır sonra 1700 yılında Osmanlı'da gelir düzeyi 700 \$ olarak gerçekleşmiştir. 1820 yılında 740 \$'a çıkan kişi başına düşen gelir, 1870 yılında 825 \$'a, 1913 yılında ise 1,213 \$'a yükselmiştir. Cumhuriyetin kuruluşunda, 1923 yılında, 712 \$ olan kişi başına düşen gelir, 1950 yılında 1623 \$'a yükselmiştir.

Türkiye her ne kadar İkinci Dünya Savaşına katılmasa da, savaşın etkisini derinden yaşamıştır. Türkiye soğuk savaş döneminde, izlediği ithal ikameci ekonomik büyüme modelinin başarılı olamaması nedeniyle 1980'de serbest ticaret ve dışa açılma stratejisini uygulamaya başlamış ve dış ticarete serbestleşmeye gitmiştir.

1000 yılında dünyada en zengin ile en fakir ülke arasındaki gelir oranı 1,1/1 iken, bu oran 1998 yılında 19/1'e yükselmiştir. Tarihçiler genelde **1500 yılını** ekonomik büyüme bakımından Batı Avrupa ile dünyanın geriye kalanı arasında kilit kırılma noktası olarak görürken, Maddison kilit kırılmanın Rönesans'ın İtalya'da başlamasıyla ortaya çıktığını ileri sürmektedir. Geleneksel tarihçiler, 1760 yılını Sanayi Devrimi nedeniyle Avrupa'nın ekonomik tarihinde bir dönüm noktası olarak görürken, Maddison bu tarihi 1820 olarak almanın daha doğru olduğunu ileri sürmektedir.

Avrupa Genişlemesi: Batı Avrupa'daki sömürgeci ülkelerin 15'nci yüzyılın ortalarından itibaren dünyanın diğer coğrafi bölgelerine işgal, ticaret, koloni kurma ve fetihler ile yayılmasıdır.

Dünyanın, Rönesansın olgunluk döneminden bu yana Avrupa merkezli bir yörüngede olduğu söylenebilir.

AVRUPA GENİŞLEMESİ

1800'lerde Batı Avrupa'nın Asya'ya oranla görece avantajı oldukça yüksek düzeydedir. Kişi başına düşen milli gelir 1000 yılında Çin'de, Batı Avrupa'ya göre daha yüksek iken, 1500 yılında Çin'deki kişi başına düşen milli gelir Batı Avrupa'dakinin oldukça altındadır. 1820 yılında, Batı Avrupa'daki kişi başına düşen milli gelirin oranı olarak, kişi başına düşen milli gelir Japonya'da yüzde 54.3, Hindistan'da yüzde 43.3, Afrika'da yüzde 21.2'dir. 1820 yılında Latin Amerika'da kişi başına düşen milli gelir ABD'deki seviyenin yüzde 52.9'dur.

Kanadalılar, kendi ekonomilerini ABD'ninki ile karşılaştırdıklarında genelde "10 kuralı"ni uyguladılar. Buna göre Kanada nüfusu ABD nüfusunun 10'da 1'i olduğu için, milli gelir de ABD milli gelirinin en az 10'da 1'i olmalıdır.

20'NCİ YÜZYILDA GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER

Asya'da Çin, Güney Kore, Tayvan, Singapur, Hong-Kong, Tayland ve Malezya gibi sınırlı sayıda ülke hariç, dünyadaki gelişmekte olan ülkelerin ekonomik büyüme performansı 20.yüzyılın son çeyreğinde oldukça düşüktür.

Latin Amerika'da kayda değer büyüme yaşayan yegâne ülke **Porto Riko**'dur (2.144 \$'dan 13.253 \$'a). En büyük düşüşü iki petrol ihracatçısı ülke yaşamıştır: Katar (30.510 \$'dan 7.304 \$'a) ve Kuveyt (28.833 \$'dan 11.273 \$'a). Irak (1.364 \$'dan 1.131 \$'a) ve Afganistan (645 \$'dan 514 \$'a) kişi başına gelirden mutlak düşüş yaşayan diğer iki ülkedir. 1950-98 döneminde dünyada kişi başına düşen gelirden en yüksek artışı sağlayan ülkeler Asya'dadır. Güney Kore ve Tayvan en yüksek performansı yakalamıştır. 20'nci yüzyılın ikinci yarısında en kötü ekonomik performansı yaşayan ülkeler Afrika'dadır.

ÇÖKEN İKİ SİSTEMDEN SONRA GEÇİŞ EKONOMİLERİ

Bretton Woods sisteminin 1970'li yılların başından itibaren çökmeye başlaması ve 1973 petrol kriziyle birlikte, gelişmiş ülkeler 1973'ten itibaren nispeten düşük verimlilik trendine girmiştir. Sovyetler Birliği 1991 yılında çökmüş ve Avrasya'daki komünist blok (Varşova Paketi) yıkılmıştır. Mikro ekonomik etkinlikteki düşüş, verimsiz askeri harcamalardaki artış, doğal kaynaklardaki azalma ve çevresel felaketlerin yol açtığı yıkımlar ekonomilerde de yıkım getirmiştir. En büyük gerilemeyi sırasıyla Tacikistan (-%14.9), Gürcistan (-%11,9), Moldova (-%10,8) ve Ukrayna (-%10,2) tecrübe etmiştir. Çözülmeden sonra en yüksek ekonomik performansı ise Estonya göstermiştir.

1950-2010 dönemi dikkate alındığında, kişi başına düşen milli gelir artışı bakımından bölgeler itibariyle en yüksek performansı sırasıyla Batı Avrupa, Merkezi ve Doğu Avrupa, Latin Amerika ve Afrika göstermiştir. 1950-2010 döneminde ülkeler itibariyle kişi başına düşen milli gelirdeki en yüksek artışı sırasıyla Güney Kore, Çin, Japonya, Endonezya, Hindistan yaşamıştır.

ÜLKELERİN GELİR DÜZEYLERİ İTİBARIYLA NÜFUSLARINDAKİ GELİŞİM

Yüksek gelirli ülkelerin dünya nüfusu içindeki payı 1960 yılında yüzde 25 düzeyinde iken, bu oran düşerek 2016 yılı sonunda yüzde 16'ya gerilemiştir. Düşük gelirli ülkelerin dünya nüfusundaki payı ise aynı dönemde yüzde 5'ten yüzde 9'a yükselmiştir.

Orta Doğu ve Kuzey Afrika, Hindistan ile Latin Amerika ve Karayipler dünya nüfusu içindeki paylarını artıran bölgelerdir. Buna karşılık, ABD, Kanada, Almanya, Japonya, İngiltere gibi gelişmiş ülkelerin dünya nüfusundaki payları önemli ölçüde düşmüştür. Çin'in katı nüfus politikası nedeniyle dünya nüfusundaki payı 1960'ta yüzde 22 iken, 2016 sonunda yüzde 18'in altına düşmüştür.

2030 YILINDA DÜNYA NÜFUS TAHMİNLERİ

Dünya nüfusunda artış eğilimi, gelişmekte olan ülkeler lehinedir. 1950 yılı baz alındığında 2030 yılı için yapılan öngöründe en yüksek nüfus artışını sırasıyla Afrika (5,4 kat) ve Latin Amerika'nın (3,2 kat) yaşayacağı tahmin edilmektedir. Gelişmiş Batı ülkeleri ile eski sosyalist Avrupa ülkeleri ve Sovyetler Birliği ülkeleri ise en düşük nüfus artışı yaşayan bölgeler olacaktır. Ülkeler itibariyle 1950-2030 döneminde en yüksek nüfus artışının sırasıyla Pakistan (5,2 kat), Türkiye (3 kat), Hindistan (3 kat), Endonezya (2,6 kat), Çin (1,7 kat) ve G.Kore'de (1,4 kat) gerçekleşmesi öngörülmektedir.

2022 YILINDA DÜNYA EKONOMİSİ ÖNGÖRÜSÜ

Dünyadaki ekonomik ağırlığını her yıl düzenli olarak artıran Çin'in, bugün olduğu gibi 2022 yılında da en büyük ekonomi olacağı öngörülmektedir. Buna karşılık Avrupa Birliği ve ABD'nin paylarında gerileme, Hindistan'ın dünya üretimindeki ağırlığında ise artış beklenmektedir.

DÜNYA EKONOMİSİNDE DÖRDÜNCÜ SANAYİ DEVRİMİ

DÜNYA SANAYİ DEVRİMLERİ

Bugüne kadar sanayi alanında devrim mahiyetinde dört önemli değişimden söz edilebilir.

- > *Birincisi, 18. Yüzyılda su ve buhar gücünün kullanılması ile mekanik dokuma tezgâhlarının icadı.*
- > *kincisi, 19. Yüzyılın ikinci yarısında çelik, petrol ve elektriğin seri kullanımı, ilk patlamalı motorun icadı ve üretim bandı metodu ile kitlesel üretimin geliştirilmesi.*
- > *Üçüncü sanayi devrimi ise 1970'lerde imalat sanayiinde mekanik ve elektronik teknolojilerin yerini dijital teknolojinin alması ile başladı ve yerini 2010'lu yılların başından itibaren programlanabilir, yapay zekâya sahip yeni bir endüstriyel yaklaşım ve uygulamaya bıraktı.*
- > *Dördüncü sanayi devrimi ise, insan dışı akıllı sistemlerin toplumsal ve ekonomik hayattaki uygulaması olarak adlandırılmaktadır. Dördüncü sanayi devriminin dünya çapında henüz yaygınlık kazandığı söylenemez. Dördüncü sanayi devrimine "Endüstri 4.0" da denmektedir.*

Almanya şirketleri yenilik yapmada dünyadaki en iyi şirketler arasında görülür. **Endüstri 4.0** kavramı ilk olarak 2011 yılında **Almanya'daki Hannover Fuarında** kullanılmış ve bu konuda sürdürülen raporlama çalışması Nisan 2013 yılında tamamlanmıştır.

Dördüncü Sanayi Devrimi/ Endüstri 4.0

Dijital teknolojiye dayalı sanayide bilgi ve iletişim teknolojilerinin yoğun kullanılması ve ekonomik yapı ve işleyişin bunun gerektirdiği şekilde yeniden organize olmasıdır.

ENDÜSTRİ 4.0'İN UYGULAMA ALANI

Endüstri 4.0 stratejisi bilgi ve iletişim teknolojileri ile endüstriyi birlikte işletmeyi hedeflemektedir. Yapay zekâ, yeni nesil yazılım ve donanımlar daha ziyade iletişim endüstrisinde yaygınlık kazanmıştır. Sağlık, eğitim, tarım, ulaştırma başta olmak üzere geleneksel ekonomik faaliyetlerin tamamı dijitalize olmakta ve yeni nesil ekonomi işletim modelleri ortaya çıkmaktadır.

BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN ETKİSİ

Gelişmiş BİT sayesinde, neredeyse dünyanın bütün cihazları birbiriyle irtibatlı hale gelmiştir. İnsanlardan bağımsız olarak kendi kendini optimize ederek üretim yapan bir çok makine ve cihaz bugün artık bir bütünün parçaları olarak topluca optimize edilmekte, birbiriyle senkronize olarak işlemekte, birlikte akıllı fabrikaları oluşturmaktadır.

TASARRUFLARIN ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİDEKİ ROLÜ

Ülkelerin üretimden, ticaretten, turizmden veya işçi döviz gibi kaynaklardan elde ettikleri gelirler yurt içinde yatırım ve tüketimde değerlendirilmekte, arta kalan tasarruf varsa bu da genelde uluslararası finans piyasalarında tedavül edilmektedir.

ULUSLARARASI MENKUL KIYMET REZERVLERİ

Günümüzde uluslararası finans piyasalarında işlem gören borçlanma menkul kıymetlerinin yüzde 10'undan daha azı gelişmekte olan ülkelere aittir. Uluslararası piyasalarda borçlanmanın yüzde 90 civarındaki kısmının gelişmiş ülkeler tarafından yapıldığı söylenebilir. Dolayısıyla, uluslararası finans piyasalarındaki tasarruflar ağırlıklı olarak gelişmiş ülkeler tarafından kullanılmaktadır.

ULUSLARARASI DÖVİZ REZERVLERİ

Ülkelerin birikimlerini muhafaza ettikleri araçlar arasında uluslararası paralar ağırlıklı bir paya sahiptir. Günümüzde başat **rezerv para ABD Dolarıdır**. Avro ise Doların yanı sıra çeşitlilik sağlama bakımından rezerv para olarak tutulmakta ve doğal olarak daha ziyade Avrupa Birliği ve diğer Avrupa ülkelerinde kullanılmaktadır. 2016 sonu itibariyle dünyadaki döviz rezervinin 12,6 trilyon ABD Doları olduğu tahmin edilmektedir. Bu rezervin yüzde 31,1'i Çin'e aittir. Uluslararası rezervlerin sadece yüzde 5,9'u Avrupa Birliğine, yüzde 0,9'u ise ABD'ye aittir. Japonya'nın elindeki rezerv miktarı ise %9,6'dır. 2016 yılsonu itibariyle Türkiye'nin döviz rezervi 106,1 milyar Dolar olup, dünya rezervi içindeki payı yüzde 0,84'tür.

DIŞ BORÇLAR

Uluslararası tasarrufların bir diğer kalemi de dış borçlar Şeklinde kendini göstermektedir. 2016 yıl sonu itibariyle ülkelerin birbirlerine olan toplam dış borçları 89 trilyon ABD Dolarıdır. En borçlu ülkeler, dünyanın en gelişmiş ülkeleridir. Dünyadaki dış borcun yüzde 20,1'i ABD'ye ve yüzde 13,1'i AB'ye aittir.

Dünyanın en fazla borcu olan ülkeleri arasına giren Çin'in dış borcunun oranı yüzde 1,7 iken, Brezilya'nın payı yüzde 0,6'dır. Türkiye'nin dış borçlarının dünya toplam dış borcu stoku içindeki payı ise yüzde 0,46'dır.

Kaldıraç Etkisi: Yetersiz iç kaynaklardan dolayı, görece ucuz olan yabancı kaynak temin ederek ekonomik büyümeyi nispeten daha ucuz kaynakla sağlama veya srdrmedir.

ASKERİ HARCAMALAR

Teknolojik gelişmelerin ekonomi üzerindeki etkileri neyse, askeri teknolojilerdeki gelişmenin de etkisi aynı yöndedir. Kitlesele imha gücüne sahip silahların gerçek zaman ve zeminde uygulanmasında, geliŐmemiŐ ülkeler tam bir laboratuvar görevi görmektedir. Savunma sanayii gelişmiş ABD, AB, Çin ve Rusya gibi ülkelerde sektörün finansmanında, bu sektörün ürünlerini ithal eden gelişmekte olan lkele-rin payı büyüktür.

Ulusal gelirlerinin oranı olarak askeri harcamalara en çok pay ayıran ülkeler az gelişmiş ülkelerle yoğun çatışmaların yaşandığı veya çatışma potansiyeli yüksek olan ülkelerdir. Eritre, Suudi Arabistan, Uman, Libya, Kongo, Cezayir, Kuveyt, BAE ve Irak, savunma sanayileri geliŐmemiŐ olmakla birlikte, milli gelirlerine oranla en fazla askeri harcama yapan ülkelerdir. Türkiye milli gelirinin yüzde 2'sini askeri har-camalara ayırırken, bu oran Rusya'da yüzde 5,3, ABD'de yüzde 3,3'tür. Dünyada en fazla askeri harca-ma yapan lkeler ABD, Çin ve Rusya gibi silah üreticisi ülkelerdir.

YENİ NESİL GÖSTERGELERE GÖRE ÜLKELERİN DURUMU

Günümüzde ülkelerin ekonomik gelişmişlikleri karŐılaŐtırdığımızda, ekonomik faktörler ilk sırada kul-lanılmakla birlikte; iyi yönetim, fikri ve sınaİ mülkiyet hakları, mülkiyetin güvence altında olması, ekono-mik özgürlükler, siyasi özgürlükler ve sivil haklar, yoksulluk düzeyi, sağlık ve eğitimin yeterliği, iş yapma kolaylığı, internete erişim özgürlüğü ile toplumsal gelişmişlik düzeyi gibi daha ziyade insan veya birey odaklı yaklaşımı temel alan çeşitli göstergelere de yoğun olarak başvurulmaktadır.

İNSANİ GELİŞMİŞLİK İNDEKSİ

İnsani gelişmişlik, beklenen yaşam süresi, eğitim ve geliri dikkate alan bir hesaplama dayanamak-tır. Eğitim, sağlık ve yaşam süresi ile ilgili geliştirilen ve standardize edilen üç indeks esas alınarak insani gelişmişlik indeksi geliŐtirilmiŐtir.

2015 yılında, çok yüksek insani gelişmişliği sahip ülke sayısı 51 olup, insani gelişmişlik indeksi or-talaması 1 tam puan üzerinden 0.892 değerine sahiptir. Bu gruptaki ülkelerin satınalma gücü paritesine uyarlanmış ortalama gelir düzeyi kişi başına 39.605 ABD Dolarıdır.

Gerek gelir düzeyi, gerekse insani gelişmişlik bakımından en dezavantajlı lkeler Sahra Altı Afrika lkeleridir. Türkiye'nin insani gelişmişlik indeksi 0,767 iken, kişi başına düşen geliri satınalma gücü pari-tesiyle 18.705 ABD Dolarıdır. Türkiye yüksek insani gelişmeye sahip ülkeler grubunda 20'nci sıradadır.

AR-GE HARCAMALARININ GSYH'DAKİ PAYI

Bu eğilimin en çok farkında olan ülkeler, bu alana en çok eğilen ülkelerdir. Nitekim İsrail, Güney Kore, Japonya ve Çin gibi geleneksel Batı Blokunun dışındaki ülkelerin Ar-Ge yatırımları muazzam d-zeylerdedir. Avrupa Birliği, ulusal geliri içinde 2015 yılında %2,05 olan Ar-Ge harcamalarının payının ilk etapta en az %3 olması yönünde güçlü hedef koymuştur. 2015 yılı sonunda, dünyadaki toplam Ar-Ge harcamalarının Dünya toplam geliri içindeki payı %2,23 iken, Türkiye'de bu oran ancak %0,88 düzeyin-dedir. Hızla gelişen ülkelerde bu oran, yüzde 4' aÇmaktadır.

MÜLKİYET HAKLARI VE KURALA DAYALI YÖNETİM

İnsanoğlunun geliştirdiği yönetim sistemleri içinde en çok kabul gören ve toplumları en fazla geliştiren sistemler insanların yaşam haklarını fikir ve fikri ifade etme özgürlüklerini ve mülkiyet haklarını garanti altına almayı en fazla başaranlardır. Soğuk Savaş Döneminde dünyada etkili iki blok vardı: ABD ve Batı Avrupa ülkeleri ile bunlarla organik veya siyasi bağlantıları olan ülkelerin (Avusturya, Yeni Zelanda, İsrail, Mısır ve Türkiye gibi) oluşturduğu Batı Bloku ve bugünkü Bağımsız Devletler Topluluğunu oluşturan devletleri bünyesinde tutan Sovyetler Birliği ile bazı Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerinin oluşturduğu Doğu Bloku. Bu iki bloğun dışında kalan ve sayısı 80’i aşkın ülke de uluslararası alanda ağırlıklı bir etkisi olmayan **bağlantısızlar grubunda** yer almaktaydı.

İŞ YAPMA KOLAYLIĞI İNDEKSİ

Ülkeler, iş yapma kolaylığına göre en kolaydan en zora doğru sıralanmaktadır. Bu indeksin hazırlanmasında, her ülkede yeterli sayıda gönüllü avukat, muhasebeci, iş adamı ve kamu görevlisine uygulanan anketler yoluyla veriler toplanmaktadır. İndeksin kapsama aldığı bileşenler; işyeri açma, inşaat izni alma, elektrik temini, mülkiyet kaydı, kredi temini, küçük yatırımcının korunması, vergi ödeme, dış ticaret, sözleşmelerin uygulanabilirliği ve iflasların etkin çözümü olarak sıralanmaktadır.

Genel olarak gelişmiş ülkelerde iş yapma daha kolay iken, gelişmekte olan ülkelerde zorlaşmaktadır. Türkiye’nin indeksteki sıralaması 2017 yılı için 60’tır.

SİYASİ HAKLAR VE SİVİL ÖZGÜRLÜKLER İNDEKSİ

Ülkelerin politik haklar ve sivil özgürlükler bakımından baskıcı veya özgürlükçü olmalarına göre yapılan karşılaştırmada sivil haklar ve siyasi özgürlükler bakımından en iyi performansı Batı Bloku ülkeleri gösterirken, en düşük performans Afrika, Asya ve Latin Amerika ülkelerine aittir. Düşünce ve ifade özgürlüğü, bu anlamda insanı diğer canlılardan ayıran temel vasıf olduğu için, insan hakları arasında başta geleni düşünce ve düşünceyi açıklama özgürlüğüdür.

EKONOMİK ÖZGÜRLÜKLER İNDEKSİ

Ekonomik özgürlük İndeksi, ABD’de bulunan **Heritage Vakfı** tarafından verisi toplanabilen bütün ülkeleri dikkate alarak yayımlanmaktadır.

Bu indeks, bir ülkedeki mülkiyet hakları, yargının etkinliği, hükümetin dürüst iş yapması, kamu harcamalarının büyüklüğü ve milli gelir içindeki payı, devlet bütçesinin sağlığı, vergi yükü, iş yapma kolaylığı, çalışanların işyeri değiştirme özgürlüğü, para politikasında özgürlük, dış ticarete serbestiyet, yatırım özgürlüğü ile finansal özgürlük dikkate alınarak hesaplanmaktadır.

2017 yılı için yayımlanan ekonomik özgürlükler indeksinde, Irak, Libya, Somali, Suriye ve Yemen gibi iç çatışma ve savaşların bulunduğu ülkeler en düşük performansla sahiptir. **“Tükenmiş devlet”** veya **“Bitmiş devlet”** tabiri genelde devlet olarak fonksiyon icra edemeyecek hale gelmiş ülkeler için kullanılmaktadır. Ekonomik özgürlükler indeksi en yüksek olan ülkeler Asya-Pasifik bölgesindeki gelişmiş ülkeler ile Avrupa ve Kuzey Amerika’daki gelişmiş ülkelerdir. Ekonomik özgürlüklerin en düşük olduğu ülkeler ağırlıklı olarak Sahra-altı Afrika, Güney Amerika ve Asya-Pasifik bölgelerinde bulunan ülkelerdir. Ukrayna, Avrupa’da olduğu halde ekonomik özgürlükleri en düşük olan ülkeler arasındadır.

KÜRESEL REKABET İNDEKSİ

Dünya Ekonomik Forumu isimli uluslararası sivil toplum örgütünün yayımladığı küresel rekabet indeksinin **on iki bileşeni** bulunmaktadır: Kurumlar, altyapı, makroekonomik ortam, sağlık ve ilköğretim düzeyindeki eğitim, yükseköğretim düzeyinde akademik ve mesleki eğitim, mal piyasasında etkinlik, işgücü piyasasında etkinlik, finansal piyasanın gelişmişlik düzeyi, teknolojik hazır bulunuşluk, piyasa hacmi, yapılan işteki karmaşık gelişmişlik düzeyi ve yeniliktir.

Küresel rekabet düzeyi en yüksek olan ülkeler gelişmiş ülkelerdir. Küresel rekabet düzeyi en düşük olan ülkelerin büyük çoğunluğu ise Sahraaltı Afrika ülkeleridir. Türkiye’nin küresel rekabet sırası 7 tam puan üzerinden 4,4 puan ile 137 ülke arasında 53’tür. Küresel rekabet indeksi en yüksek olan ülke İsviçre ve ABD olup, her ikisinin de indeks değeri 5,9’dur.

Türkiye’nin ortalama rekabet performansı ile karşılaştırıldığında, en az rekabetçi olduğu alanlar sırasıyla yenilik, işgücü piyasasının etkinliği, kurumlar, finansal piyasaların gelişmişliği ve iş dünyasının karmaşıklığıdır. Türkiye’nin ortalama rekabetçiliğinin üstünde en yüksek performansla sahip alanlar sırasıyla sağlık ve temel eğitim, piyasa hacmi ve makroekonomik ortamdır.

İş yapmanın önündeki engeller; uygulanan politikalarındaki istikrarsızlık, finansal kaynaklara erişimde güçlük, yetersiz ve niteliği düşük işgücü, dövizle ilişkin düzenlemeler, etkinsiz kamu bürokrasisi, enflasyon, vergi oranları, hükümetin istikrarsızlığı / askeri darbe, yetersiz altyapı ve yetersiz yenilik kapasitesidir.

İYİ YÖNETİŞİM İNDEKSİ

Vatandaşın devletten talepte bulunma ve hesap sorma hakkı, siyasi istikrar ve çatışmasız huzur ortamı, devlet kurumlarının etkililiği, düzenlemelerin kalitesi, hukukun üstünlüğü ve yolsuzluğun kontrolü başlıca **beş kategorik gösterge** olarak kapsamdaki ülkelerde yapılan anketler ve görüşmelerle ortaya konmaktadır.

TOPLUMSAL GELİŞME İNDEKSİ

Toplumsal gelişme indeksi birçok alt bileşenden derlenmiş bir indekstir. **Temel insan ihtiyaçları, mutlu olmanın gerektirdiği temel unsurlar ve fırsatlar** olarak **üç boyutu** olan indeks, toplam 50 göstergeden oluşmaktadır. Temel insan ihtiyaçları olarak beslenme ve temel tıbbi bakım, su ve sanitasyon, barınma ve kişisel güvenlik parametreleri dikkate alınmıştır. Mutlu olmanın bileşenleri temel bilgiye erişim, bilgi ve iletişim araçlarına erişim, sağlık, sıhhat ve çevrenin kalitesidir. Fırsatlar boyutunu oluşturan göstergeler kişisel haklar, kişisel özgürlük ve seçim, hoşgörü ve kapsayıcı olma ile yüksek eğitime erişim oluşturmaktadır.

Toplumsal gelişme indeksi **en kapsamlı** gelişmişlik göstergesidir. Sosyal ilerlemesi veya gelişmesi en yüksek olan ülkeler Batı ülkeleridir. Sosyal gelişmişlikte ilk yirmi ülkenin ondokuzu Batı Bloku ülkeleridir. Asya-Pasifik bölgesinden sadece Japonya sosyal gelişmişlikte dünyadaki ilk yirmi ülke arasına girmektedir.

EĞİTİMİN KALİTESİ: ULUSLARARASI ÖĞRENCİ DEĞERLENDİRME PROGRAMI (PİSA)

Eğitim, bir ekonominin temel dinamiği olan insan kaynağının niteliğini belirlemede en önemli yatırımdır. Toplumsal sonuçları kısa ve orta dönemde ortaya çıkarken, doğrudan ekonomik sonuçları uzun vadede görülebilmektedir. **Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA)**, belirli dönemlerde ülkelerin mevcut durumlarını karşılaştırarak, gelecekte işgücü piyasasında yer alacak insan kaynağına ilişkin bir bakıma öngöründe bulunmaktadır. OECD tarafından 72 ülkeden 540 bin öğrencinin katılımıyla uygulanan PISA 2015 yılı değerlendirmesine göre 600 tam puan üzerinden yapılan sıralamada uzak doğu ülkeleri çarpıcı bir başarı göstermektedir. PISA'da en başarılı ülkeler coğrafi bölge olarak değerlendirildiğinde genelde Batı Bloku ülkeleri iken; ülke bazında Uzak Doğu'daki Singapur, Hong Kong, Tayvan, Japonya, Çin ve GüneyKore en başarılı ülkeler olarak Batı Bloku ülkelerini bireysel olarak geride bırakmaktadır. Türkiye, PISA'da 72 ülke arasında 48'inci sırada iken (427 puan), ABD 39'uncu sıradadır.

FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI

Fikri mülkiyet haklarından en fazla gelir sağlayan ülkeler Batı Bloku ülkeleridir. Batı Bloku içinde ABD ve AB birbirine yakın oranda %40 düzeyinde paylara sahiptir. Asya ülkelerinin fikri mülkiyet hakları içindeki payı ise %18 civarındadır.

AÇIKLAMALI SORULAR

1. Batı Avrupa ile dünyanın geri kalanı arasında ekonomik büyüme bakımından kırılma yılı olarak genelde aşağıdakilerden hangisi kabul edilir?

- A) 900
B) 1300
C) 1500
D) 1800
E) 1900

AÇIKLAMA

Batı Avrupa ile dünyanın geri kalanı arasında ekonomik büyüme bakımından kırılma yılı olarak genelde 1.500 yılı kabul edilir.

YANIT: C

2. Üretim ve ticaret merkezleri baz alındığında, ürünlerin Çin'den Avrupa'ya akışı için dört rota mevcuttur. Karayoluyla ürünleri Çin'den merkezi Asya üzerinden Akdeniz yoluyla Avrupa bölgesine taşıdığı rota aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Güney Rotası
B) Kuzey Rotası
C) 2.rota
D) 3. Rota
E) 4. Rota

AÇIKLAMA

Üretim ve ticaret merkezleri baz alındığında, ürünlerin Çin'den Avrupa'ya akışı için dört rota mevcuttur.

Kuzey rotası, karayoluyla ürünleri Çin'den merkezi Asya üzerinden Akdeniz yoluyla Avrupa bölgesine taşır. İkinci rota (alternatif olarak), ürünler deniz yoluyla Güneydoğu Asya, Hint Okyanusu ve sonra ya Pers Körfezi ya da Kızıldeniz yoluyla Akdeniz'e ulaşır. Üçüncü rota, ürünleri Sahraaltı Afrika'dan Kuzey Afrika'ya ve Akdeniz'e/Avrupa'ya getirir. Dördüncü rota, ürünleri Hint Okyanusu yoluyla Afrika'dan Orta Doğu'ya ve Asya'ya taşır.

YANIT: B

3. 15. ve 16. Yüzyıllarda zenginleşmenin temel göstergesi aşağıdakilerden hangisi kabul edilmektedir?

- A) Eğitim
B) Madencilik
C) Şehirleşme
D) Turizm
E) Tarım

AÇIKLAMA

15. ve 16. Yüzyıllarda zenginleşmenin temel göstergesi "Şehirleşme" olarak kabul edilmektedir. Amerika kıtasının keşfiyle birlikte Avrupa'ya akan kıymetli madenler ve yeni deniz yollarının keşfi Batı Avrupa'nın bir ekonomik sıçrama yapmasında etkili olmuştur. Merkezi devletler, feodal sistemin yerini almaya başlamış; kent ekonomileri yükselişe geçmiş, kaynağını soylu sınıfa mensubiyetten alan saygınlık, ticaret ve zenginliğe dayanmaya başlamıştır.

YANIT: C

4. Aşağıdakilerden hangisi 16. yüzyılın son üçte ikilik kısmında ve daha öncesinde dünyanın en zengin ülkesi olarak kabul edilmekteydi?

- A) Hollanda
B) Portekiz
C) İtalya
D) ABD
E) Mısır

AÇIKLAMA

16. yüzyılın son üçte ikilik kısmında ve daha öncesinde dünyanın en zengin ülkesi olarak İtalya kabul edilmekteydi. İtalya'ya en yakın ülke olan İngiltere idi. 1564 yılında Hollanda İtalya'yı geçti ve 1836 yılına kadar da pozisyonunu korudu. Daha sonra İngiltere, 19. yüzyılın son üçte ikilik kısmında liderliği aldı. 1904 yılında ABD, liderlik postuna oturdu ve bu konumu bugüne kadar da devam etmektedir.

YANIT: C

5. Batı Avrupa'daki sömürgeci ülkelerin 15'nci yüzyılın ortalarından itibaren dünyanın diğer coğrafi bölgelerine işgal, ticaret, koloni kurma ve fetihler ile yayılmasına ne ad verilir?
- A) Avrupa Yükselişi
B) Batı bloku hamlesi
C) Batılılaşma
D) Avrupa Genişlemesi
E) Batının İlerlemesi

AÇIKLAMA

Batı Avrupa'daki sömürgeci ülkelerin 15'nci yüzyılın ortalarından itibaren dünyanın diğer coğrafi bölgelerine işgal, ticaret, koloni kurma ve fetihler ile yayılmasına "Avrupa Genişlemesi" adı verilir.

YANIT: D

6. Aşağıdaki ülkelerden hangisi 2022 yılı itibarıyla dünya ekonomisinde ağırlığı her yıl düzenli olarak artan ülke olarak kabul edilir?
- A) ABD
B) Almanya
C) Çin
D) Rusya
E) İngiltere

AÇIKLAMA

Çin, 2022 yılı itibarıyla dünya ekonomisinde ağırlığı her yıl düzenli olarak artan ülke olarak kabul edilmektedir.

YANIT: C

7. Dijital teknolojiye dayalı sanayide bilgi ve iletişim teknolojilerinin yoğun kullanılması ve ekonomik yapı ve işleyişin bunun gerektirdiği şekilde yeniden organize olmasına ne ad verilmektedir?
- A) 1. Sanayi Devrimi
B) 2. Sanayi Devrimi
C) 3. Sanayi Devrimi
D) 4. Sanayi Devrimi
E) 5. Sanayi Devrimi

AÇIKLAMA

Dijital teknolojiye dayalı sanayide bilgi ve iletişim teknolojilerinin yoğun kullanılması ve ekonomik yapı ve işleyişin bunun gerektirdiği şekilde yeniden organize olmasına 4. Sanayi Devrimi/ Endüstri 4.0 adı verilmektedir.

YANIT: D

8. Ülkelerin birikimlerini muhafaza ettikleri araçlar arasında uluslararası paralar ağırlıklı bir paya sahiptir. Günümüzde başat rezerv para ABD Dolarıdır. 2016 sonu itibarıyla dünyadaki döviz rezervinin en yüksek payı hangi ülkeye aittir?
- A) Avrupa Birliği
B) Çin
C) ABD
D) Japonya
E) Türkiye

AÇIKLAMA

Günümüzde başat rezerv para ABD Dolarıdır. 2016 sonu itibarıyla dünyadaki döviz rezervinin 12,6 trilyon ABD Doları olduğu tahmin edilmektedir. Bu rezervin yüzde 31,1'i Çin'e aittir. Uluslararası rezervlerin sadece yüzde 5,9'u Avrupa Birliğine, yüzde 0,9'u ise ABD'ye aittir. Japonya'nın elindeki rezerv miktarı ise %9,6'dır. 2016 yılsonu itibarıyla Türkiye'nin döviz rezervi 106,1 milyar Dolar olup, dünya rezervi içindeki payı yüzde 0,84'tür.

YANIT: B

9. Ülkelerin yetersiz iç kaynaklardan dolayı, görece ucuz olan yabancı kaynak temin ederek ekonomik büyümeyi nispeten daha ucuz kaynakla sağlama veya sürdürmesine ne ad verilir?

- A) Kaldıraç etkisi
- B) Dış ticaret açığı
- C) Devalüasyon
- D) Disponobilité
- E) Marjinal denge

AÇIKLAMA

Kaldıraç Etkisi: Ülkelerin yetersiz iç kaynaklardan dolayı, görece ucuz olan yabancı kaynak temin ederek ekonomik büyümeyi nispeten daha ucuz kaynakla sağlama veya sürdürmesidir

YANIT: A

10. Aşağıdakilerden hangisi günümüzde ülkelerin ekonomik gelişmişlikleri karşılaştırdığında dikkate alınan yeni nesil göstergelerden biri değildir?

- A) Sağlık ve eğitimin yeterliği
- B) Fikri ve sınaî mülkiyet hakları
- C) Mülkiyetin güvence altında olması
- D) Sportif özgürlükler
- E) Siyasi özgürlükler ve sivil haklar

AÇIKLAMA

Günümüzde ülkelerin ekonomik gelişmişlikleri karşılaştırdığında, ekonomik faktörler ilk sırada kullanılmakla birlikte; iyi yönetim, fikri ve sınaî mülkiyet hakları, mülkiyetin güvence altında olması, ekonomik özgürlükler, siyasi özgürlükler ve sivil haklar, yoksulluk düzeyi, sağlık ve eğitimin yeterliği, iş yapma kolaylığı, internete erişim özgürlüğü ile toplumsal gelişmişlik düzeyi gibi daha ziyade insan veya birey odaklı yaklaşımı temel alan çeşitli göstergelere de yoğun olarak başvurulmaktadır. Seçenekler içinde sportif özgürlükler diye bir başlık yer almaz.

YANIT: D

11. Aşağıdakilerden hangisi iş yapma kolaylığı indeksi kapsamında yer alan bileşenlerden biri değildir?

- A) İşyeri açma ve İnşaat izni alma
- B) Mülkiyet kaydı ve kredi temini
- C) Büyük yatırımcının korunması
- D) Vergi ödeme ve dış ticaret
- E) Sözleşmelerin uygulanabilirliği

AÇIKLAMA

İndeksin kapsama aldığı bileşenler; işyeri açma, inşaat izni alma, elektrik temini, mülkiyet kaydı, kredi temini, küçük yatırımcının korunması, vergi ödeme, dış ticaret, sözleşmelerin uygulanabilirliği ve iflasların etkin çözümü olarak sıralanmaktadır.

YANIT: C

12. Verisi toplanabilen bütün ülkeleri dikkate alarak "Ekonomik Özgürlükler İndeksi" aşağıdaki hangi kurum tarafından yayınlanmaktadır?

- A) Heritage Vakfı
- B) Birleşmiş Milletler
- C) Avrupa Birliği
- D) Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi Vakfı
- E) OECD

AÇIKLAMA

Verisi toplanabilen bütün ülkeleri dikkate alarak "Ekonomik Özgürlükler İndeksi" "Heritage Vakfı" tarafından yayınlanmaktadır

YANIT: A

13. Aşağıdakilerden hangisi küresel rekabet indeksi kapsamında değerlendirilen, iş yapmanın önündeki engeller arasında yer almaz?

- A) Uygulanan politikalarındaki istikrarsızlık
- B) Finansal kaynaklara erişimde güçlük
- C) Yetersiz ve niteliği düşük işgücü
- D) Dövizle ilişkin düzenlemeler
- E) Etkin kamu bürokrasisi

AÇIKLAMA

İş yapmanın önündeki engeller ; uygulanan politikalarındaki istikrarsızlık, finansal kaynaklara erişimde güçlük, yetersiz ve niteliği düşük işgücü, dövizle ilişkin düzenlemeler, etkinsiz kamu bürokrasisi, enflasyon, vergi oranları, hükümetin istikrarsızlığı / askeri darbe, yetersiz altyapı ve yetersiz yenilik kapasitesidir.

YANIT: E

15. Aşağıdakilerden hangisi “İyi Yönetişim İndeksi”nin bileşenleri arasında yer almaz?

- A) Vatandaşın devletten talepte bulunma ve hesap sorma hakkı
- B) Siyasi istikrar ve çatışmasız huzur ortamı
- C) Özel kurumlarının beklentileri
- D) Düzenlemelerin kalitesi
- E) Hukukun üstünlüğü ve yolsuzluğun kontrolü

AÇIKLAMA

İyi Yönetişim İndeksi : Vatandaşın devletten talepte bulunma ve hesap sorma hakkı, siyasi istikrar ve çatışmasız huzur ortamı, devlet kurumlarının etkililiği, düzenlemelerin kalitesi, hukukun üstünlüğü ve yolsuzluğun kontrolü başlıca beş kategorik gösterge olarak kapsamdaki ülkelerde yapılan anketler ve görüşmelerle ortaya konmaktadır.

YANIT: C

14. Aşağıdakilerden hangisi küresel rekabet indeksleri arasında en kapsamlı gelişmişlik göstergesi olarak kabul edilmektedir?

- A) İş Yapma Kolaylığı İndeksi
- B) Toplumsal gelişme indeksi
- C) Siyasi Haklar ve Sivil Özgürlükler İndeksi
- D) Ekonomik Özgürlükler İndeksi
- E) İyi yönetim indeksi

AÇIKLAMA

Küresel rekabet indeksleri arasında “Toplumsal Gelişme İndeksi” en kapsamlı gelişmişlik göstergesi olarak kabul edilmektedir. Sosyal ilerlemesi veya gelişmesi en yüksek olan ülkeler Batı ülkeleridir. Avustralya ve Yeni Zelanda’yı da Batı Bloku içinde saymak gerekir. Sosyal gelişmişlikte ilk yirmi ülkenin ondukuzu Batı Bloku ülkeleridir. Asya-Pasifik bölgesinden sadece Japonya sosyal gelişmişlikte dünyadaki ilk yirmi ülke arasına girmektedir. Toplumsal gelişmişliği en düşük olan ülkeler Afrika ülkeleridir. Asya’dan Afganistan ve Yemen sosyal olarak en geri ülkeler arasında yer almaktadır.

YANIT: B

ÇÖZÜMLÜ SORULAR

1. “Bir ülkenin karar veya icra mekanizmalarında görev alanların, konumlarını elde etmelerinde ehliyet ve liyakat yerine değişik gerekçelerle oluşturulan kayırcılığın etkili olması sonucunda, ülkenin geleceğini çıkmaza sokmaları” olarak ifade edilen kavram aşağıdakilerden hangisidir?
 - A) Vasat İnsan Tuzağı
 - B) Kayırmacı Yöneticilik
 - C) Yönetişim Eksikliği
 - D) Yönetimsel Yozlaşma
 - E) Kişisel Zenginlik

2. Aşağıdakilerden hangisi 15’inci yüzyılda başlayan Avrupa Genişlemesinin mekanizmalarından veya araçlarından biri değildir?
 - A) Fetih
 - B) Ticaret
 - C) Kıyı limanları
 - D) Sömürgeci kolonileri kurma
 - E) Haçlı seferleri

3. 15. yüzyılda dünya politik ekonomi açısından 3. bölge olarak kabul edilen bölge aşağıdakilerden hangisidir?
 - A) Kuzey ve Güney Avrupa olup, bugünkü Avrupa kıtasına karşılık gelmektedir.
 - B) Anadolu, Kuzey Afrika ve Hristiyan Güney Avrupa’yı kapsamaktadır. Kısaca Akdeniz bölgesi de denebilir.
 - C) Çin’den Anadolu’ya kadar olan kara ticaretini kapsayan bölgedir.
 - D) Dicle ve Fırat nehirlerini kapsayan bölge olan Mezopotamya bölgesi olup; bugünkü Irak’ı ve İran’ın bir kısmını kapsamakta ve Pers Körfezine kadar inmektedir.
 - E) Hindistan’ı Güneydoğu Asya’ya bağlamaktadır.

4. Avrupa’nın, 15’inci ve 16’ncı yüzyıllarda bilim, sanat alanlarında meydana gelen köklü değişimlerle Rönesansı yaşadığını bilinmektedir. İtalya’da başlayan Rönesans daha sonra Batı Avrupa’nın tamamına yayılmıştır. Bu bilgilere göre aşağıdaki kültürlerden hangisinin rönesansta önemli etkileri olmadığı kabul edilir?
 - A) Roma kültürü
 - B) Yunan kültürü
 - C) Helen kültürü
 - D) İslam kültürü
 - E) İnkâ Kültürü

5. 20. Yüzyılda gelişmekte olan ülkeler incelendiğinde Latin Amerika’da kayda değer büyüme yaşayan yegâneülke aşağıdakilerden hangisidir?
 - A) Peru
 - B) Arjantin
 - C) Meksika
 - D) Porto Riko
 - E) Küba

6. 20’nci yüzyılın ikinci yarısında en kötü ekonomik performansı yaşayan ülkeler aşağıdaki hangi kıtadadır?
 - A) Asya
 - B) Afrika
 - C) Avrupa
 - D) Kuzey Amerika
 - E) Güney Amerika

7. Aşağıdakilerden hangisi 1950-2010 döneminde ülkeler itibarıyla kişi başına düşen milli gelirdeki en yüksek artışın yaşandığı ülkelerden biri değildir?
 - A) Güney Kore
 - B) Çin
 - C) Rusya
 - D) Endonezya
 - E) Hindistan

8. Dünyada iş yapma kolaylığı sıralamasında en kolay iş yapılan ülkeler arasında hangisi birinci sırada kabul edilir?
- A) ABD
B) İngiltere
C) Danimarka
D) Yeni Zelanda
E) Somali
9. Endüstri 4.0 kavramı ilk olarak nerede ve hangi tarihte kullanılmıştır?
- A) 2011 yılında Çin'deki Pekin Fuarında
B) 2011 yılında Almanya'daki Hannover Fuarında
C) 2012 yılında Fransa'daki Paris Fuarında
D) 2014 Yılında İtalya'daki Milano Fuarında
E) 2015 yılında Japonya'daki Tokyo Fuarında
10. Dünyadaki dış borcun en yüksek payı aşağıdaki hangi ülkeye aittir?
- A) AB
B) Çin
C) ABD
D) Brezilya
E) Türkiye
11. Gerek gelir düzeyi, gerekse insani gelişmişlik bakımından en dezavantajlı ülkeler aşağıdakilerden hangisidir?
- A) Asya ülkeleri
B) Güney Amerika ülkeleri
C) Baltık ülkeleri
D) Sahra Altı Afrika ülkeleri
E) Balkan ülkeleri
12. Soğuk Savaş Döneminde dünyada etkili iki blok vardır. Batı Bloku, kapitalist blok, Doğu Bloku ise komünist blok olarak da anılmaktadır. Bu iki bloğun dışında kalan ve sayısı 80'i aşkın ülke de uluslararası alanda ağırlıklı bir etkisi olmayan ülkeler grubuna ne ad verilir?
- A) Sahra altı Afrika ülkeleri
B) Baltık Ülkeleri
C) Uzak Asya ülkeleri
D) Sahra ülkeleri
E) Bağlantısızlar grubu
13. 2017 yılı için yayımlanan ekonomik özgürlükler indeksinde, Irak, Libya, Somali, Suriye ve Yemen gibi iç çatışma ve savaşların bulunduğu ülkeler en düşük performansa sahiptir. Genelde devlet olarak fonksiyon icra edemeyecek hale gelmiş ülkeler için kullanılan kavram aşağıdaki-lerden hangisidir?
- A) Tükenmiş devlet
B) Sömürge devlet
C) Sınırlı devlet
D) Örtülü devlet
E) Savunmasız devlet
14. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin ortalama rekabet performansı ile karşılaştırıldığında, en az rekabetçi olduğu alanlar arasında yer almaz?
- A) İşgücü piyasasının etkinliği
B) Kurumlar
C) Finansal piyasaların gelişmişliği
D) İş dünyasının karmaşıklığı
E) Sağlık
15. Kişisel haklar, kişisel özgürlük ve seçim, hoşgörü ve kapsayıcı olma ile yüksek öğretime erişim, toplumsal gelişme indeksinin hangi alt boyutunun karşılığıdır?
- A) Temel insan ihtiyaçları
B) Mutlu olmanın bileşenleri
C) Fırsatlar boyutunu
D) İş yapma boyutu
E) Yönetişim kalitesi

ÇÖZÜMLÜ SORULAR
YANITLARI

1. **A** Bir ülkenin karar veya icra mekanizmalarında görev alanların, konumlarını elde etmelerinde ehliyet ve liyakat yerine değişik gerekçelerle oluşturulan kayırcılığın etkili olması sonucunda, ülkenin geleceğini çıkmaza sokmalarına "Vasat İnsan Tuzağı" adı verilir.
2. **E** 15'inci yüzyılda başlayan Avrupa Genişlemesinin mekanizmalarında yer alan araçlar; Fethit, Ticaret, Kıyı Limanları ve Sömürgeci koloni kurma olarak sıralanır. Haçlı seferleri bunların arasında yer almaz.
3. **C** Üçüncü bölge; Çin'den Anadolu'ya kadar olan kara ticaretini kapsayan bölgedir. A seçeneği 1.bölge, B seçeneği 2.bölge, D seçeneği 4.bölge, E seçeneği ise 7.bölge'dir.
4. **E** Rönesansta Roma, Yunan, Helen ve İslam kültürlerinin önemli etkileri vardır.
5. **D** 20. Yüzyılda gelişmekte olan ülkeler incelendiğinde Latin Amerika'da kayda değer büyüme yaşayan yegâne ülke Porto Riko'dur. (2.144 \$'dan 13.253 \$'a)
6. **B** 20'nci yüzyılın ikinci yarısında en kötü ekonomik performansı yaşayan ülkeler Afrika kıtasındadır.
7. **C** 1950-2010 döneminde ülkeler itibariyle kişi başına düşen milli gelirdeki en yüksek artışı sırasıyla Güney Kore, Çin, Japonya, Endonezya, Hindistan yaşamıştır.
8. **D** Dünyada iş yapma kolaylığı sıralamasında en kolay iş yapılan ülkeler arasından "Yeni Zelanda" birinci sırada kabul edilir.
9. **B** Almanya şirketleri yenilik yapmada dünyadaki en iyi şirketler arasında görülür. Endüstri 4.0 kavramı ilk olarak 2011 yılında Almanya'daki Hannover Fuarında kullanılmış ve bu konuda sürdürülen raporlama çalışması Nisan 2013 yılında tamamlanmıştır.
10. **C** Dünyadaki dış borcun yüzde 20,1'i ABD'ye ve yüzde 13,1'i AB'ye aittir. Dünyanın en fazla borcu olan ülkeleri arsına giren Çin'in dış borcunun oranı yüzde 1,7 iken, Brezilya'nın payı yüzde 0,6'dır. Türkiye'nin dış borçlarının dünya toplam dış borcu stoku içindeki payı ise yüzde 0,46'dır.
11. **D** Gerek gelir düzeyi, gerekse insani gelişmişlik bakımından en dezavantajlı ülkeler "Sahra Altı Afrika" ülkeleridir.
12. **E** Soğuk Savaş Döneminde dünyada etkili iki blok vardır. Batı Bloku, kapitalist blok, Doğu Bloku ise komünist blok olarak da anılmaktadır. Bu iki bloğun dışında kalan ve sayısı 80'i aşkın ülke de uluslararası alanda ağırlıklı bir etkisi olmayan ülkeler grubuna "Bağlantısızlar grubu" adı verilir.
13. **A** 2017 yılı için yayımlanan ekonomik özgürlükler indeksinde, Irak, Libya, Somali, Suriye ve Yemen gibi iç çatışma ve savaşların bulunduğu ülkeler en düşük performansa sahiptir. Genelde devlet olarak fonksiyon icra edemeyecek hale gelmiş ülkeler için "Tükenmiş devlet" veya "Bitmiş devlet" adı verilir.
14. **E** Türkiye'nin ortalama rekabet performansı ile karşılaştırıldığında, en az rekabetçi olduğu alanlar sırasıyla yenilik, işgücü piyasasının etkinliği, kurumlar, finansal piyasaların gelişmişliği ve iş dünyasının karmaşıklığıdır. Türkiye'nin ortalama rekabetçiliğinin üstünde en yüksek performansa sahip alanlar sırasıyla sağlık ve temel eğitim, piyasa hacmi ve makroekonomik ortamdır.
15. **C** Toplumsal gelişme indeksi ; Temel insan ihtiyaçları, mutlu olmanın gerektirdiği temel unsurlar ve fırsatlar olarak üç boyutu olan indekstir. Temel insan ihtiyaçları olarak beslenme ve temel tıbbi bakım, su ve sanitasyon, barınma ve kişisel güvenlik parametreleri dikkate alınmıştır. Mutlu olmanın bileşenleri temel bilgiye erişim, bilgi ve iletişim araçlarına erişim, sağlık, sıhhat ve çevrenin kalitesidir. **Fırsatlar boyutunu oluşturan göstergeler**; kişisel haklar, kişisel özgürlük ve seçim, hoşgörü ve kapsayıcı olma ile yüksek öğretime erişim oluşturmaktadır.

Öğretmen Diyor ki! Bu ünite; uluslararası hukuki düzenlemelerin ekonomik temeli, ulusal ve uluslararası kuralların ilişkisi, uluslararası hukukun temel alanları, uluslararası ekonomik düzenin evrimi ve temel ilkeler anlatılmaktadır.

Önceki Sınavlarda Çıkan Soru Adedi	
Ara Sınav	Dönem Sonu
–	3 - 4

Uluslararası ticaretin hacmi son yüzyılda büyük oranlarda artmıştır. Artan ticaretin en önemli nedeni ülkelerin **karşılaştırmalı üstünlükler** ilkesi çerçevesinde uluslararası ticaretten kazançlarının, sadece ülke içinde ticaret yapmaları durumuna göre daha büyük olmasıdır.

Uluslararası ticaretin uzun dönemde devam edebilmesi, ticaretin kurumsal çerçevesinin yerleşmesi, belirsizliklerin azalması ve hukukun üstünlüğünün sağlanması ile mümkündür.

A.ULUSLARARASI HUKUKİ DÜZENLEMELERİN EKONOMİK TEMELİ

Hukuk, bireyler ya da karar birimleri arasındaki ilişkilerin belirli, düzenli, istikrarlı ve kalıcı olmasını sağlayan kural ve uygulamalardan oluşur. Kurala muhatap grup küçük olursa kuralları sözlü olarak tanımlamak ve yürütmek mümkün olabilir. Ama ilişki içinde bulunan aktör sayısı arttıkça hukuki kuralların ayrıntılı olarak düzenlenme ihtiyacı doğar.

ULUSLARARASI HUKUKİ DÜZENLEMELERİN EKONOMİK GEREKÇESİ

Uluslararası hukukun varlığı ve rasyonelitesi, tarafların hukuk sisteminden alternatiflerine göre daha fazla fayda elde etmeleriyle doğru orantılıdır. Uluslararası hukuk, ülkeler arasında barışçıl etkileşim ve ticareti artırmayı hedeflemektedir.

Uluslararası hukuk kurallarının evrimi, uluslararası ticarete etkinliğin ve ticaretten kazançların artmasıyla beraber olmuştur.

Modern uluslararası ekonomi düzeni, ticaretin ve sermayenin önündeki engellerin kaldırılmasını ve böylece piyasa güçlerinin ve özel girişimin serbestçe harekete geçebilmesini hedefler. Uluslararası hukukta ekonomik öncelikler, insan haklarından daha değerli değildir. İnsan hakları standartları ekonomik özgürlüklerin çerçevesini ortaya koyar. İnsan haklarının temel olması, uluslararası piyasalarda oyun kurallarının tanımlanıp, ekonomik faaliyetin bu kurallar çerçevesinde serbestçe yürütülmesi esasına dayanmaktadır.

Hukukun iktisadi analizi, hukukun insan davranışlarının maliyetlerini artırma ya da azaltma potansiyeli olduğu anlaşılınca ön plana çıkmaya başlamıştır. Hukuk, insanların refahını artıran davranışları kolaylaştırır. Hukuk kuralları bir arada yaşamının nimet ve külfetlerinin birey ve gruplar arasındaki dengeli ve kabul edilebilir çerçevede dağılımını sağlayarak, ilişkilerdeki belirsizlikleri azaltır ve insanlar arası işlemlerin maliyetlerini düşürür. Bu garantiyi bize hukuk kuralları ve o kuralların işlemlerini sağlayan hukuk sistemi verir.

Uluslararası ekonomik ilişkilerin gelişebilmesi, ticaret yapan bireylerin, firmaların ve devletlerin birbirlerine güvenmesi ve haklarının korunacağını bilmeleri ile mümkün olur. Ancak bu şekilde, ülkeler arasında ticaret başta olmak üzere ekonomik ilişkiler artar.

Çokuluslu şirketler sözleşmelerde, devletlerin tek taraflı müdahalelerinden korunmak için iç hukuk düzenlemeleri yerine uluslararası hukuki düzenlemelere göre işlem yapılmasını şart koşabilmektedir. Örneğin, devletler ile diğer devletlerin vatandaşları arasındaki yatırım anlaşmazlıklarının çözümüne yönelik ICSID (**Uyuşmazlıkların Çözümü için Uluslararası Merkez**) Konvansiyonunu kabul ettiklerinde, yabancı yatırımcı ile ev sahibi devlet aynı şartlarda anlaşmazlıkları çözebilmektedir.

ULUSLARARASI EKONOMİ HUKUKU

Uluslararası Ekonomi Hukuku geniş anlamda hem devletler arasındaki ekonomik ilişkilerin hem de sınır ötesi iş yapan uluslararası örgütlerin, firmaların ve bireylerin ülkeler ile olan ekonomik ilişkilerinin hukuki çerçevesini düzenleyen kurallar bütünüdür. Dar anlamda ise, devletler ve uluslararası örgütler arasındaki ekonomik ilişkilerin düzenlenmesini ifade eder.

Uluslararası Ekonomi Hukuku: Malların, hizmetlerin, sermayenin, parasal ilişkilerin ve fikri mülkiyet haklarının sınır ötesi ticaretinin hukuksal olarak düzenlenmesidir.

Uluslararası ekonomi hukukunun kapsamında, Uluslararası Ticaret Hukuku, Uluslararası İş Hukuku ve Uluslararası Finans Hukuku yer almaktadır. Ayrıca, bölgesel ekonomik entegrasyonlar (Avrupa Birliği (AB), Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN), fikri mülkiyet hakları, ticari anlaşmazlıkların çözüm (tahkim) mekanizmaları da uluslararası ekonomi hukuku kapsamındadır.

Uluslararası taahhütler ve faaliyetler için, hukuki standartların oluşturulması (insan hakları, çevrenin korunması, şeffaflık, istihdam şartları, fikri mülkiyet hakları, yatırımların karşılıklı korunması vb. kurallar) ve bu kurallara o ülkede iş yapmak isteyen yabancı firmaların da uyması gerekmektedir.

Uluslararası hukuk, insan hakları sözleşmeleri ve yatırımların korunması anlaşmaları çerçevesinde, giderek artan şekilde kişilerin ve diğer özel aktörlerin ekonomik haklarına ve özgürlüklerine odaklanmaktadır.

Devletler ve diğer devletlerin vatandaşları arasındaki yatırım uyuşmazlıklarının çözümüne yönelik **Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID)**, yatırımların korunması alanında oluşturulan önemli bir uluslararası forumdur. Uluslararası ticaretle ilgili birçok işlem ya da ticari anlaşmazlıkların çözümünde uluslararası anlaşmalar çerçevesindeki kurallar geçerli olmaktadır. Bu kurallar, birçok devlet tarafından kendi iç düzenlemeleri ile ulusal hukuka da yansıtılarak vatandaşlar ve şirketler için bağlayıcı hale gelmektedir. Örneğin, banka denetimi konusundaki Basel Komitesi, G20 üyeleri ile diğer bazı ülkelerin banka denetimi ile ilgili oluşturduğu önemli bir forumdur.

Basel 3 ve Bankacılık: Basel 3 olarak bilinen ve 2008 Finansal Krizinden sonra hazırlanan uluslararası sermaye ve likidite standartları, bankaların yeterli ve istikrarlı kaynaklara sahip olmasını hedeflemektedir. Her ne kadar henüz tam anlamıyla uygulanmaya başlanmasa bile, dünyadaki en büyük 100 banka Basel 3 standartlarına uyum sağlamıştır. Basel kriterlerine uyum, bankaların uluslararasılaşmasını kolaylaştırır- maktaki, krizlere dayanıklılığını artırmakta ve ticaretten kazançları teşvik etmektedir.

Uluslararası ilişkilerde keyfi güç kullanımının yerini kuralların alması, uzlaşmaların güç yerine kural temelli yapılması ve hukukun uluslararası işbirliğinin alt yapısı olarak kabul edilmesi hukukun üstünlüğüne işaret etmektedir.

Hukukun Üstünlüğü: Toplumdaki tüm bireylerin konumlarına bakılmaksızın kanun önünde eşit olması ve birey, hükümet veya devlet adına karar veren tüm birimlerin kurallara tam olarak uymasının sağlanmasıdır.

ULUSAL VE ULUSLARARASI KURALLARIN İLİŞKİSİ

Kamusal uluslararası hukuk, ulusal düzenleyici gücün sınırlarını çizebilmektedir.

BAĞLAYICILIK

Türkiye'de Anayasa'nın 90. maddesinin son fıkrasına göre, yönetimine uygun biçimde yürürlüğe konulan uluslararası antlaşmalar "kanun hükmünde"dir. Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletler ya da uluslararası kuruluşlarla yapılacak antlaşmaların onaylanması, **T.B.M.M.'nin** onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır. Onaylanması bir kanunla uygun bulunan ya da onaylanması için bir kanun gerektirmeyen uluslararası antlaşmalar ya da diğer uluslararası belgeler **Bakanlar Kurulu Kararname-siyle** onaylanıp yürürlüğe konulmaktadır. Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi kararları ile gerçek ya da tüzel kişilere karşı alınan ticari ambargolar gibi yaptırımların, ulusal mevzuatlara aktarılarak uygulanması gerekmektedir. AB'de BM yaptırımlarının uygulanması, AB'nin Ortak Dış İlişkiler ve Güvenlik kuralları, Ortak Ticaret Politikası ya da sermayenin serbest dolaşımı ile ilgili kuralları çerçevesinde ele alınmaktadır. AB üyesi ülkeler, kendi ceza kanunları kapsamında, paralel kısıtlama ve yaptırımlar uygulayabilmektedir.

ULUSLARARASI TAHKİM

Büyük yabancı yatırımcılar, yatırım yaptıkları ülkenin kanuni düzenlemelerinde gelecekte olabilecek değişiklikler karşısında yatırımlarını koruyabilmeye ve riske girmemeye çalışırlar.

Uluslararası Tahkim: Uluslararası düzeyde taraflar arasında çıkan uyuşmazlıkların, devletlerin resmi yargı organları yerine, taraflarca belirlenen hakemlerce çözümlendiği bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir.

Uluslararası tahkimin Türkiye'deki örneği olarak **İstanbul Tahkim Merkezi'ni (İSTAC)** verebiliriz. İSTAC, özel ticari aktörler arasındaki uyuşmazlıkların çözümünde hizmet veren bağımsız, tarafsız ve özerk bir kurumdur. İSTAC Tahkim ve Arbuluculuk Kuralları, 26 Ekim 2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kurallar, tahkim ve arabuluculuk süreçlerinin güncel ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanmıştır. İSTAC hakem kararları nihai ve bağlayıcı olup, dünyanın her yerinde icra edilme gücüne sahiptir.

YATIRIMLARIN KARŞILIKLI TEŞVİKİ VE KORUNMASI (YKTK) ANLAŞMALARINI

Ülkeler, başka ülkelerde yatırım yapan kendi ülkelerinin vatandaşlarının ve firmalarının temel hak ve menfaatlerini uluslararası hukuk temelinde koruyabilmek ve ev sahibi ülke tarafından uygulanacak muamelenin sınırlarını belirleyebilmek için **Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması (YKTK)** Anlaşmaları yapmaktadırlar. Bu anlaşmalar, yatırımcıların kar transferlerinin güvence altına alınması, ev sahibi devletçe yapılması muhtemel kamulaştırma işlemlerinin şartlarının belirlenmesi ve uyuşmazlık halinde uluslararası tahkime başvurulması gibi yatırımcılar açısından çok önemli hükümler içermektedir. Türkiye, bugüne kadar 98 ülkeyle YKTK Anlaşması imzalamıştır. İlk kez 1962 yılında Almanya ile imzalanan bu anlaşmalardan 75 adedi T.B.M.M.'ce onaylanarak yürürlüğe girmiş olup, imzalanan diğer anlaşmaların onay süreci devam etmektedir. YKTK Anlaşmalarında genel olarak yabancı yatırımcılar ile ev sahibi ülke arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümü için başlıca iki uluslararası tahkim mekanizması bulunmaktadır. Bu mekanizmalardan ilki "özel amaçlı ve geçici (ad hoc) tahkim" olarak adlandırılan tahkim mekanizmasıdır. Bu mekanizma temel olarak, **Birleşmiş Milletler Tahkim Kuralları (UNCITRAL)** göre, her bir uyuşmazlık için üç üyeli bir tahkim kurulunun oluşturulmasını öngörmektedir. Ad hoc tahkim mekanizması dışında **YKTK Anlaşmalarında Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID) tahkimi** de bir seçenektir. ICSID, günümüzde yabancı yatırımcılar tarafından en sık başvuru alan uluslararası tahkim kurumu haline gelmiştir. Türkiye de 1987 yılında taraf olduğu ICSID'e bu tarihten sonra imzaladığı tüm YKTK Anlaşmaları'nda yer vermiştir.

ULUSLARARASI HUKUKUN TEMEL ALANLARI

Uluslararası ekonomi hukukunun ana alanları: Uluslararası ticaret hukuku, bölgesel ekonomik bütünleşme (entegrasyon) hukuku ve uluslararası para hukukudur. Ayrıca, ticaret ve yatırımlarla ilgili olan uluslararası ticari tahkim, çifte vergilendirmenin önlenmesi anlaşmaları, uluslararası fikri ve sınai mülkiyet hakları ve uluslararası rekabet hukuku konularını da içerir. AB gibi ileri ekonomik entegrasyonlarda, kişilerin serbest dolaşımı rejimi, serbest yerleşim ve ortak rekabet kuralları da uluslararası ekonomi hukuku alanında yer alır.

1. ULUSLARARASI TİCARET VE TİCARİ İŞLEMLER HUKUKU

Mal ve hizmetlerin sınır ötesi ticaretine ilişkin uluslararası anlaşmalar, tarafların karşılıklı hak ve yükümlülükleri ile tüm taraflara karşılıklı fayda sağlama prensibi üzerine inşa edilmektedir. Uluslararası ticaret anlaşması fayda ve maliyetleri ne kadar taraflara dengeli dağıtırsa, tarafların gönüllüce anlaşma kurallarına uymaları o kadar kolay olur, bu da hem işlem maliyetlerini düşürür hem de anlaşmaları daha uzun ömürlü kılar. Gittikçe artan sınır ötesi e-ticaret ülkeler arasında yeknesak kurallara ihtiyacı artırmaktadır. Uluslararası ticari işlemler hukukunun kapsamına giren bir başka konu ise anlaşmazlıkların çözümü ve özellikle uluslararası tahkim konusudur. Yabancı firmalar ile devletler arasındaki anlaşmazlıkların çözümünde Birleşmiş Milletler Tahkim Kuralları (UNCITRAL) devreye girmektedir.

Dünyada yapılan uluslararası işlemlerin % 40'ında İngiliz hukuku, %22'sinde Amerikan hukuku kullanılmaktadır.

DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ

DTÖ, küresel düzeyde ticaretin serbestleştirilmesi amacıyla üye ülkelerin ticaret anlaşmaları müzakere ettikleri, aralarındaki ticari anlaşmazlıkları ve sorunları çözmeye çalıştıkları 1994 yılında kurulan uluslararası örgüttür. Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) küresel ticari ilişkilerin kurumsal olarak esasını teşkil eder. DTÖ, Tarifeler ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT 1947)'nin mevcut yapısı üzerine inşa edilmiştir.

DTÖ'nün temel amaçları, mevcut ticaret engellerini azaltmak, uluslararası ticareti artırmak, yaşam standartlarını iyileştirmek, sürdürülebilir kalkınmaya ulaşmak ve gelişmekte olan ülkeler için artan dünya ticaretinden yeterli bir payı temin etmektir. DTÖ'nün kurucu anlaşması ve GATT Anlaşması, gümrük tarifelerinin ve yollarla yönelik diğer ticaret engellerinin azaltılması ve üye ülkelere yönelik ayrımcı muamelenin ortadan kaldırılmasını amaçlayan temel hukuki metinlerdir.

DTÖ kapsamında izin verilen sübvansiyonlar dışında ülkelerin ihracata yönelik sübvansiyon vermesi yasaktır.

DTÖ Anti-Damping Anlaşması, ihracatın dampingli fiyatlarla gerçekleştirilmesinin başka bir ülkenin yerli üreticisine zarar vermesi durumunda zarar gören ülkeye ilgili üründe damping vergisi koyma hakkı verir.

Sağlık ve Bitki Sağlığı Anlaşması, Ticaretle Teknik Engeller Anlaşması, DTÖ kurallarını tamamlayıcı nitelikteki önemli DTÖ anlaşmalarıdır. DTÖ kapsamındaki diğer anlaşmalar ise, tarım sektöründe özel bir rejim kuran Tarım Anlaşması, Ticaretle ilgili Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması (TRIPS), Ticaretle ilgili Yatırım Tedbirleri Anlaşması (TRIMS) ve Kamu Alımları Anlaşmasıdır. Kamu Alımları Anlaşması dışındaki tüm DTÖ anlaşmalarına ve DTÖ'ye Türkiye de üyedir. DTÖ kapsamında "Doha Kalkınma Gündemi" adıyla 2001 yılında başlayan "Doha Turu" müzakereleri halen devam etmektedir.

2.BÖLGESEL EKONOMİ HUKUKU VE SERBEST TİCARET ANLAŞMALARI

DTÖ, üyeleri arasında ikili ve çoklu bölgesel ticaret anlaşmalarına izin vermektedir. DTÖ, bölgesel ticaret anlaşmalarına belli şartlarla izin vermektedir. Öncelikle, bu anlaşmaların, taraf ülkeler arasındaki ticaretin önemli bir bölümünü kapsamaya gerekmektedir. Sadece belli malları kapsayan değil, daha fazla mali kapsamına alan ticaret anlaşmaları yapılması DTÖ'nün hedefleriyle daha uyumludur. Kuzey Amerika Serbest Ticaret Alanı (NAFTA), Güney Doğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN), Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC), Andean Ülkeleri Topluluğu, Güney (Latin) Amerika Ortak Pazarı (MERCOSUR) bölgesel ticaret anlaşmalarının önemli örnekleri arasındadır.

Serbest Ticaret Anlaşması: İki veya daha fazla ülkenin malların, hizmetlerin, yatırımların ve diğer alanların gümrük vergisi ve tarife dışı engellerden muaf veya indirimli olarak ticaretine yönelik yaptıkları anlaşmalardır.

AB, özellikle 2008 krizinden sonra diğer ülkeler ile kapsamlı ekonomik ve ticaret anlaşmaları yapmaya yönelmiştir. **AB ile Kanada** arasındaki Kapsamlı Ekonomik ve Ticaret Anlaşması (**CETA**) 2016 yılında imzalanmıştır. **AB ile Japonya** arasındaki Ekonomik Ortaklık Anlaşması müzakereleri Aralık 2017'de tamamlanmıştır.

ABD, 2000'li yıllarda, ekonomik ve politik amaçlarla belli ülkelerle serbest ticaret anlaşmaları (STA) yapmaya yönelmiştir. Amerika Obama hükümeti döneminde, birincisi Asya- Pasifik ülkeleri ile Trans-Pasifik Ortaklığı (TPP) ve ikincisi AB ile Trans-Atlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTIP) olmak üzere iki önemli bölgesel ticaret anlaşması müzakeresi gerçekleştirmiştir.

a.Trans-Pasifik Ortaklığı (TPP)

ABD, Kanada, Meksika, Japonya, Avustralya, Malezya'nın da dahil olduğu 12 Asya-Pasifik ülkesi arasında 2016 yılında Trans-Pasifik Ortaklığı (TPP) adıyla bir bölgesel ticaret anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma ile üye ülkeler arasında mallar, hizmetler ve fikri mülkiyet hakları gibi alanlarda tarife ve tarifedışı engellerin azaltılmasını öngören kapsamlı bir anlaşma gerçekleştirilmiştir. Trump hükümetinin göreve gelmesi sonrasında ABD'nin TPP'den çekilmesi nedeniyle, diğer üye ülkeler ABD'nin olmadığı bir şekilde anlaşmayı yenilemeye karar vermişlerdir.

b.Trans-Atlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTIP)

Dünyanın en önemli iki ekonomisi olan ABD ve AB'nin ekonomik ve ticari ilişkileri çok uzun bir geçmişi dayanmaktadır. İki ülke arasındaki mevcut kapsamlı ilişkileri daha da derinleştirmek, ekonomik büyüme ve istihdamlarına olumlu katkıda bulunmak amacıyla Temmuz 2013'te Trans-Atlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTIP) müzakerelerine başlamışlardır. Karşılıklı ticaretle uygulanan gümrük tarifeleri ile test ve sertifikalandırma maliyetleri, farklı standart uygulamaları, ithalat kontrolleri gibi tarifedışı tedbirler ticaretin maliyetini artırmakta ve önemli engel oluşturmaktadır.

Bu engelleri kaldırmak veya azaltmak amacıyla Temmuz 2013 ile Ekim 2016 tarihleri arasında ABD ve AB 15 müzakere turu gerçekleştirmiştir. Başta hemen hemen malların tamamında (%97'sinde) gümrük tarifelerinin karşılıklı sıfırlanması hedefi olmak üzere birçok konuda önemli ilerleme kaydedilmiştir. ABD'de Ocak 2017'de Trump hükümetinin göreve gelmesiyle, TPP'den çekildiğini ve NAFTA'yı yeniden müzakere edeceğini açıklamış, AB ile TTIP müzakerelerini fiilen durdurmuştur.

TÜRKİYE'NİN SERBEST TİCARET ANLAŞMALARI

Türkiye bugüne kadar 34 Serbest Ticaret Anlaşması (STA) imzalamıştır. Bunlardan Merkezi ve Doğu Avrupa ülkeleriyle akdedilmiş olan 11 STA, bu ülkelerin AB üyelikleri nedeniyle feshedilmiştir. Geriye kalanlardan 21 STA yürürlükte olup, Suriye STA'sı Aralık 2011'de bu ülkenin iç durumu nedeniyle askıya alınmıştır. Yürürlükte olan STA'lar; EFTA, İsrail, Makedonya, Bosna ve Hersek, Filistin, Tunus, Fas, Suriye, Mısır, Arnavutluk, Gürcistan, Karadağ, Sırbistan, Şili, Ürdün, Morityus, Güney Kore, Malezya, Moldova, Faroe Adaları ve Singapur STA'larıdır. Kosova, Lübnan ve Gana STA'larının müzakere süreçleri tamamlanmıştır. Diğer taraftan, Türkiye 19 ülke/ülke grubu ile STA imzalamak amacıyla müzakerelere başlamıştır. Bu ülkeler arasında Japonya, Ukrayna, Meksika, Endonezya, Peru, Kolombiya, Ekvator gibi ülkeler bulunmaktadır. Türkiye tarafından ABD, Kanada ve Hindistan'ın da aralarında bulunduğu 8 ülke/ülke grubu ile STA müzakerelerine başlama girişiminde bulunulmuştur. Ayrıca, İngiltere ile kısa vadede mevcut pazara giriş avantajlarının korunmasına, orta-uzun vadede ise geniş ve kapsamlı bir STA imzalanmasına yönelik görüşmeler sürdürülmektedir.

ULUSLARARASI ANTI-TEKEL VE REKABET HUKUKU

Uluslararası anti-tekel ve rekabet hukuku, yerli rekabet ve anti-tekel kuralları ile sınır ötesi girişimler arasındaki ilişki ve etkileşimi ifade eder. DTÖ kuralları, piyasada hakim gücün rekabeti kısıtlayıcı şekilde kötüye kullanılmasını yasaklar ve buna yönelik temel yaptırımları içerir.

ULUSLARARASI PARA HUKUKU VE PARASAL BİRLİKLER

Uluslararası Para Fonu (IMF), dünyada uluslararası parasal konularda en etkili kuruluşların başında gelmektedir.

Avrupa Ekonomik ve Parasal Birliği, Avrupa Birliği üyesi ülkelerin tek ve ortak para birimi olarak Avro'yu benimseyerek oluşturduğu ortak pazardır. En son AB'den de çıkma kararı alan Birleşik Krallık ile Danimarka para birimlerini değiştirerek Avro (Euro) kullanmayı reddetmişlerdir. Bu iki ülke ve birliğe yakın tarihlerde katılmış olan 8 ülke (Hirvatistan, Romanya, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, İsveç ve Polonya) henüz avro kullanımına geçmemiştir.

Maastricht Kriterleri

Ekonomik ve parasal birliğe üyeliğin kriterleri 1993 yılında yürürlüğe giren Maastricht Anlaşması'nda belirlenmiştir. Maastricht Kriterleri şunlardır:

- **Fiyat İstikrarı:** Üye ülkelerin yıllık enflasyon oranı, Birlikte bu alanda en iyi performansa sahip üç üye ülkenin yıllık enflasyon oranları ortalamasını 1,5 puandan fazla geçmemelidir.
- **Kamu Açığı:** Üye ülkelerin bütçe açıklarının GSYH'lerine oranı %3'ü geçmemelidir.
- **Kamu Borçları:** Üye devletlerde kamu borç stokunun GSYH'ye oranı %60'ı geçmemelidir.
- **Faiz Oranı:** Üye ülkelerde uygulanan uzun vadeli faiz oranları, 12 aylık dönem itibariyle, fiyat istikrarı bakımından en iyi 3 üye ülkenin faiz oranını 2 puandan fazla aşmamalıdır.

Avrupa Parasal Birliği'nin önemli bir unsuru, 1994 yılında Avrupa Para Enstitüsü olarak kurulan ve 1998 yılında Avrupa Merkez Bankası adını alan kuruluştur. Bu banka Avro'nun yönetiminden sorumludur. Avrupa para politikaları hakkında bağımsız kararlar alır.

FİKRİ MÜLKİYET HUKUKU

Fikri mülkiyet hukuku, telif, tasarım, marka, patent gibi hukuki yöntemlerle kişilerin yarattığı ve ya icat ettiği eserlerden kaynaklanan haklarının korunmasıdır. Bu eserleri yaratan kişiler tanınırlık ya da maddi fayda elde etmeyi beklerler. Fikri mülkiyet hukuku; telif hakları olarak da bilinen fikir ve sanat eserleri ve sınai mülkiyet hakları şeklinde iki ana kategoriye ayrılmaktadır. Telif hakları, eserin meydana getirilmesiyle kendiliğinden doğar. Buna karşılık patent, faydalı model, marka ve tasarım gibi haklar Türk Patent ve Marka Kurumu gibi bir idari kurumda tescil ettirilmelidir.

Fikri mülkiyet hakları ülkesel olarak korunmaktadır. Ülkesellik ilkesine göre, bir fikri mülkiyet hakkı, hangi ülkede korunması isteniyorsa o ülkenin mevzuatı çerçevesinde ve sadece o ülkenin sınırları içinde korunur. DTÖ Ticaretle İlgili Fikri Mülkiyet Hakları (TRIPS) Anlaşması bu alanda en önemli küresel düzeyde uluslararası anlaşmadır.

TRIPS: DTÖ kapsamında yapılan, fikri mülkiyet alanında üye ülkelerin uygulayacağı asgari standartları belirleyen ve isterlerse bu standartların üstünde koruma sağlamaları konusunda üye ülkeleri serbest bırakan anlaşmadır.

Bu anlaşmalarda, özellikle ilaç ve eczacılık ürünleri gibi patent sayesinde rakiplerin uzun yıllar piyasaya girişi engellenebilen ürünlerde fikri mülkiyet hakları, önemli müzakerelere konu olmaktadır.

ULUSLARARASI EKONOMİK DÜZENİN EVRİMİ VE TEMEL İLKELERİ

DÜNDEN BUGÜNE ULUSLARARASI EKONOMİK DÜZEN

Devletler diğer devletler ile nasıl bir ekonomik ilişki içerisine gireceklerine özgürce karar verebilirler. İktisadın kurucuları arasında sayılan Adam Smith ve David Hume'in eserleri, 18. yüzyılın sonlarındaki serbest ticaret hareketinin kavramsal temelini oluşturmuştur. Smith, teorisini piyasa mekanizmaları ve kaynakların uygun dağılımında, kişisel çıkarların belirleyici olması üzerine inşa etmiştir. Daha sonra, David Ricardo ve John Stuart Mill, "karşılıklı yararlılık" teorisini geliştirerek, Smith'in serbest ticaret tezini daha geniş bir çerçeveye oturtmuşlardır. Bu teoriye göre, ülkeler daha düşük maliyetle ürettikleri malların üretiminde uzmanlaşıp, bu malları başka ülkelere ihraç etmelidir. Bunun karşılığında, daha yüksek maliyetle ürettikleri malları ise başka ülkelere ithal ederek, refahlarını maksimize edeceklerdir.

19. yüzyılın ikinci yarısında İngiltere gibi bazı ülkelerde ekonomik serbestleşme görülürken, ABD'de, gümrük vergisi gelirleri önemli bir kaynak olduğundan korumacı gelenekler devam etmiştir.

Avusturya-Macaristan, İtalya, Almanya ve Fransa gibi Avrupa ülkeleri de korumacı politikaları seçmiştir. Bu dönemde, yüksek entegrasyon “altın standardı” üzerine kurulmuştur. Birinci Dünya Savaşı'nın ortaya çıkmasıyla, dünyadaki serbest ticaret ile yüksek korumacı politikalar arasındaki mücadele, korumacı politikalar lehine dönmüştür. Korumacı yaklaşımlar ve döviz kurlarındaki istikrarsızlık, iki Dünya Savaşı arasındaki dönemde liberal uluslararası ekonomi düzenine dönmeyi engellemiştir.

Modern uluslararası ekonomi hukukunun çerçevesi, İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna doğru ortaya çıkmıştır. 1944'te yapılan “Bretton Woods Konferansı”, IMF ve Dünya Bankası'nın kurulmasını sağlamıştır. 1947'de Tarifeler ve Ticaretin Genel Anlaşması (GATT) yapılmıştır. GATT'in amacı, tarifelerin azaltılması ve tarifedışı engellerin kaldırılması suretiyle dünya ticaretinin serbestleştirilmesidir. GATT'in “Uruguay Turu” dünya ticaret sisteminde bir dizi reforma yol açmıştır. Uruguay Turu, 1994'te DTÖ'nün kurulması, GATT'in revize edilmesi ve TRIPS, Anti-Damping Anlaşması gibi önemli anlaşmaların yapılması ile sonuçlanmıştır.

ULUSLARARASI EKONOMİK DÜZENİN TEMEL İLKELERİ

1.EKONOMİK DÜZENİ SEÇME ÖZERKLİĞİ

Ülkeler, ilkesel olarak kendi ekonomik ve sosyal sistemini seçme konusunda özgürdürler. Her devlet kendi politik, ekonomik ve sosyal sistemini seçmek için temel bir hakka sahiptir. Bu özgürlük, BM Kuruluş Sözleşmesinin 2. maddesindeki devletlerin “**egemen gücü**” ilkesinden kaynaklanmaktadır. Uluslararası anlaşmalar birçok konuda ülkeleri önemli ekonomik kararlar almaya zorlamaktadır.

2.TİCARETİN SERBESTLEŞMESİ

Modern uluslararası ekonomi düzeni, gümrük tarifelerinin azaltılması ve tarifedışı diğer engellerin azaltılması yoluyla sınır ötesi ticaretin serbestleştirilmesini amaçlar. Bu yaklaşım, ülkeler arası ticaretin tarafların lehine olacağı yaklaşımı üzerine inşa edilmiştir. Ticaret engellerinin kaldırılması ve ayrımcı uygulamaların azaltılmasını öngören anlaşmalar “**karşılıklı faydalı**” olarak nitelendirilmektedir. Ticaretin serbestleşmesi prensibi, tarifelerin azaltılması ve tarifedışı engellerin (miktar kısıtlamaları, sağlık önlemleri, teknik engeller, engelleyici gümrük işlemleri ve diğer ithalatı kısıtlayıcı uygulamalar) azaltılmasına dayanmaktadır. Uluslararası ticarete, tarifelerin azaltılması ve tarifedışı engellerin kaldırılması yoluyla serbestleşmeyi teşvik etmektedir.

3.AYRIMCILIK YAPILMAMASI VE YABANCI YATIRIMCILARA ADİL DAVRANILMASI

Günümüzde, yabancı sermayeye, geniş anlamda, adil muamele edilmesi uluslararası ekonomi hukukunun en önemli konularından birisidir. Adil muameleyi, asgari standartta geleneksel hukukun sağlayacağı adaletin yanı sıra, yerli sermayeye göre adil ve eşit muamele, tam koruma ve güvence gibi uluslararası anlaşmaların verdiği imkanlarla birlikte anlamak gerekmektedir.

Yabancı mallara, hizmetlere, fikri mülkiyete ve yatırımlara karşı ayrımcılık yapılmaması **iki şekilde** olmaktadır. **Birincisi**, uluslararası ticarete, bir devletin başka bir devlete sağladığı avantajların diğer başka devletlere de sağlanmasıdır. Bu, DTÖ'de en çok kayırılan ülke kavramı olarak nitelendirilir.

En Çok Kayırılan Ülke: DTÖ anlaşmaları kapsamında, üye ülkelerin bir ülkeye sağladığı bir avantajı (düşük gümrük vergisi gibi) tüm DTÖ üyelerine sağlamasını öngören ilkedir.

İkincisi ise, yabancılara karşı yerel düzeyde ulusal muameledir. Bu da bir ülkenin yerli mallarına, hizmetlerine, fikri mülkiyetine ve yatırımlarına yönelik uygulamalarını, başka ülkelerin mallarına, hizmetlerine, fikri mülkiyetine ve yatırımlarına da uygulamasıdır.

Ulusal Muamele: DTÖ'ye göre, ithal malların, yabancı hizmetlerin, fikri mülkiyetin bir ülkeye girdikten sonra bu ülkenin yerli malları, hizmetleri ve fikri mülkiyeti ile eşit muameleye tabi tutulması gereğidir.

4.GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERİN TEŞVİK EDİLMESİ

Uluslararası ticarete az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere çeşitli kolaylıklar sağlanması yoluyla bu ülkelerin kalkınmasının teşvik edilmesi önemli bir husustur. Gelişmekte olan ülkelerin yaşam standartlarının yükseltilmesi, ekonomik büyümelerinin teşvik edilmesi, bu ülkelerin özel ihtiyaçlarının dikkate alınması ve desteklenmesi modern uluslararası hukukun önemli prensipleri arasındadır.

Bu amaçla, bu ülkelere yönelik doğrudan yardımlara ilave olarak uluslararası ticarete;

- Gümrük tarifelerinde tercihli muamele
- Doğal kaynaklar için yeterli fiyatın sağlanması
- Belli bazı anlaşma yükümlülüklerinden geçici veya sürekli istisnalar
- Teknoloji transferi ve özellikle en az gelişmiş ülkelerin borçlarının silinmesi gibi ülke ihtiyaçlarına göre özel muameleler yapılmaktadır.

AÇIKLAMALI SORULAR

1. Hem devletler arasındaki ekonomik ilişkilerin hem de sınır ötesi iş yapan uluslararası örgütlerin, firmaların ve bireylerin ülkeler ile olan ekonomik ilişkilerinin hukuki çerçevesini düzenleyen kurallar bütünü olarak ifade edilen kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Uluslararası Bankacılık Hukuku
- B) Uluslararası Ekonomi Hukuku
- C) İnsan hakları Evrensel Beyannamesi
- D) Maastricht Kriterleri
- E) Uluslararası Muhasebe Standartları

AÇIKLAMA

Uluslararası Ekonomi Hukuku: Hem devletler arasındaki ekonomik ilişkilerin hem de sınır ötesi iş yapan uluslararası örgütlerin, firmaların ve bireylerin ülkeler ile olan ekonomik ilişkilerinin hukuki çerçevesini düzenleyen kurallar bütünüdür. Dar anlamda ise, devletler ve uluslararası örgütler arasındaki ekonomik ilişkilerin düzenlenmesini ifade eder geniş anlamda.

YANIT: B

2. Aşağıdaki standartlardan hangisi 2008 Finansal Krizinden sonra hazırlanan uluslararası sermaye ve likidite standartları ile bankaların yeterli ve istikrarlı kaynaklara sahip olmasını hedeflemektedir?

- A) Basel 3
- B) ICSID
- C) UNCITRAL
- D) IASB
- E) YKTK

AÇIKLAMA

Basel 3: Basel 3 olarak bilinen ve 2008 Finansal Krizinden sonra hazırlanan uluslararası sermaye ve likidite standartları, bankaların yeterli ve istikrarlı kaynaklara sahip olmasını hedeflemektedir. Her ne kadar henüz tam anlamıyla uygulanmaya başlanmasa bile, dünyadaki en büyük 100 banka Basel 3 standartlarına uyum sağlamıştır.

YANIT: A

3. Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletler ya da uluslararası kuruluşlarla yapılacak antlaşmaların onaylanması aşağıdakilerden hangisine bağlıdır?

- A) Bakanlar Kurulu
- B) T.B.M.M
- C) Anayasa Mahkemesi
- D) Halk Oylaması
- E) Tahkim Kurulu

AÇIKLAMA

Türkiye'de Anayasa'nın 90. maddesinin son fıkrasına göre, yönetimine uygun biçimde yürürlüğe konulan uluslararası antlaşmalar "kanun hükmünde"dir. Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletler ya da uluslararası kuruluşlarla yapılacak antlaşmaların onaylanması, T.B.M.M.'nin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır.

YANIT: B

4. Aşağıdakilerden hangisi uluslararası düzeyde taraflar arasında çıkan uyuşmazlıkların, devletlerin resmi yargı organları yerine, taraflarca belirlenen hakemlerce çözümlendiği bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir?

- A) Dünya Ticaret Örgütü
- B) Uluslararası Anti-Tekel ve Rekabet Kurulu
- C) Uluslararası Tahkim
- D) İnsan Hakları Mahkemesi
- E) Birleşmiş Milletler

AÇIKLAMA

Uluslararası düzeyde taraflar arasında çıkan uyuşmazlıkların, devletlerin resmi yargı organları yerine, taraflarca belirlenen hakemlerce çözümlendiği bir uyuşmazlık çözüm yöntemine "Uluslararası Tahkim" adı verilir.

YANIT: C

5. Ülkeler, başka ülkelerde yatırım yapan kendi ülkelerinin vatandaşlarının ve firmalarının temel hak ve menfaatlerini uluslararası hukuk temelinde koruyabilmek ve ev sahibi ülke tarafından uygulanacak muamelenin sınırlarını belirleyebilmek için aşağıdaki anlaşmalardan hangisini yapmaktadır?
- A) Yatırımlara Dış Kredi Sağlama Anlaşmaları
B) Uluslararası Anti-Tekel ve Rekabet Anlaşması
C) Uluslararası Ticaret Anlaşmaları
D) Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmaları
E) Uluslararası Tahkim Anlaşmaları

AÇIKLAMA

Ülkeler, başka ülkelerde yatırım yapan kendi ülkelerinin vatandaşlarının ve firmalarının temel hak ve menfaatlerini uluslararası hukuk temelinde koruyabilmek ve ev sahibi ülke tarafından uygulanacak muamelenin sınırlarını belirleyebilmek için "Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmaları" yapmaktadır.

YANIT: D

MURAT YAYINLARI

6. Aşağıdakilerden hangisi Uluslararası Ekonomi Hukukun Temel ana alanlarından biri değildir?
- A) Uluslararası ticaret hukuku
B) Bölgesel ekonomik bütünleşme hukuku
C) Uluslararası para hukuku
D) Çifte vergilendirme anlaşmaları
E) Uluslararası fikri ve sınai mülkiyet hakları

AÇIKLAMA

Uluslararası ekonomi hukukunun ana alanları: Uluslararası ticaret hukuku, bölgesel ekonomik bütünleşme hukuku ve uluslararası para hukukudur. Ayrıca, uluslararası ticari tahkim, çifte vergilendirmenin önlenmesi anlaşmaları, uluslararası fikri ve sınai mülkiyet hakları ve uluslararası rekabet hukuku konularını da içerir. Kişilerin serbest dolaşımı rejimi, serbest yerleşim ve ortak rekabet kuralları da uluslararası ekonomi hukuku alanında yer alır.

YANIT: D

7. Aşağıdakilerden hangisi küresel düzeyde ticaretin serbestleştirilmesi amacıyla üye ülkelerin ticaret anlaşmaları müzakere ettikleri, aralarındaki ticari anlaşmazlıkları ve sorunları çözmeye çalıştıkları 1994 yılında kurulan uluslararası örgüttür?
- A) Dünya Ticaret Örgütü
B) Birleşmiş Milletler
C) NAFTA
D) Trans Pasifik Ortaklığı
E) Uluslararası Anti-Tekel ve Rekabet Kurulu

AÇIKLAMA

DTÖ : Küresel düzeyde ticaretin serbestleştirilmesi amacıyla üye ülkelerin ticaret anlaşmaları müzakere ettikleri, aralarındaki ticari anlaşmazlıkları ve sorunları çözmeye çalıştıkları 1994 yılında kurulan uluslararası örgüttür. Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) küresel ticari ilişkilerin kurumsal olarak esasını teşkil eder. DTÖ, Tarifeler ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT 1947)'nin mevcut yapısı üzerine inşa edilmiştir.

YANIT: A

8. İhracatın başka bir ülkenin yerli üreticisine zarar vermesi durumunda zarar gören ülkeye ilgili üründe dumping vergisi koyma hakkı everen uluslararası anlaşma aşağıdakilerden hangisidir?
- A) DTÖ Serbest Ticaret Anlaşması
B) DTÖ Ekonomik Ortaklık Anlaşması
C) DTÖ Trans Pasifik Anlaşması
D) DTÖ Uluslararası Anti-Tekel ve Rekabet Anlaşması
E) DTÖ Anti Damping Anlaşması

AÇIKLAMA

İhracatın başka bir ülkenin yerli üreticisine zarar vermesi durumunda zarar gören ülkeye ilgili üründe dumping vergisi koyma hakkı everen uluslararası anlaşma "DTÖ Anti Damping Anlaşması" olarak kabul edilir.

YANIT: E

9. Aşağıdakilerden hangisi bölgesel ticaret anlaşmalarına örnek olarak verilemez?

- A) Kuzey Amerika Serbest Ticaret Alanı (NAFTA)
- B) Güney Doğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN)
- C) Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC)
- D) KYOTO Anlaşması
- E) Güney (Latin) Amerika Ortak Pazarı (MERCOSUR)

AÇIKLAMA

Kuzey Amerika Serbest Ticaret Alanı (NAFTA), Güney Doğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN), Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC), Andean Ülkeleri Topluluğu, Güney (Latin) Amerika Ortak Pazarı (MERCOSUR) Andean Ülkeleri Topluluğu, bölgesel ticaret anlaşmalarına örnektir. Ancak, Kyoto anlaşması bir çevre anlaşmasıdır.

YANIT: D

10. Avrupa Ekonomik ve Parasal Birliğine üyeliğin kriterleri aşağıdaki hangi anlaşma ile belirlenmiştir?

- A) Gümrük Birliği Anlaşması
- B) Roma Anlaşması
- C) Paris Anlaşması
- D) Maastricht Anlaşması
- E) Amsterdam Anlaşması

AÇIKLAMA

Türkiye ile AB arasındaki ekonomik ve parasal birliğe üyeliğin kriterleri 1993 yılında yürürlüğe giren Maastricht Anlaşması'nda belirlenmiştir.

YANIT: D

11. Aşağıdakilerden hangisi Maastricht Kriterleri arasında yer almaz?

- A) Fiyat İstikrarı
- B) Kamu Açığı
- C) Kültürel Zenginlikler
- D) Kamu Borçları
- E) Faiz Oranı

AÇIKLAMA

Maastricht Kriterleri ; Fiyat İstikrarı, Kamu Açığı, Kamu Borçları ve Faiz Oranı'dır.

YANIT: C

12. Maastricht Kriterlerine göre "kamu borç stokunun" GSYH'ye oranı yüzde kaç geçmemelidir?

- A) % 30
- B) % 40
- C) % 50
- D) % 60
- E) % 75

AÇIKLAMA

Maastricht Kriterlerine göre kamu borçları: Üye devletlerde kamu borç stokunun GSYH'ye oranı %60'ı geçmemelidir.

YANIT: D

13. Ana hedefi Avrupa ekonomisinin enflasyondan zarar görmesini önlemek üzere kurulan ve Avrupa para politikaları hakkında bağımsız kararlar alan teşekkül aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Avrupa Merkez Bankası
- B) Avrupa Birliği Konseyi
- C) Avrupa Sayıştay
- D) Avrupa Komisyonu
- E) Avrupa Parlamentosu

AÇIKLAMA

Ana hedefi Avrupa ekonomisinin enflasyondan zarar görmesini önlemek üzere kurulan ve Avrupa para politikaları hakkında bağımsız kararlar alan teşekkül; Avrupa Merkez Bankası 'dır.

YANIT: A

14. Aşağıdakilerden hangisi uluslararası ekonomik düzenin temel ilkelerinden biri değildir?

- A) Ekonomik Düzeni Seçme Özerkliği
- B) Ticaretin Serbestleşmesi
- C) Ayrımcılık Yapılmaması ve Yabancı Yatırımcılara Adil Davranılması
- D) Gelişmekte Olan Ülkelerin Teşvik Edilmesi
- E) Karşılaştırmalı Üstünlük İlkesi

AÇIKLAMA

Uluslararası Ekonomik Düzenin Temel İlkeleri; Ekonomik Düzeni Seçme Özerkliği, Ticaretin Serbestleşmesi, Ayrımcılık Yapılmaması ve Yabancı Yatırımcılara Adil Davranılması, Gelişmekte Olan Ülkelerin Teşvik Edilmesi olarak sıralanmaktadır.

YANIT: E

15. Ülkeler, ilkel olarak kendi ekonomik ve sosyal sistemini seçme konusunda özgürdürler. Her devlet kendi politik, ekonomik ve sosyal sistemini seçmek için temel bir hakka sahiptir. Bu özgürlük, BM Kuruluş Sözleşmesinin hangi ilkesinden kaynaklanmaktadır?

- A) İletişim özgürlüğü
- B) Karşılaştırmalı üstünlük
- C) Egemen güçü
- D) Güçler dengesi
- E) Kamusal güç

AÇIKLAMA

Ülkeler, ilkel olarak kendi ekonomik ve sosyal sistemini seçme konusunda özgürdürler. Her devlet kendi politik, ekonomik ve sosyal sistemini seçmek için temel bir hakka sahiptir. Bu özgürlük, BM Kuruluş Sözleşmesinin "egemen güçü" ilkesinden kaynaklanmaktadır.

YANIT: C

ÇÖZÜMLÜ SORULAR

1. Uluslararası ekonomik ilişkilerin gelişebilmesi aşağıdakilerden hangisi ile mümkün olur?

- A) Devletlerin birbirleri ile imzaladıkları sözleşmenin çok fazla ülkeyi kapsamaması ile
- B) İthalat ve ihracatta havayolu taşımacılığının öneminin artması ile
- C) Ülke yönetimlerinin halkına sağladıkları demokratik haklar ile
- D) Ticaret yapan bireylerin, firmaların ve devletlerin birbirlerine güvenmesi ve haklarının korunacağını bilmeleri ile
- E) Ticaret yapan ülkelerde devalüasyon veya revalüasyon gibi olumsuz durumların olmaması ile

2. Malların, hizmetlerin, sermayenin, parasal ilişkilerin ve fikri mülkiyet haklarının sınır ötesi ticaretinin hukuksal olarak düzenlenmesine ne ad verilmektedir?

- A) Uluslararası Ekonomi Hukuku
- B) Uluslararası Ticaret Hukuku
- C) Uluslararası İş Hukuku
- D) Uluslararası Tahkim Hukuku
- E) Uluslararası Uyuşmazlık Hukuku

3. Aşağıdakilerden hangisi bir ülkede iş yapmak isteyen yabancı firmaların da uyacağı, uluslararası taahhütler ve faaliyetler için oluşturulması gereken hukuki standartlardan biri değildir?

- A) İnsan hakları
- B) Sosyal Sorumluluk
- C) Çevrenin korunması
- D) Şeffaflık
- E) İstihdam şartları

4. G20 üyeleri ile diğer bazı ülkelerin banka denetimi ile ilgili oluşturduğu forum aşağıdakilerden hangisidir?
- A) Avrupa Komisyonu
B) Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
C) Basel Komitesi
D) Uluslararası İç Denetim Kurulu
E) Uluslararası Finans Komitesi
5. Aşağıdakilerden hangisi toplumdaki tüm bireylerin konumlarına bakılmaksızın kanun önünde eşit olması ve birey, hükümet veya devlet adına karar veren tüm birimlerin kurallara tam olarak uymasının sağlanması olarak kabul edilir?
- A) Egemenlik ilkesi
B) Bağımsızlık
C) Anayasal hak
D) Hukukun üstünlüğü
E) Pozitif hukuk
6. "Ulusal kanunlar, yerel mahkemelere, yabancı ülkelerin uluslararası kanunlara uygun olmayan fiillerinin tanınmaması ya da başvurularının reddedilmesi hakkını verebilir. Büyük yabancı yatırımcılar, yatırım yaptıkları ülkenin kanuni düzenlemelerinde gelecekte olabilecek değişiklikler karşısında yatırımlarını koruyabilmeye ve riske girmemeye çalışırlar."
- Yukarıdaki ifadeye göre uluslararası düzeyde taraflar arasında çıkan uyuşmazlıkların, devletlerin resmi yargı organları yerine, taraflarca belirlenen hakemlerce çözümlendiği uyuşmazlık çözüm yöntemi ne ad verilir?**
- A) Uluslararası Rekabet Kurumu
B) Avrupa Komisyonu
C) Uluslararası Takdir Komisyonu
D) İnsan Hakları Komisyonu
E) Uluslararası Tahkim
7. Aşağıdaki ifadelerden hangisi İstanbul Tahkim Merkezi'ne (İSTAC) ait bir özellik değildir?
- A) İSTAC, özel ticari aktörler arasındaki uyuşmazlıkların çözümünde hizmet veren bağımsız, tarafsız ve özerk bir kurumdur.
B) İSTAC Tahkim ve Arbuluculuk Kuralları, 26 Ekim 2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
C) Kurallar, tahkim ve arabuluculuk süreçlerinin güncel ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanmıştır.
D) İSTAC hakem kararları sadece Türkiye'ye sınırları içinde bağlayıcıdır.
E) Firmaların, İstanbul Tahkim Merkezi gibi bağımsız kurumları tercih etmelerinin nedeni, sorunlarını, uluslararası kurallar dikkate alınarak, uzman kişilerce etkin bir şekilde daha kısa sürede çözebileceklerini düşünmeleridir.
8. Aşağıdakilerden hangisi Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) temel amaçlarından biri değildir?
- A) Uluslararası ticareti artırmak
B) Yaşam standartlarını iyileştirmek
C) Sürdürülebilir kalkınmaya ulaşmak
D) Gelişmekte olan ülkelerin dünya ticaretinden yeterli payı temin etmek
E) Mevcut ticaret engellerini hiç değilse dengede tutmak
9. Yabancı firmalar ile devletler arasındaki anlaşmazlıkların çözümünde aşağıdaki kurumlardan hangisi devreye girmektedir?
- A) Birleşmiş Milletler Tahkim Kuralları
B) Dünya Ticaret Örgütü
C) Uluslararası Rekabet Kurumu
D) Uluslararası Takdir Komisyonu
E) Uluslararası Anti-Tekel ve Rekabet Kurulu

10. Dünyada yapılan uluslararası işlemlerde en yüksek rezerv hukuku işlevine sahip ülke aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Amerikan hukuku
- B) İngiliz hukuku
- C) Fransız hukuku
- D) İtalyan hukuku
- E) Rus hukuku

11. İki veya daha fazla ülkenin mallarının, hizmetlerin, yatırımların ve diğer alanların gümrük vergisi ve tarife dışı engellerden muaf veya indirimli olarak ticaretine yönelik yaptıkları anlaşmalara ne ad verilmektedir?

- A) Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmaları
- B) Yatırımlara Dış Kredi Sağlama Anlaşmaları
- C) Serbest Ticaret Anlaşması
- D) Uluslararası Anti-Tekel ve Rekabet Anlaşması
- E) Uluslararası Ticaret Anlaşmaları

12. Aşağıdaki Avrupa ülkelerinden hangisi Avrupa para birimi olan Euro'yu kullanmaktadır?

- A) Birleşik Krallık
- B) Danimarka
- C) İsveç
- D) Belçika
- E) Bulgaristan

13. Dünyanın en önemli iki ekonomisi olan ABD ve AB arasındaki mevcut kapsamlı ilişkileri daha da derinleştirmek, ekonomik büyüme ve istihdamlarına olumlu katkıda bulunmak amacıyla Temmuz 2013'te ABD ile AB arasında başlayan müzakerelere ne ad verilmiştir?

- A) Trans-Pasifik Ortaklığı (TPP)
- B) Serbest Ticaret Anlaşması
- C) DTÖ Anti-Damping Anlaşması
- D) Trans-Atlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTIP)
- E) Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmaları

14. Uluslararası ekonomik düzenin temel ilkeleri arasında sayılan gelişmekte olan ülkelerin teşvik edilmesi ilkesi ile aşağıdakilerden hangisi hedeflenmektedir?

- A) Bu ülkelere ayrıcalık yapılmaması
- B) Bu ülkelere gelişmiş ülkelere göçün artırılması
- C) Gelişmiş ülkelere olan bağımlılığın artırılması
- D) Bu ülkelerin kalkınmalarının sağlanması
- E) Bu ülkelerin doğal kaynaklarının daha fazla kullanılması

15. DTÖ anlaşmaları kapsamında, üye ülkelerin bir ülkeye sağladığı bir avantajı (düşük gümrük vergisi gibi) tüm DTÖ üyelerine sağlamasını öngören ilkeye ne ad verilir?

- A) Bitmiş ülke
- B) Kalkınmakta olan ülke
- C) En Çok Kayrılan Ülke
- D) Az gelişmiş ülke
- E) Peyk ülke

MURAT YAYINLARI

ÇÖZÜMLÜ SORULAR YANITLARI

1. **D** Uluslararası ekonomik ilişkilerin gelişebilmesi, ticaret yapan bireylerin, firmaların ve devletlerin birbirlerine güvenmesi ve haklarının korunacağını bilmeleri ile mümkün olur.
2. **A** Malların, hizmetlerin, sermayenin, parasal ilişkilerin ve fikri mülkiyet haklarının sınır ötesi ticaretinin hukuksal olarak düzenlenmesine "Uluslararası Ekonomi Hukuku" adı verilmektedir.
3. **B** İnsan hakları, çevrenin korunması, şeffaflık, istihdam şartları, fikri mülkiyet hakları, yatırımların karşılıklı korunması, bir ülkede iş yapmak isteyen yabancı firmaların da uyacağı, uluslararası taahhütler ve faaliyetler için oluşturulması gereken hukuki standartlardır.

4. **C** G20 üyeleri ile diğer bazı ülkelerin banka denetimi ile ilgili oluşturduğu forum ;Basel Komitesi'dir.
5. **D** Hukukun üstünlüğü; toplumdaki tüm bireylerin konularına bakılmaksızın kanun önünde eşit olması ve birey, hükümet veya devlet adına karar veren tüm birimlerin kurallara tam olarak uymasının sağlanması olarak kabul edilir.
6. **E** "Ulusal kanunlar, yerel mahkemelere, yabancı ülkelerin uluslararası kanunlara uygun olmayan fiillerinin tanınmaması ya da başvurularının reddedilmesi hakkını verebilir. Büyük yabancı yatırımcılar, yatırım yaptıkları ülkenin kanuni düzenlemelerinde gelecekte olabilecek değişiklikler karşısında yatırımlarını koruyabilmeye ve riske girmemeye çalışırlar. "
- Uluslararası düzeyde taraflar arasında çıkan uyuşmazlıkların, devletlerin resmi yargı organları yerine, taraflarca belirlenen hakemlerce çözümlendiği uyuşmazlık çözüm yöntemine "Uluslararası Tahkim" adı verilir.
7. **D** İSTAC hakem kararları nihai ve bağlayıcı olup, dünyanın her yerinde icra edilme gücüne sahiptir.
8. **E** DTÖ ; Mevcut ticaret engellerini hiç değilse dengede tutmak değil aksine mevcut ticaret engellerini azaltmak için kurulmuştur.
9. **A** Yabancı firmalar ile devletler arasındaki anlaşmazlıkların çözümünde "Birleşmiş Milletler Tahkim Kuralları (UNCITRAL)" devreye girmektedir.
10. **B** Dünyada yapılan uluslararası işlemlerin % 40'ında İngiliz hukuku, %22'sinde Amerikan hukuku kullanılmaktadır.
11. **C** İki veya daha fazla ülkenin malların, hizmetlerin, yatırımların ve diğer alanların gümrük vergisi ve tarife dışı engellerden muaf veya indirimli olarak ticaretine yönelik yaptıkları anlaşmalara "Serbest Ticaret Anlaşmaları" adı verilmektedir.
12. **D** Avrupa Ekonomik ve Parasal Birliği, Avrupa Birliği üyesi ülkelerin tek ve ortak para birimi olarak Avro'yu benimseyerek oluşturduğu ortak pazardır. En son AB'den de çıkma kararı alan Birleşik Krallık ile Danimarka para birimlerini değiştirerek Avro (Euro) kullanmayı reddetmişlerdir. Bu iki ülke ve birliğe yakın tarihlerde katılmış olan 8 ülke (Hırvatistan, Romanya, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, İsveç ve Polonya) henüz avro kullanımına geçmemiştir. Belçika ise Euro kullanmaktadır.
13. **D** Dünyanın en önemli iki ekonomisi olan ABD ve AB arasındaki mevcut kapsamlı ilişkileri daha da derinleştirmek, ekonomik büyüme ve istihdamlarına olumlu katkıda bulunmak amacıyla Temmuz 2013'te ABD ile AB arasında başlayan müzakerelerle Trans-Atlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTIP)adı verilmiştir. Engelleri kaldırmak veya azaltmak amacıyla Temmuz 2013 ile Ekim 2016 tarihleri arasında ABD ve AB 15 müzakere turu gerçekleştirmiştir. Başta hemen hemen malların tamamında (%97'sinde) gümrük tarifelerinin karşılıklı sıfırlanması hedefi olmak üzere birçok konuda önemli ilerleme kaydedilmiştir. ABD'de Ocak 2017'de Trump hükümetinin göreve gelmesiyle, AB ile TTIP müzakerelerini fiilen durdurmuştur.
14. **D** Uluslararası ekonomik düzenin temel ilkeleri arasında sayılan gelişmekte olan ülkelerin teşvik edilmesi ilkesi ile "Bu ülkelerin kalkınmalarının sağlanması" hedeflenmektedir.
15. **C** DTÖ anlaşmaları kapsamında, üye ülkelerin bir ülkeye sağladığı bir avantajı (düşük gümrük vergisi gibi) tüm DTÖ üyelerine sağlamasını öngören ilkeye "En çok kayrılan ülke" adı verilir.

DÖNEMSONU
DENEME SINAVI - 1

1. Finansal kriz doğrudan yabancı yatırımları veya ülkelerin dış ticaret hacimlerini nasıl etkiler? Sorusuyla ilgilenen bilim dalı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Siyaset Bilimi
- B) Uluslararası iktisat
- C) İktidar/Güç
- D) Uluslararası İlişkiler
- E) Uluslararası Politik Ekonomi

2. Merkantilizmin İngiltere ve İspanya'da uygulanan biçimine ne ad verilir?

- A) A. Kolbertizm
- B) Bulyonizm
- C) Albertizm
- D) Kameralizm
- E) Alteizm

3. Doğal risk, insanoğlunun oluşumuna doğrudan katkısı olmayan ve insanlığı tehdit eden tehlikeli durumlar olarak nitelendirilir. Aşağıdakilerden hangisi doğal riskler arasında yer alamaz?

- A) Fırtına ve su baskını
- B) Dolu
- C) Deniz suyunun yükselmesi
- D) Yanardağ canlanması
- E) Nükleer atıkların akarsulara karışması

4. Aşağıdakilerden hangisi beşeri sermaye unsurlarından biri değildir?

- A) Ruh sağlığı
- B) Bilgi
- C) Beceri
- D) Güven
- E) Beden sağlığı

5. 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl başlarında I. Dünya Savaşı'na kadar yürürlükte olan döviz kuru sistemi hangisidir?

- A) Bretton Woods
- B) Esnek kur sistemi
- C) Altın standardı
- D) Yönetimli dalgalanma
- E) Gümüş standardı

6. Cari fazla veren ülkeler ve petrol zengini ülkelerin ellerinde biriken uluslararası rezervleri değerlendirmek üzere oluşturdukları devlet mülkiyetli fonlara ne ad verilir?

- A) Dış servet/yatırım fonu
- B) Cari denge fonu
- C) Ulusal yatırım fonu
- D) Likidite fonu
- E) Portföy fonu

7. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin sürekli cari açık vermesinin nedenlerinden değildir?

- A) İç tasarrufların yetersizliği
- B) Faizlerin düşüklüğü
- C) Enerji açığı
- D) Hammadde, aramalı ve yatırım mallarında dışa bağımlılık
- E) Dış ticaret açığı

8. IMF'nin mali kaynakları temelde ülkelerin bu kuruluşa üye olduklarında sermaye katkısı olarak ödedikleri para anlamına gelen kotalardan gelir. Kotalar kabaca her ülkenin ekonomisinin çapını yansıtır. Bu kapsamda IMF'de en büyük kotaya sahip ülke aşağıdakilerden hangisidir?
- A) Çin
B) Rusya
C) ABD
D) İngiltere
E) Almanya
9. Türkiye'nin Cumhuriyet döneminde yaşadığı en büyük ekonomik kriz aşağıdaki hangi tarihte yaşanmıştır?
- A) 1929
B) 1980
C) 1994
D) 2001
E) 2008
10. Finansal krizlerin hemen tümünün "cinnet, panik ve çöküş"ten oluşan başlıca üç aşamalı bir gelişim seyri izlediği görüşü aşağıdaki hangi iktisatçıya aittir?
- A) C. Kindleberger
B) M. Friedman
C) A. Smith
D) J.M. Keynes
E) K. Marx
11. Aşağıdakilerden hangisi küresel tehditlerden biridir?
- A) Sermaye ve teknoloji transferi
B) Serbest ticaret kazançları
C) Bulaşıcı krizler
D) Nitelikli bireylerin öne çıkma imkânı
E) Eşitleşme ve özgürleşme
12. Küresel ısınma ile mücadele bağlamında 1997 yılında müzakere edilip mutabık kalınan, 2005 yılında yürürlüğe giren, ülkelerin karbon emisyonunu 1990 seviyesinin altına çekmesini öngören belge aşağıdakilerden hangisidir?
- A) Milenyum Kalkınma Belgesi
B) Rio Protokolü
C) Kyoto Protokolü
D) BM Rio+20 sürdürülebilir Kalkınma Belgesi
E) Paris İklim Anlaşması
13. Dünya tarihinde önemli bir değişimi niteleyen Rönesans hangi ülkede başlayarak diğer ülkelere yayılmıştır?
- A) Almanya
B) Portekiz
C) İngiltere
D) Hollanda
E) İtalya
14. Ehliyet ve liyakatten ziyade kayırmacılık veya menfaat temini karşılığında, toplumun karar ve icra mekanizmalarına yerleşenlerin toplumun geleceğini bloke etmeleri aşağıdaki kavramlardan hangisiyle açıklanabilir?
- A) Kurala göre atama
B) Bölge tabanlı atama
C) Vasat insan tuzağı
D) Dezavantajlı gruplara pozitif ayrımcılık yapma
E) Kuruma, kurum kökenlileri atama

15. Bretton Woods sistemi aşağıdakilerden hangisiyle ilgilidir?

- A) Uluslararası para sisteminin yönetimi
- B) Uluslararası ticaretin düzenlenmesi
- C) II.Dünya Savaşından sonra sömürgeciliğin tasfiyesi
- D) Komünist Bloku ekonomik olarak etkin hale getirme
- E) BM Daimi Güvenlik Konseyinin kurulması

16. 1960'tan günümüzde dünyadaki nüfus gelişmeleri ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Yüksek gelirli ülkelerin dünya nüfusundaki payı azalmıştır.
- B) Ağır borç yükü altındaki ülkelerin dünya nüfusundaki payı artmıştır.
- C) Orta gelirli ülkelerin dünya nüfusundaki payı artmıştır.
- D) Dünya nüfusunda kayda değer bir artış olmamıştır.
- E) Çin'in dünya nüfusu içindeki payında azalma olmuştur.

17. Uluslararası hukukun uzun dönemde devam etmesinin temel şartı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Devletlerin güçlü olması
- B) Askeri yatırımların büyüklüğü
- C) Ülkelerin çıkarlarına uygun olması
- D) Savaş tehdidinin önlenmesi
- E) Akil yöneticiler olması

18. Dünya Ticaret Örgütü'ne ilişkin aşağıdakilerden hangisi doğru değildir?

- A) Üye ülkelerdeki yaşam standartlarını iyileştirmek temel amaçlarından biridir.
- B) 1994 yılında kurulmuştur.
- C) Yerli üreticileri korumayı teşvik eder.
- D) Tarım ve sağlık alanlarında düzenlemeler içerir.
- E) Türkiye DTÖ'ye üyedir.

19. Aşağıdakilerden hangisi ABD ve AB arasında müzakere edilen Trans Atlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTIP) Anlaşmasının amaçlarından birisidir?

- A) Tarafların üniversiteleri arasında işbirliğini artırmak
- B) Karşılıklı vize serbestisi sağlamak
- C) Kredi anlaşmaları yapmak
- D) Kültürel işbirliğini artırmak
- E) Ticarete konu mallarda gümrük tarifelerini sınırlamak veya indirmek

20. Aşağıdakilerden hangisi Maastricht Kriterleri arasında sayılamaz?

- A) Üye ülkelerin bütçe açığının GSYH'ye oranı yüzde 3'ü geçmemelidir.
- B) Büyüme oranı her zaman yüzde 5'in üzerinde olmalıdır.
- C) Enflasyon oranı bu alanda en iyi performansla sahip üç ülkenin ortalamasının 1,5 puandan fazla üzerinde olmamalıdır.
- D) Uzun vadeli faiz oranları en iyi durumdaki üç ülkenin ortalama faiz oranının 2 puandan fazla üzerinde olmamalıdır.
- E) Kamu iç borç stokunun GSYH'ye oranı yüzde 60'ın altında olmalıdır.

YANITLAR

1. B	6. A	11. C	16. D
2. B	7. B	12. C	17. C
3. E	8. C	13. E	18. C
4. D	9. D	14. C	19. E
5. C	10. A	15. A	20. B

**DÖNEMSONU
DENEME SINAVI - 2**

1. Tarih boyunca ülkelerin birbirlerine karşı güç kullanımını meşru kılan en önemli gerekçe aşağıdakilerden hangisidir?
 - A) Güvenlik
 - B) Aidiyet
 - C) Teknoloji
 - D) Merkezileşmek
 - E) Anti-Tröst
2. Bir ulusun ve devletin çıkarları ancak devletin güçlü olması ile sağlanabilir. Devletin ekonomiye doğrudan müdahalesini gerektiren unsurlardan biri değildir?
 - A) İç gümrüklerin kaldırılması
 - B) Dış ticaretin kontrol edilmesi
 - C) İç pazarların genişletilmesi
 - D) Sanayileşmenin engellenmesi
 - E) Köprü, liman, yol ve benzeri altyapı yatırımlarının yapılması
3. Aşağıdakilerden hangisi hem beşeri hem de sosyal sermayenin bir unsurudur?
 - A) Çalışma motivasyonu
 - B) İlişki ağları
 - C) Bilgi
 - D) Beceri
 - E) Dayanışma

4. Aşağıdakilerden hangisi Bretton Woods sisteminin yıkılmasına yol açan nedenlerden değildir?
 - A) ABD'nin dışarıya enflasyon ihraç etmesi
 - B) Batı Avrupa ve Japonya'nın ellerinde biriken fazla dolarlar
 - C) ABD'nin altın stoklarının azalması
 - D) ABD'de resesyon tehlikesi
 - E) Marshall yardımları
5. GATT'ın yerini almak üzere 1995 yılında kurulan örgüt aşağıdakilerden hangisidir?
 - A) NATO
 - B) IMF
 - C) BM
 - D) DTÖ (Dünya Ticaret Örgütü)
 - E) Dünya Bankası
6. Aşağıdakilerden hangisi Cari İşlemler Dengesinin parçası değildir?
 - A) Mal ticareti dengesi
 - B) Hizmet ticareti dengesi
 - C) Yatırım getirileri (kâr+faiz) dengesi
 - D) Karşılıksız transferler dengesi
 - E) Doğrudan yabancı sermaye akımları
7. Bretton Woods sisteminde bütün paralar aşağıdakilerden hangisine endekslidir?
 - A) Bütün paralar Dolara, Dolar ise altına endekslidir.
 - B) Bütün paralar Euro'ya, Euro ise altına endekslidir.
 - C) Bütün paralar Altına, Altın ise Sterline endekslidir.
 - D) Bütün paralar Dolara, Dolar ise Euro'ya endekslidir.
 - E) Bütün paralar Dolara, Dolar ise Japon Yeni'ne endekslidir.

8. Aşağıdakilerden hangisi 1990'lı yıllarda yaşanan ulusal, bölgesel veya küresel krizlerden değildir?

- A) Meksika krizi
- B) Asya finans krizi
- C) Rusya krizi
- D) Türkiye krizi
- E) Yüksek riskli konut kredi kökenli küresel kriz

9. Aşağıdakilerden hangisi 2008-2009 krizinin sebeplerinden biri değildir?

- A) NINJAKrediler
- B) Yüksek faiz oranları
- C) Finansal türevler
- D) ABD'nin dev ikiz açıkları
- E) İrrasyonel, ahlâksız, hatta illegal tutumlar

10. Aşağıdakilerden hangisi küresel tehditler ve sorunlardan biri değildir?

- A) Küresel ısınma
- B) İklim değişikliği
- C) Çevre kirliliği
- D) Ekonomik entegrasyon
- E) Krizlerin bulaşıcılığı

11. FAO'nun tespitlerine göre, 2015 yılı itibarıyla 1990-92 dönemine kıyasla dünyada yetersiz beslenme sorunu olan insan sayısı ne kadar azalmıştır?

- A) 795 milyon
- B) 216 milyon
- C) 167 milyon
- D) 1 milyar
- E) 1,5 milyar

12. Geliri yok, işi yok, varlığı yok durumdaki insanlara verilen kredilere ne ad verilmektedir?

- A) NINJA
- B) KINJA
- C) VADA
- D) TONJA
- E) OHYA

13. Aşağıdakilerden hangisi 15'inci yüzyılda dünyadaki yoğun üretim ve ticaret bölgelerinden biri değildir?

- A) Avrupa
- B) Mezopotamya
- C) Çin
- D) İskandinavya
- E) Aztek İmparatorluğu

14. 16'nci yüzyılın ilk yarısında dünyanın en gelişmiş ülkesi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Aztek İmparatorluğu
- B) Osmanlı İmparatorluğu
- C) İtalya
- D) ABD
- E) İngiltere

15. Aşağıdakilerden hangisi 1950-2010 döneminde kişi başına düşen geliri oransal olarak en fazla artan ülkelerden birisi değildir?

- A) Güney Kore
- B) Çin
- C) Japonya
- D) İngiltere
- E) Endonezya

16. 2022 yılında dünya ekonomisi için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Çin dünyanın en büyük ekonomisi olacak.
- B) Japonya'nın dünya ekonomisindeki payı artacak
- C) ABD'nin dünya ekonomisindeki payı gerileyecek
- D) AB'nin dünya ekonomisindeki payı gerileyecek
- E) Hindistan'ın dünya ekonomisindeki payı artacak

17. Aşağıdakilerden hangisi uluslararası ekonomi hukukuyla ilişkili değildir?

- A) Belediye imar kanunları
- B) Fikri mülkiyet hakları
- C) Bölgesel bütünleşmeler
- D) Tahkim
- E) Avrupa Birliği

18. Türkiye'nin imzaladığı serbest ticaret anlaşmalarının temel amaçları arasında aşağıdakilerden hangisi sayılamaz?

- A) Dış ticareti artırmak
- B) Ekonomik ilişkileri geliştirmek
- C) Karşılıklı ticaret engellerinin azaltılması
- D) Hükümetlere kredi sağlanması
- E) Hizmet ticaretinin ve yatırımların artırılması

19. GATT Uruguay Turu'nun ortaya çıkardığı en önemli sonuç aşağıdakilerden hangisidir?

- A) DTÖ'nün kurulması
- B) Anti-damping anlaşmasının imzalanması
- C) Bölgesel işbirliklerinin teşvik edilmesi
- D) AB ve Kanada arasında CETA anlaşmasının imzalanması
- E) Tarım alanında teşviklerin geliştirilmesi

20. Yabancı yatırımcılara adil davranılması aşağıdaki sonuçlardan hangisine yol açmaz?

- A) Ülkede hukukun üstünlüğü gelişir.
- B) Yerli yatırımcılara ayrıcalık yapılmaz.
- C) Ülke içi kamusal çıkarlarla çatışmalar ortadan kaldırılır.
- D) Ülke içi sermaye piyasaları gelişir.
- E) Ülkeyi fakirleştirir.

YANITLAR

1. A	6. E	11. B	16. B
2. D	7. A	12. A	17. A
3. A	8. E	13. D	18. D
4. E	9. B	14. C	19. A
5. D	10. D	15. D	20. E

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi **Uluslararası Politik Ekonomi** ders kitabı.